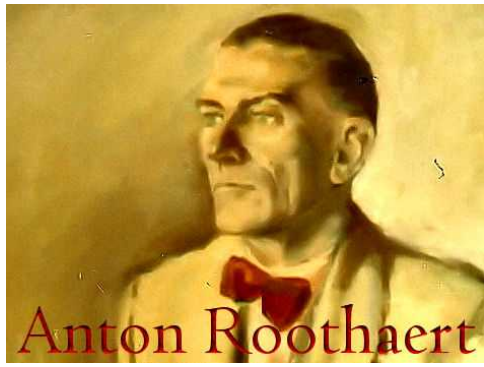




M R . A . R O O T H A E R T

VILLA
CASCARA





Anton Roothaert

MR A. ROOTHAERT

Villa Cascara



Utrechts
A. W. BRUNA & ZOON
Antwerpen

HOE dan ook, ik moet mijn gedachten afleiden, anders wordt de spanning ondraaglijk. Al enkele dagen kan ik niet meer lezen; niets schijnt boeiend genoeg om mij ook maar vijf minuten bezig te houden. Daarom ben ik gaan schrijven, hetgeen voor mij altijd een inspanning is, want zelfs in een onbeduidend briefje van enkele regels wik en weeg ik ieder woord, als gold het een verbintenis voor het leven. Waar het dus op gaat lijken, weet ik niet en het doet er ook niet toe, omdat niemand dit onverkwikkelijk verhaal ooit onder de ogen zal krijgen. Als ik aan deze mogelijkheid denk, wil ik de pen al neerleggen. Het zou zijn alsof ik, Kapitein Edmond Lantsier, tot spot van 't algemeen in groot tenue met haneveren op de w. c. zou zitten.

Het is eind November en vanochtend hangt een zware mist om het huis als een mantel van stilte. Door de ouderwetse, hoge vensters van mijn kamer is alleen nog onze doodsbeenderenboom te zien. Kaal, zwart en onheilspellend staat hij daar als het begin van een Japanse prent op een reusachtig vel van grijs zijdepapier. Zo duidelijk komt

hij zelden te voorschijn en ik kan mij niet weerhouden deze opdringendheid te beschouwen als een voorteken. Bij gewoon zicht gaat zijn sombere gestalte immers verloren in den warrigen achtergrond van de kastanjes, die maar enkele meters verder staan, doch nu geheel zijn toegedekt. Gelijk vanouds zit ik hier als een schildpad in zijn pantser en zolang ik aan iets anders kan denken, voel ik mij tamelijk veilig. In dit grauwe licht gloeien de kolen van den haard felrood. Ver en verloren luiden kerkklokken, mij dunkt voor een begrafenis. Het geluid is niet veel sterker dan het zoemen van een vlieg. Er hangt iets van die vreemde gezelligheid, die doet huiveren.

Gisteren is er beweging gekomen in onzen geduldigen Dokter Kley. Hij begon met mij aan te raden thuis te blijven, wat na een telefoongesprek met den kolonel, wiens adjudant ik ben, onmiddellijk in orde was, met de beste wensen voor spoedig herstel. Dan heeft hij den groten salon laten ontruimen. Hij heeft een van die hoge, verstelbare hospitaalbedden laten komen. Door vier nonnen, die precies schenen te weten, waar zij moesten beetpakken, heeft hij Betsy uit het lage, brede bed van haar slaapkamer doen lichten en naar beneden dragen. Ik vond het een gewaagde onderneming, maar het ging gesmeerd, zonder haast, zonder schokken en zelfs zonder hijgen. Zacht als een dons streek het gevaarte neer op het dunne, witte bedje, dat nu opeens zeer topzwaar leek. Mijn aarzelend aanbod om een handje toe te steken was in beleefd stilzwijgen voorbijgegaan. Zo te zien is ook heel deze verplaatsing niet eens tot haar doorgedrongen. Het was een knap stukje werk.

Bij al deze bedrijvigheid heeft Kley nog dringend getelefoneerd met een beroemdheid in Utrecht. Ook zijn er nu vier nonnen mee gemoeid: twee overdag en twee voor den nacht. Als niet-katholiek wil ik natuurlijk tegenover deze vrome vrouwen op mijn best voor den dag komen, ik wil blijk geven van bezorgdheid voor de zieke zonder evenwel den schijn te wekken, dat ik wil toezien op de verpleging. En ik meen de juiste maat gevonden te hebben door om de twee uren aan het ziekbed te verschijnen. Bovendien klop ik zeer bescheiden aan en wacht zelfs tot mij wordt opengedaan, waarmee dan wel bewezen is, dat ik hen niet wil betrappen. Zij zijn zo zacht en stil als poezen, zij nijgen mij statig de deur in en uit. Het is merkwaardig, dat bij mijn komst een van beiden altijd gezeten is en wacht met opstaan, tot ik kan zien, dat zij uitdrukkelijk voor mij opstaat en niet uit anderen hoofde al stond te staan. Ik vermoed zelfs, dat zij op mijn kloppen zo nodig gauw gaat zitten om mij met des te meer nadruk te kunnen begroeten. En gedurende mijn bezoek bewaren zij ongeveer de militaire houding, zodat ik mij voel als een officier-van-piket, die de wacht inspecteert. Als vanzelf vraag ik dus, of er «bizarheden» zijn, maar dan op zachten fluistertoon. En evenals in de wacht zijn er nooit bizarheden, het is altijd «hetzelfde», «nog geen verandering» en «erg benauwd». Zij zijn goed afgericht en zullen zich wel wachten de geringste verandering toe te geven zonder door Kley te zijn gemachtigd. Neen, stel je voor, dat zo 'n vrolijke deern met een hartelijke pats op mijn schouder zou zeggen, dat ik dit exemplaar wel kon schrappen in mijn trouwboekje!

Ik zit even te staren op dezen laatsten zin. Dat dit krankzinnig beeld in mij kon opkomen, is wel een bewijs hoezeer mijn geestelijk evenwicht moet zijn gestoord.

Maar is het wel zo krankzinnig? Al doen zij nog zo plechtig, het is uitgesloten, dat dit zoveelste geval hen nog zou kunnen beroeren. Ongetwijfeld zijn deze kloosterlingen even afgestompt als alle anderen, die dagelijks aan sterfbedden staan en lijken hanteren. Toen mijn moeder de heilkundige behandeling onderging, waaraan zij overleden is, stond ik te wachten in een bescheiden, haast verborgen hoekje van een piekfijn ziekenhuis en werd daar ongezien voorbijgelopen door een paar haastige verpleegsters. Het was dus geheel bij ongeluk, dat ik zo 'n beminnelijk zustertje tot haar collega hoorde zeggen: « Als nu dat opoetje van zaal-zeven het vandaag maar afpikt, dan kun jij ruilen met Jopie. » Het was een beschaafde stem.

Maar laat ik niet afdwalen. Gisteren in den namiddag is de Utrechtse professor hier geweest. Uit zijn gewild-moeilijk jargon heb ik verstaan, dat het verloop van deze dubbele longontsteking zeer in gevaar wordt gebracht door de verregaande hartvervetting en algemene vetzucht, waaraan de patient reeds jaren lijdende was.

Deze professor sprak zo uit de hoogte, dat het leek of hij door zijn neusgaten op mij neerkeek. Op onaangenaamen toon begon hij uit te weiden over dit vethart, dat nooit behoorlijk was behandeld, ondanks de voorschriften en herhaalde waarschuwingen van den huisarts. Hij deed, als gold het een strafbare dienstweigering en op zijn gezicht stond duidelijk te lezen: Net goed! Wie niet horen wil,

moet maar voelen! Doch hij zei slechts, dat hij niet begreep hoe beschàãfde mensen een zó ernstige kwaal zó lang konden verwaarlozen.

« Dan zult u hier dus met onbeschaafde mensen te doen hebben. »

Ik had het al gezegd, voor ik het goed besepte. Na vijftien jaar oefenen in het geven van snelle, boosaardige antwoorden heb ik zoveel vaardigheid verworven, dat het haast vanzelf gaat. En nu ontstond er enige verwarring onder deze geleerden. Kley begon zijn keel te schrapen, als wilde hij het geluid van mijn stem achterhalen en smoren. Tegelijk trok hij de stethoscoop uit zijn zak, gelijk een verraste schildwacht naar zijn wapen grijpt. De professor werd rood tot achter zijn oren en een poosje wist hij geen raad met zichzelf. Zijn hoge toon was aanzienlijk gedaald, toen hij tenslotte — een beetje haperend — mij de verzekering kon geven, dat de behandeling door dokter Kley de juiste was en al het mogelijke werd gedaan om de patient te redden. De toestand was hoogst-ernstig, maar niet geheel hopeloos.

Bij het uitgeleide was ik snel en vals genoeg hem in zijn zwaren winterjas te helpen en daarop schudde hij deze vacht als een hond, die in een gevecht het loodje heeft gelegd.

Hiermede is eigenlijk het laatste nieuws verteld en zit ik gevangen als een schooljongen voor een opstel. Maar dit geschrijf doet mij goed, het houdt mij bezig, juist omdat het mij zoveel moeite kost, want ik beschik nu eenmaal

niet over de verbeeldingskracht van een schrijver. Ik zal mij dus moeten houden aan de werkelijkheid en beginnen bij het begin.

Als kind leed ik aan *pavor nocturnus* en wel zo hevig, dat ik meermalen per week alle slapenden deed opschrikken door mijn angstgeschreeuw. Dit duurde, tot de grotere vrees voor Papa mijn nachtelijke angsten bedwong en ik in stilte lag te klappertanden, hulpeloos wachtend op de verschrikkingen, die uit een oneindige duisternis langzaam op mij toeslopen.

Dan moet er opeens iets bijzonders gebeurd zijn. Ik weet het, maar kan mij niet herinneren wat het precies geweest is, zoals men dit wel heeft met een duidelijken droom, die ons echter in de eerste oogenblikken van het ontwaken geheel ontglipt. Aan de houding van de volwassenen, aan de manier waarop ik aangekeken werd, voelde ik, dat het ernstig moet zijn geweest en dat er niet over gesproken mocht worden. Wat mij nog stellig voor den geest staat is, dat ik pas laat in den namiddag wakker werd en voor het eerst bij mijn weten onze dokter aan mijn bed zat. Dit was zeer ongewoon, want lichamelijk was ik een gezonde, sterke jongen met den eetlust van een wolf. En ofschoon ik dus een helen dag buiten kennis moet zijn geweest, was er geen sprake van een kinderziekte, als mazelen of roodvonk. Ik had niet eens koorts en voelde mij, zoals het heet, gezond van harte. Het enige wat ik gewaar werd was een grote vermoeidheid en toen deze langzaam aftrok, begon het bed mij gauw genoeg te vervelen.

Ook aan de maatregelen, die onmiddellijk hierna genomen werden, viel af te leiden, dat het gebeurde indruk

had gemaakt. Harmpje, het oudste der dienstmeisjes, werd met al haar toebehoren van den zolder gehaald en kreeg een kamertje naast het mijne. Wij waren verbonden met een tussendeur, die echter op hoog bevel als regel moest gesloten zijn.

Harmpje was een gezellige dikkerd van vooraan in de dertig, een van die plezierige, donkere vrouwen met een groot, bruinrood gezicht, waarop altijd de zon schijnt, en zwart, golvend haar, dat al vroeg begint te grijzen. Met al haar ronde lijnen en wat korte gestalte behield zij toch iets statigs.

En nu braken er betere nachten aan. Voor zij in bed stapte, kwam Harmpje mij toestoppen en liet haar deur den helen nacht wijd open. Bij een angstaanval maakte zij korte metten en nam mij in haar bed, waarvan de geur mij altijd deed denken aan warme paarden en aan brood, dat vers uit den oven komt. Nu nog, wanneer ik toevallig deze geuren ruik, heb ik enkele ogenblikken een weldadig gevoel van rust en veiligheid.

Wij werden nooit betrap en het spelletje duurde tot ik zowat twaalf jaar zal zijn geweest en mij begon te schamen voor mijn kinderachtigheid. Kort daarop trouwde zij met een ouderen man, een gepensionneerden onderwijzer, meen ik. Het laatst wat ik van haar vernam, was een kaartje bij mijn huwelijk. Onder de namen van een echtpaar, dat ik niet kende, had zij « Harmpje » geschreven, maar er stond geen adres op, terwijl ik bovendien het couvert met den poststempel was kwijtgeraakt, toen ik wilde antwoorden. En hoe ouder ik word, hoe meer ik mij verwijt, dat ik die goede Harmpje geheel uit het oog heb kunnen ver-

liezen. Als zij nog leeft, moet zij al dicht bij de zeventig zijn. Haar opzoeken is een van die vele voornemens, die men bij grote tussenpozen weer eens opwarmt en uitstelt voor de zoveelste maal.

Al waren mijn nachten dan rustiger geworden, mijn dagen werden er niet beter op. Van mijn jeugd kan ik alleen zeggen, dat ik mij steeds opnieuw gelukkig gevoel, omdat zij voorbij is. Soms droom ik, dat ik nog als kind in het ouderlijk huis leef, en dit is even benauwend als de droom, waarin men zonder enige hoop nog voor een examen zit, dat in waarheid reeds lang met goed gevolg is afgelegd. Mijn leven werd eerst genietbaar, toen ik als kadet naar Breda ging.

Papa was notaris in een rijke streek van suikerbieten en vlas. Hij was zeer gefortuneerd en zijn huwelijk was in dit opzicht ook zorgvuldig overwogen. Door mijn grootvader, dien hij in het zelfde notariaat was opgevolgd, was zijn naam reeds onaantastbaar gemaakt over heel een gewest. Wat stand betreft, beschouwde hij zich zo goed als van adel, omdat zijn moeder van haarzelf een freule was.

Ik heb hem nooit zonder schoenen gezien, laat staan in hemdsmouwen. 's Morgens kwam hij op zijn puntige bottines uit de slaapkamer geslopen, in jaquet of geklede jas, de snorpunten stijf omhoog en ieder haar in het gelid aan weerskanten van een scheiding, die doorliep tot in zijn nek. Ja, sluipen is het woord, want hij stak eerst het hoofd door de kier om te zien of de baan vrij was, wong zich dan om den deurstijl en trok de deur snel op zijn hielen dicht. Men zou haast denken, dat hij daar binnen een lijk verborgen hield. En ofschoon wij twee dienstmeisjes hiel-

den, deed mijn moeder al het werk in deze slaapkamer. Als kleine jongen werd ik op ziekelijke wijze door dit vertrek aangetrokken, maar vond de deur steeds op slot. In mijn angstdromen werd ik er evenwel binnen gedreven en vond er gruwelen, waarbij die van Blauwbaard's verboden kamer slechts kinderspel waren. Ik geloof ook niet, dat een gediensstige ooit kans heeft gehad er eens binnen te gluren. Het schijnt, dat mijn wieg er heeft gestaan, maar nadien ben ik er niet geweest, voor mijn vader al op zijn doodsbed lag. Ik was toen kadet-sergeant en ofschoon er ampel tijd was geweest om mij eerder te ontbieden, had hij dit tot het laatst toe met klem verboden. Veinzerijen van anderen kon hij niet verdragen; als er iets te huichelen viel, deed hij het liever zelf.

Ook mijn moeder zag ik nooit anders dan in haar volledige uitrusting. Ik weet zeker, dat zij in haar huwelijksleven nooit zoiets huiselijks en ongekleeds heeft bezeten als een paar muiltjes. Dit sprak eigenlijk vanzelf, want Papa gunde haar geen eigen bestaan, zelfs geen eigen ziel. Hij bepaalde zuiver de maat van haar vroomheid, liefdadigheid, vriendelijkheid en vooral van haar vrees. Zelfs haar moederliefde werd door deze vrees geheel overdonderd; zij was slechts lief en goed voor mij naar mate zij durfde. En Harmpje durfde veel meer. Altijd was zij even onrustig, heel den dag hield zij een angstig oor gespitst naar zijn voetstap in de gang. Bij zijn nadering stooft zij op als een verschrikte kip en bij zijn verschijnen stond zij half verlamd te staren. Vreemd genoeg, bleef zij in de luttele jaren, die haar restten na zijn dood, haar bange luisterhouding bewaren en fleurde zij in het geheel niet

op. Vooral nu moet ik mij niet gaan verdiepen in de macht, die hij over haar uitoefende, ook na zijn dood.

Heb ik haar vreesachtigheid geërfd, of is deze door haar dagelijks voorbeeld bij mij aangekweekt; wie zal het zeggen? Als jong kadet heb ik voor den grootsten bulderbast niet zo gesidderd als voor mijn vader, terwijl hij toch zelden of nooit zijn stem tegen mij verhief. In dit voorbeeldig huisgezin viel nooit één ongepast of hard woord, tenzij misschien op de ouderlijke slaapkamer. Papa had geen bijzondere middelen nodig om ons bang te maken. Zwijgend en ook zonder ons aan te zien, kon hij Mama en mij neerdrukken in een wurgende onbehaagelijkheid, ons het gevoel geven, dat wij iets onherstelbaars op het geweten hadden en te veel waren op deze wereld. Zijn slecht humeur werkte hij uit door dagenlang geen woord te zeggen en deze giftige atmosfeer uit te stralen, waarbij Mama zichtbaar verviel en ik aan heel het leven begon te wanhopen. Tegenover de cliënten en het personeel bleef hij dan echter de correcte, spraakzame notaris van altijd en wanneer wij tijdens zo 'n crisis in de huiskamer bezoek kregen van iemand, die er enigszins op aan kwam, was Papa bij toverslag weer de vriendelijke achtenswaardigheid zelve.

Aan de plaatselijke politiek, die in ons dorpse stadje slechts uit godsdiensttwisten bestond, wist hij zich steeds te onttrekken. Meestal was hij wel aanwezig op de vergaderingen van het bestuur der gereformeerde gemeente, maar alleen als raadsman. Kerkeraad heeft hij nooit willen zijn onder voorwendsel, dat hij de kerkgoederen beheerde en dus rekenplichtige was aan dezen raad. De

functie van lasthebber en lastgever in één persoon te verenigen, vond hij onzedelijk, hij wenste zich niet te laten benoemen tot zijn eigen controleur. Dit nobele standpunt moest men wel eerbiedigen. Hierdoor was hij niet alleen van den last af, maar bleef ook het notariaat gespaard voor de nadelen van een duidelijke partijkeuze. Bovendien wist hij zijn persoonlijke sympathieën zo fijn te verdelen, dat hij cliënten uit alle vijandige partijen bleef houden. En de kerktwisten liepen in die dagen zo hoog, dat hij het raadzaam vond in de gang naast het kantoor twee wachtkamers in te richten. Er waren immers Broeders in den Here, die men evenmin als hond en kat aan elkaar kon toevertrouwen.

Reeds vroeg was ik begonnen al zijn doen en laten zeer voorzichtig te bespieden, niet zozeer uit nieuwsgierigheid dan wel uit angst voor botsingen. Zo wil men ook uit louter zelfverdediging de kleine gewoonten en luimen leren kennen van een gevaarlijk dier. En eerst veel later begreep ik van allerlei kleine voorvallen het verband. Zo kon hij in onze stille huiskamer, waar ik mij in zijn aanwezigheid nauwelijks dorst bewegen, een tijdlang peinzend door zijn oogspelen gluren en dan opeens tot niemand in het bijzonder zeggen: « De eerwaarde heren zullen mij niet strikken. » Tegelijk knipte hij hard met de vingers, een geluid waarvan Mama en ik altijd schrokken. En de ondervinding had geleerd, dat wij ons dan moesten houden als hadden wij niets gehoord.

Na een van zijn kwade buien ging hij gewoonlijk voor enkele dagen op reis, meestal voor een congres of excursie van de Heidemaatschappij of andere deftige vereniging,

waarin hij een bestuursfunctie had. Bij zijn thuiskomst bracht hij steeds wat voor mij mee, omdat het zo hoorde. Eens kwam ik uit de school en zag, dat Papa terug was van de reis. Van ongeduld bleef ik drentelen in de gang naast de spreekkamer, want hij had een conferentie, die niet scheen te willen eindigen. Aan den kapstok hing de grijze demi-saison, die hij op reis gedragen had, en ik kon mij niet bedwingen eens in de zakken te voelen naar een pakje. Het zou immers niet zeer groot zijn, want ik droomde toen van een ingewikkeld en veelzijdig zakmes. Ik vond slechts een gekreukeld rose kartonnetje, iets groter dan een visite-kaartje, waarop in gouden krulletters: *The Ladies Club, 8 Rue Rossini, Paris*. Opeens ging achter mij een deur open en haastig moffelde ik het kaartje in mijn matrozenkiel, want stel u voor, dat ik betrappt werd met mijn hand in Papa's zak! Later kreeg ik niet meer de gelegenheid het ding op zijn plaats terug te brengen, zodat ik het verborg op mijn kamertje, in bange verwachting, dat hij het document zou missen en navraag doen. Want evenzeer als een Rooms kind opgevoed wordt in ontzag voor de hostie, zo was mij van kindsbeen af een heilige vrees ingeprent voor de papieren van Papa. Deze heilige papieren werden op den voet gevolgd door de heilige geheimen. Bij ons was alles geheim: welke mensen op het kantoor kwamen, wat wij aten, wat aan tafel gezegd werd en natuurlijk ook de reizen van Papa. Als ik het ooit zou wagen, op school of waar ook, maar dat te verklappen, wat het ook zij! Een verbabbeld geheim of een verloren papier betekende hel en verdoemenis, voorafgegaan door bankroet, armoede, ja zelfs gevangenis.

Doch er gebeurde niets. Na enkele weken was mijn angst geweken en op den duur vergat ik het kaartje geheel, tot ik het kort voor mijn vertrek naar de Akademie terugvond bij de algehele opruiming van mijn kamertje. Maar toen was ik al wat slimmer en bij mijn eerste bezoek aan Parijs als jonge luitenant wist ik mijn kameraden ertoe te bewegen deze Ladies' Club eens te gaan verkennen. Mijn enige vrees was, dat het instituut niet al die jaren zou hebben standgehouden en wij op het aangegeven adres hoogstens een charcuterie zouden vinden als meest aanverwant bedrijf of een huidarts als logische ontwikkelingsfase.

Maar het bestond nog, een zeer duur en luxueus ge-doente. Bij wijze van aperitif werden wij vergast op lesbische taferelen, die ons jeugdig verstand vaak te boven gingen, uitgevoerd op een feeëriek verlicht toneeltje door de glansnummers van den troep. Verder konden wij aan dit vermaak niet deelnemen wegens de enorme kosten. En hoe conservatief die Fransen zijn! Aan den uitgang werd ons door een portier een adreskaartje in de hand gedrukt: rooskleurig met gouden letters.

Maar in ons stadje, waar laster en verdachtmaking zowat het enige tijdverdrijf vormden, liet hij zich niet betrap-pen. Zorgvuldig ging hij ieder gevaar voor opspraak uit den weg, hij was voorzichtig tot in het absurde. Als hij op het kantoor een mooie vrouw moest ontvangen, hield hij steeds den candidaat bij zich om te voorkomen, dat zij een al te romantisch verslag van het onderhoud zou gaan omroepen.

Ik word geroepen, de dokter is daar.

MET Kley is het steeds dezelfde vertoning. Hij trekt een mismoedig gezicht, schudt langzaam een paar maal neen en fluistert van geen verbetering. Ik kijk dan teleurgesteld maar berustend, knik een paar maal in diep gepeins en zucht. In den scheerspiegel heb ik mijn gebarenspeel nagegaan en ik geloof, dat het er door kan. Mijn houding is trouwens niet geheel geveinsd. Ik durf niet innerlijk te jubelen en het noodlot tarten. En als ik vurig hoop, dat zij sterven zal, is het wellicht meer uit gewoonte dan uit overtuiging. Jarenlang heb ik in slape-loze nachten mij vermeid met de zoete fantasie, dat zij dood was en ik dol van vrijheid uit dit vervloekte huis trok, op zoek naar een verloren leven. Maar na al het gebeurde heb ik reden genoeg om te vrezen, dat zij, dood of levend, mij niet zal loslaten. De eerste waarschuwing heb ik al ontvangen en mijn hand beeft er nog van.

Na het vertrek van Kley ben ik in een verlamme-nde lusteloosheid doelloos door het huis gaan slenteren. En ik kon de verleiding niet weerstaan om na al die jaren ook haar slaapkamer eens binnen te gaan. Ik deed het tersluiks,

als iets ongeoorloofds, want voor mij was het een symbolische handeling, het in bezit nemen van een ruimte, die zij niet meer zou betreden. Hierbij dacht ik aan de ratten van het zinkende schip. En het was of ik het oorzakelijk verband kon omkeren, het schip doen zinken door het verjagen der ratten. Daarom besloot ik nu reeds te gaan snuffelen naar mogelijke geheimen.

Ik deed de deur achter mij dicht en zag, dat de kamer geheel aan kant was, de vensters gesloten voor den mist. Boven den doffen geur van medicijnen en verflenste parfums rook ik flauw iets warmes en levends, dat mij van verre deed denken aan een apenkooi. En aanstonds werd ik bevangen door een huiverende onrust. Ik schreef deze gewaarwording toe aan een naderend gevaar van betrappt te worden en haastte mij de deur open te zetten, opdat ik iedereen bijtijds zou horen aankomen. Maar mijn gevoel van onveiligheid werd sterker en sterker, evenals de animale geur, die ik dacht te ruiken. Ik vluchtte halsoverkop de kamer uit en ik was nauwelijks over den drempel, of de deur knalde dreunend op mijn hielen dicht. Secundenlang stond ik daar als in een magnetische verstijving en kon mijn hals niet draaien. Ik behoefde niet eens te overwegen, dat een harde windstoot bij zwaren mist een onmogelijkheid is: de vensters waren immers gesloten! En er lag zoveel uitdrukking in het dichtslaan van deze deur, dat er niet aan te twifelen viel. Dit was een zuiver menselijk gebaar van woede. Ik was met overgrote duidelijkheid de kamer uit gesmeten!

Ik geraakte eerst uit mijn stupor los, toen een der dienstmeisjes de trap opkwam met een gelen dienstbrief. Voor

niets ter wereld was ik nog eens alleen de slaapkamer binnengegaan om mij te overtuigen, maar nu kon ik van de gelegenheid gebruik maken. Ik vroeg dus aan Dientje, of er ook ergens ramen openstonden. Neen, mijnheer, alles was dicht. Had zij dan zojuist niet gehoord, hoe hard hierboven een deur was dichtgeslagen? Neen, zij had niets gehoord en zij keek mij zeer verbaasd aan. Om mij een houding te geven opende ik de deur der linnenkamer en wijzend op de slaapkamer zei ik aan Dientje: « Kijk jij daar even. » Zij deed de deur open en keek door den kier, liep dan bij nader inzien vol ijver naar binnen en rukte beurtelings aan de vensters, die echter goed gesloten waren. Nu stond de deur wijd open en van mijn plaats kon ik bijna de hele kamer overzien. Dientje kwam terug en aan de schokkende beweging van haar schouders zag ik, dat zij sterk huiverde. Zij keek ook half om, als voelde zij iets achter zich. Ik geef toe, dat mijn hart stilstond, toen zij niets vermoedend achter haar rug naar den deurknop tastte... Maar er gebeurde niets; zij trok geluidloos de deur in het slot en zei, dat alles goed toe was, mijnheer. En meteen ging haar een licht op: De auto van de wasserij was daarnet hier geweest en die man smeedt de zware achterdeur van den wagen altijd zo hard dicht. Zou het dat misschien geweest zijn? Dat kon precies uitkomen, want toen zij de was had afgegeven, kwam juist een soldaat aanfietsen met den brief, dien zij dadelijk naar boven heeft gebracht.

Ik deed onverschillig en zei, dat het wel mogelijk was. Dientje, zeer onder den indruk van dokter, professor, ziekenhuis-bed en maar liefst vier zusters, ging opgelucht

haarsweegs, blij, dat zij niet schuldig werd geacht aan zoiets dodelijks als de harde slag van een deur. Zij en haar zuster Treesje zijn nog maar drie weken hier, twee verweerde boerendochters, die niet op de boerderij wilden blijven, toen de oudste broer ging trouwen, natuurlijk met « het grootste mispunt van heel het durp ». Ik kan niet zeggen, de hoeveelsten zij zijn in die onafzienbare reeks, en zij hebben hun dienst nog niet opgezegd, omdat Betsy nog niet den tijd heeft gehad hun het leven onmogelijk te maken. Wellicht zijn zij niet eens op de hoogte van den algemenen gevechtstoestand in den huize, tenzij Rinus, onze grijze tuinman-chauffeur, hen zou hebben voorgelicht. Daar zie ik hem echter niet voor aan. Hij is iemand, waarop niets of niemand vat heeft, de onverstoorbaarheid zelve, en in de twee jaar, dat hij hier is, heb ik hem eigenlijk nog niet horen praten. De meisjes noemen hem « ome Rinus », maar als ik het goed begrepen heb, moet hij een oude achterneef zijn. Ik krijg alleen Dientje te zien, waarschijnlijk omdat zij al enigen tijd in de stad gediend had en dus voor wereldwijs doorgaat vergeleken bij Treesje, die recht uit den stal komt en hinderlijk schuw is. Toen ook deze het ouderlijk huis verliet, zijn zij ondanks alle kwade geruchten hier gekomen, alleen om bij elkaar te kunnen zijn. Rinus heeft het aldus bestierd en ik geloof, dat hij toezicht houdt, want de inwendige dienst loopt gesmeerd. Ik heb den indruk, dat het eerlijke meisjes zijn en ik zie geen reden, waarom Dientje zo brutaal zou liegen om een klein ongeval, dat haar niet eens kan worden aangerekend.

Wat moet ik nu geloven? Dit huis staat alleen in een

groten tuin, op 74 meter van den kunstweg. Bij dezen mist dringen de geluiden van het verkeer nauwelijks tot mij door. En in deze voelbare stilte heeft Dientje niets bespeurd van een slag, die de fundamenten deed daveren. Op dat oogenblik moet zij reeds de trap zijn genaderd, zij moet er zelfs van geschrokken zijn, want een slaande deur is voor alle mensen een geluid, dat op de zenuwen werkt. Maar zij keek mij oprecht-verbaasd aan en eerst later dacht zij aan den bestelwagen van de blekerij. Van den straatweg naar hier, juist breed genoeg voor een auto, loopt een klinkerpad met een lus om het huis langs garage en achterdeur. Sommige leveranciers maken er gebruik van, hoewel het niet sneller gaat dan lopen, want er komt enige stuurkunst aan te pas. Het heeft alleen zin, wanneer er iets zwaars te lossen of te laden is. Zou de man van de wasserij bij dit slechte zicht werkelijk langs de achterdeur zijn gereden voor een zak met wasgoed? Of veronderstelde Dientje het alleen maar? Hoe ik mijn hersens ook pijnig, ik kan mij niet herinneren iets te hebben gehoord van een auto, die om het huis heen gereden is. Kan ik nu nog als een ware piet-lut op zo 'n kleinigheid terugkomen en Dientje vragen, of zij den wagen inderdaad aan de achterdeur heeft gezien?

Maar laat ik mijn zinnen bijeen houden. Welk verschil zou het maken? Dat die deur op mijn hielen werd dichtgegooid heb ik gezien, gehoord en gevoeld. Ik kan erop zweren. Het is natuurlijk wel van belang te weten, of deze manifestatie alleen voor mijn zintuigen bestemd was en aan anderen geheel is ontgaan. Kom, ik mag mij hierover niet langer doorzagen, ik moet onverwijld door-

gaan met schrijven, onverschillig over welk onderwerp.

Daarstraks had ik het over den candidaat en dit brengt mij op een der vele typische staaltjes, die ik kan beschrijven om bezig te blijven.

Toen ik ongeveer 12 jaar zal zijn geweest, kregen wij den candidaat Baudouin uit Maastricht. Hij kwam als een soort neutraliteits-verklaring van het Kantoor Lantsier en ongetwijfeld met voorkennis van den kerkeraad. Papa stond toen immers voor een keus uit enkele sollicitanten, die hem door invloedrijke lieden uit onderling vijandige gezindten waren aanbevolen. Baudouin was katholiek en stond buiten den twist. Door hem te nemen was er weer geen partij gekozen en niets bewezen.

Charles Baudouin was een opgewekte jongeman, dien ik al dadelijk verafgoodde, omdat hij zich de moeite gaf van mijn bestaan kennis te nemen. Voor onze omgeving was hij wel wat te zwierig gekleed, te levenslustig en te los van manieren. Het maakte mij dan ook bezorgd, dat hij meer bekeken en besproken werd, dan gezond voor hem was. Alleen een kind kan werkelijk dwepen en ik waakte over zijn belangen veel scherper, dan een verliefde het zou kunnen. Ieder laatdunkend woord, dat ik over hem op school of elders te horen kreeg, kwetste mij totter dood. Maar Papa had eens aan tafel gezegd, dat hij zeer tevreden over hem was, en dit stelde mij gerust. Tot ik Baudouin eens aantrof in de kantoorgang, waar hij in zijn eentje stond te proesten van napret. En hij moest mij aanstonds in zijn vreugde laten delen: Daarjuist was de aan-

zienlijke boer Krispijns in de spreekkamer gekomen, vriendelijk begroet door Papa, die hem de hand gaf en dan verwonderd zei: « Hé Willem, je hand is nat; het regent toch niet? », waarop de man in allen eenvoud antwoordde: « O, dat zal zijn omdat ik net effe heb gewaterd. »

Ik, die zo weinig pretjes gewend was, sloeg dubbel en kwam haast niet tot bedaren. Nu de candidaat, een der « groten » zo had gelachen, nam ik aan, dat Papa het even grappig had gevonden, en zodra ik hem zag was ik overmoedig genoeg hem verlegen lachend erover aan te spreken

Eén blik uit die harde, koude ogen was genoeg om mij op de plaats zelf te doen verstijven. Een vreemde zou niets bijzonders aan hem bespeurd hebben, maar duidelijk zag ik op zijn gelaat die volkomen beheerste, doch gloeiende woede, waarvoor ook Mama altijd ineenkromp als een vogeltje onder den blik van een slang. Tussen zijn geklemde tanden zei hij slechts: « O, heeft mijnheer Baudouin je dat verteld? » Meteen haastte hij zich terug naar het kantoor en even voor de deur knipte hij hard met de vingers.

Ik was geheel vernietigd en voelde mij zeer schuldig jegens mijn groten vriend Baudouin. Ook voelde ik opeens, zo jong als ik was, de draagwijdte van mijn flater zeer juist aan. Papa kon bij hoge uitzondering wel een grapje vertellen, maar dan was hij er zelf nooit in betrokken. Als dit komisch voorval ruchtbaar werd, ging het grotendeels ten koste van hemzelf, als had de boer zijn plasje gedaan tegen het hoge standbeeld van zijn waardigheid.

Dien avond nog had hij een lang gesprek met Baudouin; er kwam zelfs een fles wijn aan te pas. Geen drie weken later hadden wij een anderen candidaat, een « rechtveerdigen », met hogen staanden boord en al niet zo jong meer. Het zonderlingste was, dat Papa zich op de hartelijkste manier en in de beste verstandhouding van Baudouin had weten te ontdoen. Ja, het scheen zelfs, dat de candidaat zijn troostelozen notaris nog moest opbeuren bij dit afscheid. Toch was zoiets in het notarissenwereldje van toen een gebeurtenis, die veel had van een scandaleuze echtscheiding. Als een candidaat zonder alombekend en aanvaardbaar motief na slechts drie maanden verdween van een hoogstaand kantoor als dat van Notaris Lantsier, moest er onvermijdelijk een luchtje zijn aan den jongeman.

Hoe de sluwe vos dit heeft weten te schikken is iets, waarover ik lang en vergeefs heb gepeinsd. Eerst 25 jaar later kwam ik de juiste toedracht te weten, toen grote manoeuvres mij naar Limburg voerden, waar ik een hartelijk weerzien had met den notaris Baudoin. Toen ik hem vroeg hoe het kwam, dat hij ons tot mijn groten spijt weer zo spoedig verlaten had, lachte hij vergoelijkend. Och, het was weer dat zelfde kleine Hollandse gedoe geweest, waarover je vandaag nog ieder ogenblik struikelt. Destijds had hij beloofd er niet over te spreken, maar nu had zwijgen geen zin meer. Mijn vader was namelijk te weten gekomen, dat er in den kerkeraad en omgeving een soort beweging tegen hem op touw was gezet, omdat hij er een katholieken candidaat op na hield.

Ziehier den perfecten hypocriet. Natuurlijk was er

geen sprake van een « beweging », maar een katholiek, die de streek nog niet kent, gelooft zo iets graag. En deze list had Papa dus uitgevonden in de twee seconden, dat hij zich van mij afwendde en met de vingers knipte. Denselven avond nog pastte hij zijn truc toe en hiermee had de jonge Baudouin iets belangrijkers om over na te denken dan de natte handen van een boer. En dat hem de belofte van geheimhouding was ontfutseld, had ook niets verdachts. Ging hij deze « geloofsvervolging » en « broodroof » aan het klokzeel hangen, dan zou deze valse beschuldiging het aanzien der kerk hebben geschaad, wat natuurlijk op mijn vromen vader zou zijn teruggeslagen.

Baudouin vertelde nog, dat deze tegenslag voor hem de aanleiding was geweest tot een ongedroomd buitenkansje. Even later kwam er een plaats vrij op het grote, deftige kantoor Barminck en zodra mijn vader dit vernam, reisde hij terstond naar Den Bosch. Het resultaat was, dat Baudouin daar zonder verdere complimenten werd aangenomen. Dus de oude heer was een prachtkerel uit duizenden en het deed mijn gastheer oprecht genoeg om nu voor den zoon iets heel bijzonders uit den kelder te laten komen.

Het is altijd het zelfde liedje. Als ik in mijn geboortestreek kom, hoor ik van alle oudere mensen, dat men een notaris als mijn vader tegenwoordig niet gemakkelijk meer vindt.

Hiermee ben ik het dan werkelijk eens.

Schrijvende over mijzelf, heb ik tot hiertoe bijna alleen mijn vader behandeld. Dit komt waarschijnlijk, doordat wij steeds geneigd zijn onzen haat, onze vrees en al onze

overige plagen aan anderen te wijten. Nooit zal ik hem vergeven, dat hij in wilskracht zo hoog boven mij stond, dat zijn schaduw mij reeds verpletterde, en dat hij misbruik maakte van zijn macht over een weerloze vrouw en een kind. En al mijn gewroet in zijn verleden heeft mij niet verder gebracht. Ik wilde ontdekken, dat ook hij tenslotte handelde uit vrees in een harer geheime vormen, maar ik vind slechts de heerszucht van den enigen waarlijk sterke: den volmaakten, goed-vermomden egoïst.

Ik nu sta officieel te boek als een flink en zeer kundig officier, rustig, besluitvaardig en zeker. Ik geef gaarne toe, dat ik dit alles ben... op papier en op de kaart. Mindere broeders hebben mij reeds een genie genoemd en mij de hoogste rangen voorspeld, terwijl mijn mededingers mij zeer critisch bewaken, wat een goed teken lijkt.

De waarheid is, dat ik bang ben in het donker en een ziekelijk afgrijzen heb van alle fysiek geweld. Een biefstuk, die wat te rauw is, snijdt mijn besten eetlust af. Zelfs voor de uitstalling van een slagerswinkel moet ik het hoofd afwenden. Reeds bij het zien van een bloedneus komt het koude zweet op mijn voorhoofd en eens, in de Harskamp, heeft het weinig gescheeld of ik was flauwgevallen. Ik trad daar op als instructeur voor een groep officieren bij het schieten met den zwaren mitrailleur en een waaghals van een reserve-luitenant begon zich opeens te vermaken met het springen over de onzichtbare kogelbaan van een vurend stuk, ruim een meter vóór de monding van den loop! In mijn verbeelding zag ik reeds de bloedige stompen van zijn benen, afgesneden door een straal van lood. Ik dorst niet meer te kijken en voelde mijn hoofd leeg-

lopen. Misschien heb ik gegild als een oude juffer, maar dit is dan in het oorverdovend geknal niet opgevallen. Mijn in jaren zo zorgvuldig opgebouwde reputatie was bijna in één secunde vernietigd. Ik mag er niet aan denken.

Wie dit las, zou zich nu afvragen, hoe ik er toe kon komen een zo bij uitstek manhaftig en in voorkomend geval ook bloedig handwerk als beroep te kiezen. Maar men zal toch begrijpen, dat ik een dwingende behoefte voelde mijzelf en anderen te overdonderen, het geheim van mijn angst te camoufleren. En waar kon ik een passende loopbaan vinden, die veiliger was dan bij de infanterie hier te lande? In geen enkel ander groot bedrijf worden de veiligheidsmaatregelen zo sekuur toegepast; men kan nog eerder verongelukken in een weverij dan op een schietbaan. Bij het geringste schrammetje snellen de dokters toe en eisen van het gebeurde een proces-verbaal. In dienst kan een gebroken been noodlottiger zijn voor den verantwoordelijken meerdere dan voor den patient zelf. En deze toestand is in den loop der tijden zo natuurlijk geworden, dat niemand nog het paradoxale ervan schijnt in te zien. In plaats van den man reeds op voorhand te oefenen in onverschrokkenheid, ja zelfs in het tarten van levensgevaar, wordt hem bij gevechtsoefeningen allereerst de kunst van lijfsbehoud bijgebracht. En gedurende heel zijn dienstdienst wordt over de gaafheid van zijn huid gewaakt door een hiërarchie van bezorgde kinderjuffen.

Voor mijn persoon vind ik dit systeem voortreffelijk, maar om iets wetenschappelijk te beschouwen moet men zichzelf kunnen uitschakelen.

Rest nog de mogelijkheid van oorlog. « Te velde en

voor den vijand » heeft het vaderland van mij inderdaad meer last dan voordeel te verwachten. Bij het eerste, verre gefluit van een vijandelijk projectiel zou ik mijn zinnen geheel verliezen en dus een gevaar zijn voor het moreel van mijn omgeving. Om hieraan te verhelpen heb ik mij van jongsaf voorgenomen stafofficier te worden en ik heb niet gerust voor ik werd toegelaten tot de Hoogere Krijgsschool. Daar heb ik mij niet gespaard, ik was allen anderen ver vooruit en slaagde met de hoogste onderscheiding. In oorlogstijd word ik dus te werk gesteld bij den Generalen Staf en ben dan als bureauheld zeker den kost waard. Resumerende kan ik dus van mijn beroepskeuze zeggen: Het simpele feit, dat ik mij — zij het louter theoretisch — heb onderscheiden, is voldoende bewijs, dat mijn jeugdig instinct mij goed geraden heeft.

En thans moet men mij zien bij de zo gevreesde tactische oefeningen op de kaart! Deze vormen het abattoir, waarin de promoties op de wreedste manier, langzaam en geleidelijk, worden afgeslacht. Dat deze massa-moorden nodig zijn, is te begrijpen, als men bedenkt, dat hoe hoger men komt, hoe minder plaatsen er zijn te begeben. En den burger, die meent, dat ik hier onnodig met grote woorden smijt, kan ik geen idee geven van de levensdrama's, die zich rond de grote kaartentafels afspelen. Welnu, in zulk een moreel bloedbad voel ik mij eerst recht in mijn element. Ik schijn een specialen neus te hebben voor alle voetangels en klemmen, die in een opdracht kunnen verscholen liggen. Mijn bevelen zijn snel, kort, duidelijk, volledig en slechts voor één uitlegging vatbaar. Van mijn betogen bij de bespreking gaat een grote overredings-

kracht uit. Ik voel mij gedragen door de weerspannige bewondering van mijn mededingers. Ja, soms moet ik mijzelf remmen, daar het kan voorkomen, dat ik den gevreesden generaal of kolonel een gevoel van minderwaardigheid aanpraat, zodat hij zijn felle houding en ook zijn leiding dreigt te verliezen, wat alleen haat kan verwekken en dus vermeden moet worden. Is hij hiervoor te taai, is hij werkelijk bekwaam, boosaardig en geen consideratie waard, dan span ik hem op mijn beurt de valstrikken, ik plant opzettelijk de schijnbare fouten en leemten in mijn bevelen of in mijn betoog en als hij dan met de botte bijl op mij afvliegt, bezeert hij alleen zichzelf. Enigszins verbaasd wijs ik hem dan in alle bescheidenheid op hetgeen hij na enig nadenken had moeten weten. Hierdoor maak ik mij zeer geliefd bij al zijn ondergeschikten. Tref ik daarentegen een leider, die naar het onbenullige zweemt en zich niet al te zeker voelt, dan maak ik hem gelukkig door mij te laten betrappen op een onjuistheid van generlei belang, een soort drukfout, die aan de genialiteit van mijn oeuvre niets kan afdoen. Toch houd ik mij dan ontroostbaar en in mijn verdere uiteenzetting maak ik hem naar aanleiding van zijn «scherpzinnigheid» slecht-verscholen complimentjes. Hiermee heb ik hem meestal voor vast aangesteld tot mijn beschermer, die aan eenieder zeggen zal, dat die Lantsier «toch wel» een knappe jongen is en zeer zeker aanleg heeft.

Ja, hier toon ik den enigen luister, die mijn armzalig persoontje bezit. In deze ogenblikken geloof ik zelfs mijn vader te evenaren. Dan knip ik hard met de vingers en zonder enige aarzeling grijp ik naar de kleurige blokjes,

die de strijdende onderdelen voorstellen. Met een beslist tik werp ik al deze mensenlevens in het moorddadig vuur op de kaart, maar altijd in meesterlijke juistheid op die plaats, waar zij tactisch het recht hebben zich te laten vernietigen. Soms kom ik mij voor als een grote Amerikaanse worstfabrikant, die heel zijn leven een rivier van bloed laat stromen, maar op de vlucht gaat, als hij een varken hoort krijsen.

Die kluchtige, oude verhalen over kleine garnizoenen, waar « mevrouw de kolonel » het regiment commandeert, waar de majoorse de kapiteinse en deze weer de luitenantse ringeloort, zijn wellicht altijd zeer overdreven geweest en hebben thans zeker met de werkelijkheid niets gemeen. Dit neemt niet weg, dat van een officiersvrouw ook nu nog een bijzondere tact wordt gevergd. Al is het volkomen uitgesloten, dat zij door haar charmes de carrière van haar man geheel maakt, gelijk het in die vrolijke vertelsels vaak het geval was, zij is nog altijd zeer goed in staat zijn loopbaan op velerlei manier te breken. Wordt van zo'n dame algemeen gezegd: « geen officiersvrouw », dan is haar man, bijaldien hij nog hogerop streeft, diep te beklagen.

Op 26-jarigen leeftijd ben ik gehuwd met Betsy, erkende-natuurlijke dochter van den rijken Indischen zakenman Hombergen (in teakhout) en een Javaanse moeder, waarvan ik in onze trouwpapieren den naam eens heb gezien en haastig vergeten. Het voordeel van zo 'n huwelijk is, dat men geen last heeft van een schoonmoeder. Haar ver-

mogen was voor mij een ongezoekt toeval en kon geen belangrijk verschil maken, daar ik bij den dood van Papa finantieel onafhankelijk was geworden en daarna nog van verschillende zijden had geërfd. Mijn eigen inkomsten zijn altijd een veelvoud geweest van mijn tractement en 's rijks belastingen zijn bij deze opeenhoping van bezit beter gevaren dan ik. Het was kort na de mobilisatie, toen men het leger een overbodige weelde vond en het aanzien van een beroepsofficier tot ver beneden pari was gedaald. De zakenman Hombergen moet wel goed op de hoogte zijn geweest van het fortuin der Lantsiers, want als schoonzoon had hij zich ongetwijfeld iets anders gedroomd dan zo'n overbodigen luitenant der infanterie. Bovendien zal hij bereid zijn geweest wat water in zijn wijn te doen wegens de verduisterde schoonmoeder. Ik moest niet gelijk de meeste jonge luitenants gedurende een lange verlovingsperiode ieder penningsken omdraaien en zo waren wij twee maanden na de eerste kennismaking getrouwd, wat ik toen een eindeloos langen tijd vond.

Ik kan dus zeggen, dat ik, naar het heet, uit liefde ben getrouwd. Achteraf bezien, was het alleen haar vreemde, erotische aantrekkingskracht, die mij — aanvankelijk zelfs tegen mijn wil — het hoofd op hol bracht. Zij had een tamelijk Europees gezicht en een vrij lichte huidskleur, zodat zij bij den eersten aanblik deed denken aan een Spaanse schoonheid. Onder haar matte teint gloeide zelfs een teer bloesje, dat haar iets warmes gaf en zowel haar ogen als haar tanden uitermate deed glinsteren. Het was mij of ik door die zwarte ogen in een grote, donkere ruimte keek, waarin zich allerlei zwoele geheimzinnigheden afspeelden

als in een zwarten, bollen toverspiegel. En in haar trekken lag iets, dat deed denken aan een jongen panter, maar destijds zou ik hebben gesproken van een allerliefst poesje. Deze gelijkenis werd verhoogd door iets sluipends in haar gang en haar bewegingen, de bekende tropische sloomheid, die ook door volbloed Europeanen veelal uit Indië wordt meegebracht, maar al spoedig weer verloren.

Haar geestelijke uitzet dankte zij aan een klein pensionnaat voor aanzienlijke jongemeisjes, met als voornaamste uitkomst een waren hartstocht voor Engelse romannetjes, waarvan zij stapels verslond in een verbazende snelheid. En het was bijna grappig, hoe verwaand zij was op haar wel uitgebreide, doch zeer oppervlakkige kennis van deze taal. Wie geen mondjevol Engels ter beschikking had, telde in haar ogen niet mee, hij kon zijn wat hij wilde. Dat zij zelf geen noemenswaardige notie had van Frans of Duits, kon aan deze inbeelding niets veranderen.

Van haar vroegste opvoeding weet ik alleen, dat zij tot haar dertiende jaar hoofdzakelijk aan inlandse kindermeisjes was toevertrouwd. Ingewijden noemen deze opvoeding verderfelijk in den hoogsten graad, omdat deze zorgzame baboes een kind van jongsaf leren heersen en bevelen in plaats van gehoorzamen.

Mijn eerste korvee na onze huwelijksreis was het afleggen van min of meer plechtige bezoeken om mijn vrouw voor te stellen aan de officiersfamilies van ons kleine garnizoen. Dit was een stekelig karweitje, want van den eersten indruk, dien zij zou maken, hing voor mij meer af dan

niet-ingewijden zich waarschijnlijk kunnen voorstellen. Daar kwam bij, dat ik deze spitsroeden moest lopen onder niet al te gunstige voorwaarden.

Het noodlot had gewild, dat juist in onze bruidsdagen de grote villa van een overleden fabrikant door de erfgenamen te koop werd aangeboden. Gesteund door haar vader, had Betsy op de liefvalligste manier haar zinnetje weten door te drijven tegen al mijn ernstige bezwaren in. Bij mijn komst in dit garnizoen had ik op het eerste gezicht al een hekel gekregen aan dit bouwsel, een hoog, wit gevaarte in den stijl van de bruiloftstaart, vol torentjes, kolommetjes, vazen en kastrandjes. Het was nog zo goed als nieuw, dus gebouwd in den tijd, dat de moderne landhuisstijl, die aan de weelderigste woning het uitzicht geeft van een voorspoedige boerderij met reusachtigen hooizolder en rieten dak, al volop in zwang was. Men zei, dat dit nu de jeugdroom was van dien ouden, rijkgeworden man. De naam « Casa Cara » stond groot en onverwoestbaar in relief op den gevel en de letters waren verguld. Er werd niet zuinig gespot met dit schuimgebak en de goegemeente noemde het steevast « Villa Cascara », naar het laxeer-middel, dat toen nog veel gebruikt werd. Maar mijn schoonvader was een verrukking nabij: hier zou een resident kunnen wonen! Hij sprak ook van een goede geldbelegging tegen den val van de munt, dien hij steeds voor-spelde. En was het in dien tijd van woningnood geen buitenkansje? Dit laatste viel niet te ontkennen en vormde mijn enige verontschuldiging. Voor mijn straf woon ik er nog en ik zal er nooit aan gewinnen. Alleen zijn de gouden letters nu wit geverfd.

Deze woning eiste minstens twee dienstmeisjes en een werkster, een tuinman en — daar een ongeluk nooit alleen komt — nog een chauffeur op den koop toe, want mijn teakhouten schoonvader had als huwelijksgeschenk niets eenvoudigers kunnen bedenken dan een lange, zwarte limousine, bijna een Rolls-Royce. Dit alles in een tijd, dat het woord «O-W'er» nog in ieders mond lag. En dan hadden wij op dat ogenblik als hoogste autoriteit ter plaatse een luitenant-kolonel, wiens naam deed denken aan kastelen en tournooien, aan gezantschappen en Raden van State, doch zijn vlagvertoon bepaalde zich tot een daghit en een roestige fiets. Onnodig te zeggen, dat ik in deze omgeving, waar men van het karig bestaan een verheven deugd maakt en een afgrijzen heeft van al wat buiten zijn bereik valt, steeds zorgvuldig had vermeden mijn betrekkelijken rijkdom te luchten.

Het heeft toen ook geen haar gescheeld, of Betsy had het kluchtspel voltooid door ons voor eeuwig belachelijk te maken. Nog juist bijtijds zag ik tot mijn schrik, dat zij visite-kaartjes had laten drukken, waarop ons adres vermeld stond als: *Villa « Casa Cara »*! En zij was zo eigenwijs, dat ik een kwartier nodig had om haar te overtuigen, dat « villa » en « casa » in dit geval precies het zelfde betekenden. Er kwamen zelfs woordenboeken bij te pas.

Ik had besloten haar eerst de kleinste sprongen in deze hindernisbaan te laten doen en begon met het bezoek aan mijn eigen kapitein. Verbruggen toch was een joviale troupier, gemoedelijk, opvliegend en goedhartig. Hij had het land aan maniertjes en hield er zelf niet te veel op na, terwijl zijn vrouw geheel onschadelijk was. Ik deed maar

geen poging om deze visite te voet af te leggen, daar de afstand te groot was. Onze lange slede, die beter paste bij een oude douairière dan bij een jong paar, hield geruisloos voor zijn deur stil. Voor ik het kon verhinderen, rukte onze fonkelnieuwe chauffeur Nico het portier open en stond als een paal, zijn uniformpet in de hand. Men gelieve te bedenken, dat ik 26 jaar was en er bovendien veel jonger uitzag. Slechts de twee sterren op mijn kraag waren het bewijs, dat ik de twintig moest gepasseerd zijn, en in sportkleding kon ik gemakkelijk voor een burgerscholier doorgaan. Toen ik uitsteeg, zag ik het hoofd van mijn kapitein voor het raam. Hij keek mij even aan en begon dan eerbiedig naar den wagen te knikken, wenkbrauwen in de hoogte en mondhoeken omlaag, in een komieke verbouwereerdheid, als wilde hij zeggen: *Dàt is in de bus geblazen!* Lachend, hoewel niet van harte, wendde ik mij haastig af om Betsy te helpen uitstappen en meer nog om haar het uitzicht te belemmeren, want naar aanleiding van haar blunder met de visite-kaartjes was zij niet in haar beste humeur en ik wist niet, hoe zij het zou opnemen. Toen ik mij weer omkeerde, was hij gelukkig verdwenen.

Hij ontving ons met zijn luidruchtige en wel wat ruwe hartelijkheid, stelde zijn vrouw voor en zijn groten zoon, die al voor het eindexamen zat. Maar bij al deze drukke vertrouwelijkheid kreeg ik al gauw het gevoel, dat er iets boven mijn hoofd zweefde, want mijn donkere schoonheid had haar ratelend Indisch tongetje blijkbaar thuis gelaten. Zodra wij gezeten waren, besteeg Verbruggen zijn praatstoel. Hij zou dit van verlegenheid sprakeloze vrouwtje eens gauw op haar gemak stellen. Al pratende had hij,

naar ik al meermalen had ondervonden, de onbewuste hebbelijkheid om met gefronste wenkbrauwen, als om inspiratie, telkens weer te kijken naar het pronkstuk van den inboedel: een Louis-XV-klok, die hoog aan den muur tegenover hem hing. Zijn gesprekken waren echter zo geanimeerd en zo uitgebreid, dat geen enkele bezoeker dezen *tic* zou kunnen uitleggen als een stillen wenk om het kort te maken. Hij begon een van zijn lange verhalen, die wel geestig waren, doch waarvan hij waarschijnlijk zelf het meest genoot. Er kwam geen lachje op haar gezicht, zodat ik pret moest hebben voor twee, ofschoon ik steeds onrustiger werd. Op een ogenblik, dat de ontknoping van zijn verhaal nog lang niet in zicht was en Verbruggen even ophield om zijn halfgedoofde sigaar aan te zuigen, klonk er een wrang-zoet stemmetje, dat ik eigenlijk helemaal niet kende:

« Kom, Ed! Meneer kijkt op de klok, hij wil, dat we gaan. »

Tegelijk stond zij al op en in mijn verwarring volgde ik haar voorbeeld, waardoor de ramp nog groter werd. En daar kwam heel het gezelschap op de been. Luide protesten. Rode koppen. Verontschuldiging. Ophelderingen. Het woord van eer!

Alleen zij was zich volkomen meester. En door al mijn verbijstering heen, meende ik zelfs te zien, dat zij genoot! Hier kreeg ik mijn eerste bange voor gevoel. Het leek mij of alles altijd anders was geweest en ik nooit iets van het leven had begrepen.

Natuurlijk kon de familie ons niet laten vertrekken, want dan zou de onhartelijkheid van den gastheer als het

ware zijn bevestigd. Eindelijk ging Betsy als laatste van allen zeer langzaam zitten, op het uiterste randje, gereed om bij de eerste gelegenheid te ontsnappen. En nu wij weer zaten, moet iedereen wel ontdekt hebben, dat het eigenlijk beter was geweest ons maar uitgeleide te doen. Want na alle opwinding, viel er een ademloze stilte. Dit groteske tafereel staat mij nog haarscherp voor den geest. Buiten had zich een oploopte gevormd rond onzen vorstelijken wagen en Nico scheen er meer plezier van te beleven dan ik. Hij zat met geheven kin achter het stuur verwaand voor zich uit te staren. Met moeite raapte ik mijn zinnen bijeen en wist niets beters te bedenken dan:

« Vertel u verder, kapitein. »

De kapitein wist niet meer waar hij gebleven was.

Ik ook niet.

Hij zat zwaar en driftig te peinzen. Toen hij den draad blijkbaar weer te pakken had en zijn mond al open deed, voorkwam Mevrouw Verbruggen hem door te vragen of Mevrouw Lantsier dit stadje geen aardig stadje vond. De goede matrone sprak hijgend en haar ogen stonden verwilderd.

Mevrouw Lantsier dacht kalm even na en zei: « Dat is moeilijk te zeggen: the proof of the pudding is in the eating. »

« Blijft u? », vroeg Mevrouw Verbruggen dom.

Stilte.

De zoon begon verwoed op zijn nagels te bijten. Ik durfde niet te kijken waar hij met de afgebeten randjes bleef. Mijn chef zat roerloos. Zijn neusgaten stonden wijd gesperd en hij werd steeds roder. Ik kende zijn opvliedendheid en

vreesde een van zijn ontploffingen. Het zweet brak mij uit. Ik wist, dat ik nu snel iets moest doen om de aandacht af te leiden, maar kon niets vinden. De zekerheid, dat ik iets heel verkeerd zou zeggen, verlamde mij geheel.

« Om te zien is het wel aardig », zei mijn vrouw na een poosje, dat voor ons uren had geduurd.

Zo speelt de kat met de muis. Op het uiterste randje herstelde zij voor het hoognodige den normalen toestand zonder ons evenwel geheel los te laten. Want in haar mond scheen dit banale zinnetje zwaar van bedekte toespelingen. *Om te zien* was het wel aardig. Maar zij bleef op haar hoede, reserveerde haar oordeel. Of het werkelijk aardig zou zijn, hing onder meer af van de familie Verbruggen en hier waren de vooruitzichten op zijn minst twijfelachtig.

De jonge Verbruggen beet zo energiek door zijn nagel, dat wij in deze gespannen stilte zijn tanden hoorden klikken als bij een hond, die zich aan 't vlooiën is. Langzaam draaide Betsy haar hoofd in zijn richting, waarop hij schrok en snel de handen in zijn zakken stopte als een betrapt diefje.

Als laatste redmiddel — nu of nooit! — stortten Verbruggen en ik ons gelijktijdig in een gesprek over den dienst, ofschoon dit in gezelschap van dames als lichtelijk ongepast werd aangezien. Hierbij hoeven wij geen eigen gedachten te hebben, wij betrekken onze onderwerpen gratis van het rijk, als formulieren, die men domweg invult. En zo hebben wij elkaar na een kwartiertje van gejaagde eensgezindheid omtrent gasmaskers, patroontrom-

mels en dergelijke levensbelangen zonder verdere schade naar de verlossende huisdeur weten te loodsen.

Met zware benen stapte ik in den wagen. Zij verlamden geheel, toen het door mijn duizelig hoofd flitste, dat dit nog maar de makkelijkste hindernis uit het parcours was. Voor het eerst was ik woedend op haar en wilde mijn gemoed luchten, maar zij was mij te vlug af.

« Jasses! Ik kon gewoon niet uitstaan, dat jij zo kruiperig deed tegen zulke gewone lui. Die lompe kerel zat ons gewoon de deur uit te kijken. En toen ik precies zei wat hij zelf bedoelde, werd hij bang en was het natuurlijk niet waar. Zulke bruten zijn in den grond van hun hart grote lafaards. Ik zou ze heel anders aanpakken als ik in jouw plaats was. »

De eerste ogenblikken zat ik sprakeloos van deze enormiteiten. Maar zij hadden ook hun goede zijde. Nu kon ik immers niet meer aannemen, dat er van haar kant enig boos opzet in het spel was. Heel de dwaze vertoning was slechts te wijten aan haar verkeerd begrip. Bovendien ontdekte ik in al haar ongerijmdheden een kern van waarheid... Dat ik kruiperig zou zijn geweest, was een absurde overdrijving van het feit, dat ik tegenover mijn onmiddellijken chef de gebruikelijke vormen had in acht genomen. En hierbij had ik zeker de grenzen van het gangbare niet overschreden. Voor zoiets was Verbruggen het minst van allen vatbaar. Hij placht al gauw aan iemand, die hem wat al te beleefd voorkwam, te zeggen: « Je hoeft tegen mij niet zo verliefd te doen; ik houd toch wel van je. » In ons leger komt trouwens geen kruiperigheid voor, zij zou nadelig terugslaan op den kruiper. Aan een bevel valt na-

tuurlijk niet te tornen, maar overigens wordt van een officier stilzwijgend verlangd, dat hij zijn mening zegt en zijn houding verdedigt, anders is hij — ook in de ogen van zijn meerderen — geen « vent ». Dat zij deze familie gewone lui noemde, was meer hardvochtig dan onjuist. Verbruggen stamde uit een onderofficiersfamilie en hij deed zich niet mooier voor dan hij was. Als zijn vrouw « iets meer » was geweest, zouden wij het ongetwijfeld geweten hebben, want de vader, die dominee, dokter of notaris was, wordt gewoonlijk al vóór de thee opgediend. Gesteld, dat iemand zijn bezoekers, die hun eerste kopje nog niet geledigd hebben, tracht te verjagen door op de klok te kijken, dan is hij inderdaad een lompe vlegel. En hij hād op de klok gekeken! Dat alle bruten eigenlijk lafaards zijn, was woordelijk vertaald uit haar Engelse romannetjes. Every brute is at the bottom of his heart a great coward, een van die vermoeiende gemeenplaatsen, die volstrekt niet waar zijn, doch gaarne worden aanvaard. En dat zij die lui heel anders zou aanpakken, overtuigde mij van haar onnozelheid op het punt van militaire verhoudingen. Het kind was in al haar onschuld aan het meten geweest met den verkeerden maatstaf en raakte dus kant noch wal. Ik zou haar slechts den officiëlen duimstok voor officieren der Landmacht ter hand moeten stellen en het mankement was verholpen.

Hier stapte ik in een tredmolen van eindeloos geredeneer zonder verder te komen. Reeds bij ons eerste zachtzinnig gekibbel over den veel te groten staat, die wij gingen voeren, had zij tot in den treure herhaald, dat ik niemand naar de ogen had te zien, omdat ik geen « gewoon »

officier was en « dat erebaantje » best kon missen. Hierop doorgaande bleef zij halstarrig bij haar mening, dat iedereen het zeer op prijs moest stellen, dat ik mij de moeite gaf het baantje na te lopen. Dat ik precies evenveel traktament opstreek als een ander, kon haar niet van de wijs brengen: ik *hoefde* immers niet! En iemand als Verbruggen, die officier was om den brode, verdiende dus van mijn kant niet de minste consideratie en had zeker niet het recht zo 'n houding tegen mij aan te nemen.

Op het eerste gehoor kwamen deze bokkesprongen mij oosters en barbaars voor. Van Indische officieren wist ik, dat daarginds alleen het brutaalste vertoon van weelde recht geeft op ontzag en het een nauwelijks denkbaar is zonder het ander. Maar ik voelde gauw genoeg, dat het verschil slechts aan de oppervlakte lag. Over heel de wereld staat geld nog altijd gelijk aan macht. Ikzelf kan er mij dagelijks op betrappen, dat ik met dezelfde barbaarse gedachte speel als een kind met een verboden speelgoed. En hoewel ik steeds allen aanstoot met zorg vermijd, doet het voorrecht van mijn onafhankelijkheid zich gelden tot in de kleinste aangelegenheden. Hogere officieren tref ik toevallig steeds in hun beste humeur en zij laten geen gelegenheid voorbij gaan mij op de vrolijkste manier in de maling te nemen, wat in dienst gelijk staat met iemand het hof te maken. Bij mindere betaling, hogere eisen en slechtere behandeling kan ik mij veroorloven minder prikkelbaar te zijn dan mijn lotgenoten om den brode, minder snel op de tenen getrapt, omdat de dienst voor mij een pretje blijft. Zo zijn er duizend andere kleinigheden, die alle tesamen een leven draaglijk maken of vergallen,

en welbeschouwd leun ik voortdurend tegen de brandkast, ook zonder dat ik het weet. Maar het spreekt vanzelf, dat ik uitsluitend een defensief gebruik maakte van mijn bezit en nu wilde mijn lieve Betsy het als een aanvalswa-
pen in het vuur brengen. Lieve hemel!

De beoefening der krijgskunde brengt mee, dat men zich steeds tracht te verplaatsen in den gedachtengang van de tegenpartij. Aanvankelijk deed ik dan ook mijn best om te zien, dat zij van nature geneigd zou zijn met andere maten te meten, op een andere golflengte uit te zenden. Dit betekent niet, dat ik haar ooit heb beschouwd als een staal van het andere ras of van den halfbloed in het algemeen. Ik weet, dat er geslaagde huwelijken bestaan van de zelfde samenstelling als het mijne en dat de halfbloed zeer voordelig kan uitvallen. De mannelijke exemplaren, die ik reeds op de Akademie van dichtbij leerde kennen, waren nagenoeg allen goede kameraden en al waren zij altijd anders, zij waren er niet slechter om.

Maar met hen was ik niet getrouwd. Het enige wat ik kan zeggen is, dat haar impulsen, reacties en heel haar mentaliteit op een andere planeet schenen thuis te horen. Tussen ons bestond er van de eerste poging tot geestelijk contact maar één mogelijkheid: kortsluiting. Wij hadden letterlijk niets gemeen. Tot zelfs onze zintuigen schenen verschillende gewaarwordingen te ondergaan. Om maar iets uit het vele te noemen: de geur van bloeienden meidoorn was voor haar een afschuwelijke urinelucht. Waar zij haar reukwerken, ook in rookvorm, vandaan haalde, weet ik niet, maar zij sneden mij den adem af. Dit doet mij denken aan hetgeen mij eens door een kolonist uit

Midden-Afrika werd verteld: Een Congo-neger, zeide hij, heeft voor onzen neus een sterken geur, hij ruikt naar ranzigen palmolie en dat is niet prettig. Maar laten wij ons niets gaan inbeelden, want de zwarten zijn er eenstemmig over akkoord, dat wij, blanken, een lijklucht verspreiden.

Er zijn mensen, die voor deskundig willen doorgaan en plompweg beweren, dat de halfbloed meestal geboren wordt met alleen de slechte eigenschappen, zowel van den inlander als van den blanke. Ik kan slechts verzekeren, dat mijn vrouw volstrekt niets Europees in zich had, en den bruinen broeder ken ik niet voldoende om te beoordelen, of zij alleen zijn kwade kanten had geërfd. Ik geloof echter stellig, dat zij in den kampong even sterk zou detoneren als zij het hier deed. Want in al haar denken en doen was volstrekt geen systeem te bespeuren, geen oosters en geen westers. De tijd leerde mij, dat ik onder alle omstandigheden op allerlei rare grillen moest voorbereid zijn.

Wonderlijk genoeg, liepen de overige bezoeken zonder grote onheilen af. Toch denk ik er nu nog met een rilling aan terug. Na elke vuurproef kon ik, die toen nog aan zware sportwedstrijden deelnam, nauwelijks op de benen staan van vermoeidheid. Na de eerste mislukking was Betsy van tactiek veranderd. Zij was opeens veel te beleefd en vals-vriendelijk. Zo kon zij overdreven hartelijk bedanken voor een ontvangst, die niets om het lijf had, en in bewondering staan voor een interieur, dat eerder nuch-

ter of smakeloos was. Hierbij werd door iedereen gebloosd behalve door haar en ongetwijfeld begonnen deze families ernstig te vermoeden, dat zij het slachtoffer waren van een hatelijk komediespelletje.

Toen ik hierop voorzichtig zinspeelde, stoof zij op. Hoe moest het nu? Als zij niet over zich heen liet lopen door die lui, was het verkeerd, en nu zij mooi weer had gespeeld, was het ook niet goed... En meteen gaf zij haar oordeel over onze officieren: Ambtenaartjes in uniform, die alleen belang stelden in promoties, pensioenen en toelagen, die zich hevig konden opwinden over den prijs van de bloemkool...

Hoe zij dan moesten zijn volgens haar opvatting?

Zij wist haar ideaal kant en klaar op te dienen uit haar Engelse romans van het genre Ethel Dell: Een woesteling, natuurlijk van aanzienlijke afkomst en gevaarlijk voor alle mooie vrouwen. Hij duelleert, speelt, steekt zich onbekommerd in schulden, stapt van de ene benarde situatie in de andere, maar weet zich juist op het randje van alle afgronden te redden. Verzamelaar van littekens, haantje de voorste bij ieder vechtpartijtje, dat zich op den aardbol voor doet. Valt er niets te oorlogen, dan jaagt hij op grof wild in Afrika en omstreken.

Hoe een heel leger van zulke oud-modische romanhelden er moest uitzien, kon haar geen belang inboezemen. Nu hadden wij op dat ogenblik bij het regiment een exemplaar, dat ongeveer aan al haar eisen voldeed. De kapitein Amory was eerst in Indië slaags geweest, later op den Balkan, was daar aan den schouder gewond, gevangengenomen, ontsnapt en weer gegrepen. Hij was een

oude jonggezel, het zwarte schaap van een voorname familie, en wij hadden in het zelfde huis op kamers gewoond, zodat ik hem zeer goed kende. Zijn verleden, zijn levenswijze, zijn vrouwenhistories en vooral zijn schulden waren inderdaad romantisch, zo zelfs, dat hij even later, bij den toen reeds begonnen afbraak van ons leger, als een der eersten «afvloeiende». Naar men zegt, moet hij nog in China zijn terechtgekomen als militaire raadgever van een dier vele rebellen-generaals.

Daar Betsy niet van deze bijzonderheden op de hoogte was, wilde ik haar eigenwijsheid een beentje lichten en vroeg haar, wat zij van dezen Amory dacht. Zij vond hem van het zelfde sop overgoten, de bij uitstek droevige figuur van heel den hoop. Toen ik zijn avonturen opsomde en besloot, dat zij in hem haar ideaal dus over het hoofd had gezien, noemde zij hem een aansteller, een humbug en een oudbakken Prince-Charming, met zijn geverfden snor.

Nu voorzag ik dus moeilijkheden bij het tegenbezoek van den kapitein Amory, maar voor hij goed en wel in zijn stoel zat, begon zij opvallend tegen hem te fleurten, hem vierkant in zijn gezicht te bewonderen. Volgens mijn ervaringen zou de oude marcheur nu ook dierbaar moeten gaan doen en spreken met een bijna jodelende stem. Maar ik zag, dat hij eerst verbaasd was, dan onrustig werd en eindelijk achterdochtig. Een paar maal keek hij snel naar mij, verbijsterd en vragend, dacht ik. Dit waren voor mij zeer verwarrende momenten. Toen Betsy, waarschijnlijk om hem te vleien, op de andere officieren, haar ambtenaarstjes-in-uniform, begon af te geven, liet hij haar een

poosje begaan en zei dan opeens: «Mevrouw, ik geloof, dat u nog wat jong is om over anderen te oordelen.» Of-schoon het wel verdiend was, vond ik het tegenover een dame nogal rauw en schrok ervan, maar gelukkig liet hij erop volgen: «U zult als u ouder wordt nog dikwijls van mening veranderen, net als wij allemaal», wat zijn uitval een weinig verzachtte. Kort hierop nam hij afscheid. Toen ik hem uitgeleide deed en nakeek, meende ik aan zijn houding te zien, dat hij me beklaagde, want hij schudde peinzend het hoofd. Ik schreef dit op rekening van zijn vooroordeel, want ik wist reeds, dat ervaren oostgangers gewoonlijk een schamper oordeel hebben over halfbloeden en ook een mooie «nonnah» als Betsy liever uit den weg gaan. Zij spreken dan steeds van «tinkah's», wat een verzwaring schijnt te zijn van ons woord «streken».

Terugkomend in de zitkamer verwachtte ik een uitvoerige scheldpartij op dezen lomperd, maar zij begon te giechelen en zei: «Zo 'n ouwe deugniet! Hij wilde zich braaf voordoen.» Ik merkte op, dat zij door dezen deugniet vrij onzacht op haar plaats was gezet, maar steeds giechelend beweerde zij, dat ik er niets van begrepen had en zij hem wel beter doorzien had. Heel den avond was zij in een opgewekte stemming en deed geheimzinnig, als zouden er nog merkwaardige verrassingen volgen. Maar na deze vrolijke bui kwam Amory nooit meer ter sprake. Enkele maanden later vertrok hij zonder het nodig te achten een afscheidsbezoek te brengen of ook maar een p.p.c.-kaartje te zenden. Toevallig trof ik hem echter met al zijn bagage aan het station, gereed voor zijn uiteindelijke aftocht. Toen hij me zag, schrok hij en keek zoekend langs mij

heen in de drukte van het smalle perron. Ongetwijfeld zag hij uit naar Betsy, want hij vroeg dadelijk, of ik alleen was. Zijn uitdagende zwierigheid van dandy uit een vervlogen tijdperk had veel geleden; hij leek sterk verouderd en verwaarloosd, maar bovenal onrustig. Ik kende hem te goed om dit verfomfaaid uitzicht aan een kater toe te schrijven: daarvoor waren zijn ogen niet rood genoeg. Toen ik naar zijn plannen informeerde, was hij er niet met zijn hoofd bij en opeens vroeg hij zonder enigen samenhang: « Zeg Lantsier, heb jij ooit gemerkt, dat je vrouw aan goena-goena zou doen? »

« Wat ter wereld is goena-goena, kapitein? » vroeg ik verbaasd.

In strijd met de spanning, die duidelijk door zijn vraag had geklonken, wilde hij nu met een schouderophalen er overheen stappen, zodat ik hem een paar keer moest aanporren. Hij deed zijn best om onverschillig te schijnen, maar hij beloerde scherp mijn gezicht, toen hij eindelijk zei: « Och, gekheid... Iets in de buurt van magnetisme... of spiritisme en meer van dien onzin... Indische toverkunsten. Bakerpraat. » Ik wilde hem vragen, wat hem op dit idee had gebracht, maar zijn trein was binnengelopen en hij moest zich haasten. « Spreek er maar niet over! », zei hij nog met nadruk. Meteen moest ik voor goed afscheid nemen van dezen zwerver en het geheim, dat ik achter zijn vreemde vraag vermoedde, nam hij mee; men zegt naar China.

HET is twee uur in den nacht. Haast zonder ophouden heb ik heel den dag geschreven en de tijd is verbazend snel voorbijgegaan. In stijgende radeloosheid is Dientje tot driemaal toe komen zeggen, dat er voor mij gedekt was en het eten koud werd. Ofschoon de gedachte aan voedsel mij doet walgen, ben ik naar beneden gegaan en heb de borden wat vuil gemaakt om van het gezanik af te zijn. Over al die dikke lopers hoor ik niemand aankomen en als zij op mijn deur klopt, zit ik steil overeind.

En waarschijnlijk wordt dit mijn tweede nacht zonder slaap. Om één uur heb ik mijn laatste piket-ronde gedaan, die naar gewoonte zou zijn verlopen, als ik niet den zwarten veeg had gezien op den neus van een der nachtzusters. Mijn aandacht werd door deze vlek zo in beslag genomen, dat ik zelfs vergat naar de patient te kijken. Eerst toen ik de trap weer opging, drong dit verzuim tot mij door. Ik voelde mij zeer afgemat en mijn ogen brandden, zodat ik hoopte eindelijk wat te kunnen slapen. Naar bed gaan vond ik veel te uitdagend, ik maakte het mij gemakkelijk in mijn langen kamerjas, liet alleen de schemerlamp op

de schrijftafel branden en legde mij op den divan. Enkele ogenblikken genoot ik van mijn vermoeidheid, maar even later wist ik al, dat er van slapen weer niets zou komen. Ofschoon ik mij inspande om aan iets anders te denken, moest ik mij wel rekenschap geven van mijn versnelden hartslag en dan ben ik verloren. O, het is niet eens hinderlijk of benauwend, het is maar juist voelbaar, een verraderlijk ietsje te veel, dat mijn ogen wijd open houdt en de gedachte aan slaap tot een dwaze illusie maakt. Dit duurt eindeloze uren en meestal houden mijn hartkloppingen niet op, voor ik alle hoop overboord gooi en opsta.

Intussen bleef ik mij plagen met den zwarten neus van die non. Hoe kwam zij er aan? In den salon brandt geen haard; er zijn slechts de radiatoren, die angstvallig geregeld worden op den warmtegraad, door Kley voorgeschreven. En dat ik het niet eens nodig had gevonden om naar de zieke te kijken, was een onvergeeflijke domheid, een schandaal, dat zich steeds vergrootte. In allen ernst overwoog ik, of het doenlijk was een extra-ronde te lopen om het verzuim te herstellen door ongewoon lang in de aapachtige neusgaten van dat paarsbruine hoofd te staren en misschien nog meer om te zien of de zwarte veeg nu weg zou zijn. Ik wist zeer goed, dat ik hiermee op den fatalen weg naar de dwangvoorstellingen was, maar mijn hersens draaiden door als de raadjes in een onklaar uurwerk, waarvan de wijzers zo akelig snel rondzwaaien. Ook het avontuur van de slaapkamer spookte gedurig door mijn hoofd. Vanmiddag had ik een aanloopje gevonden om Dientje nog eens te polsen, zonder dat het, naar ik hoop, te veel is opgevallen. Op den toon van een buurpraatje zei ik

haar, dat ik het vrij brutaal vond van die heren blekers om hier met hun lawaaijerige wagen rond het huis te komen toeren; zij konden dat kleine stukje best lopen. Was zij er zeker van, dat zij het vandaag weer gedaan hadden, had zij den wagen gezien?... Gezien? Zij dacht lang na, kon het dan niet met zekerheid zeggen. Het was zo mistig, dat je haast niks zag. Maar zij dacht toch van wel, want de vorige keren hadden zij het ook gedaan... Had zij dan niet een harden klap gehoord van de wagendeur?.. Ja, de vorige keren wel, maar nu kon zij het zich niet goed herinneren, zij had er niet zozeer op gelet, omdat meteen die soldaat gekomen was met den brief.

Nu kon ik niet verder aandringen. Mijn afscheidszin had ik al gereed: Enfin, het deed er niet toe; ik zou in ieder geval telefoneren, dat die wagen voortaan buiten de poort moest blijven.

En genadeloos lag ik mijn hoofd te breken over de mogelijkheden. Als zij een plof gehoord had, kon het die van de slaapkamer zijn geweest. Of zij had niets gehoord en alleen op grond van haar ervaring bracht zij het geluid in verband met den blekerswagen, die er wellicht niet eens was. Of hij was er wel en liet zijn gebruikelijken smak horen. Dit geluid sloeg in honderdvoudige versterking op mijn overspannen zenuwen, terwijl ik zonder het te weten de deur zeer normaal had dichtgetrokken. Maar dan was ik dus al lustig aan het hallucineren! Neen, geen gekheid, ik had geen deurknop aangeraakt. Uit een schichtigen ooghoek had ik duidelijk gezien, dat de deur met een harden ruk begon te zwaaien, ik had even duidelijk de luchtverplaatsing gevoeld in mijn nek. Wist ik maar of die ver-

vloekte wagen inderdaad achter het huis is geweest! Zou ik erover kunnen telefoneren? In ieder geval niet in het holst van den nacht... Misschien was Dientje te zeer in beslag genomen door zoiets verrukkelijks als de komst van den ordonnans om nog voor andere indrukken toegankelijk te zijn? Of zij had den slag binnenshuis maar al te goed gehoord en was er van ontdaan. Loog zij om er niet van verdacht te worden zelf zo brutaal met een deur te hebben geslagen?

En de molen draaide voort. Toch bleef ik liggen, want ondanks alles deed de lichamelijke rust van mijn uitgestrekte houding mij goed en het zachte schemerlicht was een balsem voor mijn hete ogen. Tot ik opeens uit de donkerste hoeken van het vertrek vage fluisterstemmen begon te horen, steeds luider, hoewel onverstaanbaar. Ik vloog op, draaide alle lichten aan en deed huiverend de deur op slot.

Zo zit ik weer en schrijf. Het enige, dat ik erbij gewonnen heb, is een doffe pijn in mijn achterhoofd. Van heel in de verte hoor ik telkens het hees geblaf van een hond.

Reeds tijdens onze huwelijksreis was mijn Betsy een erotisch kattenspelletje begonnen, dat aanvankelijk wel grappig, hoewel enigszins pervers aandeed. Alvorens haar gunsten te verlenen dwong zij iets af, liet mij iets beloven. Zij koos hiervoor het ogenblik, dat het opwindende voorspel zowat geëindigd was en de huwelijksvreugde in allen ernst zou beginnen. Het waren gezochte, kleine wensen, futiliteiten, te kinderachtig om te vernoemen, en voor de

grap weigerde ik dan een poosje om de spanning te verhogen. Maar zonder veel overgang werd het spelletje koude ernst en verkocht zij zich tegen den hoogsten prijs, als een volleerde prostituee. Het kopen van onze protserige « Villa Cascara » was haar eerste grote winst. Zij dreef de gemeenheid zo ver, dat zij, plomp en onvrouwelijk, mij zonder enige aanleiding begon op te hitsen om dan op het pikante moment haar eisen te stellen.

Het gevolg was, dat ik reeds na een goed jaar werd bevangen door iets, wat de handboeken den echtelijken afkeer noemen, en wel in zo hevige mate, dat ik mij nog eerder zou verlustigen in onze afgeleefde werkster dan in mijn jonge gade. Kwam zij aan de wastafel naast mij staan, dan kon ik zelfs niet voortgaan met scheren en brak het zweet mij uit.

Dit was niet de enige reden, die mij in staat stelde haar te laten zitten met heur koopwaar. Bij ons huwelijk was zij 21 jaar, en moet toen haar hoogsten bloei al hebben bereikt, want in de eerstvolgende jaren begon zij verbazend snel te verouderen. Haar zachtgloeiende huid werd vaal en tanig, haar hard en lenig figuurtje verloor zich weldra in een weke zwaarlijvigheid buiten alle verhoudingen. En naarmate zij in omvang toenam, kwamen de kenmerken van het andere ras sterk naar voren. Zij kreeg iets aapachtigs. Vóór haar drie en twintigste jaar was zij al zo dik, dat zelfs mensen van beschaafd uiterlijk haar op straat in een soort vrolijke ontsteltenis aangaapten, om van de grovere naturen onder het Nederlandse publiek maar te zwijgen. Ik daarentegen ben lang en mager, zodat ik ons beiden in de spiegelruitte weerkaatst zag als het

silhouet van een hogen klokkentoren naast een koepelkerk. Kortgeleden woog zij nog 204 pond bij een lengte, die onder het middelmatige blijft. Ongetwijfeld heeft zij deze vetzucht voor een groot deel te danken aan haar levenswijze, want haar tropische traagheid ontaardde spoedig in een ongekende luiheid. Zodra ons huis was ingericht, kwamen er al dagen, dat zij zich schier alleen verplaatste om aan tafel en naar bed te gaan, terwijl zij zich tussen de maaltijden bleef volstoppen met zoetigheden. Voor de geringste kleinigheid belde zij de meid, later zelfs om zich aan beide handen uit haar lagen zetel te laten optrekken. Dan weer was het schrikwekkend om te zien, hoe zij plotseling, na wekenlange onbeweeglijkheid, in een onwaarschijnlijke vaart en geruisloos als op panterpoten, met al haar gewicht de trap opvloog om ergens op de bovenverdiepingen een meid te betrappen. En zo 'n roofdierensprong trof altijd doel. Het was, alsof zij daarboven haar netten had gespannen, als een monsterspin dagenlang op wacht zat en langs onzichtbare draden gewaarschuwd werd, wanneer zij beet had.

Want mijn laatste restje huiselijkheid werd bedorven door een eindeloos geharrewar met dienstboden. In den beginne hadden wij zeer fatsoenlijke meisjes, maar zij werden door Betsy zo onmenselijk afgedraafd, dat zij het na enkele maanden opgaven. Heel den dag ging het belletje. Voor tergende nietigheden — een zakdoek, gevallen naast haar stoel, een lucifer, achtergelaten op het terras naast de verandah — moesten zij in galop desnoods van den zolder komen. Hun algemene klacht was, dat zij in dit huis « nooit klaar » waren, waarmee zij bedoelden,

dat zij niet den tijd kregen het noodzakelijke werk te doen. Tot ergernis der kookster stond de keukenvloer soms wel een uur onder water, omdat het meisje, dat zou gaan dweilen, om de haverklap voor overbodige prullerijen in het geweer geroepen werd. De arme kinderen moeten vaak niet geweten hebben wat zij waren: mensen of trampaarden. Bovendien hadden zij dubbel af te rekenen met een boosaardige plaagzucht en een wispelturigheid, die ook mij te zwaar werden.

Een onzer eerste verliezen, een braaf en gewillig boerenkind, dat drie maanden zonder klacht het sarrende belletje had nagerend, zei haar dienst op aan mij, omdat zij het niet durfde doen aan mevrouw. Zij vertrouwde mij onder een vloed van tranen toe, dat zij bang was van mevrouw en 's nachts zo akelig van mevrouw droomde. Dat mevrouw aan haar bed stond met zo 'n gekronkeld mes (een kris uit het wapenrek) in haar hand. Ik trachtte deze dwaasheden weg te lachen, maar het meisje was ernstig overstuurd, kon niet meer slapen van angst, was in deze maanden veertien pond afgevallen en voelde zich ziek. Erna, een stille, vlijtige Oostenrijkse uit een verarmd, beter milieu, sneed zich na zes maanden den pols door. Zij werd door haar lotgenote bij toeval gevonden en kon na transfusie worden gered. Gelukkig bleef dit bloedig drama mij bespaard, omdat ik juist voor enkele weken gedetacheerd was naar een cursus in Oldenbroek.

Heimwee, zei Mevrouw Lantsier.

Berta, ook van de goede soort maar minder teer van bouw, klopte in afwezigheid van Betsy op mijn kamerdeur en verzocht plechtig om « een woordje ». Zij beschuldigde

mevrouw ervan, dat zij hier en daar geld en andere be-
genswaardigheden als zoekgeraakt en vergeten wegstopte,
met de bedoeling dat de meisjes het zouden vinden en
stelen: Ik voer scherp tegen haar uit, maar moest aldra bak-
zeil halen, toen zij de ene vindplaats na de andere aan-
wees. Onder de matras van mijn eigen bed en in allerlei
andere verscholen hoeken, waar alleen schoonmaaksters
iets te zien hebben, vond ik achtereenvolgens een biljet
van 25 gulden, een gouden tientje, een platina-speld met
briljantje en een paar nieuwe zijden kousen. Dit kon met
den besten wil geen toeval of slordigheid meer genoemd
worden, dit was pure gemeenheid. Hoewel ik wist dat het
schandaal kon verwekken, besloot ik al dit lokaas te ver-
zamelen en af te wachten, of Betsy op de vermeende die-
vegge zou toeslaan. Maar er gebeurde niets. Eerst gerui-
men tijd later, toen Berta reeds lang de anderen was ge-
volgd, vroeg mijn vrouw in alle onschuld, of ik die pla-
tina-speld ook ergens had gezien. Ik vermoedde toen, dat
zij lont had geroken, omdat alles tegelijk op hetzelfde
ogenblik « gevonden » was. Nu ben ik er volstrekt niet
zeker meer van.

Met dit al had Mevrouw Lantsier in dit wereldje al spoe-
dig zo 'n kwaden naam gekregen, dat wij slechts het aller-
laagste uitschot konden krijgen tegen ongehoorde lonen.
Het was een voortdurend komen en gaan van ongere ele-
menten. Eens werd ik opgebeld door den commissaris van
politie, die zich verplicht achtte een drietal zeer onver-
kwikkelijke strafvonnissen van Betsy's laatste aanwinst op
te sommen. Van een keukenmeid werd na haar stormach-
tig vertrek eerst verklapt, dat zij nooit vergat te fluimen

in de hete, oosterse schoteltjes, die Betsy op de meest ongelegen tijden bestelde en die ik gelukkig nooit heb aangeraakt. Een andere tilde hoog haar rokken voor mij op, den eersten keer dat ik haar op de bovengang tegenkwam, en dit zal den tweeden dag na haar komst zijn geweest. Alsof het zo niet voldoende was, maakte zij er nog zeer scrabreuze bewegingen bij en liep dan giechelend verder. Het was erger dan de brutaalste bordeelvertoning, omdat het zo onverwacht en zonder enige aanleiding gebeurde. In de gegeven omstandigheden was dit gebaar voor een man met enig eergevoel meer beledigend dan verleidelijk en ik kon geen andere oplossing vinden dan dat deze dame zich opzettelijk en onverwijld op straat wou laten zetten, met haar godspenning als zuivere winst.

Dit voorval is mij bijgebleven niet zozeer om zijn goedkope schandaligheid, maar omdat het verband houdt met de geheimzinnige eigenschappen van mijn vrouw, die zich toen reeds manifesteerden en waarvoor ik geen verklaring kan vinden. Toen ik dus, nog half verdwaasd van deze ontmoeting, beneden kwam, hoorde ik Betsy in haar boudoir telefoneren met een vriendin van het ogenblik. Zij kon niet weten, dat ik in de aangrenzende zitkamer was gekomen, want onze lopers dempen ieder geluid. Het gesprek liep blijkbaar over het eeuwige meidenvraagstuk en ik luisterde niet eens, tot ik duidelijk een passage verstond, die mij van de ene verbazing in de andere liet tuimelen: « ...op haar gezicht staat geschreven, dat zij haar rokken zal oplichten voor mijn man, zo gauw zij even met hem alleen is... »

Destijds kon ik dit niet anders noemen dan een toeval,

hoewel zo merkwaardig, dat ik er steeds aan moest denken.

Sientje!... Zij is veruit het langst bij ons geweest, wel twee jaar, meen ik. Een groot deel van dezen tijd zag ik haar slechts op het einde der week, want tot mijn grote, maar goed-bedwongen vreugde had Betsy geweigerd in Den Haag te gaan wonen, toen ik de Hoogere Krijgsschool ging volgen. Sientje was al bij de vijftig, toen zij kwam, een klein, vlug scharminkeltje met weinig piekhaar en harde, grijze kraaienoogjes, broodmager, behoudens een vinnig buikje. En zij was een doortrapt canaille. Na enkele dagen werd zij reeds vals. Zodra zij me zag, begon zij zonder enige aanmoediging te ratelen over allerlei beuzelarijen en kon dan met een mier-zoete stem — o, zo terloops en argeloos! — gewag maken van « dien meneer, die heel den middag bij mevrouw op visite was ». Als zij door Betsy voor de bekende nesterijen werd gebeld, was zij honend lief: « Och ja, stel je voor, dat ons mevrouwtje een beroerte kreeg, als ze zich eens moest bukken! U belt maar, hoo-oor, als ik iets moeilijks voor uwes kan doen. Ik ben geboren om te werken, zal ik maar denken, ik ben maar 'n arm sloofje. » Maar ons mevrouwtje, die anders dadelijk op haar paardje zat en alle meidengebabbel zo honds mogelijk afsneed, liet haar met een mysterieus lachtje begaan en scheen in volkomen zekerheid haar beurt af te wachten. Ik vond het beangstigend.

En plotseling was Sientje onkenbaar veranderd, een slang tot huisdier getemd, nadat de giftanden waren getrokken. Zij sprak geen onvertogen woord meer en was kruiperig voorkomend. Het enige wat mij nog irriteerde

waren haar zuchten, die zij speciaal voor mij scheen op te sparen. Bij het brengen van een kop thee op mijn kamer kreeg ik minstens drie van deze ontladingen te horen. En als zij naar mijn vrouw keek, zag ik angst op haar gezicht, maar ook een fellen haat. De huiselijke sfeer was er volstrekt niet lieflijker op geworden; er hing altijd een onbehaaglijke spanning.

Ik moest nu wel aannemen, dat Betsy met goed gevolg den valstrik der verloren voorwerpen op Sientje had toegepast en haar bij middel van chantage tot een soort slavernij dwong. Want Sientje was kwetsbaar in haar broed. Uit haar klagelijk geratel had ik begrepen, dat zij een onbestorven weduwe was en drie kinderen in een weeshuis had. Haar oudste dochter was echter meerderjarig en zou tot Sientje's groten trots gaan trouwen met een marechaussee, die volgens haar « schrikkelijk precies » moest zijn.

Dan was Sientje op zekeren morgen met de noorderzon vertrokken en ik heb nooit meer iets van haar vernomen. Maar daags voor haar vlucht had ik met haar een ontmoeting, die ik niet licht zal vergeten. Op weg naar mijn kamer hoorde ik haar, struikelend van dolle haast, den zoldertrap afkomen, jankend als een jonge hond. Zij viel tegen de trapdeur, die openvloog, en toen ik daar opeens voor haar stond, gaf zij een ijselijken gil. Zij zag er zo ziek en ontdaan uit, dat ik verwachtte haar op de plaats zelf te zien ineenzakken. Haar felle oogjes stonden verglaasd en zij beefde, dat alles in haar scheen te rammelen. Zij liet zich hard neervallen op de bank naast de deur en het duerde geruimen tijd, voor zij op mijn dringende vragen enig geluid kon geven. De bank hield niet op te schudden en

haar kinnebakken trilden zo hevig, dat ik uit haar gestamel slechts enkele klanken kon opvangen, waaronder ik het woord « vetlel » dacht te verstaan. Ik wist, dat dit onder het personeel Betsy's scheldnaam was, ingevoerd door Sientje zelf. Deze flater scheen haar tot bezinning te brengen, want nu kon zij zich verstaanbaar maken: « Mevrouw ...stond... ineens... achter me! »

Haar schrik was overtuigend genoeg om indruk op mij te maken, doch ik hield mij zeer nuchter: Wat voor onzin was dat nu? Mevrouw zat rustig beneden; ik kwam er juist vandaan!

Zij maakte het hulpeloze gebaar van mensen, die weten, dat zij voor onwijs doorgaan, omdat zij dingen waarneemen, die buiten het gezichtsveld van anderen liggen. Ik trachtte nadere bijzonderheden uit haar te krijgen, maar zij schudde hijgend het hoofd, scheen het nutteloos te achten er nog een woord aan te verspillen, gelijk men ook geen antwoord geeft aan den kleinen jongen, die zegt, dat hij later met zijn mammië gaat trouwen. Ik ging naar beneden, waar Betsy haar snoeperijen en romannetjes zat te verslinden in een houding, of zij maandenlang niet van haar plaats was geweest. En ook hier was ik de kleine jongen, die er immers toch niets van begrijpt. Zij stelde zo goed als geen belang in het geval, giechelde en scheen slechts voldaan over den omvang van Sientje's ontredde-ring. En ik weet, dat het waanzinnig klinkt, maar ik kon mij niet onttrekken aan den indruk, dat het voor haar volstrekt geen verrassing was, eerder oud nieuws. Ook toen Sientje daags daarna met stille trom was vertrokken, vernam zij deze verdwijning als iets, dat van zelf sprak.

Een treffende uitzondering op al dit dienstbodenwee was de chauffeur Nico. Deze jongeman maakte van het dienen een kunst en zou zich zelfs aan een koninklijk hof hebben onderscheiden. Onder zijn handen bleef een wagen nieuw en haalde bij het inruilen den hoogsten prijs. En dit kwam nogal vaak voor. Onder voorwendsel van gebrek aan snelheid en verouderend model wist ik zo gauw mogelijk ons al te statig salonrijtuig van de hand te doen en te vervangen door een wagen van minder hoogmoedig voorkomen. Hierbij was ik tot het inzicht gekomen, dat het onvoordelig is zich te lang aan een wagen te hechten. Twee jaar werd mijn uiterste maximum en het kwam voor, dat Nico en ik elkaar zo opwarmden aan een of andere nieuwe vinding, dat wij zelfs binnen het jaar van auto wisselden. Ik zeg « wij », omdat ik weldra deze onderhandelingen geheel aan hem overliet en ik moet toegeven, dat hij betere uitkomsten verkreeg dan ik. Hij was volkomen onkreukbaar en boven alle verdenking verheven.

Ons automobilisme had overigens niet veel om het lijf. Ofschoon Betsy mij steeds erom hoonde, wist ik wel beter en begaf mij door alle weer en wind op de fiets naar den dienst, hoe ver het ook was. Weliswaar bestelde zij voor het kleinste afstandje den wagen, doch haar uitgangen werden steeds zeldzamer. Alleen op Zaterdag en Zondag maakten wij wel verre tochten, bij voorkeur wanneer ik wist, dat zij niet meeinging. In ieder geval kwam ik dan niet naast haar zitten, omdat ik zelf het stuur nam en Nico steeds meeinging, zogezegd voor mogelijke mankementen, maar in feite als bliksemafleider. In de eerste jaren van

mijn huwelijk maakten wij tijdens mijn verlof wel grote reizen door Duitsland, Frankrijk en België. En tijdens een dezer tochten beleefde ik nogmaals een toeval, zo verrassend, dat het ook op Nico indruk had gemaakt. Hij sprak van « een slag op het kinderhoofd ».

Wij waren in de Ardennen, kort aan de Luxemburgse grens en op een avond kreeg Betsy, die heel den dag op ieders zenuwen had gewerkt, zo 'n hooggaande ruzie met het personeel en den eigenaar van het hotel, dat zij op staanden voet naar Brussel wilde vertrekken. Het was al laat, regenachtig en donker, maar ik vond alles beter dan in deze geladen atmosfeer de kans op nieuwe uitbarstingen af te wachten. Onze aftocht had veel van een verwarde vlucht en zo waren wij al enkele minuten onderweg, voor Nico ontdekte, dat onze benzine-voorraad bijna verbruikt was. Om te tanken zouden wij terug moeten keren naar het hotel, maar Betsy verzette zich op haar krijsende manier, die weinig goeds voorspelde. Ofschoon zij de streek in het geheel niet kende, verzekerde zij koppig, dat wij bijtijds zouden kunnen bijvullen. Op al mijn tegenwerpingen kreeg ik slechts één antwoord: zij *wist* het! Het was, of ik met een krankzinnige te doen had, maar ik voelde, dat er weer een scène op komst was en destijds kon ik zoiets in het bijzijn van mijn chauffeur nog niet goed verdragen. En na alle wederwaardigheden van dezen afschuwelijken dag was ik in een toestand van onverschilligheid geraakt. Ik hoopte zelfs, dat haar eigenzinnigheid een lesje zou krijgen, doordat wij op een afgelegen plek zouden stilvallen.

Wat dit betreft, ging mijn wens in vervulling. In alle

eenzaamheid, tussen druipnatte bossen, begon de motor eindelijk te stotteren. Op een stijgende helling kon ik den wagen nog juist aan den rechterkant zetten en vastankeren met de handrem. Reeds haalde ik diep adem om mijn gemoed te luchten...

Wat nu volgde is moeilijk te beschrijven; een film zou het beter kunnen weergeven. De weg maakte daar een wijde bocht naar rechts, zodat onze lichten uitsluitend den linkerkant van de baan beschenen. En nauwelijks stonden wij stil, of geen tien meter rechts van ons schoten alle lichten aan van een tankgelegenheid, die bij onze nadering verborgen was gebleven achter een steilen, dichtbegroeiden bergwand. En in de verhoogde duisternis achter onze schijnwerpers was het, of dit vierkante gebouwtje bij toverslag uit den grond rees, als in een sprookje uit Duizend en Een Nacht. Wij waren het optrekje bijna voorbij en de laatste der twee aanwezige pompen stond uitgemeten ter hoogte van onze achterwielen, haar juiste plaats bij het vullen. Het was inderdaad een harde slag op het zwakke hoofd. Ook Nico, anders de onverstoortbaarheid in persoon, was hard geschrokken en zat te starren als naar een spookverschijnsel. Achter in den wagen klonk een snijdend gegiechel, dat minder beheerste naturen op zo 'n ogenblik tot bloedige gewelddaden zou kunnen brengen. Het bracht Nico tot handelen; hij reikte voor mij heen naar den knop van den claxon en smoorde het zenuwtergend lachje in een langgerekt gehuil. Dan steeg hij vlug uit om behulpzaam te zijn bij het vullen. Daar hij slechts enkele woorden Frans sprak, kwam ik ook uit den wagen en trachtte enige opheldering te krijgen:

« Dites, patron, was u juist gesloten? »

Neen mijnheer. Zij hadden last gehad met de verlichting. De « plomb principal » was gesprongen. Men bleef heel den nacht open, naturellement.

Het was mijn laatste vacantiereis in Betsy's gezelschap.

Zodra Nico zag, dat de auto hem niet genoeg werk verschafte, zocht hij andere bezigheden. Geleidelijk en haast ongemerkt stelde hij zich aan tot mijn oppasser en ik geloof niet, dat een prins ooit een beteren kamerdienaar heeft gehad. Maar hij was meer, hij was een bondgenoot. Met groten tact en handigheid wist hij mij zelfs in veel gevallen te beschermen tegen de kwade grillen van mijn vrouw en pijnlijke situaties te voorkomen. Dit alles met een air, of hij zijn eigen bedoelingen niet eens begreep. Bij onze groeiende vertrouwelijkheid bleef hij even bescheiden, als hij den eersten dag was geweest en ik had hem toen gekozen vooral om zijn goede manieren. Ik durf zeggen, dat hij zeer aan mij was gehecht. En het sterkst van al is wel, dat hij zich de hatelijke tinkah's van de vrouw des huizes steeds van het lijf heeft weten te houden. Hij was voortdurend op zijn hoede en overdonderde haar door zijn correctheid. Eerst na dertien jaar moest hij voor haar het veld ruimen. Het was trouwens een korte pijn en tot openlijke vijandigheid is het nooit gekomen.

Daar ook zijn bezigheden als « gentleman's gentleman » hem te veel vrijen tijd lieten, begon hij belang te stellen in onzen tuin en ontpopte zich als een waar kunstenaar. Wij hadden als regel wel een vasten tuinman, wij hadden er

zelfs als gevolg van Betsy's kwade luimen zeer veel en tijdens een van deze talrijke vacatures begon Nico met veel ijver te studeren in dikke handboeken. Hij legde mij weldra een fraai getekend plan voor, dat ik wel niet begreep, maar heel goed vond. De prachtige rotstuin voor het huis is geheel zijn werk en trekt nog ieders aandacht. Zelfs Betsy gaf tekenen van goedkeuring.

En hiermee kom ik op het incident met den tuinman Willem de Bie, de vierde of vijfde in de reeks. Ofschoon wat achterlijk en licht zenuwleider, deed hij zijn werk niet veel slechter dan zijn voorgangers. Aanvankelijk was hij gedwee genoeg en liet in angstig zwijgen alle tergende vitterijen en beledigingen van zijn meesteres over zich heen komen, tot hij — naar Nico had ontdekt — stelselmatig door Sientje was opgehitst en toen gebeurde het.

Ik was al geruimen tijd op de Hoogere Krijgsschool. Uit vrees dat Betsy nog van besluit zou veranderen en mij in Den Haag het dagelijks leven zou komen vergallen, verzuimde ik nooit het week-end thuis door te brengen, al was het hoofdzakelijk met werken op mijn kamer. Elken Zaterdagmiddag om half twee kwam Nico mij aan mijn pension afhalen. Zonder dat er ooit een woord over gesproken was, had hij een vrolijk seintje met den claxon ingevoerd om mij al van verre te berichten, dat wij de reis alleen zouden maken. In de eerste maanden had Betsy immers ons pretje enkele malen bedorven door mee te komen, maar weldra had haar vadsigheid het gewonnen van haar plaagzucht. En tijdens een dezer ongestoorde tochtjes kreeg ik het verhaal te horen.

Betsy scheen die week nogal lastig te zijn geweest en

had het weer eens aan den stok gehad met Willem de Bie. Zij zal hem wat al te veel gesard hebben, want opeens begon hij vreeselijk te vloeken, greep zijn schop, die gelukkig wat verderop stond, en wilde haar met dit wapen te lijf. Zij vluchtte gillend het huis in en hij rende haar met geheven schop achterna, brullend dat hij haar kapot maakte. Nico was reeds op het lawaai afgekomen, schoot nu snel toe en kon den waanzinnige nog bijtijds vastgrijpen. Hij is een lange, sterke kerel, zodat Willem spelenderwijs ontwapend werd en machteloos tegen den grond gedrukt. Maar zijn mond was nog vrij en hij braakte scheldwoorden uit, waarbij « vetlel » nog maar een guigtheidje was.

Nico moet dien middag de handen vol hebben gehad. Eerst sloot hij den amokmaker in de garage om hem tot betere gedachten te laten komen. En toen hij naar binnen ging om mevrouw gerust te stellen, was Betsy al zover van den schrik bekomen, dat zij op het punt stond de politie op te bellen. Om deze ramp te voorkomen moest Nico den stekker van het telefoonkoord uit het contact trekken...

Ik had al opgemerkt, dat de rug van zijn rechterhand vol schrammen zat.

Hij had zijn best gedaan haar te bepraten. Dat kon mevrouw niet doen. Denk eens aan: zij zou in de rechtzaal moeten verschijnen. De advocaat zou zijn best doen haar de schuld te geven, gemene vragen stellen, haar zo zwart maken, als hij maar kon. Ontslagen meiden en tuinlieden zouden komen getuigen: een ongedroomde kans om zich te wreken en de vuile was uit te hangen. En dan de kran-

ten, waarvan sommige zo belust waren op schandaal. Een officier kon zo iets niet hebben!...

Ik moet toen al zeer verdorven zijn geweest, want ik had liever gezien, dat de gekke Willem haar had doodgeslagen.

Nico geloofde niet, dat hij haar had overtuigd, hij was er zelfs niet zeker van, dat zij naar hem luisterde. Maar opeens kon hij aan haar gezicht zien, dat het gevaar geweken was. Je zou zeggen, dat zij op een beter plan gekomen was, en zij lachte zelfs, maar niet heel vriendelijk, als Nico het mocht zeggen. En mevrouw zei, dat het in orde was. De politie moest zij niet meer hebben. Hij kon gerust gaan.

Ik wees op zijn hand met de vele evenwijdige schrammen: « En zij heeft je zeer vriendelijk bedankt voor het redden van haar leven. »

Hij stak verschrikt zijn hand weg en lachte vergoelijkend. Ja, mevrouw was natuurlijk een beetje overstuur geweest. Dat was te begrijpen, na zo 'n belevenis...

Daarop was hij Willem gaan verlossen, die intussen zeer van zichzelf geschrokken was en haastig vertrok, nadat Nico hem had gezegd, dat er waarschijnlijk geen werk van gemaakt zou worden. Tenminste: als de dwaas, die hij was, nu zelf zijn mond maar hield.

Een paar maanden later dacht ik niet meer aan dezen rel.

Steeds bracht Nico mij in den vroegen Maandagmorgen terug naar Den Haag. Eens kreeg ik op Zondagavond een telefonisch bericht, dat mij aanleiding gaf onmiddellijk terug te keren, hoewel het reeds laat was. En eerst den

volgenden Zaterdag vernam ik van Nico de vreemde gebeurtenissen, die zich in den nacht van mijn vertrek hadden afgespeeld:

Het was reeds bij tweeën, toen Nico thuiskwam. Om mevrouw niet wakker te maken was hij zo geruisloos mogelijk binnengereden, zelfs met gedoofde lichten, want het was een klare nacht. Toen hij zacht als een dief binnengesloopen was (hij sliep in een uitbouw naast de garage, maar zijn kamer was alleen te bereiken langs de keukendeur) meende hij in huis onraad te bespeuren en ging op verkenning. In de donkere hall gekomen, zag hij een lichtstreepje onder de deur van het boudoir en hij naderde voorzichtig, tot hij de stem hoorde van mevrouw, die aan het telefoneren was. Vrezende, dat zij al te hevig zou schrikken van zijn onverwachte verschijning, wou hij zich snel uit de voeten maken, doch kon niet van zijn plaats komen, toen hij haar hoorde zeggen: « Ja, bloed! In de gang. Onder de deur. » Aan de andere zijde van den draad werd waarschijnlijk gevraagd, wie zij was, want zij antwoordde nogal kriegel: « Mijn naam doet er niet toe. Ga liever dadelijk kijken! » Tegelijk werd de telefoon met een nijldigen klap neergelegd. Daar hij de keuken niet meer kon bereiken zonder gezien te worden, verborg hij zich snel achter een groten clubzetel in de hall. Op hetzelfde oogenblik kwam zij uit het boudoir en knipte het licht aan. Dan zag hij haar vanuit zijn schuilhoek naar boven gaan en wel in nachtgewaad. Mevrouw was dus in het holst van den nacht uit haar bed gekomen om te telefoneren over bloed?... Maar dit leek hem te veel op een drie-stuiversroman en hij begon te twijfelen of hij wel

goed verstaan had. « Ja, bloed. » Noemde zij misschien dengene, met wien zij sprak « bloed » in de betekenis van onnozele stakker? Maar dan had de klemtoon anders moeten liggen en bovendien was het een vorm van aanspraak, dien niemand ooit van haar had gehoord. En mevrouw sprak als altijd zeer duidelijk. Hij lag er een groot deel van den nacht over te dubben en kon het niet met zichzelf eens worden.

Maar toen hij Donderdagavond de plaatselijke krant las, kreeg hij nog eens zijn « slag op het kinderhoofd ». Den zelfden nacht van Zondag op Maandag moet het politiebureau van ons stadje wel in rep en roer zijn geweest. Na één uur, het sluitingsuur voor de drankgelegenheden, schijnt daar altijd een verhoogde bedrijvigheid te heersen. Er worden steeds enkele dronkaards, lawaaimakers en baldadigen ingerekend, met alle formaliteiten van dien, en toevallig hadden zich ook een paar bloedige vechtpartijen voorgedaan, waarvan zowel de deelnemers als de getuigen werden voorgeleid. Een der jongere inspecteurs had de leiding en in al deze drukte werd een man bij hem aangediend, die er wat verwilderd uitzag, maar tamelijk nuchter scheen. Deze verzocht op het bureau te mogen blijven, daar hij gevaar liep. Hij woonde in een afgelegen buurtje en was door een kameraad gewaarschuwd, dat drie slecht-befaatte individuen hem langs zijn eenzamen weg naar huis zouden volgen of opwachten om hem een kopje kleiner te maken. De inspecteur, die het opgegeven drietal kende als de gevaarlijkste bekkensnijders uit den omtrek, vond het niet verantwoord den man uit wandelen te zenden. Deze bood aan zich tot den vroegen morgen in

een cel te laten sluiten, dan kon hij nog wat slapen ook. Daar op dat ogenblik weer enkele boosdoeners werden aangemeld, gaf de inspecteur inderhaast opdracht dezen klant voor enkele uren in een cel onder te brengen zonder hem evenwel te fouilleren, daar hij immers geen arrestant was. Omstreeks twee uur, toen alles weer rustig was, werd ontdekt, dat er een plas bloed van onder de deur dezer cel in de gang vloeide. Men vond den man met doorgesneden pols en zo goed als buiten bewustzijn. Na de eerste hulp werd hij in allerijl naar het ziekenhuis vervoerd, waar hij op het kantje af kon worden gered.

Eerst drie dagen later verscheen hiervan een zeer kort en droog berichtje. Waarschijnlijk was de politie niet zeer trots geweest op dit soort gemengd nieuws en had zij met de publicatie gewacht, tot de man buiten gevaar was.

Nico vond het een raadselachtig geval en het werd hem niet duidelijker, toen hij de voorletters van den mislukten zelfmoordenaar wat beter bekeek. En wat hij vermoedde bleek al gauw waar te zijn: de « zekere W. d. B. » uit de krant was niemand anders dan onze gewezen tuinman!

Ook ik zat versteld van al deze verwickelingen. Daar Betsy echter geweigerd had haar naam te noemen, kon ik niet inzien, dat er gevaar voor opspraak dreigde. Maar Nico kwam met een tweede krant voor den dag en hierin las ik onder het stadsnieuws een oproep van den commissaris, waarin deze verzocht, dat de dame, die omstreeks twee uur in den nacht van Zondag op Maandag een telefonisch bericht had doen geworden aan het hoofdbureau van politie, zich aan hem zou bekend maken.

Ja, toen kreeg ik het warm. Hier waren narigheden in

aantocht, die een officier « niet kon hebben », gelijk mijn trouwe chauffeur het uitdrukte. Nu het geen oefening op de kaart was, kon ik den toestand niet zo snel overzien, maar Nico had meer tijd gehad om na te denken. Hij stelde zich op het standpunt van de politie en begon zijn conclusies te trekken:

Ingeval de politie eerst naar aanleiding van het telefoongesprek het onheil had ontdekt, was het bericht uiterst belangrijk. Iemand had dus het bloed gezien, had het niet gerapporteert en was naar buiten gegaan om te laten opbellen door een onbekende. Dit was misdadig en hoogstverdacht, omdat natuurlijk alleen iemand van de politie op dat uur toegang had tot de gang langs de cellen. Maar ook al was het bericht gekomen als mosterd na den maaltijd, dan nog was het zeer de moeite waard om eens nader onderzocht te worden. Want niemand kon van buiten af bloed aanwijzen in een celgang zonder hulp van binnen. Men kon dus gemakkelijk raden, wat voor stemming er zou heersen op dat bureau: vermoedens, verhoren, laster en verdachtmaking. Er zou geen rust komen in die gelederen, voor het raadsel was opgelost. De dame moest koste-wat-kost gevonden worden. Let wel: *dame*. De politie hield er immers niet veel goede manieren op na en sprak gewoonlijk van « vrouwspersoon » of iets in dien trant. De stem was dus al herkend als een damesstem en dat was niet moeilijk in een stadje, waar iedereen min of meer het dialect sprak. Behalve de vreemdelingen! En als mijnheer het niet kwalijk nam: mevrouw sprak als gewoonlijk zeer Indisch. Dat viel op aan iedereen, dus ook aan den telefoonwacht van de politie. Wij konden wel

aannemen, dat de juffrouw van het telefoonkantoor geen opheldering had kunnen geven, anders zou de oproep niet eens verschenen zijn. Nu dan, hoeveel dames met zo 'n opvallende spraak waren er in de stad en beschikten op dat uur over een telefoon? Ongetwijfeld zou het verleden van Willem de Bie worden nageplozen en daarbij zou de naam Lantsier voor den dag komen. Was onze hele politiemacht dan zoveel dommer dan één gewone Nico Verwey? Neen, wij moesten er op rekenen, dat mevrouw vroeg of laat ter sprake kwam. Dan zou die zelfde telefoonwacht mevrouw maar hebben op te bellen en hij zou kunnen zweren, dat zij het was geweest. En dan?

Bij al deze beschouwingen reden wij in zoemende vaart naar huis. Nu overzag ik de situatie volkomen en ik bepaalde snel mijn tactiek. Onmiddellijk bij thuiskomst zou ik beginnen met eenvoudig te constateren, dat zij het was geweest, die 's nachts met de politie had getelefoneerd. En of zij dien oproep van den commissaris dan niet gezien had. Zo niet, of zij dan maar dadelijk wilde opbellen... Dit alles met het « wooden face » van de schurken uit haar romans.

Vroeg zij, hoe ik in hemelsnaam aan al dien onzin kwam, dan had een collega, die als officier-commissaris nogal vaak met de politie te doen had, mij zo juist op straat aangeropen en mij in vertrouwen gewaarschuwd, dat men daar reeds vermoeden had op Mevrouw Lantsier van wege haar sterk Indisch accent. Daarbij zou ik mij aanstellen, alsof ik den inhoud van het nachtelijk gesprek niet kende en deze mij ook geen belang inboezemde. Dit kwam trouwens zeer wel overeen met de onverschillige

houding, die ik toen reeds aannam ten overstaan van al haar fratsen.

Zo gezegd, zo gedaan. En zij was niet overbluft. Zij vroeg niet, hoe ik aan dien onzin kwam, zij, die zich om niets kon opwinden, tot zij blauw werd, en razen, dat het schuim in haar mondhoeken kwam. Zij had alleen uitbundige pret. Er klonk wel een ondertoon van sarcasme door haar vrolijkheid, maar ik was ervaren genoeg om te kunnen zeggen, dat zij zich oprecht vermaakte. Er was geen spoor van verwarring of bezorgdheid; zij was volkomen zeker van haar zaak. En toen zij haar bui wat meester was, nam zij met het kalmste gebaar de telefoon, die altijd op een laag tafeltje binnen haar bereik stond, vroeg het politiebureau, daarna den commissaris en trok al op voorhand haar liefste mondje. Ik deed mijn best niets te laten zien van de spanning, die ik voelde. Zou ik nu eindelijk een verklaring horen voor een van de vele geheimzinnigheden, die ik al had beleefd?

Wat ik van het gesprek hoorde, geef ik hier ongeveer woordelijk weer:

« Met mijnheer (spreek uit: m'nirr) de commissaris? Met Mevrouw Lantsier, ja. Ik heb nu eerst gehoord van uw oproep in de krant... Ja, dat ben ik geweest, hihi! En u begreep er natuurlijk niets van, ja?... Wel, ik zelf eigenlijk ook niet... Nu, dan zal ik u dat vertellen. Op dat uur lag ik in bed en sliiep, zoals u wel begrijpt. En ik droomde heel akelig. Ik droomde van Willem, een tuinman, dien wij gehad hebben. Eerst zag ik, dat hij door een politiemans in een hok gesloten werd. Er was een gang met veel deuren. En toen zag ik duidelijk het bloed onder de deur

uitkomen. Meteen schrok ik wakker en ik was vreeslijk nerveus. Ik kon de gedachte niet van mij af zetten, dat het werkelijk zo was en dat ik iets moest doen. Ik wond mij steeds meer op en ik voelde, dat ik heel den nacht niet meer zou slapen, als ik niets deed om dien armen man te redden. Ik was alleen, ziet u; mijn man was naar Den Haag. En eindelijk heb ik de stoute schoenen maar aangetrokken, ik werd er gewoon toe gedwongen. Maar ik dorst mijn naam niet opgeven, want dromen zijn immers bedrog, hihi! En als er niets gaande was geweest, was u natuurlijk vreeslijk boos op mij geworden, hihi! Of u hadt mij gek verklaard... O, niet zo gauw? Dat is aardig van u... Wel, omdat ik dacht, dat de politie het zelf al eerder ontdekt had, want zo stond het in de krant... O, nee?! Wat vreeslijk toevallig! Dus als ik niet opgebeld had, zou die man dood zijn geweest?... O, wat eng!... Nee, ik droom zelden of nooit, daarom maakte het zeker zo 'n indruk op me... Nee, ik heb vroeger nooit zoiets meegemaakt... Ja, ik zag duidelijk de gang met bruine deuren en witte cijfers erop... Nee, ik ben er gelukkig nooit geweest, hihi!... Ja, het was nummer vier; dat heb ik ook dadelijk aan dien mijnheer gezegd... Ja, wat gek, vindt u niet? Gewoonweg griezelig... Nee, natuurlijk niet, ik ga er met niemand over babbelen, daar kunt u heus op rekenen. De mensen kletsen zo verschrikkelijk, ze zouden zeggen, dat ik een soort toverkol ben, hihi!... Guns, moet daar nog proces-verbaal van gemaakt worden?... O, juist... Goed, laat u dien mijnheer dan maar komen... Nee, het derangeert helemaal niet. »

De rest bestond uit vriendelijkheidjes en het afweren

van zijn dankbetuigingen. Dit alles op een kinderlijk-naïeven toon, die iedereen zou overtuigen. Behalve mij. Na alles wat ik had beleefd, was het mij veel te eenvoudig.

De jonge inspecteur kwam in een taxi en met een grote bloemenmand om proces-verbaal op te maken. Hij wist niet hoe hij Mevrouw Lantsier moest bedanken. Zonder haar was die lelijke kerel vast en zeker het hoekje om gegaan en dan had hijzelf een andere baan moeten zoeken. Want stel u dat voor: Een lijk in een cel. Geen proces-verbaal, zelfs geen aangifte van een strafbaar feit. Waarom was die man ingesloten? De verantwoordelijke inspecteur zou een onwaarschijnlijk verhaal moeten opdissen zonder ook maar één getuige te kunnen aanhalen. Willekeur! Vrijheidsberoving! Nog een stap verder en de politie had om een of andere duistere reden den man « zelfmoord ». Ja, dan moest er een zondenbok gevonden worden. Hij had die eerste dagen wat angsten uitgestaan! Belde zowat ieder uur het ziekenhuis op...

Om zijn mededeelzaamheid aan te wakkeren toonde ik grote belangstelling en was zeer gastvrij met de borrels. In waarheid zat ik op het vinketouw om iets naders te horen over de uitlatingen van mijn gewezen tuinman na zijn bloedig avontuur. Ik voelde, dat er meer dan een toevallig verband moest bestaan tussen zijn woesten aanval op Betsy, zijn poging tot zelfmoord en het nachtelijk telefoongesprek. Toen dan de persoonlijke belangen van den inspecteur lang en breed waren bekeken, vroeg ik, of Willem de Bie nog een verklaring had gegeven van zijn funeste handelwijze. Daarbij gleed mijn gemaakt-verstrooide blik langs Betsy en aan de gloeiende speldepun-

tjes in haar ogen zag ik, dat zij woedend werd.

De inspecteur was na de tegenspoeden der afgelopen week blijkbaar in een zeer egocentrische bui: Ja, gelukkig had de vent dadelijk toegegeven, dat hij een verhaal had verzonnen om zich binnen te smokkelen, en het klopte precies met het rapport, dat hij, inspecteur had ingeleverd. Want anders...

Er volgde een uitgebreide opsomming van de onheilen, die boven zijn hoofd zouden gehangen hebben, als de lelijke kerel ontkend had. Toen ook dit onderwerp was uitgeput, vond ik het, zeer in het algemeen, wel interessant om te weten, hoe iemand er eigenlijk toe kwam zich van kant te maken. Vroeg de politie niet aan zo 'n Willem de Bie, wàt hem tot zelfmoord had gedreven?

Hij trok de schouders op. Och, daar kwam je toch nooit achter. De vent zei, dat hij het niet langer kon uithouden, dat hij er genoeg van had, en meer van die wartaal. De dokters hadden trouwens al gezegd, dat hij zwaar psycho-neuroticus was, of hoe dat heten mag, allerlei dodelijke kwalen dacht te hebben en eigenlijk in een gesticht thuis-hoorde.

Betsy stak een handje toe: Die mensen waren op zo 'n ogenblik niet bij hun verstand en zouden niet eens kunnen zeggen, waarom zij het gedaan hadden.

De inspecteur was het hiermee volkomen eens. Maar de geraffineerdheid van zo 'n halven gek!

De malle-molen dreigde weer te gaan draaien en nu moest ik vlug zijn: Wist Willem de Bie, dat mijn vrouw zo tijdig tussenbeide gekomen was?

Nu zag ik, dat zij in spanning was.

O, neen! De commissaris had absolute geheimhouding gelast. We konden begrijpen, dat de politie niet aan de grote klok ging hangen, dat zij eigenlijk in gebreke was geweest. Mijnheer Lantsier, als officier, begreep wel, dat de dienst zo weinig mogelijk in opspraak mocht worden gebracht. Zowel het leger als de politie waren nu eenmaal de paaltjes, waar de goegemeente wat al te graag tegenaan dingeste.

Verder waren er maar twee onderwerpen mogelijk: de inspecteur en de gelukkige tussenkomst van Mevrouw Lantsier. En het was misschien maar verbeelding, doch ik meende nu over heel haar wezen een apathische voldaanheid te zien neerdalen. De voldaanheid van een vet varken, dat ligt te dommelen in de zon.

In de eerste tijden beleefden wij felle botsingen en poogden elkaar te overtieren. Zij wond zich op tot driftbuien, waarbij haar ogen verglaasden en haar gezicht de kleur kreeg van rauwe kalfslever. Vaak sloeg haar scheldpartij over in het Maleis, een taal, die naar mij toeschijnt alleen uit verwensingen bestaat. Dan klonk door haar stem het snerpend gekwetter van apen en papegaaien, de schrille klanken van een geluidfilm over het tropische oerwoud. Aanvankelijk kon zij enige ontsteltenis teweegbrengen, wanneer zij zich in een dergelijke vlaag op den grond wierp, met de hielen sloeg en krampen kreeg, waarbij alleen het wit van haar oogappels nog te zien was. Aan deze vertoningen kwam voor goed een einde, nadat ik de waterkaraf uit de eetkamer over haar gezicht had leeg-

gegoten. Er volgden achterbuurttaferelen, waarin zij allerlei breekbaar gerief stuk smeet, maar toevallig waren het steeds dingen, waaraan alleen ik waarde hechtte. Toen ik in deze Vrolijke Keuken een handje ging helpen en mijn projectielen koos uit haar Indische snuisterijen, was ook deze kwaal als door een wonder genezen.

Het duurde niet lang, of ik vond mijn voordeligste afweerhouding. Ik zat op mijn werkkamer en hield mij schijndood. Als een gedwongen, doch zeer bescheiden logee weigerde ik kennis te nemen van alles, wat er in huis voorviel. Al haar bedenksels om mij in haar leven te betrekken sloeg ik neer met mijn verveeldheid.

Ook had de ervaring mij al vroeg geleerd, dat ik haar kwade tinkah's den kop kon indrukken door een snellen tegenaanval, die nog hatelijker was. Toen haar omvang ieders aandacht begon te trekken, vond zij zichzelf en mij goedkoop genoeg om op zo 'n relletje in te gaan. « Ed! », zegde zij dan en zij wist dezen doffen klank op een sissende manier uit te spreken, « zie je dan niet hoe brutaal die onbeschofte lui mij aangapen? » Daarbij fixeerde zij de gapers en deed haar best door hen verstaan te worden. Dan antwoordde ik: « Dat komt, omdat zij je zo móóí vinden. » Ik geef toe, dat het meer dan honds is. Maar liet ik het na, gaf ik blijken van medeleven of maar van besluiteloosheid, dan zou zij zolang blijven draaien en dreinen, tot ik met deze ginnegappers een standje ging schoppen, en een dommer schandaaltje kan men zich niet wensen, vooral wanneer men dan nog de gehate uniform draagt. Het enige middel was haar woede op mijzelf af te leiden, zoals de man met de capa het doet in een stieren-

gevecht. Dan was ik de grote lafaard, die niet voor zijn vrouw dorst op te komen, waarop ik haar aanried zo gauw mogelijk met een straatvechter of uitsmijter te trouwen, terwijl niets haar belette zelf de vrouwen te lijf te gaan, daar deze toch kwalijk tot mijn sector gerekend konden worden.

Thuis liet ik als een blok graniet in een hagelbui haar scheldpartijen over mij heengaan en als zij even naar adem hapte, zei ik zo verveeld mogelijk: « Als dat zo is, wil ik nog wel een kop thee », of iets van hetzelfde gewicht. Ik sarde haar door een onaandoenlijkheid, die ver van authentiek was, maar die door gestadige beoefening ten slotte niet meer van het ware te onderscheiden was. Zo kan ook een predikant, die inwendig vloekt en kookt, toch zijn verheven indruk maken en een radeloze dokter lijkt uit gewoonte volkomen zeker van zijn zaak. En ofschoon ik door aanleg en opvoeding zeer op goede vormen gesteld ben, kreeg ik met den tijd een ongewone vaardigheid in het geven van snelle, kwetsende antwoorden.

Het was de totale oorlog. Liet ik de geringste kans om schade aan te richten onbenut voorbijgaan, dan wreekte dit verzuim zich onmiddellijk. En beter dan ik zelf wist zij de zwakke plekken in mijn pantser te vinden. Dit brengt mij dien heuglijken koninginnedag in herinnering.

Na mijn studie aan de Hoogere Krijgsschool vond ik het regiment terug onder het bevel van een nieuwen commandant. Een zijner stokpaardjes was, dat de verjaardag der Koningin gevierd werd met een feestmaal voor de officieren en hun dames. Hij drong er zo op aan, dat het bijna dienst was, en men gaf den ouden heer zijn zin, hoe-

wel zonder enigen geestdrift. Mensen, die elkaar dagelijks op de vingers kijken, komen ook rond den feestdis niet licht uit hun stijve plooiën. Naar ieders ervaring werkte ook de aanwezigheid van vrouwen eerder verkillend; zij bewaakten niet alleen hun echtgenoot maar ook elkander.

Ik wel het meest van allen had reden om tegen deze beproeving op te zien, maar het liep zeer fortuinlijk af. Wat de eerste aanleiding was, kan ik niet meer zeggen, maar nauwelijks was men aan tafel, of ik begon uit te blinken door geestigheid en oorspronkelijke vondsten. Ik slaagde erin het hele gezelschap te vermaken, ook de dames, ofschoon de meeste mijner glossen met den eeuwig-dienst in verband stonden. Tegen het einde van den maaltijd, het ogenblik der dwaze redevoeringen, had ik veel bijval, toen ik al badinerend het vraagstuk besprak, dat ik reeds terloops heb aangeroerd: de opleiding van den soldaat tot onverschrokkenheid en doodsverachting. In een zachte ironie, welke niemand kon bezeren, hekelde ik uitvoerig den bestaanden toestand, waarbij vooral de aanwezige artsen een beurt kregen. Herhaaldelijk werd ik door luide lachbuiën onderbroken, maar zelf bleef ik ernstig en onbewogen, een ware *pince-sans-rire*, wat de uitwerking verhoogde. Ik had mijn groten, gulden dag.

De hoogste wijsheid was aanwezig in de gedaante van een kolonel, die glimlachend deze dwaasheden gadesloeg en mij zelfs aanwakkerde door te vragen, welke oefeningen tot het verkrijgen van ware doodsverachting de heer Lantsier kon aanbevelen. En ofschoon het mij kort te voren in de Harskamp bijna mijn reputatie had gekost, was ik brutaal genoeg het springen over de kogelbaan van een

zwaren mitrailleur als eerste voorbeeld aan te halen. Zo droog als het hier staat, gebeurde het echter niet. Ik deed geheimzinnig als een goochelaar, ging naar een open ruimte in de grote feestzaal, nam een stoel en liet hem voorover kantelen, zodat de rug horizontaal kwam. Hier achter liet ik een jongen luitenant, het zogenaamde regimentsbroekje, in de juiste houding op den grond zitten. Kijk, dit was dus de zware mitrailleur met den schutter en deze moest «takketakketak!» schreeuwen, zolang de vuurstoot aanhield. Op zij hiervan verzamelde ik een groep «mannen, die geen vrees kennen,» en ik koos de dikste buiken, die ik krijgen kon. Ik stelde mij aan het hoofd van deze keurbende en liet het stuk vuren. Dan commandeerde ik theatraal «Voorwaarts!», wierp mij dwars op den bundel en zweefde als een danser in een sierlijken boog over de vuurlijn. Het tafereel van al deze zware heren, die hun best deden zo hoog mogelijk te springen over niets, verwekte zulk een vrolijkheid, dat er dames waren, die onbehoorlijk gilden. Voor de vuist werden nog enkele oefeningen in doodsverachting uitgevonden; alle gedwongenheid was reeds lang geweken en het diner eindigde in een ongekeerde stemming. Ik was de held van het feest en de eerste dagen zag ik bij den dienst niets dan lachende gezichten. Mij werd ook verklapt wat de kolonel had gezegd: Die mijnheer Lantsier had zich ontpopt als een humorist van formaat. Het waren alleraardigste grapjes en je kon er eens hartelijk om lachen, maar toch zat er een behartenswaardige kern van waarheid in al die zotheden. Die jongeman had verduveld-originele ideeën.

En nu, vele jaren later, wordt er nog op een toon van

zoeten weemoed over dit feest gesproken. Tot zover was alles goed.

In het begin van den feestavond had ik halstarrig vermeden mij van Betsy's glibberig humeur te vergewissen, maar later had ik tot mijn grote opluchting gezien, dat zij zonder voorbehoud in de algemene vreugde scheen op te gaan. Het is te verstaan, dat ik na dit onverwacht succes in een zeer milde stemming naar huis reed. Toen wij de twee echtparen, die wij vervoerden, aan hun huisdeuren hadden afgeleverd en alleen in den wagen bleven, beging ik de fout over het geslaagde feest te spreken op een toon van vriendelijke toenadering. En al dadelijk klonk haar vlijmend gieberlachje: « Gunst, ja! En wat deed jij moedig vanavond! Als ik nu eens had verklapt, dat jij bang bent in het donker? »

Met een harden plof kwam ik van de hoge, blanke toppen getuimeld. Steeds had ik mijn ridicule gebreken met zorg ontveinsd, ook voor haar. Ik ben er zeker van, dat zelfs in mijn kadettentijd niemand mij ooit heeft verdacht, anders had ik het zonder mankeren geweten. In de nauwe samenleving van de soldatenkamer, jarenlang voortgezet, kan schier geen enkele karaktertrek geheim blijven. Op dien leeftijd is de onderlinge beschouwing scherp en genadeloos, kijkt door alle fraaiigheid heen. En het oordeel wordt den schuldige aangezegd met een openhartigheid zonder weerga, zij het bij wijze van scherts.

Ik was zo verslagen, dat ik geen snel en troevend antwoord kon vinden; zelfs nu nog laat mijn *esprit de l'escalier* mij in den steek. Vergeefs zocht ik in mijn geheugen naar het kleine foutje, dat mij moest hebben verraden.

Altijd was ik even voorzichtig geweest. Eens had ik zelfs, in het begin van ons huwelijk, zeer sluw het toneel weten te schikken voor een bewijs van mannenmoed. In de kleine uren van een nacht vol loeienden wind had ik haar gewekt en doen schrikken door het verzinsel, dat ik beneden verdacht gerucht had gehoord: inbrekers! En zonder aarzelen, in voorbeeldige kalmte, was ik het gevaar tegemoet getrokken. Alvorens onze slaapkamer te verlaten had ik zelfs het licht uitgedaan, want ik moest ongemerkt de vestibule bereiken, waar mijn pistool aan den kapstok hing. Het treurige van deze klucht was, dat ik bijna in mijn eigen kuil viel. Halverwegen de trap greep de oude kindervrees mij aan. In deze duisternis en bij het gehuil van den storm begon ik mijn eigen leugen te geloven, ik dorst niet verder en stond te klappertanden. Al mijn wilskracht had ik nodig om niet gillend als een losgebroken gek de trap op te stormen en sidderend onder de dekens te kruipen, ik, de gevierde atleet, de grote lummel. Ten slotte kon ik mij dwingen enkele treden verder te gaan, tot ik den schakelaar bereikte. Als gewoonlijk bracht het aanflitsende licht mij enigzins tot bedaren; ik wachtte tot mijn hartkloppingen afnamen, wreef wat kleur in mijn wangen en keerde terug met de geruststelling, dat er slechts een raam stond te klappen.

Was dit te veel geweest, te doorzichtig? Het scheen mij toen toch overtuigend gespeeld, want zij was buiten zichzelf geweest van angst en ook van woede, omdat ik haar alleen liet. En den volgenden dag had zij onverwijld alle ouderwetse sloten doen vervangen door die van Lips.

Hoe zij tot haar ontdekking gekomen was, is een der

raadselen, waarmee ik mij lang en vergeefs heb geplaagd. En nu haar charmes voor mij hadden afgedaan, vreesde ik, dat zij een nieuw machtsmiddel had gevonden om haar wil te doen gelden en mij aan haar ketting te houden als een Sientje.

IK heb geschreven tot het licht werd en toen ik de gordijnen opentrok, was er buiten ook « geen verandering ». De mist is misschien nog wat dikker en de doodsbeenderenboom staat weer eenzaam te sterven in een wereld zonder afstanden. Waarschijnlijk is hij door den vorigen eigenaar geplant en bij het eerste gezicht, nu vijftien jaar geleden, deed hij mij al denken aan de half-vergane mensbeenderen, die tevoorschijn kwamen, toen in mijn jongensjaren een kabel werd ingegraven langs den zijgevel van de Oude Kerk. Zijn naam heb ik eerst jaren later ontdekt in het arboretum van een park bij Gent, op een emailplaatje, dat aan den stam was gehecht. Doodsbeenderenboom, en daaronder een lange Latijnse naam, dien ik niet meer weet. Ieder voorjaar geloof ik, dat hij nu eindelijk dood is en bij den minsten schok loodrecht ineens zal storten tot een hoop fijne, zwarte as. Toch verschijnen dan, vrij laat, weer de knoppen als rachitische uitwassen op zijn twijgen, grillig misvormde, half-weggevreten vingerbeentjes, die wanhopig naar den hemel grijpen.

Na een koud stortbad heb ik uit plichtsgevoel een paar

beschuitjes met scherp Frans kaas naar binnen gewrongen en veel sterke thee gedronken. Toen was het tijd voor mijn bezoek aan de ziekenkamer, waar zich hetzelfde ritueel afspeelde. Maar ik wist beter, ik vond wèl verandering. Zij gaat snel bergaf! Ik kan het verschil niet in kleinigheden aftellen; het was een vaag aanvoelen van naderend bederf, iets wat mij deed denken aan dien afzonderlijken geur van de lange, zwarte rokken der oude vrouwen uit mijn jeugd.

En er waren bijzonderheden! De oudste non deed het woord. Mevrouw was vannacht een ogenblik bij kennis geweest, zij had zich even opgericht en iets gezegd, dat zij niet hadden verstaan, want het was in een vreemde taal... Neen, Engels kon het niet geweest zijn, want de andere zuster, een Ierse, zou het dan zeker gehoord hebben... Ja, Maleis was zeer goed mogelijk; het klonk nogal — hoe zou zij het zeggen? — nogal ratelend. En op al hun vragen, onder meer of zij mijnheer moesten roepen, hadden zij geen antwoord meer gekregen, ook geen teken.

Na dit aanloopje begon zij schuchter en voorzichtig (ik moest mij vooral niet ongerust maken!) over iets, dat ik pas verstond, toen zij het tweemaal had herhaald. Het heilig oliesel. Ik zei, dat ik daar geen verstand van had en alles aan haar overliet. Hierop toonden onze zusters zich blij verrast, als hadden zij onverhoopt iets buitengewoons bereikt. Zo mogelijk waren zij nog beleefder en zelfs ook dankbaar. Zij zouden voor alles zorgen.

Zoveel drukte maakte mij nieuwsgierig en ik zocht het oliesel op in de encyclopaedie. Als ik het goed begrepen heb, is dit het laatste, dat nog gebeuren kan vóór het re-

gelen van de begrafenis. Het heet « sacrament der stervenden »! Er moet een priester komen, die de patient zal zalven met heilige olie op ogen, oren, neus, mond, handen, voeten, borst en lenden. Men is echter zo bescheiden om bij de vrouwen de laatste twee plekken ongemoeid te laten. Ik hoop, dat ik niet bij deze plechtigheid word uitgenodigd.

Daarna heb ik in den tuin gewandeld, doch niet lang. Het daglicht stemt mij altijd veel rustiger, maar nu was het of de mist begon te leven. Ik kon geen tien schreden voor mij uit zien en op enigen afstand geleken bomen en heesters bewegende schimmen. Ofschoon ik mij krampachtig verzette tegen alle verbeelding, bekwam mij steeds weer dezelfde onrust, die ik gisteren voelde op haar slaapkamer. Ten slotte was ik er zeker van, dat ik gevolgd werd door sluipende voetstappen. Gedurig omkijkend, vluchtte ik naar binnen en was woedend op mijzelf.

De kolonel heeft getelefoneerd en ik heb gezegd, dat ik het ergste vrees. Dit kan geen leugen genoemd worden.

Dan heb ik al mijn geschrijf eens doorgelezen en ik moet zeggen, dat dit tijdverdrijf mij begint te boeien. Ik krijg zelfs een wrangzoet plezier in dit soort zelfvernietiging. Ook is het mij opgevallen, dat ik al schrijvende onwillekeurig het woord tot anderen richt, dat ik de reacties van een denkbeeldigen lezer tracht te peilen, hem uitleg verschaft en zijn stille vragen wil beantwoorden. Dit is zeker niet mijn bedoeling, maar ik geloof, dat zonder deze fictie dit knutselwerk niet goed mogelijk zal zijn.

Nu voel ik mij zeer vermoeid, doch naar verhouding wel te moede. Het is alsof ik wat gekrompen ben. Mijn

neus is dun en koud, mijn schoenen lijken veel te groot. Mijn hoofd voelt hol aan en mijn schedel is een wijde koepel, waarin het kleinste gerucht lang en luid weergalmt. Bij dit al brand ik van ongeduld om voort te gaan met mijn vertelsel. Ik hoop, dat deze bevlieging aanhoudt.

Hoe is het mogelijk geweest, dat ik dit onterend bestaan vijftien jaar heb voortgezet? Wij hadden gelukkig geen kinderen. Onze ouders waren gestorven. Wij waren beiden gefortuneerd. Voor mijn loopbaan was zij meer hinderpaal dan hulp. En sedert lang werd in officierskringen een geruisloze echtscheiding niet meer geboekt als een kwade noot.

Was het toeval of berekening? Ik weet het niet. Maar lang op voorhand had zij zich een voorwendsel verschaft om zich mordicus tegen elken vorm van scheiding te verzetten. Ik herinner mij de eerste verschijnselen als den dag van gisteren.

Dien ochtend — het was vooraan in het derde jaar van ons huwelijk — was ik voor dienst in een katholieke kerk geweest om de uitvaart van een gewezen regimentcommandant bij te wonen. Ofschoon ik het geloof, waarin ik was opgevoed, reeds lang had afgezworen en dus onpartijdig zou moeten zijn, had ik toegezien met een weerzin, die sterker was dan ik. Misschien was er van al het lelijks, dat mij over de katholieke kerk was ingeprent, meer blijven hangen, dan ik zelf bevroedde. Het werktuiglijk opdreunen van onverstaanbare Latijnse spreuken deed mij denken aan toverformules. Het zwaaien met den rook van

reukoffers, het plengen van heilig water met een soort closet-borstel en alle andere vreemde uiterlijkheden, waarbij het evangelie geheel vergeten scheen, kwamen mij voor als duivelsbezwingingen door medicijnmannen bij een oervolk. Ik wist wel, dat al dit vertoon uit eeuwenoude symbolen en tradities bestond, maar ik kon mij met den besten wil niet onttrekken aan een indruk van barbaarsheid.

In dezen geest gaf ik thuis aan de koffietafel mijn gedachten hierover weer, want wij hadden een gast, de vrouw van een lid der Rechtbank, en er moest gebabbeld worden. Ik maakte er geen drama van, geen hoge beginseldraverij; het was een luchtig praatje voor den vaak. In dit zo goed als geheel Roomse stadje, waar de katholieke partij alles overdonderde, hingen wij, vreemden in eigen land, eng aaneen, als nauwelijks gedulde kolonisten. Voor ons kransje was het een ongeschreven wet, dat over de anderen, de zogenaamde « burgerwacht », werd gesproken op een toon van vaderlijke meewarigheid. Die simpele lieden wisten immers niet beter! Alleen Betsy maakte hierop een uitzondering. Steeds had zij alle « rooms gedoe » onthaald op schimpscheuten, die de perken te buiten gingen, te tragisch waren, te veel eer bewezen aan een dwaasheid, waar men zo ver boven verheven was. Maar tot mijn zoveelste verbazing viel zij nu scherp tegen mij uit. Mij voor haar te schamen begon al een gewoonte te worden, maar voor onze bezoeker, een beschaafde en ontwikkelde dame, moet het een pijnlijk ogenblik zijn geweest. Op een gemenen ruzietoon beweerde mijn vrouw, dat er in al die ritzen meer stak dan ik met mijn militaire hersens

kon begrijpen, dat er van deze ceremoniën een machtigen invloed uitging en dat het een bewijs van domheid was er zo goedkoop mee te spotten. Onze gast keek verschrikt naar links, dan naar rechts en zei, dat onze chevelures zo buitengewoon mooi waren, zeldzaam!

Enkele dagen later liet Betsy mij op hogen toon weten, dat zij belang stelde in het katholicisme en dat er een pastoor aan huis zou komen om haar in de geheimen van dezen godsdienst in te wijden. Ik knikte en gaf haar den raad geen enkele kans te laten voorbijgaan om haarzelf en mij belachelijk te maken.

Als ik een beter psycholoog was geweest, had ik dezen reuzenzwaai moeten voorzien. Nu begreep ik eerst, dat haar overdreven geschetter op wat zij noemde het boerenbedrog van de katholieke kerk slechts een poging was geweest om haar eigen hang tot bijgelovigheid te overschreeuwen. Ieder kletspraatje over slechte voortekens werd door haar met waanzinnigen ernst nageleefd. Zo was het onheil niet te overzien, wanneer binnenshuis na zons-
ondergang in wit goed zou worden geknipt, als er dorre bladeren naar binnen zouden waaien, als een aangekomen rouwbrief niet onmiddellijk na lezing werd verbrand en wat voor onbenulligheden nog meer.

En de pastoor kwam. Hij was er een van de welgedane, blozende soort, zonder enige verfijning. Tegenover hem nam ik de meesmuilende houding aan van den tweeden jood, die óók weet wat een bril kost, hetgeen hij goedmoedig verdroeg. En ik wilde mij niet laten kennen. Bij zijn komst zette ik mijn indrukwekkende havana's gereed, waar ik toch een beetje mee zat te houden, omdat zij voor

mij en de meeste mijner kennissen te zwaar gebleken waren, hoewel uitstekend van kwaliteit en duur genoeg. Hij rookte deze grote stokken met zo 'n snelheid, dat ik van het kijken al een slechte maag kreeg. Mijn ouden Douro, waarvan ik elken druppel placht om te keren op den punt van mijn tong, goot hij achter in zijn keel als dun tafelbier. Ook zijn nagels waren niet al te best verzorgd, maar ik mocht hem graag, want hij gaf al dadelijk blijk van een nuchteren kijk op het geval. Den eersten keer, dat ik hem alleen trof, maakte hij er geen geheim van, dat de nieuwe liefhebberij van mijn vrouw hem voorloopig niet kon begoochelen. In het algemeen had hij, naar hij zeide, geen overgroot vertrouwen in deze bevliegingen van rijke dames, die met haar tijd geen blijf wisten. En hij was ondeugend genoeg eraan toe te voegen, dat de Theosophie de laatste tijden zeer in de mode was geweest, maar wie weet begonnen die lieve schatjes de Rooms-Katholieke Kerk nog sjieker te vinden. Maar dienst was nu eenmaal dienst, om het in soldatentaal te zeggen. Hij mocht natuurlijk zijn medewerking niet weigeren. En God's wegen waren onnaspeurlijk. De mogelijkheid was niet op voorhand uitgesloten, dat uit een flauwen gril een diepe overtuiging groeide. Bleek dit het geval, dan zou er niemand slechter mee zijn; integendeel! Hij hoopte dus maar, dat ik deze onderneming niet al te onaangenaam zou vinden.

Ik stelde hem gerust vanaf het hoge standpunt, dat het zeer onbeschaafd is iemand in zijn godsdienstige aspiraties te dwarsbomen. Hierop gaf hij blijken van verbazing en verklapte nogal onhandig, dat Betsy mijn onlust had vergroot tot een heroïsche botsing. Zij had zich dus al

aangesteld tot martelares voor een ideaal, waarvan zij alleen den naam kende. Want zij was geheel zonder godsdienst opgevoed, wist van het Christendom even weinig als van het Shintoïsme en kende nauwelijks het verschil tussen een evangelie en een egelantier.

Hier kon ik mij het onzalig genoeg verschaffen den pastoor een eerste proefje te geven van haar onoprechtheid. Ik zei hem dus, dat ik zeker niet geestdriftig was geweest, toen zij met haar nieuwe stokpaardje was komen aandraven, doch dat ik haar zelfs gelijk had gegeven, zij het dan spitsgewijze. Ik vertelde hem ook, dat dit bij lange niet haar eerste zijsprong was. Zij had toen juist een heftigen aanval doorstaan van spiritisme. Tegen vorstelijke betaling had zij allerlei befaamde media en adepten, bleke, stoffige wezens, veelal uit Engeland, ontboden en voor geruimen tijd gehuisvest. Over esperanto had zij alles aangeschaft wat er ooit gedrukt was en het had geen drie weken geduurd. Na een uitvoering in de plaatselijke muziekzaal, waar een meer mooie dan begaafde violiste een onevenredig succes had behaald, kocht zij een instrument, dat voor zijn prijs bijna een Stradivarius had kunnen zijn. Twee maanden had zij lessen van een peperduren professor, waarna zij op groten voet parkieten begon te kweken. Zij liet een waar vogelpaleis bouwen en zo kwam ik te weten, dat er onder deze dieren kampioenen bestaan, die zij voor vijfhonderd gulden per stuk kon aanschaffen. Na twee maanden werden zowel de verzameling als de volière tegen afbraakprijzen verkocht, omdat er muizen gesignaaleerd werden. En dit was nog maar een grove bloemlezing. Ik vroeg hem dus of ik nu niet mocht verwachten,

dat noch de katholieke kerk, noch zij, noch ik op den duur enig genoeg zou beleven aan dit nieuw bedenksel.

Mijn pastoor zuchtte en schudde het hoofd over die vrouwen, die vrouwen!

Maar nu hield zij koppig vol. Hij bracht boekjes voor haar mee en gaf haar lessen te leren. Zodra de zitting begon, trok ik mij bescheiden terug, maar eenmaal was ik er ongewild getuige van. En het was een gebeurtenis van belang, een mijlpaal in mijn leven.

Op een zeer warmen dag zat ik verdiept in een boek op het terras, toen de pastoor en Betsy voor de meerdere koelte hun cursus kwamen voortzetten in de verandah. Vensters en deuren stonden wijd open. Ik zat in een lagen tuinstoel en door het hoofd even te wenden kon ik over den raamdorpel naar binnen gluren, terwijl ik verscholen bleef achter de bloemen en planten op de vensterbank. Daar ik mijn lectuur veel boeiender vond dan deze catechesatie, viel het mij niet moeilijk door te lezen zonder iets te horen. Tot opeens mijn gehoor werd getroffen door iets, dat mij ongerijmd voorkwam. Ik verstond, dat zij het hadden over « Maria, ontslagen uit de gevangenis ». Bij mij was de Schrift er grondig ingestampt en naar mijn overtuiging werd in geen der evangeliën vermeld, dat de Moeder van Christus ooit zou zijn gevangen genomen. Nu ik dacht, dat ik den pastoor na afloop eens vrolijk op de vingers zou kunnen tikken, hoorde ik aandachtig toe. Het was een koddig misverstand. Zij spraken niet van « Maria, ontslagen uit de gevangenis » maar van Maria's Onbevleete Ontvangenis. Eenmaal afgeleid, bleef ik luisteren, te meer omdat Betsy in verbazing haar stem verhief.

Was dat een gelóófs-punt?

Volgens den pastoor, wiens stem zeer verveeld klonk, was het inderdaad een geloofspunt, hetgeen wilde zeggen, dat men het moest aanvaarden, anders kon men niet tot de kerk behoren. Ook wanneer men alle andere dogmata geloofde en men verwierp er slechts één, dan stond men zonder verdere complimenten buiten de kerkgemeenschap met alle heilloze gevolgen van dien.

Lieve gunst! Goed dat zij het wist!

Zij trok een ontsteld gezicht, schreef gejaagd een aantekening op haar schrijfblok en trok er twee dikke strepen onder, vastbesloten onmiddellijk een begin te maken met het geloven der onbevleete ontvangenis, voor zij het vergat...

Ik kan niet verklaren, waarom dit kinderachtig toneeltje zulk een dolle beroering in mijn binnenste kon veroorzaken. In deze zwoele hitte gleed een ijskoude golf over mijn huid en ik rilde, dat mijn stoel ervan kraakte. Gelijk zij daar zat met de geleerde rimpels in haar voorhoofd, vond ik haar afstotelijk in den hoogsten graad. Zij had toen al veel verfoeilijker streken vertoond dan deze kleine aanstellerij, maar dit moest het ogenblik zijn, waarop ik voorgoed tot de zekerheid kwam, dat alle hoop verloren was en ik altijd van haar zou walgen als van een slijmerig weekdier. In een flits van koortsige klaarte zag ik nu voor het eerst, dat ik al jaren gevangen zat in een fuik. En daar werd ik gepakt door een blinde woede. Ik wist, dat ik mij wild, met nagels en tanden moest weren als een dier in doodsnood: ontsnappen of vergaan! Ik had geen minuut te verliezen, ik moest zo snel mogelijk mijn

pistool halen en leegschieten in haar vadsig lijf, anders was het te laat! Maar met het opkomen van deze razernij voelde ik reeds alle kracht uit mij wegvloeien en wist ik ook, dat ik te nietig was om mijzelf te verlossen. Het was een ogenblik van volslagen waanzin, dat ik nooit heb kunnen vergeten.

Mijn blik viel op den pastoor en ik zag, dat hij in zekere mate mijn gewaarwording deelde. Zijn goedig en onbeduidend gezicht was geheel van uitdrukking veranderd. Met afschuw en ook met enigen angst zat hij roerloos naar mijn vrouw te staren als naar een vies en giftig beest. En deze aanblik gaf mij een zachte verkwikking. Dulce est mali socios habere, leerde ik op het gymnasium, het is zoet deelgenoten te hebben in het kwade. Eén moment had ik een sterk verlangen dezen man in vertrouwen te nemen, hem openhartig te vertellen in wat voor hel ik leefde, hem te overtuigen en zijn hulp in te roepen. Maar meteen begonnen al mijn remmen weer te knarsen. Een pastoor, het leek wel biechten! Mijn vader, die al deze medicijnmannen in zijn zak had. De slaapkamer, die thuis nog beter gesloten was dan de brandkast. Ik, Edmond Lantsier zou dezen oudbakken boerenkaap uitnodigen zijn neus te steken tussen mijn beddelakens? En wie kon mij helpen? Hij het minst van al. Echtscheiding was mijn enige redding en ik nam mij voor er een korte pijn van te maken. Nooit was ik vaster besloten. Maar ofschoon ik nog niet vermoedde wat mij te wachten stond, bekwam mij toch reeds het voorgevoel, dat ook dit zou mislukken.

Alles speelde veel sneller door mijn gedachten, dan ik het hier kan weergeven. Betsy was nu klaar met het op-

schrijven van haar nieuwste overtuigingen en keek op. De pastoor voelde zich betrappt, want hij wendde verschrikt zijn ogen af. In verwarde haast greep hij naar zijn glas Douro, sloeg het op zijn manier naar binnen en trok zijn horloge. Ik wentelde mij ongezien uit mijn stoel en slenterde om het huis heen naar den voortuin, waar ik hem moest ontmoeten. Hier bleef ik wat uit het zicht en toen hij de treden van het bordes afdaalde, zag ik dat zijn zwarte bui nog niet geweken was. Hij sprak onhoorbaar in zichzelf, maar zijn lippen bewogen zich over hard-gekleemde tanden, alsof hij vreeslijk boos was. Toen ik hem onverhoeds in den weg trad, schrok hij, dat zijn buik ervan deinde, en het was grappig om te zien hoeveel moeite hij had om gauw zijn gewoon, bloemzoet gezicht te trekken. Ook ik was weer de lichte spotvogel van altijd.

« Gaat het niet, pastoor? »

« Hoe komt u daar bij? »

« Ik dacht het maar... Et dulce est mali socios habere. »

Even moest hij dit onheilige Latijn bij zichzelf uitspelen en dan keek hij zeer verbaasd. Ongetwijfeld vroeg hij zich af, hoe ik zo precies den spijker op den kop kon slaan. Maar al gauw maakte hij met geweld een eind aan zijn verwarring, gaf zich een ongeduldigen ruk en zei: « Och mijnheer Lantsier, ik heb zoveel belangrijker dingen aan mijn hoofd. » Nu was hij weer geheel zichzelf en hij begon een aandoenlijk verhaal over een miserabele weduwe met zes kinderen, die hij denzelfden dag bezocht had. Het raakte mij niet; ik luisterde nauwelijks. Om er een eind aan te maken gaf ik hem een bankbiljet en hij zei, dat het goed besteed was. Hij had reeds afscheid genomen, maar

na enkele schreden kwam hij terug, bijna op een drafje. Met zijn dikken wijsvinger drukte hij stevig op een knoop van mijn jas en hij trok grote ogen. « Mijnheer Lantsier, ik wou, dat ik iets voor u kon doen. Maar ik kan u alleen goeden raad geven. Neem iets onderhanden, dat wezenlijk de moeite waard is. » Terwijl hij sprak, werd hij zeer rood en begon overvloedig te zweten. Dan knikte hij met veel ernst en maakte zich ijlings uit de voeten, als bang voor een spottend antwoord.

Ik wist wat de moeite waard was. Den zelfden middag sprak ik haar aan en deed mijn best onpartijdig te zijn. Ik zei, dat ruim twee jaren van voortgezette mislukking duidelijk genoeg bewezen hadden, dat wij niet bij elkaar pasten. Dat er een eind moest komen aan deze droevige klucht. Dat iedere dag uitstel een zuiver verlies was. Wij bleven immers niet eeuwig leven en hadden beiden recht op een draaglijk bestaan.

Verder kwam ik niet. Zodra zij begreep waar ik heen wilde, begon zij geluidloos te lachen, waarbij al haar vet schudde, een akelig gezicht.

Scheiden?! Haar stem sloeg over van ingehouden pret. Maar echtscheiding was immers verboden voor katholieken!

In stomme verbazing keek ik haar aan. Sprak zij in ernst of was het een misselijke poging tot een grapje? Haar vrolijke bui kon mij niet meer misleiden. Reeds al te vaak had ik ondervonden, dat zij juist zeer gevaarlijk was, wanneer zij zich zo hevig vermaakte.

En het was haar ernst, een triomfantelijk genieten, waarop zij zich lang tevoren reeds had verheugd.

Ik verloor mijn geduld. Sinds wanneer stond ik onder de bevelen van de roomse kerk?

Maar zij had het niet over mij, zij sprak voor zichzelf! In haar overtuiging was zij reeds katholiek en bovendien zou zij binnenkort gedoopt worden. De pastoor was zeer tevreden over haar vorderingen en haar vlug begrip. Zij wist er zelfs al meer van dan de meeste geboren katholieken, dat had hij zelf gezegd. En ik mocht nu langzamerhand wel weten, dat haar geloof geen echtscheiding toeliet. Ik was met haar getrouwd, ik had ervoor getekend. Alleen de dood kon ons scheiden, dat stond er woordelijk! Steeds met het grijnsje van iemand, die een dom kind terechtwijst, nam zij een boekje, sloeg het open op een plaats, die al met een leeswijzer was aangeduid, en wilde mij met een weken worstvinger wijzen waar het stond.

Ik wond mij op. Wat donder had ik met haar roomse fratsen te maken? De twist liep hoog, vooral toen bleek, dat zij zich al maanden tevoren had laten inlichten door een advocaat van de plaats, een politieken kletsmeier, dien ik van zien al niet kon luchten. En fijntjes begon zij hem na te bouwen, zelfs met de juiste rechtskundige termen, die zij ongetwijfeld had opgeschreven en van buiten geleerd: Zolang op haar volgens de wet niets aan te merken viel, zou een scheiding alleen kunnen plaats hebben bij onderling goedvinden. Maar zij zou het niet goedvinden, nooit ofte nimmer. En wat mij betrof, ik kon als een kleine Indische vorst er vijf of tien bijvrouwen op na houden: het zou haar geen verschil maken. Wat ik ook

uithaalde, zij zou de procedure nooit beginnen en zij zou er nauwkeurig voor zorgen, dat er tegen haar niet te procederen viel. Destijds had ik haar graag genoeg getrouwd, ik had niet minder graag van haar jeugd geprofiteerd en nu het begon te vervelen, zou ik haar zonder complimenten aan den dijk willen zetten? Maar het huwelijk was juist ingesteld om een eerbare vrouw te beschermen tegen dit soort mannenstreken! Ik had dus maar als ieder ander het contract na te leven, dat ik uit vrijen wil en bij volle verstand had ondertekend.

Ik vroeg of ze mij voor een contract-koelie aanzag en het onderhoud eindigde met slaande deuren. Wel een uur lang liep ik mijn kamer op en neer, mij verlustigend in moordplannen en geknars der tanden.

Ja, nu begon ik de toekomst duister in te zien. Een geuisloze echtscheiding zou het zeker niet worden. Maar er moest toch een uitweg zijn! Zonder veel hoop nam ik eveneens de moeite een advocaat te raadplegen. Hiervoor ging ik naar een ouden jachtvriend van mijn vader, « Oom Hendrik », die in een der hoofdsteden een bekend kantoor hield en aan het hoofd stond van een indrukwekkend aantal medewerkers. Jacht of geen jacht, tijdens het leven van mijn vader was hij in het ouderlijk huis regelmatig te gast geweest. Ik had hem altijd gekend, had op zijn knie gezeten en moest hem oom noemen. Hoewel ik niet bijster veel van hem hield, vond ik het prettig, als hij kwam, omdat Papa dan steeds in een uitzonderlijk goed humeur was. Er werd dan ook zeer lekker gegeten en 's nachts ben

ik vaak wakker geschrokken, omdat deze heren zo luid lachten. Ik was hem bijna vergeten, maar herinnerde mij nog zeer goed onze laatste ontmoeting, bij Papa's begrafenis. Toen had hij met verbaasde minachting gevraagd, waarom ik niet bij de huzaren was gegaan, dat zou tenminste wat beter volgens mijn stand zijn geweest. Daar ik hem natuurlijk niet kon zeggen, dat ik de cavalerie een veel te ruw en gevaarlijk spelletje vond, had ik geantwoord, dat dit wapen ten dode was opgeschreven als zijnde reeds lang verouderd. En hierbij had ik tot mijn ergernis een kleur gekregen, want het scheen mij toe, dat hij door dit uitvluchtje heen keek.

Nu vond ik hem na al die jaren terug met een zeer rode kleur, nog verhoogd door zijn spierwitte haren, katten-snorren en wenkbrauwen. Zijn heldhaftige neus en vooral de heerszuchtige trek van zijn mondhoeken deden mij denken aan een roofvogel van de edele soort, een witkoppigen zee-arend. Zijn lichtblauwe ogen puilden wat en keken vervaarlijk fel. Het was een dier glinsterende gezichten van grand-seigneur, die men zich het best voorstelt aan een feesttafel met fijn wit linnen en grote glazen bourgogne, zo tegen het einde van een rijken maaltijd.

Ik werd vriendelijk genoeg ontvangen en geruimen tijd was hij verrukt over mijn vader, een man, die alle vergelijking schijnt uit te sluiten. Het drong nauwelijks tot mij door; ik rangschikte voor de zoveelste maal de woorden van mijn inleiding. En weer scheen hij mijn gedachten te raden, want zeer abrupt vroeg hij wat het doel was van mijn bezoek.

Ik had mij voorgenomen niets te verzwijgen. Aanvan-

kelijk ging het wel, doch naarmate mijn lamentebele geschiedenis vorderde, be kroop mij het nare gevoel, dat ik geen aansluiting kreeg. Ik geraakte van de kook, sprong van den hak op den tak, viel in herhalingen. Van jongsaf heb ik een sterken weerzin gehad tegen het onthullen van mijn intieme betrekkingen en als ik ertoe overga, valt het steeds verkeerd uit. Oom Hendrik bewoog geen spier van zijn bars gezicht. Zijn koele ogen verkleumden mijn openhartigheid en ik wist, dat ik eerder zijn minachting opwekte dan zijn hulpvaardigheid. Hij vroeg geen nadere bijzonderheden, drong niet aan op vertrouwelijkheid en bij de eerste halte in mijn hortend relaas werd hij zakelijk.

Ja, mijn vrouw was goed ingelicht. Een van beiden kon geen echtscheiding afdwingen, wanneer de ander geen aanleiding gaf of weigerde mee te werken. En zolang mijn vrouw al mijn eventuele deugnieterijen langs zich heen liet gaan, maakten deze losbandigheden niet het minste verschil. Van mijn kant kon ik haar ook niet dwingen tot overspel, tot levensgevaarlijke mishandeling of tot kwaadwillige verlating; was het niet zo?

Maar wat dan?

Hij trok de schouders op. Er was wel een middel, maar dat gold meer speciaal voor den gribus, het woonwagenkamp en meer van die kringen. Als mijn gemalin werkelijk geen last had van eergevoel en mij alleen uit boosaardigheid aan den halsband hield, zou ik haar iederen dag het leven tot een hel moeten maken — desnoods door het zwaaien van grote keukenmessen — tot zij moegesard haar prooi losliet. Voor iemand van enige beschaving een onmogelijke bezigheid; vond ik ook niet? En al zou ik het

willen, ik zou er niets van terecht brengen... Ja, dat wist hij zeker. Het bewijs was immers geleverd. Want kon ik het wel, dan was het nooit zo ver gekomen.

Uit ergernis zei ik, dat ik hem niet begreep.

Nu dan: wanneer een verhouding als deze kon ontstaan, was het al hopeloos mis en viel er niets meer aan op te lappen. Dan was ook iedere terugtocht afgesneden. Zoiets moest eenvoudig niet voorkomen! Dat, dat, dat was een kwestie van persoonlijkheid! Er waren nu eenmaal mensen, die leefden, en mensen, die wèrden geleefd.

Hij zweeg en bezag mij met spijtigen wrevel, gelijk een jager zou kijken naar een jongen jachthond van perfecte afstamming, die echter jammerlijk mislukt is, alles verkeerd doet en jankend op de vlucht gaat voor den knal van een schot. Ik wist, dat hij bezig was mij te vergelijken met mijn voortreffelijken vader en weer voelde ik mij kleuren. Toch deed ik nog een poging:

« U als buitenstaander heeft makkelijk praten, oom. U hoort alleen het resultaat. Kunt u zich dan niet voorstellen hoe zoiets langzaam en haast ongemerkt—? »

« Neen, jongeman, dat kan ik me niet voorstellen. Om de eenvoudige reden, dat mij zoiets niet kàn overkomen. Als het wèl zo was, zou ik niet mijzelf zijn maar een ander. Ik kan mij evenmin voorstellen, dat ik zou bevallen van een jongen olifant. »

Het is eenmaal zo, dus het kan niet anders... Ik had geen lust mij verder met deze simplistische redenering bezig te houden en kwam terug tot de zaak: Ik kon haar toch eenvoudig verlaten?

Dat kon ik. Tenminste theoretisch. Want als mijn vrouw

inderdaad was zoals ik haar had afgebeeld en zij niet voor een schandaaltje terugdeinsde, zou het minder eenvoudig kunnen zijn, dan het op een afstand wel leek. Tenzij ik een zwervend leven ging leiden. Want als officier moest ik toch een adres hebben, nietwaar? Juist, en zij zou het als haar plicht kunnen beschouwen mij te volgen, dit geheel in overeenstemming met ons burgerlijk wetboek, om van dien pastoor maar te zwijgen. Dan zou ik haar den toegang tot mijn verblijf moeten versperren, of haar met geweld verwijderen, of vluchten naar een volgende schuilplaats. Zoiets moest je tevoren in al zijn onderdelen bekijken, want er konden gekke dingen gebeuren in de practijk. Als zij aanbelde en binnen gelaten werd, was zij thuis en zat ik er mee. Dus niet binnenlaten. Haar te woord staan uit het venster of door het luikje in de voordeur en « ingerukt-marsch! » commanderen? Niets zou haar beletten den helen dag op de stoep te blijven staan en bellen, jongens, bellen! Ook zou zij kunnen terugkomen met een deurwaarder, die mij een exploot betekende waarbij ik werd aangemaand haar in de echtelijke woning toe te laten. Bij weigering zou ik hiermee officieel in gebreke zijn gesteld, naar dat heet, maar in waarheid was het natuurlijk alleen begonnen om het relletje. En dit alles zou zich iederen dag, dien God geeft, kunnen herhalen. Ook geen bestaan! Als ik nu een soort kunstenaar was: schilder, schrijver of degenlikker... Maar een officier!

Hij verloor geen ogenblik zijn stalen ernst. Toch was het duidelijk genoeg, dat de oude deugniet zich vrolijk maakte over mijn rampzaligen toestand. Het ergste was, dat ik zijn afschuwelijke grapjes voor mijn ogen zag ge-

beuren. Ik stond op en in een lamme poging om hem ook eens op zijn plaats te zetten vroeg ik op drogen toon hoeveel ik hem schuldig was. In de oude sfeer van onze bijna familiale verhouding was dit zo goed als een belediging. Hij keek mij zo mogelijk nog strakker aan, maar ik wendde mijn blik niet af, hoewel het moeite kostte, en ik deed mijn best er even gepleisterd uit te zien als hij. Na enkele seconden van spanning nam hij doodleuk de uitdaging aan en zonder zijn lippen te bewegen zei hij: drie gulden zestig. Ik telde zuinig en omslachtig de guldens en dubbeltjes voor hem neer, gelijk arme mensen het doen in een grutterswinkel. En in bitter genieten zag ik, dat ik er toch in geslaagd was hem kwaad te maken. Zijn fris-rood hoofd was tot paars opgelopen. Hij gaf mij zeer verstrooid de hand zonder mij aan te kijken en bromde iets onverstaanbaars voor afscheid. Ik verliet hem in het vaste besluit hem nooit meer te ontmoeten, al werd hij honderd jaar. En zonder twijfel dacht hij het zelfde ten aanzien van zijn mislukten jachthond.

Dit slecht onthaal had tot gevolg, dat ik mijn ellendige vooruitzichten een ogenblik vergat om mijzelf eens op den keper te beschouwen als een oude kokette, die in den spiegel haar balans opmaakt. Was ik dan een van die ongelukkige wezens, die algemeen onaantrekkelijk worden geacht, zo niet afstotelijk? Speurde men bij ingeving in mij iets verachtelijks zonder te weten wat? Drongen mijn oudejuffersgebreken met onzichtbare stralen door het pantser van mijn atletische manhaftigheid? Een honende behandeling als deze had ik echter nooit ondervonden, tenzij van wege mijn vader en Betsy. In wijden kring gehaat of

veracht ben ik nooit geweest. Door mijn successen op het athletiekveld genoot ik toen zelfs enige populariteit. Ook mijn uiterlijk kan geen afkeer inboezemen. Mijn hoofd is goed van snit en volgens de cantine-berichten vinden vrouwen mij een knappen man. In dien tijd keken ook de mooiste meisjes mij aan met de eeuwige vraag in heur ogen.

Maar echte vriendschap, die er geen geheimen meer op na houdt, heb ik nooit gekend. Ik ben nu eenmaal gedoemd mijzelf steeds te bewaken, opdat ik nooit mijn waren aard zou tonen. Hoe anderen mij in den grond van hun hart waarden, kan ik niet zeggen, maar nimmer moest ik gewaarworden, dat ik door mijn omgeving werd uitgesloten of gemeden, dat ik door mijn komst de gezelligheid verstoorde. Om mijn geestigheden werd door iedereen gelachen. Als officier moet ik op gezette tijden door mijn naasten chef schriftelijk worden beoordeeld. Hiervoor bestaat natuurlijk een formulier, waarop ook iets moet worden ingevuld op de stippe lijn naast het woord: «Karaktereigenschappen». Het eerst gebeurde dit door Verbruggen, die schreef: «opgewekt en voorkomend, doch zeer gesloten», en zijn opvolgers hebben er nooit iets aan veranderd. Het tegenstellend voegwoord «doch» vond ik toen een grappig stijlbloempje. Iemand als Verbruggen, die al zijn lief en leed aan het klokzeel hing, kon deze geslotenheid niet voorkomend vinden, noch opgewekt. Onder zijn bevelen heb ik zes jaar gediend en onze verhouding is altijd goed geweest, ofschoon ik geen groot respect voor hem had. Hij kon tegen den troep te keer gaan, dat ik mij dikwijls schaamde: het

was geen taal voor een officier. Dit nam niet weg, dat zijn mensen van hem hielden, wat ik van mijzelf niet zou durven zeggen. Toch ondervind ik geen last bij het handhaven der krijgstucht. Tegenover mijn minderen ben ik zeer correct, zelfs beleefd, en ik heb nooit reden om een grote stem op te zetten. Ik versta het de manschappen met een droog grapje tot uiterste inspanning aan te vuren en in mijn aanwezigheid gebeuren er nooit gekke dingen.

Neen, het zou al te dwaas zijn mijzelf voor een schurftig schaap te gaan verslijten. Maar hoe kon die oude roofvogel dan zo kwaadaardig zijn geweest? Er was maar één oplossing. Hij was veel te goed op de hoogte van mijn zwakheden. Ongetwijfeld had mijn vader zich tegenover vriend Hendrik vernietigend uitgelaten over zijn misbakken zoon, een formidabel stuk kanonnenvlees met een hazenhartje.

Hiermee was ik op het incident uitgekeken en daar grijnsde mijn grauwe toekomst mij weer aan. De ontgoocheling was te groot; ik kon mij niet zo gauw schikken. Geprikkeld door de uitdaging van mijn ontaarden oom, besloot ik met de grote keukenmessen te gaan zwaaien. Ik zou haar het leven tot een hel maken!... In openlijke vijandelijkheden zou ik echter veel te kwetsbaar zijn, als ik niet eerst ontslag nam of althans voor geruimen tijd op non-activiteit ging. Maar dan was ik losgeslagen, dan was mijn bestaan opeens leeg en zinloos geworden. Alleen door den dienst werd ik gedwongen mij steeds te verzetten tegen mijzelf. In korten tijd zou ik mensenschuw zijn of helemaal verliederlijk. Bovendien was ik toen juist geslaagd voor het zware toelatingsexamen van de Hoogere

Krijgsschool, geen geringe onderscheiding, die mij zo 'n geestdriftig vertrouwen had gegeven in mijn loopbaan, mijn enig steunpunt.

Toch moest ik iets doen. Bij mijn thuiskomst reed ik eerst naar de kazerne en onder opgave van een onverwachte, dringende reden vroeg ik reeds voor den volgenden dag de twee weken verlof, die ik tegoed had. Zonder een woord aan Betsy liet ik Nico de koffers pakken en alles gereed maken voor een verren tocht. Den volgenden morgen in alle vroegte vertrokken wij, alsof zij niet bestond. Doch vóór Brussel begon mijn verbeelding reeds te werken: Vannacht zou zij heel het garnizoen alarmeren, de politie opbellen en ook den kolonel. Daarna zou zij advertenties plaatsen met het portret van den vermiste. Een stinkend schandaal, dat zou doordringen tot in Den Haag! Het zweet brak mij uit en bij het eerste telegraafkantoor liet ik stoppen als de mislukte jachthond, die ik was. « Blijf veertien dagen op reis. Ed. »

Toch had deze reis mij veel ergernis en walging bespaard, want toen ik thuiskwam, was Betsy tot mijn verrassing kant en klaar gedoopt en wat daar verder toe behoort. In de eetkamer hing een groot en zeer banaal kruisbeeld, dat zij echter in veiligheid bracht op haar slaapkamer, toen, ik dreigde met een kleinen beeldstorm. Dan moest ik vernemen welk een afschuwelijke drukte zij had gemaakt rond haar opname in de roomse kerk. Inderhaast had zij zeer bijzondere toiletten laten maken, gewaden à la Carmen Sylva of Annie Besant, en zij had er zich zelfs in laten fotograferen, zodat ik achteraf nog de gelegenheid

kreeg mijn hart vast te houden. Met een oude, vrome freule als « meter » was zij in een bruidsauto naar de kerk gereden voor het doopsel. 's Anderendaags was zij even feestelijk te communie gegaan. Alles was vrij plotseling opgekomen, omdat juist in die dagen het bezoek werd verwacht van den bisschop, die alleen het « vormsel », een soort bevestiging, kan teweegbrengen. Men had opeens bedacht, dat zij ook hiervan zou kunnen profiteren, als zij vlug was. Aan het hoofd van een groten troep schoolkinderen had de dikke Mevrouw Lantsier, gedrapeerd als een soort Vestaalse Maagd, langs dezen bisschop gedefileerd, was door hem gezalfd en had een symbolischen kaakslag ontvangen. Na afloop was er in groten stijl, met koks en diensters, door een select rooms gezelschap aan huis gedéjeuneerd. Tot welke beschouwingen al dit vertoon had geleid in onzen kring van uitheemsen, was iets waarin ik mij liever niet verdiepte. Gelukkig had de beroering al enkele dagen kunnen bezinken en toen ik mijn dienst hervatte, werd door iedereen met veel nadruk over het pijnlijk onderwerp gezwegen. En het toeval was mij te hulp gekomen, want men waardeerde het algèmeen, dat ik mijn gevoelens had gedemonstreerd door mijn afwezigheid. Dit bleek, toen ik mij ging melden bij den regimentscommandant. Na een aanloopje van belangstelling in de geneugten van mijn verlof, gaf hij een knipoogje en zei: « Nu heb ik tenminste begrepen, waarom je opeens zo 'n haast had om weg te zijn. » Ik toonde een vermoeiden glimlach, schudde meewarig het hoofd en sprak over iets anders.

Enkele dagen later meende Betsy mij in haar godsdienstige stuip te moeten betrekken, maar bij deze ene poging

is het gebleven. Onder voorwendsel, dat haar luid gesnurk mij uit den slaap hield, had ik toen al enigen tijd geleden de echtelijke slaapkamer verlaten en er geen voet meer gezet. Ik kon haar lijfelijke nabijheid met geen mogelijkheid meer verdragen. Een grote logeerkamer had ik doen verdelen in slaap- en badkamer, zodat ik haar bij intieme besonjes ook niet meer te zien kreeg. Gelijk vroeger kon ik mij nu weer een zwak schemerlampje veroorloven, dat als regel mijn nachtelijke angsten bezweert. Aanvankelijk had zij nog plumpe toespelingen gemaakt op carnale behoeften, wat ik echter met groot gemak negeerde. En ik had stevige grendels op mijn deur.

Dien avond had ik mij juist te ruste begeven, toen er zacht en aanminnig werd geklopt. Op weerbarstigen toon vroeg ik wie daar was. Zij moest mij even wat zeggen; het was dringend. Voorzichtig trok ik de deur op een kier.

Daar stond zij, gekapt, opgemaakt en zwaar geparfumeerd, in een zwart kanten nachthemd, een dun gordijn met grote mazen, dat aan haar weke huid kleefde als een vochtig visnet. Alleen de punten van haar enorme hangborsten en haar abdomen waren met ijle, zwarte guirlandes bedekt; de achterkant bleef mij bespaard. Een voldriest vijgeblad als dit kon alleen passen op een feilloze gestalte, een volmaakt kunstenaarsmodel. Rond haar vet lichaam was het niet eens belachelijk, het was weerzinwekkend! Een ogenblik was het of ik een waanzinnige lachkramp zou krijgen. Maar zij keek mij met grote, plechtige ogen aan en zei: « Ik wou je maar even zeggen, dat ik in geweten verplicht ben je vrouw te zijn en niets mag nalaten om kinderen te krijgen. » Dan liet zij kwijnend haar hoofd

achterover nijgen, stak haar buste vooruit en maakte met slappe armen een theatraal gebaar van overgave. Ik duizelde van woede en greep mij vast aan den deurstijl. Zij moet gezien hebben wat er in mij omging, want zij deed verschrikt een stap achteruit. Ik spuwde mijn woorden in haar gezicht: « Zo gauw ik weet, dat jij zwanger bent, pak ik mijn pistool en schiet het leeg in je buik! » En na deze mannentaal smeed ik mijn deur zo hard mogelijk dicht. Ik hoorde haar nog zeggen, dat *zij* nu ten minste verantwoord was, gevolgd door een schadelijk gieberlachje.

Nu eerst gaf ik mij rekenschap van het onheil, waaraan ik in de eerste jaren van mijn huwelijk was ontsnapt. Een kind van haar! Ik dorst mij niet voor te stellen wat voor walgelijk wezen uit deze koppeling had kunnen ontstaan. Na lange jaren onderging ik dien nacht weer een vreeslijken droom, waarin ik aan haar kraambed stond en machteloos moest aanzien, dat zij niet ophield half-dierlijke monsters te werpen, het een nog afzichtelijker dan het ander. Zij moest er een hels vermaak in vinden, want heur barensweeën schreeuwde zij telkens uit in schaterlachen. Haar buik scheen onuitputtelijk en het bed werd een poel van bloederig slijm, waarin deze gedrochten lagen te stuiptrekken als morsige reptielen. Opeens had ik een pistool in de hand en ik begon wild in den hoop te schieten, maar het had geen uitwerking. Geheel bezweet werd ik wakker door het bonzen van mijn hart. Ik hijgde als een hond en mijn keel was verschroeid. Reeds had ik een glas water gedronken en was tot bezinning gekomen, toen ik werd bevangen door de vaste overtuiging, dat zij in de kamer was geweest, of althans aan de deur had ge-

staan om mijn slaap te beïnvloeden. Zij had mij dezen droom gebracht! Mijn begoocheling was zo sterk, dat ik haar hoorde op de gang; zij ging nu eerst weg van die deur en van verre klonk nog haar triomfantelijk lachje. En daar zat ik met een schok overeind. Ik had groot licht gemaakt en zag, dat ik in mijn woede verzuimd had de deur te grendelen. Nu achtte ik het bewijs geleverd. Sidderend, de ogen strak op den deurknop, sloop ik er heen en schoof snel den grendel. Vergeefs poogde ik mijzelf tot rede te brengen. Ik dacht aan het dienstmeisje, dat wegwijkende van angst, omdat mevrouw aan haar bed kwam met een kris in haar hand. Ik dacht aan Amory en zijn « goena-goena »: hoe gehavend en onrustig had hij er uitgezien!... Waarom was zij zo vals-vrolijk geweest, dien avond na zijn bezoek? Verheugde zij zich op voorhand in wraakzuchtige plagerijen, omdat zij in hem een vatbare prooi had ontdekt, een ontvankelijk medium voor haar geheime kunsten? « Iets in de buurt van magnetisme », had hij gezegd... Ik dacht aan Erna, die zich den polsader had geopend. Zij was een lief meisje, blond, fris en beschaafd, veel meer dame dan haar gnädige Fräulein. Was ik te vriendelijk voor haar geweest? Nu en dan had ik haar wat geld gegeven voor haar ouders in Oostenrijk, omdat ik het zo 'n plezierig sprookje vond: een millioen kronen voor een tientje! Het was om te schateren. Hier, nog een millioen, dat waren er drie! En als zij tegenstribbelde nog een millioen, tot zij lachend begon te schreien. Zeker, ik had haar in stilte begeerd, maar dan op verheven wijze, in zoete fantasieën, waarin Betsy niet bestond en wij als verloofden in een sierlijken wagen voor haar huis zouden rij-

den, die hongerlijders opladen en meevoeren naar het land van den volvetten kaas. En al dien tijd had het monster ongemerkt op den loer gelegen...

Eerst bij het aanbreken van den dag keerde mijn nuchterheid weer. Een uur later schaamde ik mij diep voor al dit zinsbedrog en voelde een hevig verlangen mij los te maken van mijzelf als van een onzinnig gezelschap.

Gelijk ik voorzien had, ging haar roomse bedrijvigheid den weg van al haar andere grillen, alleen minder snel. De pastoor deed alsof hij nu van een lastige korvee was bevrijd en scheen weinig trots op zijn verovering. Ik wist, dat hij zich niet aangetrokken voelde. Het zou ook al te dom zijn geweest, als hij dit komediespel niet had doorgrond. Ondanks haar aandringen werden zijn bezoeken steeds zeldzamer; hij hield zich gedekt achter drukke bezigheden, ziekenbezoeken en den langen afstand. Maar zij gedroeg zich als een lastige klit, telefoneerde onophoudelijk; stuurde Nico naar de pastorie met den wagen en een briefje, of mijnheer pastoor maar in wou stappen. Zij overstelpte hem met grote geschenken, die hem boos en verlegen maakten, tot hij ze botweg van de hand wees. Mevrouw Lantsier kon dat geld beter aan liefdadigheid besteden. Als hij aan zijn armen dacht, voelde hij zich bezwaard door al die dure dingen. Wanneer hij den tijd had, zou hij graag een enkelen keer een sigaar komen roken en daarmee moest het gedaan zijn. Hij hield er geen aardse verlangen meer op na.

Hierin had hij gelijk, want niet lang daarna stierf hij plotseling aan een beroerte. Het bericht kwam aan de

koffietafel en Betsy stelde zich belachelijk aan: De enige man, die haar begreep en bij wien zij haar hart kon uitstorten!

« Stort het liever in den vuilnisbak », luidde mijn antwoord en onmiddellijk was haar verdriet geweken, want zij begon te schelden als een visvrouw.

Nu ging het sneller. Weldra begon zij op Zondag de mis de spijbelen, later zelfs het Paashouden, wat voor echte katholieken een ernstig vergrijp moet zijn. Hierdoor vervallen zij in een toestand van ongenade, die hen in niets onderscheidt van ketters of heidenen als ik. Toch bleef zij zich in onzen kring te pas en te onpas op uitdagende manier katholiek noemen. Dit was dan ook het enige, wat van heel het avontuur overbleef, behalve een onnoemelijk aantal lidmaatschappen van vrome onderonsjes en abonnementen op godzalige blaadjes, die ongerept in de prullemand terecht kwamen. Na enkele jaren begon het mij te verbazen, hoe men al dit papier volkreeg, en ik sloeg er een open. Ik vond een lange verhandeling over de vraag: Als men 's morgens last heeft van fluimen en deze doorslikt, mag men dan toch te Communie gaan?

TOT aan deze fluimen is alles goed gegaan. Het is nu zeven uur 's avonds en heel den dag heb ik bijna niets gevoeld van de spanning die toch toeneemt met de minuut.. De priester is geweest met de heilige olie. Ik heb door Dientje laten zeggen, dat mijnheer zijn gang kon gaan. En Kley, die tweemaal hier was, heeft mij beide keren overstelpt met medische bijzonderheden van somberen aard, wat hij vroeger nooit deed. Hij begint zich dus al op voorhand te rechtvaardigen. Ik heb met een schrander gezicht naar hem geluisterd, doch geen poging gedaan om zijn geleerdheid te volgen, ongeduldig als ik was om voort te gaan met schrijven. Want deze huisvlijt was al een ware bezetenheid geworden. Reeds lang had ik opgehouden alle woorden af te wegen, door te halen en te vervangen om er vaak genoeg weer op terug te komen. Mijn pen vloog over het papier, maar kon de galopsprongen van mijn gedachtengang niet bijhouden. Ik voelde mij sterk en — voor mijn doen — overmoedig. Bijwijlen dacht ik zelfs, dat ik hier een sluimerende begaafdheid had opgewekt. Maar wellicht had ik wat koorts. Omdat elke storing mij driftig

maakte, liet ik de telefoon beantwoorden door Dientje, die moest zeggen, dat mijnheer voor het oogenblik niet bij de hand was en de toestand zeer ernstig. Maar al schrijvende was ik den toestand geheel vergeten. Wel dacht ik telkens, als er geklopt werd, dat ik nu zou worden uitgenodigd tot het bijwonen van den laatsten snik, maar ik vond het meer een hinderlijk oponthoud dan een beklemmend oogenblik.

Nu is het anders. Ik heb daar juist een schok gehad, die mij alle valse zekerheid heeft ontnomen. Toen ik bij mijn laatste bezoek haar bed naderde, smet zij plotseling de dekens weg en vloog overeind. Met de vreeslijke, puilende ogen van iemand, die wordt gewurgd, keek zij star en gebiedend naar mij. Tegelijk maakte zij twee woeste gebaren, met den wijsvinger over den pols van de andere hand, alsof zij hem in een fellen ruk doorsneed, eerst links en dan rechts. Hierbij liet zij haar geklemde tanden zien in wreden grijns. Het was een waar schrikbeeld. Dan viel zij achterover. Haar ademhaling stond geheel stil en haar gezicht werd vaalblauw. Ook de nonnen moeten gedacht hebben, dat dit het einde was, want zij schoten verschrikt toe. Maar na enkele secunden begon weer het reutelend hijgen van de laatste dagen, misschien iets meer gejaagd en wat Kley noemt oppervlakkig. Ik was hard geschrokken, doch naar ik hoop hebben de zusters in al deze opschudding niet gezien hoe ik mij, bleek en sidderend, vastklampte aan de dwarsstang van het voeteneind. Zij haastten zich de dekens en kussens te schikken, zodat ik de gelegenheid kreeg mijn ontsteltenis wat meester te worden. En toen zij weer opkeken, kon ik met gehuichelde verbazing

vragen wat dit wel betekenen kon, wat zij daar wel bedoeld mocht hebben. De oudste non trok de schouders op en suste. Het was niets, mijnheer, het was niets. Mevrouw was maar een beetje aan het ijlen. Opgeschrikt uit een benauwden droom... En ofschoon mijn kaken nog trilden, dwong ik mij de komedie verder te spelen, ik hield mij geheel perplex en wilde weten of zoiets al meer was voorgekomen. Kalmerend schudde zij het hoofd. Neen, maar het was heus niets bijzonders, helemaal niet erg. Eigenlijk was mevrouw een buitengewoon rustige patiënt; anderen waren dikwijls veel woeliger... Nog een stap verder en zij zou mij verzekerd hebben, dat het zo hoorde en juist goed was. Ik nam dan maar aan, dat ik mijn onnozelheid genoegzaam bewezen had en zij geen diepere betekenis zouden zoeken in deze macabere vertoning.

Want voor mij was het maar al te duidelijk, geen dromen en geen ijlen, maar koele berekening. Wat zij hier bedoelde is zelden of nooit geheel uit mijn gedachten en ik heb er nog niet over geschreven in de kinderlijke hoop, dat ik eraan zou ontsnappen door het te verzwijgen.

Ik verliet den salon met een kloppende hoofdpijn en ging naar mijn badkamer om aspirine. Toen ik voor mijn toiletkast stond, moest ik opeens denken aan een afgedankt scheermes uit mijn kadettentijd, dat nog in een vergeten hoekje van een der laden moest liggen. In wanhopige hunkering naar een overleefd geluk toefde ik weer enkele ogenblikken op de chambree van de Akademie, waar toen nog het lange scheermes voor mannelijk gold en het nieuwe veiligheidsapparaat als een verwijfd uitvindsel werd

gehoond. Werktuigelijk begon ik te zoeken, trachtte mij reeds het foedraal met de weggesleten hoekjes voor den geest te halen, het lemmer waarin gouden tierlantijntjes waren gedamasceerd, het handvat van twijfelachtig ivoor. In dien tijd had ik nooit gedacht, dat het leven mij zo zou kunnen bedriegen. Al doende kreeg ik een hevig verlangen naar dat mes. Hoe zou het er uitzien, na al die jaren?... En opeens stond ik roerloos. Waarom, in hemelsnaam, was ik naar dat mes aan het zoeken, waarom juist nu? Van schrik smet ik haastig de laden dicht en had het gevoel, dat ik daar in mijn domme verstrooidheid goed op weg was geweest een giftige slang los te laten. En terwijl ik aspirine nam, tolden mijn gedachten wild in het rond... Willem de Bie... Erna, het Oostenrijkse meisje... Het ontslag van Nico... Edgar Poe... Zou het geen echt ivoor zijn? Toen ik het mes nog gebruikte, had ik er nooit aan gedacht, maar nu wist ik er immers meer van. Die oude antiquaar in Utrecht heeft mij eens gewezen hoe men ivoor kan herkennen... Wat lette mij eigenlijk?... Ruim twee dagen buiten bewustzijn en dan opeens dat afschuwelijk gebaar, op het juiste ogenblik. Dat kon geen toeval zijn!... Had ik mij niet verraden? Zouden die nonnen—?

Misschien kon ik mij nog dwingen tot redelijk denken door te gaan schrijven? Maar ik voelde mij zeer klein en moedeloos, ik vreesde, dat de betovering van mijn nieuwe liefhebberij nu zou geweken zijn. Toen ik de deur van mijn slaapkamer opende, zag ik, dat men van beneden het licht in gangen en trappenhuis had uitgedraaid, en ik verwenste Dientje om haar boerenzuinigheid. De schakelaar is naast de deur van mijn werkkamer, hoogstens

zes meter schuin aan den overkant van de gang. Ik aarzelde. Zou ik nu toch maar even dat mes opzoeken? Hier werd ik even door twee angsten in evenwicht gehouden. Eindelijk doorschreed ik de donkere ruimte als een terrein, dat onder vuur ligt, plofte neer aan mijn schrijftafel en veegde het koude zweet van mijn voorhoofd. Ja, zij heeft mij goed geraakt. Nu zij niet meer kan spreken, behelpt zij zich met gebaren die veel erger zijn dan woorden. Wat zal zij doen, daarna?

Het wordt nu gauw dertien jaar, dat zij ermee op mijn zenuwen werkt. Het begon in het tweede jaar van ons huwelijk, toen de verhouding al veel te wensen overliet. Op een winteravond was zij bezig Engelse boeken uit te kiezen in een catalogus. Zij ging daarbij meer op de titels af dan op den naam van den schrijver, doch vermeed zo veel mogelijk alles wat letterkundig ook maar even boven de middelmaat uitging. In den beginne had ik pogingen gedaan haar smaak wat hoger op te voeren, maar vergeefs. Wat ik haar aanried was wel zo melig! Wanneer zij nu en dan toch mijn mening wilde horen, was het alleen om gewaarschuwd te zijn voor de meligheid van een of anderen Chesterton. En nu vroeg zij op wantrouwigen toon: «Edgar Poe, is dat iets?» Ik antwoordde, dat Poe een groot kunstenaar was en dus niets voor haar. Maar ik zag, dat zij niettemin een zijner werken voor bestelling noteerde: *Tales of Mystery!* Aan zo'n lekkeren titel kon zij niet weerstaan.

Enigen tijd later was ik er toevallig getuige van, dat

zij haar krachten ging beproeven op Poe. Het diner was afgenomen, maar ik zat nog aan tafel met een kop koffie en het avondblad. Half van mij afgekeerd, had zij zich neergelaten in een lagen stoel bij den haard, zodat ik haar ongemerkt op de handen kon kijken. Weifelend tussen een vijftal boeken van het aangekomen stapeltje, had zij de *Tales of Mystery* al driemaal terzijde gelegd, maar eindelijk toch ter hand genomen. Het was een grote, vrij weelderige uitgave en ik nam mij voor dit boek te redden door het een plaats te geven in mijn eigen verzameling, want mijn bescheiden exemplaar was in de oorlogsjaren zoekgeraakt. Al haar leesvoeder kwam immers vroeg of laat terecht in een rommelhok op den zolder, buiten een enkel opzichtig bandje, waarmee zij haar boudoir dacht op te smukken. Glurend langs mijn krant hield ik haar in het oog, want ik was benieuwd hoe lang de worsteling zou duren. Ik mag zeggen, dat ik een zeer goed geheugen heb, en ik herinnerde mij nog levendig hoeveel last ik zelf had om op gang te komen in den taaien, gedrongen stijl van Poe, zijn lange kronkelende volzinnen, hortend van ontelbare leestekens. Daarbij is het of al zijn woorden een hogen hoed dragen. De partij leek mij zeer ongelijk.

Van mijn plaats kon ik den tekst haast even goed volgen als zij, want mijn ogen zijn scherp en het was een royale druk. Ook was het vermakelijk, dat ik al haar aandoeningen op haar gezicht kon aflezen, gelijk dat meer het geval is bij mensen, die zich onbespied wanen. Eerst zocht zij den index en bekeek de titels der afzonderlijke stukken met een uitdrukking of zij een vies luchtje rook.

Het eerste was *William Wilson*. Zeer onaantrekkelijk, zeiden haar mondhoeken. Toch begon zij eraan, las de eerste regels in stijgende verbijstering en met duidelijke tekenen van ongeduld. Zij werd zelfs kwaad, want ongetwijfeld gaf de lammeling haar het gevoel, dat zij, Mevrouw Lantsier, geen Engels kon lezen! Er was veel gefrons van wenkbrauwen, dan een blazende zucht en... terug naar den index. Nu zou de minst-melige titel een laatste kans krijgen... Wat zou het worden?... Ja, zij had haar keus gedaan en driftig zocht zij een bladzijde, ongeveer in het midden van het boek... Natuurlijk! ik had het moeten raden: *The Premature Burial*! Te worden begraven als schijndode kon niet melig zijn, of de hele Poe was geen knip voor den neus waard. Zij zette zich andermaal schrap en begon te lezen. Drie keer dacht ik al, dat de strijd beslist zou zijn op de eerste pagina. Haar ogen gingen niet regelmatig heen en weer, zij keerden terug en herlazen, trachtten het kluwen te ontwarren. Dan sloeg zij een stuk over, wilde het blad al omslaan, maar bleef haken aan de laatste alinea... En dan gebeurde het kleine wonder: zij las Poe! Het duurde zelfs niet lang of zij las met open mond en starende ogen.

The Premature Burial, het dwaze verhaaltje, dat voor mij de aanleiding is geweest tot de knagende onrust van het ogenblik, stond mij ook toen nog fris voor den geest. Beschouwt men het op zijn bloten, feitelijken inhoud, dan is het een zeer vulgair vertelsel, een onmogelijk boemanverhaal, alleen geschikt om kinderen bang te maken. Daarbij komt nog de ouderwetse preektoon, die nu slechts onzen spotlust kan opwekken. Maar wanneer een kunstenaar

als Edgar Allan Poe zo 'n drakerig onderwerp even aanraakt met het toverstokje van zijn talent, zijn wij verloren. Al onze nuchterheid ligt verlamd in zijn greep en wij beleven al zijn goedkope kermisgruwelen schier aan den lijve.

Straks moet ik deze novelle nog eens ter hand nemen om te zien hoe ver zij kan gekomen zijn, want ik geloof niet, dat zij haar tot het einde heeft gelezen. Opeens sloeg zij het boek dicht met een klap, die voor mij het sein was om zeer geboeid te zijn door de krantenberichten. Geruimen tijd zat zij gespannen na te denken en toen kwam het: « Als ik dood ben moet jij mijn polsen opensnijden, voordat de kist wordt dichtgemaakt. »

Ik en polsen-snijden! De gedachte alleen werkte reeds op mijn spijsvertering en maakte mij kriegel. Natuurlijk begreep ik het verband zeer goed, maar ik moest mij van den domme houden. Daarom vroeg ik of dit een leuke mop moest verbeelden. Zo ja, dan was ik gaarne bereid om te lachen.

Met een snellen ruk, zoals katten en roofvogels het doen, draaide zij haar hoofd geheel naar mij toe en haar gezicht voorspelde niets goeds. Neen, het wàs geen grapje. Zij *wilde* het en het *zou* gebeuren. Wist ik dan niet, dat er duizenden mensen begraven werden, die alleen maar schijndood waren? Zij wenste niet wakker te worden in een doodkist, zoveel meter onder den grond.

Een andere man zou nu iets brommen, dat geen ja of geen neen was, en onmiddellijk vergeten waar het over ging. Hij zou in allen ernst zijn lectuur voortzetten en wat zij nog zei, zou niet meer tot hem doordringen. Stil,

ik ben aan 't lezen!... Maar ik, arme ziel, was al begonnen mij het bloedig karweitje in al zijn onderdelen voor te stellen. Het werkte zo akelig op mijn verbeelding, dat ik er mij van moest bevrijden. En afschuiven is een militair instinct. « Geef dan maar bijtijds je orders aan den dokter », zei ik zo luchtig mogelijk. « Zoiets moet je niet aan dilettanten overlaten. » Ongetwijfeld heb ik hier te veel eer bewezen aan hetgeen ik toen nog als een rare, voorbijgaande gril beschouwde. Ook moet zij gevoeld hebben, dat het onderwerp mij meer in spanning hield, dan ik wou laten blijken. In ieder geval bleef zij koppig bij haar eerste besluit: Neen, geen dokter! Daar vloog zij niet in. Zij wilde, dat *ik* het deed en niemand anders. Een dokter kon het niet schelen; hij zou zeggen: ja zeker! en denken: stik maar! Door het werkelijk te doen zou hij immers zichzelf ongelijk geven.

Hierop was ik dom genoeg om te vragen, hoe zij dan zo zeker kon zijn van mij, als zij toch dood was.

En nu was het of zij haar wil tot een oerkracht maakte: O, ja! Van mij was zij zeker. Ik zou niet anders durven. Ik zou weten, dat ik geen rustig oogenblik meer zou hebben, als ik het naliet. En daar zou zij ook voor zorgen. Het leven hield niet op na den dood! Alle oogenblikken zou zij kunnen ingrijpen en mij het leven onmogelijk maken, alleen door te willen. Ja, dat kon zij! Tot ik eindelijk uit wanhoop mijn eigen polsen doorsneed! Een schurk, die gemeen genoeg was om zijn vrouw na haar dood nog te bedriegen met iets, dat zulke vreeslijke gevolgen kon hebben, verdiende niet beter. Het was haar laatste wil!

Ik schaam mij te moeten bekennen, dat ik de eerste

ogeblikken geheel overdonderd was. Zij sprak met uiterste felheid en in haar stem klonk een betoverende zekerheid, die haar bespottelijk dreigement tot een tastbaar feit scheen te maken. Haar ogen stonden geil van lust om te kwellen en ik kon haar vals en blik niet verdragen. Als ik haar aankeek, begon ik dezen onzin te geloven en onderging bij volle bewustzijn den schrik van een mijner angst-dromen, waarin ik als een hulpeloos vreemdeling blindelings rondtast in een donkere wereld vol dodelijke valstrikken, een labyrinth van drekkige sloppen en stegen, bewoond door lokmeiden in dienst van sluipmoordenaars, langharige mestiezen met dunne dolken, oorringen en hoofddoeken, onfeilbare vaklui, die hun prooi spelenderwijs afmaken voor een halven piaster...

Veel te laat deed ik wat de andere man zou doen. Ik sloot de ogen voor een diepen zucht en stond langzaam op, ofschoon ik haast genoeg had om aan haar invloed te ontkomen. Ik rekte mij mij zelfs geeuwend uit en sprak zo verveeld mogelijk: Dus zij wilde vanavond per se ruzie maken? Nu dan zou zij het alleen moeten doen. Ik ging naar mijn kamer en liet haar geheel vrij in de keuze van het twistpunt. Want het bleek wel, dat ieder onderwerp goed was, haar begrafenis niet uitgezonderd.

Terwijl ik sprak begon ik mij al op te trekken aan mijn eigen snedigheid. Morgen zou haar gekke bui vergeten zijn, als zo veel andere. Haar hoofd was even op hol gebracht door Poe en met slapen ging het over. Ik werd al kwaad op mijzelf om mijn kinderachtige vatbaarheid. Maar het scheen, dat zij mijn gevoelens raadde, want voor ik de deur achter mij kon sluiten, zeide zij nog:

« Ik zal het je helpen onthouden! » Het klonk gnuivend.

En zij hielp mij onthouden, twaalf jaren lang. Ik moet wel aannemen, dat zij mijn zwakheden raadde, want zij wist er een verfijnde tortuur van te maken. Soms bracht zij het sinister onderwerp bijna dagelijks ter sprake, dan weer zweeg zij er maandenlang over, om mij hoop te geven. En een duivels instinct scheen haar in staat te stellen op het voordeligste moment toe te slaan, bij een hoogtepunt van mijn zelfbehagen, zoals zij het daarjuist nog heeft gedaan. Maar na den eersten keer, den avond van Edgar Poe, ging zij nooit meer bot op haar doel af, zij maakte het tot een sarrend kattenspel, deed er lekker lang over. Zij begon met verre toespelingen, die ik dadelijk begreep maar moest ontveinzen, omdat ik eenmaal de houding had aangenomen van den sterken, onaandoenlijken man, die geen aandacht heeft voor onzinnigheden. En wat moet zij wel genoten hebben van mijn verstopper-tje-spelen! Eerst nam zij een bedekt aanloopje, wendde zich dan weer af, maar hield mij, beurtelings naderend en wijkend, in een kring die steeds nauwer werd, tot het al te dom werd en ik mijn spel moest prijsgeven. Zo naar aanleiding van een onwaarschijnlijk nieuwtje: « Jij gelooft ook niets, jij zult pas geloven als het te laat is. » Dit was de eerste schijnstoot. Dan het pasje achterwaarts: « Met koppige mensen is niets te beginnen. Ik zal mij moeten schikken. » Volgende feinte: « Maar je zult wel wijzer worden, je zult nog bijtijds inzien, dat er te veel op het spel staat. » En zo vervolgens. Daar deze bloedzuigerij

enigen tijd in beslag nam, wist zij haar ogenblik zo te kiezen, dat ik niet verveeld en geeuwend kon weggaan: bij het begin van den maaltijd of in den wagen. Mijn verdwijnen uit het echtelijk bed werd erdoor verhaast. Zelfs ook in bijzijn van anderen kon zij haar treiterend spel inleiden, maar dan op een lief, plagerig toontje: « Mijn man is altijd zó zeker van zijn stuk!... Dat denkt hij tenminste. ...Of hij doet maar zo. »

Was zij zo ver gekomen, dat ik wel moest vragen, waar zij het in godsnaam nù weer over had, dan werd ik behandeld als een oude tambour-maitre die den weg vraagt naar de kazerne. Zonder acht te slaan op mijn vraag ging zij voort mij het gif bij kleine beetjes toe te dienen, tot ik een grof antwoord uitbraakte. Eens heb ik met een groten vloek (èn een koude rilling!) gezegd, dat ik met genoeg haar kop nog zou afzagen op den koop toe. Zij kraaide het uit en zei: « Ik ken jou beter dan je denkt. » Een anderen keer, toen ik had gezegd, dat zij mij heus niet het plezier zou doen eerder dood te gaan, antwoordde zij, dat het eenmaal zo was. Zij wist het!

En ik had al spoedig moeten ondervinden, dat ik geen reden had om te spotten, als zij « het wist ». De eerste maal dat ik ervan versted stond, deed zich al voor in de eerste maanden van mijn huwelijk. Van mijn dienst naar huis kerend, fietste ik bij uitzondering door een stil straatje, waar ik de vrouw van een onzer officieren ontmoette. Zij was enigen tijd tevoren in een gezelschap door Betsy op een bedekt-hatelijke manier bejegend geworden en mij was ter ore gekomen, dat deze Mevrouw van Asseldonck maar niet van de bekomen speldeprikken scheen te kun-

nen genezen en er zich ijverig van bediende om in wijden kring stemming te maken tegen Mevrouw Lantsier. Daarom vond ik het nodig even af te stijgen en een poging te doen haar wat milder te stemmen. Hierbij moest ik omzichtig te werk gaan om niet dadelijk mijn vrouw in het ongelijk te stellen, wat ik toen nog minderwaardig zou gevonden hebben. Ik betuigde dus mijn leedwezen om een misverstand, dat er eigenlijk niet was, vergoelijkte bedoeelingen, die al goed waren, en verontschuldigde hondsheden, die welbeschouwd beminnelijk waren geweest. Ik had al gauw spijt van mijn onderneming, want het gevolg was, dat de dame zich zeer belangrijk begon te vinden. Zij maakte zich kostbaar en liet zich maar langzaam en schoorvoetend vertederen. Zij rekte het onderhoud en verzocht mij een eindje mee op te wandelen, want zij moest hier ergens bij een naaistertje zijn. Ook bleek tot mijn grote verveling, dat zij zich wat gekriebeld voelde door dit samen zijn in een obscuur straatje. Haar gang en maniertjes werden aanstellerig als die van een bakvis, tegelijk schuchter en uitdagend. En zij liet mij geen twijfel, toen zij op een giecheltoontje zei: « Gut, wat zouden ze wel zeggen, als ze ons hier zagen lopen! » Ze waren natuurlijk mensen van onzen kring, niet de « burgerwacht ». Nu zou ik dus het gevoel moeten krijgen, dat wij al een beetje schuldig waren en voor de zelfde kosten verder konden gaan. Maar ik hield mij zo dom als maar juist met mijn waardigheid overeen te brengen was en maakte van de eerste gelegenheid gebruik om te ontsnappen.

Villa Cascara ligt niet ver buiten de bebouwde kom en in tien minuten was ik thuis. Daar Betsy zich bij zulke

kleinigheden reeds vaak genoeg zeer kwaaddenkend had getoond, vond ik het raadzaam mijn ontmoeting te verzwijgen. Maar vóór ik iets kon zeggen, vroeg zij: «Wie was die vrouw, waarmee jij zo geanimeerd liep te praten in dat straatje?»

Ik schrok ervan, maar gelukkig werd mijn verlegenheid geheel overdonderd door mijn verbazing. Met open mond staarde ik haar aan en veinsde na te denken: Vrouw? Straatje? Ik was heel den dag op het schietterrein geweest, had de compagnie thuisgebracht en kwam recht van de kazerne! Wie had haar dat verzinsel op de mouw gespeld?

Niemand, maar zij *wist* het. Een straatje met een lange rij van eendere, oude huisjes achter een ijzeren hek. En de dame droeg een licht mantelpak.

Dit klopte nauwkeurig. De huisjes behoorden aan een stichting en vormden een soort hofje voor ouden van dagen. Maar ik trok de schouders op en zei, dat het mij te geleerd was.

Dat was het ook inderdaad. Bij mijn thuiskomst had ik gezien, dat Nico bijna klaar was met het poetsen van den wagen. Betsy was dus niet zó kortgeleden in de stad geweest, dat zij ons van verre had kunnen betrappen. En het leek mij uitgesloten, dat een gediensstige geest in die enkele minuten reeds had opgebeld voor zo 'n nietigheid. Zij kende nog niemand buiten de officiersfamilies, had geen enkele intieme vriendin, van wie zij zo 'n giftig vriendelijkheidje zou kunnen verwachten. En als het een naamloze waarschuwing was geweest, waarom dan de beschrijving van de dame en van het straatje in plaats van de namen?

Ik drong aan om te weten, hoe zij aan dit lasterpraatje kwam. Zij trok de schouders op en lachte geheimzinnig. Zij had het gevoeld, zij wist het. Kortgeleden was ik in zo 'n straatje geweest met een vrouw en in druk gesprek.

Geruimen tijd later, toen wij samen in den wagen zaten en zij voor het eerst dit straatje passeerde, omdat het verkeer tijdelijk werd omgeleid, schoot mij dit rare geval weer te binnen. Op hetzelfde ogenblik kwam zij met een schokje overeind en herkende opeens de omgeving. « Dit is nu het straatje waar jij liep te flirten met die vrouw in mantelkostuum! » Ik antwoordde, dat er sedert kort een zenуwarts in de stad gevestigd was, maar zij bleef onwrikbaar. Ik loog en zij wist het.

Dit is een voorbeeld uit vele. Op een enkele uitzondering na gold haar onbegrijpelijk weten slechts voorvalletjes van generlei belang, beuzelarijen, te vermoeiend om er nog meer van op te sommen. Toch was het telkens voor mij zeer verontrustend, want de verklaringen, die ik vond voldeden mij steeds minder. Er waren te veel van deze verrassingen. En nooit heeft zij willen uitleggen, hoe zij aan haar onmogelijke wetenschap kwam, behalve dan in haar gesprek met den commissaris van politie. Later sprak zij zelfs niet meer van hetgeen zij « wist ». Zij deed, en haar doen was duidelijk genoeg.

Een van deze zwijgende gevallen brengt mij terug op mijn veertiendaagsen zwerftocht, waarvan zij gebruik had gemaakt om ongestoord haar opname in de katholieke kerk te vieren. Op weg van Cannes naar San Remo kon ik niet dadelijk de grens passeren, omdat de Italianen in mijn reispapieren een licht mankement ontdekten, dat verhol-

pen kon worden door een Nederlandsen consul in Frankrijk. Dit bracht mee, dat ik heel onvoorziens in Menton moest overnachten, en ik begaf mij naar het hotel, waar ik met Betsy al twee maaal voor meerdere dagen had verbleven. Zodra ik mijn naam noemde werd ik door den chef-de-réception herkend en vriendelijk verwelkomd. Tot mijn verbazing moest ik horen, dat men mij reeds had verwacht! Een ogenblik dacht ik zijn vurig Frans te hebben misverstaan, maar hij taste naar een hokje met aangekomen brieven. « C'est bien pour vous, monsieur Lantsié? » De zending was dien ochtend aangekomen...

Ik stond te gapen. Het was een dikke, gele omslag van de Hoogere Krijgsschool. Mijn huisadres was door Betsy met vlekkerig aniline-potlood doorgehaald en veranderd in: Hôtel Beau-Rivage, Menton, Frankrijk. En nauwelijks een uur tevoren had ik zelf nog niet geweten, dat ik dit hotel zou aandoen.

Een groot deel van den nacht bleef ik erover piekeren. De enige oplossing, die het gezond verstand toeliet, was, dat ik weer met haar tinkah's te doen had. Zij had mij dezen brief in het wilde weg nagezonden om hem een tijdlang zoek te maken en daardoor last te veroorzaken. Werd zij er later over aangesproken, dan kon zij mij dadelijk den mond snoeren met te zeggen: « Had dan ook gezegd waar je heen ging, zo het hoort! » En alleen het toeval had deze kleine pesterij doen mislukken...

Maar ook ik begon te « voelen » en te « weten ». Onder meer dat er te veel van deze toevallen waren.

Niet lang nadat Poe het kwaad had gesticht, kreeg zij haar vlaag van spiritisme. Het begon met stapels lectuur over occulte wetenschappen, theosophie, astrologie, anthroposophie en psychical research, dikke, dure boeken, waar zij met grote vaart doorheen joeg om er in het voorbijgaan den room af te scheppen. Zij scheen met één oogopslag te kunnen zien of een pagina de moeite waard was, dan wel te melig om er twee secunden aan te verspillen. Op deze manier kon zij een boek van ruim 400 bladzijden in een uur tijd hebben « doorgewerkt ». In ieder geval stak zij een aantal vaktermen op, wat haar een airtje van deskundigheid verleende. Er kwamen ook lijvige Engelse tijdschriften, die ik tersluiks wel inkeek zonder veel wijzer te worden. En weldra begon zij uitnodigingen te zenden aan prominenten op dit gebied, eerst Nederlandse daarna Engelse, zowel dames als heren, meestal van gevorderden leeftijd. De een scheen den ander aan te trekken en het gebeurde, dat wij drie logees in huis hadden, terwijl er nog twee waren ingekwartierd in De Gouden Zwaan, het voornaamste hotel van de plaats.

Bij deze partijtjes werd met de tafel gedanst, geklopt en op de lei geschreven, maar van de uitslagen vernam ik niet veel. Ik hield mij zeer afzijdig, bleef vaak in de stad eten of liet mij bedienen op mijn kamer om de plechtigheden niet te storen. Soms wist ik niet eens wie er onder mijn dak sliepen, want ik ontliet mijn gasten zoveel mogelijk, deels uit koppigheid, omdat ik nu eenmaal besloten had geen kennis te nemen van haar gekke kuren, deels uit angst voor huiselijke twisten in bijzijn van vreemden. Hiervoor deinsde zij immers in het geheel niet terug,

scheen er integendeel een bijzonder genoeg in te vinden.

Dit alles betekent niet, dat ik er lompweg afwerend tegenover stond en het verwierp zonder er iets van te weten. Het was mij reeds bekend, dat figuren die een naam te verliezen hadden, als Camille Flammarion, Lombroso en Conan Doyle om slechts de meest bekende namen te noemen, zich in allen ernst met deze zaken bezig hielden en erover publiceerden. Nu er voortdurend mijn aandacht op gevestigd werd, was ik zelfs wat nieuwsgierig geworden. En zo is dan een zekere Miss Sanderson uit Birmingham er in geslaagd mij een ogenblik in deze geheimen te betrekken.

Miss Sanderson was een oude vrijster van middelbaren leeftijd en volgens Nico het standaard-model van een taart. Zij was recht en hoekig van lijn, geheel uitgebleekt tot een vaalgrijze schim. Zij droeg grijze kleren van een pij-achtige stof, had grijze haren, kleurloze ogen en een grijze huid. Zelfs haar altijd zichtbaar kunstgebit was kalkachtig-grijs uitgeslagen en deed denken aan de vuilgeworden gipsfiguren in een tekenklas. Ik verwachtte vage-lijk, dat zij, als een mot, bij de geringste aanraking een fijn, grijs poeder zou afgeven. Vrouwelijke dromen scheen zij er niet meer op na te houden, maar wel was zij kinderlijk druk en dartel. Zij sprak altijd in den alles-overtreffenden trap met lange uithalen van vervoering om niets. In haar eigen taal bestaat hiervoor een woord: *gushing*.

Door een verkeerde berekening liep ik haar den derden avond al in de armen en ik kon niet na een vluchtige

kennismaking op den loop gaan, want zij begon luid te jubelen en sloeg de handen ineen van verbazing. Staandebeens verklaarde zij mij voor « *so* utterly mediumnistic! » Ja-ja, zij bedoelde mij. Ik was een on-ge-hoord *wonder* van een medium, just *toooo* marvellous for words! Om mij heen voelde zij de atmosfeer trillen en vonken. Ik vroeg haar wat dit wilde zeggen en als ik haar superlatieven goed begrepen heb, zouden de geesten zich rond mij verdringen en elkaar om zo te zeggen op de tenen trappen van ongeduld om zich door middel van mij te mogen manifesteren. Die goede Doctor Bonfire zou verschrikkelijk, geweldig en onmetelijk geïnteresseerd zijn. En Mister Wilson! Om niet te spreken van « dear Lady Cynthia »!

En hop! daar liet zij zich met een speels aanloopje naast mij op de canapé vallen, nam mijn pols en hield haar andere hand voor de ogen gedrukt. De greep van haar schrale vogelklauwtje deed mij denken aan onze bejaarde schooljuf van de eerste klas, die de kinderen één voor één en vrij hardhandig leerde hoe zij den penhouder moesten aanvatten. En meteen begon Miss Sanderson het schoollokaal te beschrijven, ook de oude onderwijzeres en een gekleurde plaat, waarop een reusachtige hand, die een penhouder vasthield, de vingers zo dik als worsten. Langs mijn weg van school naar huis beschreef zij nauwkeurig de Oude Kerk, het raadhuis, de boterhal en eindelijk de ouderlijke woning. Zij ging er binnen en overstelpte mij met een stortvloed van bijzonderheden, die zij raden noch weten kon, zoals het aantal deuren in een gang, de schilderijen en hun onderwerpen, een kleurig gelakt koektrom-

meltje, dat in onbruik raakte en vervangen werd door een van zilver en kristal. Ook gaf zij een volkomen gelijkend portret van mijn moeder (rather timid and agitated) en van mijn vader (a hard and forbidding man). Dan was er nog een jonge vrouw in nachtgewaad, die zich over mijn bed boog, « a plump, dark woman with a large, pleasant face ». Dit kon alleen Harmpje zijn.

Naar wat ik er toen al van gelezen had, zou dit fenomeen niet zo zeldzaam zijn als het wel lijkt. Vrij veel mensen zouden de gave van Miss Sanderson bezitten, veelal zonder het zelf te weten. Het schijnt, dat zij bij lichame-lijk contact en sterke concentratie den gedachtengang van de meeste mensen in beeldvorm en als een film voor hun gesloten ogen zien afrollen. Het heet een onschuldig vermaak en deze lieden worden eerst schadelijk, wanneer zij voor geld de toekomst gaan voorspellen en ziekten behandelen, wat dikwijls het geval is. Miss Sanderson behoorde niet tot deze grove soort, zij was een vrome theosophe, die al deze mysteries met godsdientigen eerbied behandelde.

Maar nu het mij zelf betrof, konden al deze beschouwingen niet verhinderen, dat ik mij weinig gerust ging voelen in dezen overvloed van kleine waarheden, die niemand aangingen. De koekjestrommel en de nachtpon van Harmpje waren mij al veel te persoonlijk. Ik vroeg mij met angst af, welke scrabeuze intimiteiten wel voor dit mens zichtbaar konden worden, want in ieder mens-leven bestaat nu eenmaal een geheime gruwelkamer, waarin niemand wordt toegelaten, zeker niet door iemand van mijn slag. Terluiks keek ik naar Betsy en zag, dat zij met

deze vertoning heel niet ingenomen was. Zij hoorde verveeld en ongeduldig toe, haar dikke lippen in een plooi van minachting voor dit kinderspel. En daar gaf Miss Sanderson een beschaafd gillette. Verschrikt liet zij mij los, wierp mijn hand zelfs van zich af: No... No! Nu kon zij niet verder gaan. Het zou te aller-vréés-lijkst indiscreet zijn!

Ik stond op, ik moest uitrukken voor een nachtelijke oefening. Miss Sanderson was boven alle maten sorry en stelde voor om den volgenden avond een echte séance te houden met Mister Lantsier als medium! Betsy bleef mokkend zwijgen. En 's anderendaags rapporteerde Nico, dat er onenigheid was geweest. Koffers waren in grote haast gepakt en hij had dat grijze poppedijntje al om twee uur naar den trein moeten brengen. Alleen! Miss Sanderson had een klein tikkeltje rood gezien en hard gesnoeven.

Neen, het boterde niet altijd even goed met de theosophen. Enkele weken later, op een middag van zomersen regen, kwam ik thuis en hoorde van Nico, dat hij daarstraks met mevrouw naar het station was gereden om weer een helderziende juffrouw af te halen. Tot zijn verbazing was het ditmaal geen taart gelijk alle vorigen, maar een jong en buitengewoon knap ding. Hij beschreef haar met zoveel geestdrift, dat ik begon te weifelen tussen angst en verlangen. Zou ik aan tafel verschijnen? Zou Betsy zich weten te gedragen?

Vooreerst moest ik naar boven om mijn natte pluunje te verwisselen. Juist had ik mijn stortbad genomen, toen ik de scherpe kijfstem van Betsy hoorde opklinken uit de hall. Het klonk zo onheilspellend, dat ik mij halfnaakt

op de gang waagde. Ik boog mij behoedzaam over de trapleuning, maar van de bezoeker kreeg ik alleen den rechterschouder te zien. Betsy snerpte weer als een koor van apen en papegaaien, zij had het over beledigen in haar eigen huis, waarop het meisje rustig antwoordde: « Maar het is de waarheid, mevrouw. U bent door en door slecht. En het ergste is, dat u zelf niet meer weet hóé slecht u wel bent. » Het was een beschaafd geluid en het kwam er zo grappig uit, zo kinderlijk en overtuigd, dat ik mijn hand voor den mond moest houden. Op denzelfden onbewogen toon had zij kunnen zeggen, dat het jammer genoeg regende. Haar stem bracht mij in een snellen flits het huiselijk tafereeltje voor den geest, dat ik had beleefd bij een mijner vele inkwartieringen tijdens de oorlogsjaren. De nieuwe dokter van het dorp kwam het driejarig dochtertje van den postmeester onderzoeken. Van wege den kolennood gebeurde het in de huiskamer, waar ik zat te lezen en door mijn goede gastvrouw werd weerhouden, toen ik mij wilde terugtrekken. De jonge geneesheer hief de kleine op tafel en was overvriendelijk. Terwijl Mammie haar uitkleedde, hield de dreumes haar ernstige ogen strak op den dokter gericht en zei toen zonder een spoor van onvriendelijkheid: « Ik vind jou niks leuk. »

Mijn pret was van korten duur, want Betsy ging walgelijk te keer. Haar stem sloeg over tot een vlijmend gekras: « Mijn huis uit, krapuul! Je bent krankzinnig! Wat kom je hier doen, kanalje? » en meer van deze lieflijkheden. Toen zij even haar adem kwijtraakte, klonk weer de trage, kinderlijke stem: « Eigenlijk bent u diep ongelukkig. Het is uw eigen schuld, dat u zo gehaat bent. U kent maar één

genoegen en dat is mensen te——» Hier werd zij weer overschreeuwd door mevrouw mijn echtgenote, die nu haar laatste beetje beschaving overboord wierp en zelfs gewag maakte van slet en snol en vuilik. Ik, die al een afkeer heb van zulke grofheden tussen mannen, bestierf het van schaamte. Zeker was ik tussenbeide gekomen, had desnoods haar furie op mijzelf afgeleid, als er maar een eind was gekomen aan deze schande. Maar ik kon mij nu eenmaal niet vertonen als een blote fakir in een klein onderbroekje. Dan verdween het meisje geheel uit mijn gezichtsveld; ik hoorde het rinkelen van een kapstokhaak, het gestommel van een leren koffer. Betsy's scheldpartij eindigde met: « Duvel op, rotmeid! » Maar nog eens kwam het meisje aan het woord: « Ik ga al, mevrouw Lantsier. En ik zal alles doen om uw valse streken te verhinderen. »

Op den harden slag van de voordeur haastte ik mij naar een venster aan den voorkant om deze koelbloedige jongedame na te kijken. Ik zag een geruite paraplu en daaronder een ijl figuurtje, stemmig gekleed. En ik knarste mijn tanden van drift, omdat ik haar gezicht niet te zien kreeg. Zij droeg een vrij groten koffer en ofschoon zij onder dit gewicht wat scheef liep, was haar gang sierlijk en veerkrachtig. Niettemin vond ik haar eenzamen aftocht in dezen druilenden regen zo'n aandoenlijk gezicht, dat ik iets moest doen. Beneden scheen de baan vrij. Ik schoot in mijn kamerjas en sloop snel naar de garage, waar ik Nico opdracht gaf de juffrouw na te rijden en naar het station te brengen, of waar zij heen wilde.

Toen hij terugkwam en verslag uitbracht, stonden zijn ogen groot en peinzend. Stel u dat voor, mijnheer. De juf-

frouw stond doodgemoedelijk op hem te wachten, hier even om den hoek, schuilend onder dien groten lindeboom bij Boer Claassen. En toen hij hier uit de poort kwam gezwaaid, deed zij dadelijk haar paraplu dicht, nam haar koffer op en stapte lachend den wagen tegemoet, net of het zo afgesproken was en niet missen kon. Daarom was hij zo vrij om te vragen: « O, u verwachtte mij al, juffrouw? » Zij knikte vrolijk van ja en verzocht hem aan Mijnheer Lantsier te zeggen, dat zij het buitengewoon « chic » van hem vond... Ja, dat wist hij zeker: *mijnheer* Lantsier, niet mevrouw. Aan het station gekomen, had hij haar koffer in de vestibule gedragen. En toen zij een kaartje nam, had hij zijn oren gespist, maar door het lamme gefluit van een locomotief was haar bestemming hem ontgaan. Wel had hij haar — in antwoord op iets onverstaansbaars van den beambte — nog horen zeggen: « Dan maar tot Roosendaal ». Bij het afscheid had zij hem een gulden willen geven, maar hij had zo beleefd mogelijk geweigerd. Waarom wist hij niet. Er was geen enkele reden voor, want je kon goed zien, dat zij een kind van goeden huize was, en toen zij haar kaartje betaalde, staken de bankbiljetten uit haar tasje. In plaats van den gulden had zij hem dan maar een mooi handje gegeven en nog eens gezegd vooral mijnheer te bedanken. Als zij praatte, moest hij denken aan een vroegwijs kind, dat veel te hard opgeschoten was. Je werd er eigenlijk een beetje koud van... Ja, een verduveld knap ding; hij had haar in het spiegeltje van den wagen eens goed kunnen opnemen. Een van die kleuters, die de wereld wat opfleurden en waar je op straat nog eens naar omkeek. Dun en toch goed

van vormen, alles compleet, als mijnheer begreep wat hij bedoelde, kuiten aan haar benen en de rest navenant. En het gekke was, dat hij zich in allen ernst bezorgd maakte om dat kind, bang dat er iets ààn zou komen, de zelfde gewaarwording die hij had, als hij met zijn grote, harde handen zo 'n héél dun kopje van dat Chinees porselein beetpakte, of bij den bloemist orchideeën moest afhalen in zo'n griezelig dun papiertje.

Ik moest lachen en schold hem uit voor dichter. Maar Nico bleef staren. Wacht even, mijnheer, het eigenlijke kwam nog. Juist toen hem dit alles door zijn kop speelde, zei de juffrouw ineens: « En wees maar gerust, hoor! Mij zal niets overkomen. » Nou, dat deed de deur toe. Hij moest er wel onwijs hebben uitgezien. Intussen had zij al een witkiel gewenkt, zij knikte nog eens vriendelijk en ging het perron op... Neen, haar naam had hij niet gehoord.

Aan tafel dacht ik mij wat leedvermaak te gunnen. Betsy zat daar als met een zwarte schaduw boven haar hoofd en had geen eetlust. Aan haar heen en weer schietende ogen zag ik, dat zij woedend nadacht en op wraak zon. « Ik dacht dat er bezoek zou zijn », zei ik opgewekt en toen zij bleef zwijgen, deed ik er een schepje bij: « Nico sprak van een buitengewoon knappe jongedame. » Nu werd ik in driftig snauwen aangeraden mijn eigen zaken te behartigen. De tijd zou komen, dat ik er mijn handen aan vol zou hebben!... Dit was weer het sein voor een van haar sluipende aanvallen, maar gelukkig was ik zowat klaar met den maaltijd en kon ik mij terugtrekken zonder dat het al te veel op een lafhartige vlucht leek. De regen had

opgehouden en ik ging wat dolen in den tuin. Maar zo doelloos was mijn geslenter niet of ik stond aldra bij den groten linde, waaronder zij geschild had. Er hing een dampige, windloze zwoelte, die den boom sterk deed geuren. En als altijd bij het ruiken van lindebloesems werd ik bevangen door een vage triestigheid. Deze geur is voor mij als het aetherische beeld der vergankelijkheid en geeft mij dezelfde droeve beklemming als uitgaat van oeroude bouwvallen, een hopeloos hunkeren naar vergane glorie.

Staande onder dezen boom, trachtte ik opnieuw te luisteren naar de betovering van haar stem. Want geen geluid vind ik zo indrukwekkend als dat van een wijze kinderstem; het is of de eeuwen spreken. Ik spande mij in nog iets van haar aanwezigheid te voelen, ik keek of er nog enig spoor van haar was achtergebleven en zag haar dunne hakjes duidelijk afgedrukt in de vochtige aarde bij den stam. En deze vondst gaf mij een sterk gevoel van verlatenheid. Ik ging weg, zoals men weggaat van het graf, waar men zijn laatste illusie begraven weet. De neerdrukende banaliteit van Villa Cascara staarde mij koud en honend aan. Ik voelde mij diep rampzalig en had nauwelijks den moed te vragen waarom. Er was een onbekend meisje hier geweest, een « helderziende juffrouw », waarvan ik alleen de stem had gehoord. En zij had het « buitengewoon chic » gevonden van mijnheer Lantsier...

Ik zocht heul bij Nico, in de hoop dat hij nog meer van haar zou vertellen. Maar hij sprak slechts van een nieuw soort ruitenwissers.

Zij moet inderdaad een knap ding zijn geweest, want nog dagen later was mijn Betsy in een ongenaakbaar hu-

meur en naar mij toescheen ook niet helemaal gerust, niet zo zeker van zichzelf als gewoonlijk. Ook was hiermee haar aanval van occultisme voorgoed geweken en het duurde niet lang of de pastoor kreeg een betere kans.

Ik acht het uitgesloten, dat mijn fantasie mij parten speelde, ik weet, dat ik haar nog éénmaal heb ontmoet. Het zal vijf jaar later zijn geweest, maar nooit had ik haar vergeten. Met haar speelde ik altijd het zelfde dwangspelletje. Telkens wanneer een onbekende jongevrouw door haar schoonheid mijn aandacht trok, moest ik mij afvragen: zou zij het kunnen zijn? zou zij er zo uitzien? In gedachten had ik haar gelaat en haar gestalte ontelbare malen geboetseerd, vernietigd en heropgezet. Als bouwstoffen had ik alleen haar stem, den snit van haar kleren en de grove beschrijving van Nico. Zij was een obsessie geworden, een droefheid, die prettig aandeed.

Dien dag was ik met den trein naar mijn geboorteplaats gereisd, omdat ik geldzaken te bespreken had met den opvolger van mijn vader, die het notarishuis van mij in huur heeft en nog enkele vaste goederen voor mij beheert. Het was midden-Juni, een dag van zon met harde, witte wolken en wat de schrilheid van het licht betrof, kon men zich in Italië wanen. Het was lang geleden, dat ik er nog geweest was. Ik zag de oude beelden uit mijn jeugd, de vernieuwingen, die mij barbaarse wandaden toeschenen, de sterk-verouderde gezichten van mensen, die mij zeer eigen waren geweest en nu in vragend gepeins mijn groet beantwoordden. Ik zag een nieuwen politieagent, een sensatie voor den schooljongen, die ik bijwijlen

weer geworden was. Opgeschoten jongemensen waren mij slechts vaag vertrouwd door de gelijkenis met hun ouders. Met de jaren van mijn afwezigheid had het stadje in mijn verbeelding een waas van eerbiedwaardigheid gekregen, maar in dit brutale licht werd het opeens nietig, armelijk en vulgair. Ik vertrok in een bui van neerslachtigheid, vergeten en uitgesloten, waar ik mij eens zo belangrijk had gewaand als een jongen troonopvolger in een oude dynastie. Daar kwam bij, dat ik mij wat kwalijk te pas voelde door een opkomende griep en alles overdreven somber inzag. Ook viel het juist in een tijd, dat Betsy een ongewone boosaardigheid aan den dag legde. Ik achtte mij niet meer opgewassen tegen deze terreur van iederen dag. Den avond tevoren was er nog een hondse ruzie geweest en zij had mij toegeschreeuwd, dat zij een boekje zou gaan opendoen bij den kolonel. Tot zolang had ik weinig acht geslagen op dit dreigement, was het al haast vergeten, maar nu leek mij deze chantage een zekere zaak, een onheil van betekenis. Ik zat alleen in den hoek van een coupé en daar ik mijn hoofd niet bij mijn lectuur kon houden, staarde ik zonder te zien uit het venster, stuurloos op drift in een storm van zwarte gedachten. Toen bij een volgend station het compartiment zich vulde, kreeg ik als overbuur een jonge vrouw van uitzonderlijke gratie, maar ik was zo verdiept in mijn armzaligheid, dat ik haar slechts vluchtig waarnam. Ik verzuimde zelfs het oude spelletje van vergelijking met het meisje van de kinderstern, wat anders zeker niet het geval zou zijn geweest, want zij was zeer de moeite waard. Eerst geruimen tijd later werd mijn aandacht getrokken door het boek, dat

zij las. Op den omslag stond bovenaan: *Editions Théosophiques* en daaronder als titel: L'AUTRE CÔTÉ DE LA MORT. De naam van den schrijver bleef door haar hand bedekt. Nu drong het verband met de « helderziende juffrouw » van Nico zich op, maar het volgend ogenblik wendde ik haastig de ogen af, want ik zag, dat zij mij strak en vierkant aanstaarde. En in al mijn ellende kon ik het nog jammer vinden, dat zij tot de brutale, uitdagende soort scheen te horen. Dit echter in strijd met haar kleding, die streng was en van goeden smaak. Het duurde niet lang of mijn blik werd weer aangetrokken en nu bemerkte ik, dat zij niet in mijn ogen keek. Roerloos van spanning tuurde zij door of langs mij heen naar iets belangrijks, dat vlak naast of boven mijn hoofd scheen te gebeuren. Misschien liep er een grote spin over de rugleuning van mijn zitplaats. Na enkele seconden werd het mij te erg en ik draaide mijn hoofd tot het uiterste, zowel naar links als naar rechts, maar kon niets bespeuren. Toen ik haar weer bezag, had zij een kleur en keek in haar boek, als geschrokken van haar eigen onbescheidenheid. Haar aandacht scheen echter geweken; herhaaldelijk staarde zij naar buiten met een grappig trekje van bezorgdheid rond haar mond, die heel even tuitte. Voortaan vermeed zij zorgvuldig in mijn richting te zien en ik kon haar rustig opnemen zonder hinderlijk te zijn. Een gaaf en fris gelaat met juist die gelukkige afwijkingen, die er een hoog sculpturaal karakter aan verleenden. Maar het meest opvallend waren haar ogen, van een vreemd lichtblauw, dat sterk iriseerde. In het harde licht van den wijden Hollandsen horizon waren de pupillen tot het uiterste vernauwd en nu zag

ik dat het blauwe regenboogvlies gespikkeld was met fijne spatjes van een donkere, steeds wisselende kleur, soms gaande naar dieprood. Ja, zij was ongetwijfeld een dier wezens, die het leven minder alledaags doen schijnen, maar haar aanblik verkwikte mij niet, integendeel. Het bestaan van al dit moois maakte mij des te armer. Het speet mij, dat zij haar handschoenen aanhield. Liever had ik dadelijk een dikke, banalen trouwring gezien. Niet ter beschikking, onnodig aan te dringen.

Het gebeurde bij aankomst aan een groter station, waar iedereen de coupé verliet behalve ik. Daar de uitgangsdeur aan den anderen kant was, stapte zij het laatst van allen uit en ik had het geluk haar koffertje uit het net te tillen en aan te reiken. Zij sprak eerst, toen zij op het perron stond en haar bagage had aangenomen. « Dank u vriendelijk, mijnheer. Maar waarom bent u zo bang? U hebt helemaal geen reden om bang te zijn. Alles komt immers goed! »

Het was haar stem, ik zweer het! Deze herkenning, meer nog dan de ontstellende raakheid van haar woorden, deed mij alle besef verliezen. Ik hing als een houten klaas tegen den deurstijl en gaapte. Door een dansenden sluier zag ik, dat zij knikte tot afscheid en erbij glimlachte. Alle lichten des hemels flakkerden hel op, het was foudroyant. Ik kon zelfs geen groet stamelen. Maar in de cantine ben ik altijd even gevat...

Pardon, mijnheer!

Een ongeduldige reiziger stond al een poosje vlak voor mij, maar ik wist het niet. Om hem door te laten, moest ik gaan zitten. Het was druk en mijn uitzicht belemmerd.

Ik wist, dat ik nu snel een besluit moest nemen, maar ik kon niet. De trapopening in het perron was niet ver en machteloos moest ik aanzien, dat zij andermaal in het onbekende verdween.

IK ben alweer tweemaal in de salon geweest en er viel niets voor. De ronde van acht uur heb ik gespijbeld, omdat mijn schrik nog te vers was. En omstreeks tien uur kon ik er tegelijk met Kley heen gaan, want hij heeft nog een visite gemaakt, dat zijn er drie op één dag.

Het is nu bij vieren in den morgen en ik heb weer een toeval beleefd, dat ik niet goed verteren kan. Daarjuist hoorde ik herhaaldelijk een gerucht achter een der vensters, een tikken, dat ik niet verklaren kon. Ik verzamelde al mijn moed, rukte het gordijn opzij en zag een zwarte schim op den raamdorpel. Het volgend ogenblik draaide een grote bosuil zijn kop geheel om en ik schrok zo hevig van zijn ronde, gloeiende ogen, dat heel mijn huid begon te schrijnen. Terwijl hij mij nog aanstaarde, spreidde hij in minachtende kalmte zijn vlerken en gleed geruisloos weg in den mist...

Jaren geleden zat ik op het terras van een hotel aan de Ourthe en zag den kelner Octave in gesprek met een boerenvrouw, dat eieren had gebracht. Met een tip van haar boezelaar veegde zij telkens haar tranen af en zo te

zien deed Octave vergeefs zijn best om haar wat op te beuren. Toen zij was heengegaan, kwam hij op mij toe slenteren en schudde zijn hoofd in een soort berustende ontsteltenis: *Mais enfin!* Zou mijnheer geloofd hebben, dat de mensen hier nog zó superstitieus waren? Dat vrouwtje was ontroostbaar. Haar man was al een paar dagen ziek en nu wist zij zéker, dat hij eerstdaags zou sterven. Et pour-quoi? Omdat er gisteravond een *grand-duc* voor haar venster kwam zitten. En geen middel om haar deze bêtise uit het hoofd te krijgen.

En twee dagen later: Monsieur, dat was het toppunt, dat was dégoûtant! De man van dat eierenvrouwtje was dood. En nù was het bewijs weer eens geleverd. Zonder dien vermaledijden *grand-duc* zou hij natuurlijk nog leven!... Octave sloeg zich voor het hoofd, zwaaide zijn armen naar de zwaarbeboste berghellingen: Ginds overal krioelde het van die stomme uilen!

Niet ver van hier, achter het bouwland van Boer Claassen, beginnen de Wolfsbossen, een groot domein onder Staatsbeheer, maar het krioelt er volstrekt niet van deze grote vogels. Ofschoon ik er vaak genoeg rondzwerf, heb ik er nooit een gezien.

Na dezen schrik begreep ik eerst goed de betekenis der uitdrukking: « j'ai les nerfs à fleur de peau », want ik onderging haar aan den lijve. Millioenen kleine larven woelden en kriebelden juist onder het bovenste laagje van mijn huid. Het was om gek te worden. Ik rukte aan mijn haren, sloeg mij in het gezicht, rolde over den vloer als een epilepticus. Nooit heb ik gedokterd, mijn kleine ongesteldheden word ik makkelijk baas met heten grog en

aspirine. Naar praatjes over ziekten en geneesmiddelen luister ik nauwelijks, ik ben er veel te gezond voor. Wel weet ik, dat er dingen bestaan als broomkali en valeriaan om oproerige zenuwen te temmen, maar ik heb ze niet bij de hand. Betsy daarentegen was altijd aan het kwakzalven. Aan advertenties als daar zijn, die beginnen met: « Loom en lusteloos bij het ontwaken? » en eindigen met Buck-up-tabletten of Reviving Salt of l'Abbé Soury, kon zij niet weerstaan. Ik geloof stellig, dat zij ook Pink-pillen en Haarlemmerolie in voorraad heeft. Op dit gebied was niets haar te dom en zo heeft zij een apotheek van belang verzameld in een kast op de badkamer, die al sinds lang uitsluitend h  r domein is geworden. Maar mijn avontuur van gisteren — neen, het is al eergisteren — op haar slaapkamer weerhield mij in haar kast te gaan zoeken naar een of ander zenuwstillend middel. Ten einde raad snelde ik naar mijn eigen badgelegenheid, rukte de zengende kleren van het lijf en bleef onder een ijskoude douche staan tot mijn tanden klapperden. Dit bleek een voortreffelijk middel. Het martelend gekriuwel schoof als een levend tricot van mijn lichaam; het was of ik een smeulend vuur doofde. Nu bespeur ik er niets meer van, behalve dat mijn hand nog wat onzeker is bij het schrijven. Maar het heeft indruk gemaakt! Ik ben nu 41 jaar en sinds mijn keuring voor officier heeft geen dokter mij nog aangeraakt. Zal ik morgen — ik bedoel vandaag — Kley erover aanspreken? Ik vind het iets vernederends. En wellicht was het maar een uitzonderlijk verschijnsel, dat verband houdt met mijn slapeloosheid. Het is nu de derde nacht.

Daar was ik over mijn schrijftafel ingedut en heb naar

schatting wel een half uur geslapen. Ik schrok wakker met de half-gedroomde zekerheid, dat ik niet meer alleen was in mijn kamer, en keek angstig rond. Dan vloog ik griezelen op en liet een doffen schreeuw. Er lag een grote bloedvlek op mijn schrijfwerk. Ik sleepte mijn pijnlijk verkrampt lijf naar de deur en overtuigde mij, dat zij op slot was. Eerst toen voelde ik iets warmes op mijn hand vallen en het raadsel was opgelost. Al slapende had ik een neusbloeding gekregen. Wel had ik zoiets nooit beleefd, zelfs niet bij mijn zwaarste inspanningen op het atletiekveld, maar het was toch goed te verklaren. Mijn hoofd was heet en klopte nog van den bloedaandrang, die ontstaan was door mijn gedrongen slaaphouding. Evenals de bosuil dus een toeval en zelfs een komisch toeval, hoewel ik er niet om kan lachen. Want intussen hebben mijn zenuwen weer een harden ruk gehad. Kwaad geluk brengt kwaad geloof en zo voortgaande wordt langzaam maar zeker de sterkste man gesloopt.

Twee jaar geleden, in de maand November, nam Nico zijn ontslag. Op dat ogenblik was hij ruim vier jaar getrouwd en had een jongen zoon.

Maar eerst moet ik vertellen van de Wolvenhut. Toen Nico met zijn huwelijksplannen voor den dag kwam, had hij nog een ander goed idee. Hier juist om den hoek stond een zeer oud landarbeidershuisje, dat allengs in puin viel en waarvan al jaren gezegd werd, dat het onbewoonbaar zou worden verklaard. De laatste bewoner, een gepensionneerd wegwerker, was gestorven en ik kon het perceeltje voor een kleinigheid kopen. Tevoren had ik de

mening gevraagd van den architect Stekelberg, dien ik kende als reserve-officier, en hij was op het eerste gezicht verliefd geworden... Die bomen! En de ligging was ideaal, zowat tien meter van den weg af, juist genoeg tuinierswerk voor iemand, die nog wat anders te doen had. Want je was al gauw de slaaf van je eigen tuin, nietwaar Lantsier? De stulp moest helemaal nieuw doortimmerd worden, maar de muren waren nog hecht en goed van verdeling. Ik zou eens zien wat een fijne tint die oude bakstenen hadden, als zij waren schoongemaakt en gevoegd. Een nieuw vertrek er tegenaan. Het dak een flink eind de hoogte in voor een paar flinke zolderkamers. Staandebeens begon hij in een schetsboekje te krabbelen. Maar dat werd het mooiste ding uit de streek, een schilderijtje! Kijk, die ramen waren eerst kruisvensters geweest met halve luiken, want het hutje was oer-oud. Verscheiden keren opgelapt en bedorven. Aanvankelijk kon het een woninkje zijn geweest voor een boswachter van den kasteelheer, want het was wel klein, maar uit een royale beurs gebouwd. Dat kon hij zien aan het fijne, regelmatige metselwerk, de dikte der muren en vooral aan den prachtigen kelder. Hij zou alles zo veel mogelijk sparen en in zijn oorspronkelijken vorm terugbrengen.

Nu kwamen de gelukkigste dagen, die ik tijdens mijn huwelijk heb gekend. Stekelberg, Nico en ik wonden elkaar op als schooljongens, die een rovershol gaan maken. Betsy keek er godzijdank niet naar om, zij had toen juist een aanval van Meisjesbescherming. Het kwam ervan, dat ik vrij van dienst vroeg, dat ik mijn jas uittrok om mee te bouwen. En zo werd het onderkomen gedoetje in korten

tijd omgetoverd tot een landhuisje uit een sprookje. De bijna zwarte muren werden afgeschuurd en hebben nu de kleur van blank rozenhout. Het stukje nieuwbouw is er nauwkeurig bij aangepast en het geheel gaat veilig schuil onder een hoog rieten dak, waaruit kleine zoldervensters puilen. De twee reusachtige eiken aan weerszijden van den voorgevel doen het huisje nog kleiner schijnen dan het al is. Ook de lange, kloeke schoorsteen, die zo eigenwijs door een zijkant van het dak steekt, drukt de afmetingen neer tot die van een poppenhuis. En Nico heeft zijn tuintje met veel smaak aangelegd. Wat ik toen voor het eerst zag en mij nu nog steeds zo prettig aandoet, is het grasperk, dat doorloopt tot tegen de buitenmuren. Dit verhoogt nog eens de naïveteit van het geheel, want het lijkt wel of een reuzenkind zijn speelgoedhuisje even op het gras heeft gezet. Het ligt aan den grintweg naar Meerakkers, ongeveer tweehonderd meter van den viersprong, die beheerst wordt door Villa Cascara. Op de stafkaart staat bij dit kruispunt het woord « Wolvenhof » en Stekelberg wist, dat hier een eeuwenoude boerderij heeft gestaan, met leien dak en nobel van lijn maar zeer bouwvallig, een hoeve die behoorde tot het oude domein van het lang verdwenen slot Wolfsgestel. De man die ons volk Villa Cascara heeft geschonken, naar mijn verbolgen architect zich uitdrukte, liet dezen ouden rommel netjes opruimen, behalve de kelders en de grondvesten, die nog gebruikt konden worden voor het nieuwe bouwsel. Deze historische bespiegelingen, alsook de nabijheid der Wolfsbossen, deden ons besluiten tot den naam « Wolvenhut ». Dat klonk stoer en romantisch.

Eens, tegen het einde der werkzaamheden, zei Stekelberg, dat hij in mijn plaats zelf in de Wolvenhut zou gaan wonen en aan Nico « die poenige kast » present zou doen. Wijzend naar Villa Cascara vroeg ik hem toen, of er op zijn manier nog iets aan deze kast te verbeteren was. Tierlantijnen wegnemen, het geheel wat strakker en voornamer maken?... Hij ging er dadelijk met zijn rug naar toe staan. Neen, Lantsier, dat kon hij niet. Of hij zou dien opgesierden circus-olifant tot op driekwart van het gelijkvloers moeten afbreken. Het zat niet alleen in de tierlantijnen. Kijk eens, bouwkunst was voornamelijk de kunst een ruimte goed te verdelen. Neem een mooien ouden gevel hier in de stad: het raadhuis, de oude hoofdwatch, de wonig van Dokter Dubois in de Ridderstraat. Die waren rustig en evenwichtig, simpel en waardig. En dat lag alleen aan de juiste maten en de juiste plaatsing van deuren en vensters in het beschikbare vlak. Maak die vensters een paar duim smaller of breder, hoger of lager, en tien tegen één was heel de mooie gevel kapot, rammelend of log, verwaand of schuw, in ieder geval vulgair en stom. Nu dan: afgezien van alle tierlantijnen, was bij die kast (hij wees zonder omzien met den steel van zijn pijp over zijn schouder) niet geknoeid met centimeters maar met hele voeten! Het deed pijn aan zijn ogen!...

Na het huwelijk, toen alles piekfijn aan kant was, werd ik uitgenodigd en stralend van trots heeft de jonge huisvrouw mij laten zien hoe zij haar peperkoekhuisje had ingericht. Stekelberg had een open haardvuur doorgedreven. De originele schouwkap bestond nog en volgens hem was zij onberispelijk van lijn en verhoudingen, ruim drie eeu-

wen oud! Toen hadden simpele bouwers nog eerbied voor hun ambacht... Samen waren wij langs de antiquaars getrokken om blauwe tegels te verzamelen uit de reeks der kinderspelen, die wij allebei het mooist vonden. Ook de gietijzeren vuurplaat met het jaartal 1638 was een fraaie vondst... Nelly, die er het nauwst bij betrokken was, vond het ook erg mooi. Beeldig, maar een stofboel zonder eind, zij draafde heel den dag met haar stofdoek door de kamer. En al gauw stond er een prutsig kachelkje onder de grote kap. Een open vuur was goed voor rijke mensen, vond zij, alle warmte vloog de lucht in... Ik werd zeer aangetrokken door deze huiselijkheid, maar overliep het jonge paar niet uit vrees voor kwade geruchten. Dan zijn Boer Claassen en ik, als naaste burenen, met Nico naar het stadhuis gereden om de geboorte van den kleinen Gerrit aan te geven. Na afloop heeft de jonge vader ons getraceerd op een borreltje in de Graanbeurs op de Markt. En sedert Nico's vertrek vermijd ik zo veel mogelijk langs de Wolfenhut te komen, omdat bij elken aanblik opnieuw een grote moeheid mij overvalt. Nu woont er weer een jong paar, de luitenant Hillegom en zijn vrouw, die zeggen dat zij met niemand willen ruilen...

Dien avond in November kwam Nico op mijn kamer, hij zou mij even willen spreken, als het schikte. Hij zag er zeer bekommerd uit en een ogenblik dacht ik, dat hij in schulden was geraakt, hoewel dit niet in zijn aard lag en Nelly zeer op den penning was.

Neen, mijnheer, het ging helemaal niet goed. Hij kon niet zeggen hoe beroerd hij het vond, maar hij moest ont-

slag vragen, hij had er lang en breed over nagedacht. Eindelijk was toch uitgekomen wat Nelly zo dikwijls had gezegd. Dat het allemaal veel te mooi was om zo te blijven: hun gezellig huisje, het royale loon, de goeie verhouding met mijnheer. Dat het hun te goed ging en er iets gebeuren moest... Wat de reden was kon hij aan mijnheer wel uitleggen, omdat wij samen al meer van die vreemde dingen hadden meegemaakt. Andere mensen zouden hem op staanden voet gek verklaren. Nu dan, hij had de laatste tijden al verscheiden keren, als hij mevrouw alleen in den wagen had, toch zó 'n raar gevoel gehad! Het was niet in twee woorden te zeggen, het deed hem denken aan dien énen keer, dat hij echt dronken was geweest, tijdens de mobilisatie, toen het escadron aan de grens lag. Smokkelaars hadden een vracht oude-klare in den steek moeten laten en een patroelje van de infanterie was er om zo te zeggen overheen gevallen. Nou, dat begreep mijnheer! Een van die jongens was nog een vriendje van school en zo kwam Nico er ook bij te pas. Het werd een feest van een man of tien, want er was genoeg. Anders dronk hij nooit meer dan drie glazen bier en dan nog alleen voor de gezelligheid, hij gaf er niet om. Maar dien avond werd hij als enige cavalierist van het gezelschap uitgedaagd. Die huzaren konden niet eens 'n borrel verdragen, met al hun lange sabels en leren konten! Zo kwam het dat hij tegen die zandhazen bleef op drinken. Het deed hem niet veel en hij werd bewonderd om zijn hard hoofd. Daar waren er die ziek werden, zelfs een, die voor pampus onder tafel terechtwam. Maar toen Nico Verwey opstapte, stond hij nog kaarsrecht op zijn benen, was niet eens duizelig. Aan-

vankelijk was hij er trots op, maar dat ging gauw over. Want die anderen, die braakten of lijksloegen, waren tenminste onschadelijk. Eigenlijk was hij het ergste geval, want hij kon nog alles, maar wist niet meer wat hij deed. Of neen, dat was het ook niet precies. Het leek wel of iemand anders zagezegd de leiding had, terwijl hijzelf er heel slap aan vastbengelde en niets meer te vertellen had. Net een klein kind, dat meeloopt aan de hand van een groten, razenden zot. Die zot was bijvoorbeeld ernstig van plan den ritmeester uit zijn bed te bellen. Dat was toen Baron van Hellevort d'Oulménisse (de jongens noemden hem « Hel-en-Verdoemenis ») en de korporaal Nico Verwey zou hem eens duidelijk gaan vertellen hoe hij zijn escardon moest commanderen, hoe gewone huzaren moesten behandeld worden, want op slot van rekening waren dat óók mensen, of niet soms?... En meer van die originele invallen. Toevallig waren er dien nacht geen ongelukken gebeurd en 's morgens had hij niet eens 'n kater om van te spreken. Maar het was een gewaarwording geweest, die hij nooit zou vergeten, en vandaag den dag was hij er nog beduusd van. Iets akeligers kon hij zich in heel het leven niet voorstellen: niets over je eigen te zeggen hebben, overgeleverd zijn aan een wildvreemden gek en er later zelf voor opdraaien. Sedert had hij nooit nog een derden borrel gedronken.

En nu had hij al meerdere malen, dat mevrouw alleen achter hem zat, gemerkt, dat hij veel te scherp en gevaarlijk reed. Maar dan altijd zo, dat onze wagen geen gevaar liep. Want hij had het zo laf mogelijk alleen op voetgangers en fietsers gemunt. Zo juist op het kantje af, wist ik

wel? Laten schrikken. Proberen hoeveel het lijden kon en dan weer kijken of het nog iets meer kon hebben... Maar eerst aan het eind van den rit drong het tot hem door en sloeg hij zich voor het hoofd: Maar verdomme, wat mankeerde je wel? En dat bracht hem die dronkemanspartij weer in gedachten...

Toen hij zich voor den derden keer op die schoftenstreken had betrappt, viel hem ineens op, dat mevrouw telkens achter hem had zitten neuriën... Zo 'n vervelend, eentonig, Indisch deuntje, het leek wel op wat in de radio « gamelan » genoemd werd en meer nog op dat akelig gepijp van dien slangenbezweerder, dien mijnheer ook nog gezien had, vorig jaar op de kermis. In ieder geval een rotdeun, die op zijn zenuwen werkte en hem driftig maakte, maar hem van den anderen kant ook een lekker-loom en zorgeloos gevoel gaf. Hij zou willen brullen: houd je mond of ik slinger je den wagen uit! maar tegelijk wist hij wel, dat zoiets onmogelijk en ook helemaal niet nodig was— belachelijk! Zo droomde je wel eens, dat je een bepaalden trein moest halen en heel je leven zou geen cent meer waard zijn, als je hem miste. En dan kon je eenvoudig niet aan het station geraken. Al wat je deed liep verkeerd, je wond je op, je was bang en gejaagd, maar met dat al was je toch te lamlendig om iets verstandigs te doen. Hij dacht altijd, dat mensen die op sterven liggen, zich zo moesten voelen, maar dat was geklets in de ruimte. Mijnheer moest hem zijn gezeur maar niet kwalijk nemen; hij was geen half mens meer...

Ik gaf hem een sigaret en liet hem zitten. Zijn neusgaten stonden gesperd, zijn adem ging hoorbaar en zijn ogen

gloeiden koortsig. Zijn gezicht deed mij denken aan het nerveuze hoofd van een renpaard na den race.

Nadien was het zelfde nog een paar keer voorgevallen. Nu was hij gewaarschuwd en dat maakte de zaak nog erger. En verleden Dinsdag was hij op het nippertje ontsnapt. Het was zoveel als de laatste waarschuwing geweest, dat voelde hij heel goed. 's Middags om één uur telefoneerde mevrouw, dat zij naar Balschoten moest. Er was een lezing of zoiets voor de Vereniging van Huisvrouwen in de zaal van Tivoli. Op den heenrit zat hij voortdurend in spanning, maar er gebeurde niets. Hij had normaal gereden en er een half uur over gedaan. Toen zij naar huis gingen was het donker en hij voelde, dat het verkeerd zou aflopen. Toch overkwam hem een helen tijd niets. Maar even buiten Deuzeldonk begon mevrouw weer dat smerige deuntje door haar neus te jengelen en hij kreeg al dadelijk kippenvel. De fabrieken waren uit en er fietsten nogal wat mensen. Voorlopig was er geen gevaar, zolang het fietspad achter de bomen bleef. Maar tussen de Molenbrug en de kapel werd de weg immers smaller en was er geen afscheiding meer. En nu wist hij, dat hij er dadelijk een zou scheppen, van opzij en van achteren, alleen maar met het rechter-spatbord of met het eind van den bumper. Als hij zo 'n wit staartje met rood achterlichtje inhaalde, voelde hij den wagen vanzelf naar rechts trekken, met een kracht waar hij niet tegenop kon. In dienst had hij een tijdlang een paard moeten rijden, dat kleefde en dan wel eens door den teugel sprong. Dat was een griezelig gevoel, maar natuurlijk niets vergeleken bij dit. Het zweet liep hem in zijn ogen en hij zat te trillen

over heel zijn lijf. Twee, drie keer scheerde hij erlangs op een dubbeltje, hij hoorde er een vloeken. En mevrouw bleef aan één stuk doormauwen, steeds het zelfde gèjank en toch altijd anders...

Hier moest hij er even bij vertellen, dat hij van jongsaf zeer gevoelig was geweest voor een bepaald soort muziek. Over het algemeen hield hij er veel van, luisterde graag naar de radio, ook naar ernstige werken. Maar sommige dingen, zoals een paar van die rhapsodieën, een stuk dat Bolero heette, en nog enkele andere kon hij met den besten wil niet verdragen, ook al werd zo 'n stuk dan een groot meesterwerk genoemd. Het was niet zo zeer de melodie als wel de maat, misschien ook allebei. Hij werd er kittelorig en vervelend van, kreeg koppijn en zette dan maar gauw het toestel af. Niet dat hij anders gevaarlijke dingen zou gaan doen, mensen aanrijden—stel je voor! Er bestond op heel de wereld geen geluid, dat in staat was hem gek te maken, tenminste niet zo gauw. Neen, het moest iets veel sterkers zijn geweest. Dat lamme deuntje kwam er bij en het was juist te veel...

Toen hij dan den volgenden fietser inhaalde, wist hij dat het gebeuren zou, er was niets aan te doen. Maar een goeie vijftig meter van tevoren zag hij nog net, dat het een vrouw was... Mijnheer! Als het een man was geweest, had hij hem aangereden en dan zat Nico Verwey naar alle waarschijnlijkheid al lang en breed in de gevangenis. En heel dit flauw verhaaltje, dat toch de zuivere waarheid was, zou hem niet geholpen hebben. Ook al werd het van A tot Z geloofd, dan zou de politie toch het volste recht hebben om te zeggen: het is al misdadig genoeg, dat zo 'n

zenuwlijder achter een stuurwiel gaat zitten. En zijn rijbewijs was hij even goed kwijt geweest...

Zenuwlijder... Een beter chauffeur dan Nico acht ik onbestaanbaar. Hij was altijd even kalm, nauwkeurig en voorzichtig. In die dertien jaar heeft zich niet de geringste bekeuring voorgedaan. Hoe vaak heb ik zijn tegenwoordigheid van geest bewonderd! Eens op een donkeren avond, tussen Gent en Brussel, heeft hij een staaltje van koelbloedigheid vertoond, dat ik niet licht zal vergeten. Reeds van verre verblind door een tegenligger, zagen wij plotseling een groten, donkeren veewagen, die zonder een spoor van verlichting op onze rechterhelft stond, vlak voor ons opdoemen. Tegelijk was de tegenligger in razende vaart op de plaats aangekomen. Ook wij reden bij de tachtig en remmen was onzin. Ik hief reeds mijn armen voor mijn gezicht en wachtte op den schok, overtuigd dat mijn laatste uur geslagen had. Maar Nico rukte het stuur scherp naar links, dan naar rechts en schoot als een slang tussen beide wagens door. Op een dubbeltje, naar hij placht te zeggen. Het was een waar kunststuk en ik durf mij niet voorstellen wat er gebeurd zou zijn, als ik aan het stuur had gezeten.

En zo 'n man had opeens alle zekerheid verloren?

Dat het een vrouw was, ging Nico verder, scheen toch iets in hem wakker te maken, want ook zonder het goed te weten deed hij nog een laatste poging. Hij beet zijn tanden op elkaar, verzamelde al zijn kracht en het gelukte hem zijn voet van het gaspedaal te heffen. Die ene voet, mijnheer, woog meer dan honderd kilo en hij liet hem neerploffen op de rem. De wagen loeide als een olifant

en enkele meters van die vrouw af stond hij stil. Heel suf en langzaam wong hij het portier open. Sleepte zich uit den wagen als een zak zand. Ging dan kwansuis naar den achterkant kijken, net of er iets haperde aan het stoplicht of de banden. Hij moest zich vasthouden; alles draaide voor zijn ogen. Toch had hij nog het besef tegen de banden te schoppen, aan het achterlicht te frunneken. En toen hij weer wat op adem kwam, begon hij te overleggen. Tot de kapel was het naar schatting nog een goeie driehonderd meter en daar verdween het fietspad weer achter de bomen. Hij wachtte tot het laatste rode lichtje verdwenen was. En dan moest hij wel verder, voordat andere fietsers hem voorbijreden. Het was een besluit of hij in het pikkedonker uit een raam moest springen zonder te weten hoe diep zijn val zou zijn. « Is er iets niet in orde? », vroeg mevrouw en het was misschien verbeelding, maar het klonk hem sarrend in zijn oren. Hij zei dat het wel zou gaan en herkende zijn eigen stem niet. Heel langzaam was hij doorgereden, steeds zijn oren gespits of het gejengel opnieuw zou beginnen. Het bleef stil, maar soms dacht hij het te horen, want de deun hing nog in zijn hoofd. Eerst toen mevrouw goed en wel in huis was, kwam hij tot bedaren. Hij strompelde naar huis en voelde zich wel honderd jaar oud, zo moe als hij was. Ofschoon hij wist, dat de bom toch moest barsten, deed hij zijn best zich strak te houden, maar toen hij binnenkwam gaf Nelly een schreeuw...

En de kaarten moesten op tafel komen. Vreemd genoeg, nam zij het heel kalm op en zei, dat hij maar dadelijk naar iets anders moest uitzien. Het leek wel een soort ver-

lossing voor haar. Altijd was zij een tikkeltje zwaar op de hand geweest, maar nu was het opeens of zij de toekomst veel rooskleuriger inzag. Want mijnheer mocht nu wel weten, dat Nelly van meet af aan, toen zij nog helemaal niet wist hoe de toestand hier in huis was, altijd een dwazen angst heeft gehad voor mevrouw. Nooit had Nico iets losgelaten, hij had integendeel zo veel mogelijk de vlag omhoog gehouden, dat wist mijnheer wel. Maar een vrouw als Nelly zag meer dan je dacht en waarschijnlijk was zij beter op de hoogte dan hij kon dromen. En zij werd steeds banger. Als de huistelefoon ging, schrok zij dat alles uit haar handen viel. Gewoonlijk ging hij zelf aan het toestel, maar enkele maanden geleden was hij in zijn tuin bezig, toen hij de bel hoorde. Aan de achterdeur schoot hij zijn klompen uit en zo kwam hij heel zacht binnen. Nel had zeker gedacht, dat hij niet gauw genoeg bij de hand zou zijn, want zij stond al aan het toestel. Hij zag haar door den kier van de kamerdeur en stond ervan versteld. Haar gezicht was helemaal weggetrokken en zij bibberde als een juffershondje. Als haar verteld was, dat de kleine Gerrit daarnet overreden was, had zij er niet akeliger kunnen uitzien. En er was niets gaande. Haar stem was wel wat hees, maar zij gaf gewoon antwoord: Ja mevrouw, ik zal het zeggen. Om drie uur. Zeker mevrouw, dag mevrouw... Hij had zich snel teruggetrokken en niets laten merken. Hetgeen hij gezien had was duidelijk genoeg en hij wist, dat tegen zoiets toch niet te redeneren viel. Zij had er nooit over gesproken. Alleen van die vage uitlatingen: dat het te mooi was en dat er iets zou gebeuren. Zou mijnheer nu denken, dat je zo 'n sterken angst vanzelf kon over-

krijgen van iemand met wie je leefde, net als de griep?... Want hij was tegenover mevrouw al die jaren wel erg op zijn qui-vive geweest, had alles voorzien en haar nooit de kans gegeven over iets te vallen, maar wezenlijk bang van haar was hij nooit geweest. Eigenlijk had hij zich altijd, als mijnheer het niet kwalijk nam, boven haar verheven gevoeld als boven een lastig en ziekelijk kind, waarmee je heel voorzichtig moest omspringen. En het klinkt misschien gek, maar steeds had hij, al deed zij nog zo lelijk, wat medelijden met mevrouw gehad. Telkens moest hij denken wat een ongelukkig mens zij eigenlijk was, met al haar kwaadheid, en wat een heerlijk leven zij kon hebben, als zij maar een beetje *gewoon* kon zijn. En niemand had zich zelf gemaakt... Maar de laatste weken had hij ook schrik van mevrouw gekregen. Ook hij schokte door elkaar, als het telefoontje rinkelde...

Ik vroeg hem hoe hij zich voelde, als hij alleen reed of met anderen.

O, dan was er geen kou aan de lucht. Eergisteren had mevrouw hem immers nog naar Brussel gestuurd om escargots te halen voor het dineetje met de families Lamot en Robijns. Neen, dan was hij weer even zeker van zichzelf als hij ooit geweest was. Hij kon er geen verklaring voor vinden, het ging zijn verstand te boven. Sinds verleden Dinsdag had hij er dag en nacht over gepiekerd, maar hij vond geen uitweg. Bij het volgende ritje met mevrouw zou hij voor de eer moeten bedanken en dan was natuurlijk de boot aan. Daarom kon hij beter de eer aan zichzelf houden. De wagen was piekfijn in orde, de garage was helemaal aan kant, ieder stukje gereedschap op zijn

plaats. En hij had al een geschikten opvolger op het oog,
zeker en Rinus van Laarhoven, een ouden vrijgezel...

OMSTREEKS negen uur heb ik mijn eerste ronde gedaan en de dagploeg der nonnen overtuigd van mijn nimmer falende bezorgdheid.

Toen ik in den vroegen morgen de gordijnen opentrok, werden de laatste resten van den mist opgejaagd door een stijven oostenwind, die zonder ophouden zijn klagelijk deuntje blaast op de schoorstenen van Villa Cascara. Bleek en strak schijnt nu de zon. De doodsbeenderenboom is teruggetreden in het gelid der grote kastanjes en komt mij voor als een sein, dat overbodig is geworden en ingetrokken.

Het zal tien uur zijn geweest, toen ik de laatste woorden geschreven had en besloot mij wat te gaan verfrissen. De verfoeilijke gewoonte van mijn vader om steeds door het huis te sluipen heb ik ongemerkt overgenomen en juist toen ik de slaapkamer wilde binnengaan, hoorde ik beneden in de vestibule dringende fluisterstemmen en een nerveus geritsel van rokken. Ik wist dadelijk wat deze gesmoorde opschudding te betekenen had. Nu was het zaak tijd te winnen. En ondanks al mijn wazigheid van

geest scheen mijn weerzin voor de komende komedie mij listig te maken. Ik sloot geruisloos de deur, wipte op mijn tenen in de badkamer en liet het water in de kuip stromen. Dan stelde ik mij op bij de deur der slaapkamer en luisterde, terwijl ik reeds mijn kleren uittrok. Om iets te kunnen horen moest ik echter eerst de deur van mijn badhok sluiten en mijn oor tegen den kier drukken, want er schuilt in de waterleiding een fout, die een oorverdovend janken en dreunen veroorzaakt. Verscheidene loodgieters hebben vergeefs getracht het bezwaar te verhelpen.

Ja, er werd op de deur van mijn werkkamer geklopt. Geen antwoord. Nog eens en harder. Ongetwijfeld was het Dientje, die nu naar beneden fladderde met de boodschap, dat mijnheer juist een bad nam. Kon het ongelukkiger treffen?

Intussen moest ik mij met alle geweld voorhouden, dat ik volkomen verantwoord was. Officieel had mij nog geen alarmkreet bereikt. En daarna zou niemand kunnen verlangen, dat ik op het eerste sein uit een bad sprong om mij als een natte kikker onder de vrouwen te begeven, al waren zij dan verpleegsters. Mijn badkamer is een dichte cel met slechts een luchtkoker, die door de zoldering ergens in een schoorsteen uitkomt. In deze gesloten ruimte smoorde het bonkende water elk ander lawaai en als ik nu nog de tussendeur sloot, zou ik doof kunnen blijven voor kanonschoten, tot het bad vol was. En dan nog bestaan er mensen, die zo zindelijk zijn, dat zij het water laten doorstromen zolang zij in het bad zitten, vooral in hotels... Maar het moest echt blijven, niet overdrijven! Daarom besloot ik bij het bad te blijven, mij verder uit

te kleden en antwoord te geven als ik werkelijk iets zou horen. De tussendeur liet ik open.

Het duurde zo lang, dat ik al aan loos alarm begon te geloven. De deur naar de gang hield ik in het oog, als vreesde ik, dat zij ieder ogenblik kon geramd worden. Reeds tweemaal had ik mijn haar nat gemaakt. Al dien tijd moest ik mij verzetten tegen een gevoel van schuldigheid, ik kwam mij voor als een ingeslopen dief, die gevaar loopt betrapt te worden. Eindelijk hoorde ik dan bonsen op de deur der slaapkamer, ik zag het eigenlijk meer dan ik het hoorde, want de grendels trilden. Het klonk zo flauw, dat het tot niets verplichtte. Maar omdat de spanning mij te groot werd, draaide ik de kranen dicht en riep of daar iemand was.

Mijnheer! Mijnheer! Het waren verschillende stemmen.

Ik deed alles tot in kleinigheden natuurgetrouw; het geleek wel een hoorspel. Met beide armen roerde ik luidruchtig in de badkuip, schepte water in beide handen en liet het terugvloeien. Dit om het geluid na te bootsen van iemand, die zich in zijn badwater opricht. Even wachten, ik kom!

Ja, nu had ik een dolle haast. Ik maakte gerucht, trok een badjas aan, liep een tabouret omver. Dan stak ik een druipend hoofd door den kier: Wat was er, wat was er?

Dientje had Ome Rinus te hulp geropen. Op den achtergrond een der nonnen, reeds half afgewend om zo gauw mogelijk naar de plaats des onheils terug te keren. Dientjes hoofd ving een zonnestraaltje door het boogvenster aan het eind van de gang. Mijn blik bleef haken aan een bevende traan, die fel vonkte op haar wang. Wat een emo-

tie, dat zij op haar kloppen geen antwoord kreeg! Zo beginnen de meeste gruwelverhalen. En in de keuken zal er wat over te doen zijn geweest, dat mijnheer de laatste dagen haast niets gegeten had. Boeren vinden zoiets al gauw dodelijk. En in deze streek hebben de meeste mensen een kinderlijken hang naar het dramatische. Misschien ook hebben de anderen nog al gesnauwd, toen zij onverrichter zake beneden kwam.

Nu zij mijnheer eindelijk te pakken hadden, schenen zij niet te weten hoe zij met hem aan moesten. Rinus nam voorzichtig zijn uniformpet af en liet haar draaien op zijn wijsvinger. Zij staarden mij verwezen aan en ik deed mijn best er even dom uit te zien. De eene wachtte op den ander, tot de zuster haar spraak terugvond: Mevrouw had daar straks een ernstige crisis en zij vreesden het ergste. Dokter was al opgebeld en zou dadelijk hier zijn. Bij de laatste woorden zweefde zij reeds met veel frou-frou en gerinkel van paternosters de trap af.

Ja, ik kwam dadelijk, even wat aantrekken.

Zij vreesden nog maar... Natuurlijk zouden geoefende verpleegsters wel zo bijtijds alarm slaan, dat ik den Laatste Snik niet kon missen. Volgens hun literatuur behoort deze teergeliefde huisvrouw te sterven in de armen van haar ontroosbaren echtgenoot. Wellicht ook geldt het onder deze vaklieden als een kwade noot, wanneer zij zich hierbij door Mageren Hein laten verschalken. Nu had ik groten spijt, dat ik de tussendeur niet gesloten had en doof was gebleven tot Rinus het al te bont zou maken. Voor de zoveelste maal was ik weer veel te bezorgd geweest voor mijn fraaie pose, ezel die ik was!

Maar het was afgelopen. Zodra ik — ditmaal zonder kloppen — de salondeur opende, wist ik het. De ongewone stilte schreeuwde het mij toe. De reutelende blaasbalg was voorgoed stil blijven staan. En één ietwat schichtige blik overtuigde mij ten overvloede. Haar gezicht, dat een uur geleden nog een purperen waasje had van opgedrongen bloed, was nu grauw-geel en vettig verglaasd als haar Indische beeldjes van speksteen. De zusters stonden op uit kun knielende houding en toonden zich verslagen. De oudste wong haar handen en zwaaide het hoofd heen en weer: Wat ongelukkig, dat ik niet bij de hand was, ik kwam juist te laat, een paar minuten! Maar mevrouw was niet meer bij kennis geweest; het was een zacht en kalm einde. Wat vreeslijk jammer! Er was zeker nog tijd genoeg geweest om——

« Och zuster, het maakt immers geen verschil. » Mijn stem klonk waarlijk schor. Tegelijk hief ik beide armen op en liet hen met een plof langs het lijf vallen. Dan draaide ik mij snel om en verliet met gebogen rug de sterfkamer. Het past zo 'n groten kerel, dat hij zijn aandoening verbergt. Een sober gebaar, doch vol uitdrukking. Het ging van zelf.

Zonder verdere ontmoetingen bereikte ik mijn slaapkamer. Toen ik de deur achter mij had gesloten, was het of een geluyskramp zich van mijn middelrif omhoogwong in mijn borstholte om los te barsten in een wilden kreet van triomf. Maar verschrikt hield ik mij in. Kon ik nu met overtuiging zeggen, dat ik eindelijk bevrijd was en veilig? Durfde ik haar slaapkamer binnen te gaan? De gedachte alleen gaf mij reeds een huivering. Neen, er was

geen reden om te jubelen. Hier begon de tweede en beslissende fase van den strijd. Gelijk tevoren was ik in de verdediging en wist niet eens over welke middelen de tegenpartij beschikte.

Terwijl ik mij kleedde zwierden mijn gedachten dwaas in het rond. Ik moest mij met alle macht verzetten tegen een gevoel van onveiligheid, ook achter gesloten deuren. Ik spande mij in om mijn denken steeds naar een anderen kant te dringen, anders zou ik weldra geheel op hol slaan in het onwezenlijke. Maar telkens waren er onverhoedse zijsprongen. De *grand-duc!* Die had dus nog eens gelijk gekregen. Maar dat was toeval. Onmiddellijk dwong ik mijn aandacht bij mijn schrijfwerk, dat ik nu al geneigd ben mijn boek te noemen. Ik vond voor sommige passages betere woorden en zinswendingen, die de moeite waard schenen om te onthouden en op te nemen. En opeens begreep ik waarom zij Nico had weggewerkt. Vroeger had ik het toegeschreven aan haar gewone, doelloze kwaadwilligheid, nu zag ik eerst hoe fijn haar systeem sloot. Was hij nu hier dan zou ik veel minder te vrezen hebben. Dulce est mali socios habere. Hij wist er meer van, hij zou mij niet gek verklaren. Maar Nico is niet eens te bereiken, hij zit in de West, waar hij door mijn zorgen een plaats heeft gekregen bij een olie-onderneming. Volgens zijn brieven maakt hij het goed en is al bevorderd tot een post van vertrouwen. Achteraf is hij blij, dat het zo heeft moeten zijn en dat hem ondanks al zijn tegenzin de kans werd opgedrongen om vooruit te komen. Wel denkt hij nog vaak aan onze grote reizen, aan « zijn » rotstuin en vooral aan de Wolvenhut, die hij hoopt nog eenmaal van mij te

kunnen kopen, wanneer hij als oliemannetje-met-pensioen naar het vaderland zal terugkeren. Hij is al aan het sparen!

Juist had ik mijn zwarte plunje aangetrokken, toen ik weer hevig schrok van het kloppen op mijn deur. Dientje kwam zeggen, dat dokter Kley er was. De acteur werd uit zijn kleedkamer geroepen voor het volgend bedrijf.

Kley is officier van gezondheid. Hij behoort tot onzen kring en hier is het oordeel over ons rare huwelijk al klassiek geworden. Hoewel hij er nooit op heeft gezinspeeld, zal hij beter op de hoogte zijn, dan ik durf begroten. Betsy had als regel niet veel aansporing nodig om het vuile linnen van Villa Cascara onder de neuzen van onze kennissen uit te spreiden. Kley zou niet verwachten, dat ik mij aanstelde. Ik mag hem wel; hij is een heer en altijd zeer zwijgzaam, zolang hij geen vaktaal kan spreken. Heel zijn manier van doen en vooral zijn zware oogleden spreken van een oneindig geduld. Alleen moet ik altijd kijken naar zijn afschuwelijke handen. Van het vele wassen zijn zij rood als rauw vlees, met roestvlekken en bijna witte haartjes.

Ik liet hem door Dientje naar mijn kamer geleiden en wachtte tot zij weer naar beneden was. Toen ik binnenkwam, stond hij met opgetrokken wenkbrauwen naar zijn schoenen te kijken, zei: « Tjàh » en stak mij de rode hand toe. Ik kwam hem een eind tegemoet door te zeggen, dat hij het verloop dus heel juist voorspeld had. Zo beslist had hij zich wel nooit uitgelaten, maar hij sprak het niet tegen en begon uit te weiden over het ongewone weerstandsvermogen en de hoge vitaliteit, waarvan de patient had blijk gegeven. Jammer dat de hartsfunctie zo belem-

merd was, anders had zij het ongetwijfeld nog gehaald, zij het dan op het kantje. Maar ja!

En dan heel onverwacht, recht op den man af: « Lantsier, jij ziet er bedonderd uit, weet je? »

Ik schrok en voelde mij kleuren. Zou Dientje de vrijpostigheid hebben gehad om te spreken van mijn slechten eetlust? Neen toch!... Ik zei, dat ik de laatste dagen verdomd slecht geslapen had. Laat opgezeten om zo lang mogelijk bij de hand te zijn. En als je dan eindelijk kon besluiten om naar bed te gaan, verwachtte je ieder ogenblik geroepen te worden. Je lag te luisteren en verbeeldde je telkens, dat er al iemand aankwam. Een beetje hol van hoofd was ik wel, maar overigens voelde ik mij toch goed...

Hij trok zijn recepten-boekje. Zou hij me dan niet een slaapmiddel aan de hand doen?

Ik trok de schouders op. Als je daar eenmaal mee begon...

Ja, daar had ik eigenlijk wel gelijk in. In zwaar gepeins stak hij zeer langzaam zijn schrijfbehoeften weer weg. Kijkend naar zijn glimmende slagershanden, zag ik dat hij maar een ongelukkig vulpennetje had, een der oudste verschijningen van « Swan » of iets dergelijks, zoals ik zelf nog op school had gebruikt, omstreeks het jaar '08. Nu hij als militair geneesheer geen honorarium ontvangt voor zijn karweitjes, heeft hij recht op een geschenk. Dat zou dan een monument van een vulpen moeten zijn, in goud, met een bijpassend potlood, samen in een fraai étui. Goeie kerel, die Kley, naar allen schijn wel geen hoogvlieger in zijn vak, maar toch zeer nauwgezet en be-

trouwbaar. Misschien ook is hij juist een bolleboos, een wetenschappelijk binnenvetje, dat alleen niet genoeg pre-tentie heeft, zijn waar niet goed weet te verkopen. En wat een geduld heeft hij steeds gehad met dat mens! Zij heeft zowat alle artsen van de stad aan haar dikke corpus gehad, om niet te spreken van de grote beroemdheden in den lande. Dan was ik telkens in haar plaats voor deze heren beschaamd en troostte mij met de gedachte, dat dokters nog erger dingen te zien kregen en wel geheel afgestompt moesten zijn, er geen acht meer op sloegen. Ondanks al haar wispelturigheid is Kley toch ruim tien jaar regelmatig aan huis gekomen, dag en nacht bereid om in heiligen ernst op haar gebeuzel in te gaan.

Opeens zag ik dat hij met een lelijk gezicht naar mijn handen zat te staren. Uit vrees dat hij aanstonds mijn pols zou gaan voelen, reikte ik hem de sigaretten aan en stak er zelf een op. Hij bleef zwijgen; ik moest zijn aandacht afleiden.

Wat ik zeggen wilde: daar zat ik nu met allerlei kleine problemen, waar ik geen verstand van had. Naaste familie was er niet meer, buiten enkele neven en nichten, die mij totaal vreemd waren. Toen mijn moeder stierf, was er nog een tante, haar zuster, die alles beredderde. Nu moest ik zelf voor de formaliteiten zorgen en ik was slecht op de hoogte. Het kwam nogal onverwacht en ik had er mij nooit in verdiept...

Zijn gezicht klaarde op. Ook hij scheen bang voor leemten in het gesprek. Wel, het eerst nodige was de aangifte bij den burgerlijken stand. Daarvoor moest je met tweeën zijn, dus we konden samen wel even naar het stadhuis

rijden. En kon ik een trouwboekje vinden? Prachtig, dan ging het veel vlotter... Afleggen en kisten deden de zusters. En overigens kon ik alles beter overlaten aan die begrafenisonderneming. Dat was Overbeek uit de Lange Nieuwstraat, een vrij nette vent, deed het heel behoorlijk. Lag daar niet een telefoonboekje? Om hoe laat wou ik hem hebben?

Terwijl hij telefoneerde, dacht ik: Wat zou Kley doen, als ik hem al dit geschrijf meegaf om het thuis eens rustig door te lezen? Zou hij terugkomen met een groten ziekenwagen om mij in observatie te nemen?

Dat was in orde, Overbeek zou om twee uur komen. Wat was er nog meer, dat ik persoonlijk moest doen?... Den kolonel in kennis stellen.

Ver-rek, zei de kolonel. Daar schrok hij nou werkelijk van. Want zó funest had hij het niet kunnen inzien; mevrouw was nog zo jong. Wat zei ik: nog maar zes en dertig? Dat was te bar. Bleef ik nog even thuis, dan zou hij dadelijk even komen om mij persoonlijk—

Ik ving hem op. Kley was hier en had aangeboden om mee naar het stadhuis te gaan.

O ja, dat moest natuurlijk gebeuren en overigens zou ik deze dagen de handen wel vol hebben. Dan zou hij me maar niet lastig vallen, hij begreep het volkomen. In ieder geval zijn hartelijke deelneming... Nee-nee, geen sprake van! Hij wilde mij niet op het bureau zien voordat alle soesah van de begrafenis aan kant was... Niets ervan! Hij kon het die enkele dagen best mannen. En hou je taai, hoor kerel!

Vervloekt nog toe... Daar hing ik voor drie dagen in

het ijle... Reeds had ik zeer vluchtig, als met angstige vinger-
toppen het plannetje betast om deze dagen dienst te
doen, 's middags in de stad te blijven en tegen den avond
aan Rinus te telefoneren, dat ik bij kennissen in Balscho-
ten zou overnachten. Ik had nog geen kans gehad deze
mogelijkheid van alle kanten te bekijken en de juiste
constructie te vinden. « Kennissen » zouden hebben aan-
gedrongen, dat ik wat afleiding nam; ik zat daar immers
alleen in dat grote, holle huis... Het was een gewaagd
foefje en het zou goed aangekleed moeten worden, maar
nu had die kolonel met zijn verwenste goedigheid mij al
op voorhand den pas afgesneden. De humane chef!... Zou
ik thuis kunnen doen alsof ik naar den dienst ging, den
wagen nemen en den dag elders doorbrengen, ver van
Villa Cascara? Onmogelijk, ik moest overdag voor aller-
lei onverwachte akefietjes bereikbaar zijn en ik zou dade-
lijk betrapt worden. Wat een verwarring in den huize,
als mijnheer opeens zoek was! Dat onnozele Dientje keek
mij nu al zo schichtig en verwilderd aan, of ik ieder ogen-
blik van honger kon dood vallen. En wat een lekker on-
derwerp, als mijn verstolen uitstapjes ruchtbaar werden:
Hij was al aan den rol, toen zij nog boven aarde stond!...
Minstens drie dagen opgesloten in Villa Cascara, over-
geleverd aan mijzelf en aan het lijk van een wraakzuchtig
vrouwmens, dat volgens Amory aan « goena-goena » deed
en mij jarenlang in alle toonaarden heeft verzekerd, dat
zij nu eerst ècht gevaarlijk zou worden. Ik hoorde weer haar
stem, zoet en sarrend: « Het leven houdt niet op na den
dood! »... Was ik maar wat handiger geweest. « Och
kolonel, laat mij weer aan het werk gaan. Iedere afleiding

is welkom in deze omstandigheden. U doet er mij een genoegen mee. » Maar de aanwezigheid van Kley, die mijn boekenkast bekeek en zeer bescheiden met zijn rug naar mij toe stond te luisteren, had mijn slagvaardigheid belemmerd. En dan dit holle, gonzende hoofd...

Overbeek, de ondernemer van begrafenissen, is al hier geweest. Hij is licht van huid en haren, zodat zwart hem wel kleedt, en hij heeft een braaf, priesterlijk gezicht. Van het gedurig naar den grond staren tijdens zijn vele begrafenisgangen lijkt zijn kin voor eeuwig op zijn borst gezonken en zijn weemoedige ogen kijken steeds onderuit. Om mij aan te zien moest hij zelfs het hoofd schuin houden, zoals de meisjes het deden in den tijd van de klokhoejdjes. Dat was wel aanminnig, maar hij doet het somber. Zijn lange bovenlip steekt luifelachtig naar voren en werkt als een demper op zijn stem. Ter inleiding had hij een pasklaar praatje, dat hij vlot afdraaide in een zwaar-gesluierde mineur. Een groot deel ervan moest als rouwbeklag beschouwd worden en hij scheen niet in te zien, dat dit gejammer in zijn mond wat komisch moest aandoen. Een deugniet als Bernard Shaw zou erop kunnen antwoorden: « You should not quarrel with your bread and butter ».

Hij maakte overmatig gebruik van het woord « correct » en hees al spoedig de vlag van zijn schoolopvoeding. Ik kon er immers van overtuigd zijn, dat alles zeer correct in zijn werk zou gaan, want hij had zijn opleiding genoten bij een grote onderneming in Den Haag, waar hij ruim vier jaar had gewerkt in een leidende functie. Was

er als jongeman recht van de H. B. S. (hij zei het zeer terloops, maar wachtte even om het te laten bezinken) in dienst gekomen, had het werk van den grond af moeten leren en was er niet kinderachtig aangepakt. Er zat dan ook veel meer aan vast dan een leek zo gauw kon overzien, er was enorm veel tact nodig voor dit beroep. Alles moest even correct gebeuren tot in de kleinste kleinigheden. De geringste non-chalance kon heel den indruk van de plechtigheid bederven.

En voor het geval ik nu nog zou denken, dat ik hier met een vulgairen lijkenpikker te doen had, somde hij een reeks kapitale begrafenissen op, die hij in zijn leertijd zelfstandig had georganiseerd. Hij noemde historische familienamen en lange afstanden, Rome, Warschau, Caïro! Het was geen kinderspel.

Wij waren het dadelijk eens, dat het een uitvaart van de bovenste plank zou worden. Heel zijn potentieel zou in het veld gebracht worden, chapelle ardente en gemotoriseerde lijkwagen inclusief. Dat er geen bezoek zou zijn en toch een rouwkamer, scheen hij correct en logisch te vinden. Hij overstelpte mij met bijzonderheden, waarvan ik de helft niet begreep en die hij in vliegende vaart op een bloc-notes schreef. Wel wat in strijd met zijn zachte ingetogenheid trok hij onder elk artikel harde strepen met lange, vrolijke uithalen, gelijk een paukenist zijn stokken zwaait. Intussen speelden mij allerlei flauwe begrafenissen moppen door het hoofd. Zo ook die van den dominee (of pastoor, naar het uitkomt) die zei: « Als u nog tien gulden meer betaalt, laat ik mijn stem sidderen op den koop toe. »

Alles ging goed tot aan de bewoordingen der advertenties en rouwbrieven. Naar hij vernomen had was de overledene katholiek. Dus waarschijnlijk moest vermeld worden, dat mevrouw tijdig voorzien was van de heilige sacramenten der stervenden?

Ik herinnerde mij wat de encyclopaedie zei van het heilig oliesel, maar ik versprak mij en vertelde hem, dat er een mijnheer was geweest met heilig « zalfsel ». Toen viel hij even uit zijn correcten rol, kon ternauwernood een lachsnik bedwingen en werd rood tot in zijn witten, stijven boord.

Het heilig oliesel, verbeterde hij na een ogenblik van benauwdheid.

Ja, ik was slecht op de hoogte van die dingen. En was dat oliesel voldoende?

Hij dacht van wel. Maar wist ik zeker, dat mevrouw alleen het heilig oliesel ontvangen had?

Ik belde en liet door Dientje vragen of een van de zusters zo vriendelijk wilde zijn even hier te komen. En ook onder deze dames schijnt de ancienniteit streng toegepast te worden, want het was weer de oudste, die verscheen. Mijnheer Overbeek kende zij al. Zij waren zelfs vrij intiem, want hij noemde haar bij den voornaam, Zuster Martha, en zij hield zo lang zijn hand vast, dat ik er zelf wee van werd. Maar hij is nog een jonge man en zij is al gerimpeld, dus het zal geen kwaad kunnen.

« Wel zuster, » begon ik, « Mijnheer Overbeek wilde het een en ander weten over sacramenten. U was hier, nietwaar, toen er een priester is geweest met de—— »

« Met het heilig oliesel, » schoot Mijnheer Overbeek toe

en om verder onheil te voorkomen deed hij zelf het woord. Het kwam erop neer, of de overledene «ten volle be- diend» was.

Neen! Mevrouw had alleen het heilig oliesel kunnen ontvangen. Zij was helemaal buiten kennis, dus van biechten en communiceren kon niets komen. De zuster had toen met Mijnheer Kapelaan afgesproken, dat zij direct de pastorie zou opbellen, als het bewustzijn mocht terugkeren. Maar het had helaas niet mogen zijn.

De heer Overbeek liet nu niet alleen zijn hoofd maar ook zijn lip hangen. En toen «Martha» weer weg was, keek hij zeer schuin. Ja, nu zou hij zo onbescheiden moeten zijn om te vragen of mevrouw den laatsten tijd haar kerkelijke plichten had vervuld. Had zij dit jaar nog haar Pasen gehouden, dat ik wist?

Ik kon hem voor de vuist verzekeren, dat dit niet het geval was.

Dan voorzag hij moeilijkheden. Nu liepen wij gevaar, dat de geestelijkheid de kerkelijke diensten zou weigeren, evenals begraving op gewijden grond. De heren waren namelijk in dit opzicht nogal uh, nogal inter-intra-inte-ransingant. Hij kleurde, want hier had de Burgerschool gefaald. Hij bloosde trouwens gemakkelijk, zoals dat meer het geval is bij zeer blonde mensen.

Een simpele, burgerlijke begrafenis had ik natuurlijk veel liever, maar ik wou ook niet de roomse geestelijkheid onnodig voor het hoofd stoten, zeker niet onder een katholieken minister van defensie. Ik zei dus aan Overbeek, dat ik volkomen bereid was de rooms-katholieke kerk te geven wat haar toekwam, maar dat het voor mij uiteraard

weinig verschil maakte wat de heren deden. Mijn vrouw was eerst na haar huwelijk rooms geworden en het moest haar op den duur niet bevredigd hebben, want al zeker tien jaar lang had zij er niet meer naar omgezien. En wanneer zij kerkelijke plechtigheden had verlangd, zou zij het zonder twijfel wel ooit hebben gezegd. Ook in de eerste dagen van haar ziekte, toen zij nog over al haar vermogens beschikte, had zij niet over geestelijken bijstand gesproken.

Aan zijn gezicht was te zien, dat hij een rekensommetje maakte en dat de uitkomst hem niet erg kon bekoren. Zonder kerkelijke staatsie scheen hij de vertoning wat schraal te vinden. Zijn lijk-auto zou maar één keer geladen en gelost kunnen worden...

Nu ik het zo koeltjes opnam, werd hij weer optimistisch. Misschien kwam het toch wel in orde. Hij zou aanstonds den pastoor gaan opzoeken en de kwestie zo correct en tactisch mogelijk voorleggen. Hij had wel enige hoop, dat hij het toch gedaan kreeg. Zij hadden immers geen bezwaar gehad om het heilig oliesel toe te dienen, dus...

Ik verbeelde mij, dat ik een oliesmaak in den mond kreeg, en verzocht hem maar niet te veel aan te dringen. Van mijn kant was er geen enkel bezwaar tegen een roomse begrafenis, maar ik was ook niet van plan erom te gaan bedelen. Voor mij kwam het eenvoudig neer op: graag of niet.

Juist, dat vond hij volkomen correct. Hij stond op, hij zou mij onverwijld in kennis stellen van het resultaat van zijn... bemoeiingen. Op dit laatste woord legde hij wat nadruk. Ik zal dus wel terugvinden in

zijn rekening en dan komt het mij bekend voor.

Weer heb ik een ogenblik van radelozen angst beleefd. En weer is er niets bewezen; het kan nog altijd een toeval zijn.

Het bezoek van den lijkbezorger had mij wat hoopvoller gestemd. De zekerheid van een vakman in het normale en correcte verloop van deze laatste korvee had mijn uitzonderlijk sterfgeval reeds een schijntje van alledaagse nuchterheid gegeven. Deze man was al zoveel lastige lijkden de baas geworden, waarom dit niet? Met de laatste schop aarde zou het incident gesloten zijn. Dan nog een zware grafzerk, waarvoor de heer Overbeek zich al minzaam heeft aanbevolen. Opgeruimd staat netjes.

Hij had mij ook gevraagd om adressen voor het verzenden der rouwbrieven en ik toog aan het werk met een zekere opgewektheid. Een pietje-sekuur als ik vond natuurlijk den ouden, vergeelden naamlijst terug, die geënd had voor de aankondiging van ons huwelijk. Destijds had ik hem bewaard in het vooruitzicht, dat hij nog te pas zou komen, wie weet, als er een baby kwam! Ik kan mij werkelijk niet voorstellen, dat de huidige Edmond Lantsier en die van toen één en hetzelfde uilskuiken zijn geweest. Voorts was het officiersboekje mijn voornaamste bron.

Al schrijvende verbeelde ik mij onwillekeurig bij elk adres, hoe het bericht ontvangen zou worden. Het werd zelfs een pretje... Den Hoogedelgestrengen Heer P. Verbruggen, Luitenant-Kolonel B. D.: Wat, wat, wie is dat

nou weer? Elisabeth Hombergen? O, wacht even, dat is die dikke katjang, dat loeder! Zwijnt die slome Lantsier daar even!... Mevrouw de Weduwe Veenendaal-de Bock: Zou dat iets kunnen zijn voor Marietje? Zo 'n nette man en zo rijk. En geen kinderen... Den Heer en Mevrouw Tieleman-Jonkers, een uitermate jolig stel, geestig zonder eind. Zij: Moet je horen, Tikkie! « Tot mijn diepe droefheid », schrijft me daar die flauwe grappenmaker, hi-hi-hi! En hij: Wat wou je dan Pukkie? Tot zijn uitbundige vreugde? Ha-ha-ha!... En zij moeten na een eindeloos geschater hun tranen afvegen. Den enkelen keer dat ik bij deze twee schalken op bezoek kom, heb ik na vijf minuten al pijn in mijn kaken van gedwongen pret. En geen ogenblik verpozing; zij rollen van den enen schaterlach om niets in den anderen om nog minder. Zij leven van hun fortuin en hebben heel den dag tijd om te gieren. Een psychiater zou spreken van manische vrolijkheid. Als Tikkie nu nog zegt: « De heer Lantsier in zijn creatie van den bedroefden weduenaar », zal Pukkie onder tafel glijden en om water roepen. Zo te zien is het een zeer gelukkig spannetje, maar vermoeiend totterdood. Zij verschaffen hun kennissen dit voordeel, dat men altijd om hen kan lachen, als zij er zelf niet bij zijn...

Allengs begon ik te soezen over de mensen, wier namen ik opschreef. Met één oog dicht kon ik nog juist den divan bereiken en sliep, tot er geklopt werd. Het was Dientje, er moest weer gegeten worden. Om de gemoederen in de keuken tot bedaren te brengen besloot ik mijn uiterste best te doen wat te verzwelgen. En het viel mee. Toen de landerigheid van mijn hazenslaapje was verdwenen, kreeg

ik gaandeweg meer lust en at bijna zo veel als in gewone tijden. Dit gaf mij moed en toen ik weer op mijn kamer kwam om den adreslijst af te maken, overviel mij een bui van oproerige blijheid. Het waren stille, benauwde lachkrampen en ik dacht dat mijn lenden zouden scheuren. Ik geleet wel Tikkie en Pukkie. Dan verwenste ik mijzelf om deze roekeloosheid en keek al schuw rond of de wrekende gerechtigheid nu niet opeens uit een kast zou verschijnen.

Toen de lijst klaar was en verzonden, zat ik weer met mijzelf te houden. Aangemoedigd door het dutje van dezen middag, strekte ik mij uit op den divan. Vergeefs, mijn hart begon weer te kloppen. Ik moest luisteren naar het navrante huilen van den wind en begon weer te denken aan haar bedreigingen. Bovendien lag het eten mij zwaar op de maag. Als het niet donker was geweest, had ik gaarne wat in den tuin gewandeld. En het bewustzijn, dat ik nu niet durfde, drukte mij neer voor de zoveelste maal in mijn leven. Ik weet, dat het een aangeboren gebrek is, ik ken mannen, die zich niet schamen voor hun kinderachtige bangheid en zelfs, al of niet in scherts, ermee te koop lopen. Zij hebben meer moed dan ik. Niemand heeft zichzelf gemaakt, zei Nico. Maar hierin heb ik nooit enig zoet zelfbeklag kunnen vinden, ik kan mij slechts verachten en doorgaan met poseren.

Verveeld begon ik in dit manuscript te bladeren en het moest zo zijn, dat mijn oog viel op een passage, die de oorzaak werd van mijn laatste verschrikking. Ik had geschreven, dat ik het bewuste verhaal van Poe eens moest nalezen om te zien hoever zij dien avond kon gekomen

zijn. Want ik meende nog vrij nauwkeurig te kunnen schatten hoeveel bladen zij had omgeslagen, voor zij het boek dichtklapte. Ook wist ik, dat de schrijver tegen het einde van deze novelle opeens den draak begint te steken met de angsten, die hij ons daarjuist op het lijf heeft gejaagd, en brutaal genoeg is zijn eigen vertelsel een boeman-verhaal (bugaboo-tale) te noemen. Ik wilde weten of zij deze vergoelijking nog had gelezen. Eerst nu vraag ik mij af, waarom ik het deed en welk verschil het kon maken. Achteraf bezien was het volkomen onzinnig, maar toen vond ik het zo gewichtig, dat ik het niet langer wilde uitstellen.

Toen ik het boek in de hand nam, voelde ik een rilling over mijn rug glijden. Ik dacht aan niets bijzonders, maar misschien waren mijn zenuwen uit een of ander oud instinct op mijn gedachten vooruitgelopen. Want eerst na deze huivering dacht ik eraan, dat zij dit boek in haar weke handen had gehouden en het de aanleiding was geweest tot een duivels getreiter, waarvan het hoogtepunt zich de eerstkomende dagen moest afspelen.

Ik zocht de pagina van *The Premature Burial* en daar viel een rond stuk papier uit het boek. Ik weet niet beter of het had juist bij het begin van deze novelle gelegen, als een leeswijzer. Terwijl het omlaag dwarrelde, zag ik al enkele regels handschrift schemeren. Het kwam ondersteboven op den vloer terecht en bij het oprapen had ik weer een kwaad voor gevoel. Het volgend ogenblik zat ik met verlamde benen in een zetel. Het was haar schrift en door een witten nevel las ik: « Ed! Je weet wat je te doen hebt en je zal het doen, anders loopt het verkeerd met je

af. Pas op voor den donkeren nacht! » Het woord *zal* had zij onderlijnd en het kwam mij voor, dat ik haar stem hoorde. Ik wierp het papier van mij weg of het een gloeiend stuk ijzer was. In den eersten schrik geloofde ik stellig, dat nu alles verloren was, dat ik alleen en onbeschermd was overgeleverd aan een macht, die oneindig veel groter was dan ik, een ijstijd of een zondvloed. Dan bracht een dierlijke zucht tot zelfbehoud mij de mogelijkheid voor den geest om maar toe te geven. Heel even dacht ik zelfs aan mijn oud scheermes... Maar onmiddellijk kwam mijn geladen maag omhoog; ik kokhalsde en proefde reeds het maagzuur achter in mijn keel.

Het duurde geruimen tijd voor ik den moed had het ronde briefje weer op te rapen. Het was nog helder wit en het rook niet muf. De inkt was niet vergeeld. Al dien tijd had ik het boek nog één keer ingezien, nu al zeker vijf jaar geleden. Waarom had zij een rond papier genomen? Het was zorgvuldig in dezen vorm afgeknipt langs een potloodlijn, die hier en daar nog even te zien was. Het zag er in alle opzichten nieuw uit. En hiermee werd ik bevangen door een vreeslijken twijfel. Had het werkelijk in het boek gezeten, had ik het gezien? Of was het erop geworpen, over mijn schouder? Ik voelde mijn rug koud worden en dorst enkele secunden niet om te kijken. Het zieke gezicht van Sientje kwam mij weer voor ogen. Mevrouw stond ineens achter me!

Dan ging ik alles na tot in de kleinste bewegingen. Staande bij de boekenkast had ik de pagina gezocht en daarbij het boek bijna loodrecht gehouden. Ik had de bladen op mijn duim laten wegspringen en juist toen de titel

van het verhaaltje te voorschijn kwam, zag ik het papiertje vallen. Kom, geen gekheid, het kwam uit het boek en dat was al ruimschoots voldoende om mij te doen geloven aan een doelbewust opzet.

Pas op voor den donkeren nacht... Dit was de tweede maal dat zij zinspeelde op mijn angst voor het duister. Na dien avond, dat wij terugkwamen van het koninginfeest, had zij er niet meer over gerept, of het moest dien keer zijn geweest, dat ze zei: « Ik ken jou beter dan je denkt. » *Pas op* klonk banaal, maar *de donkere nacht* kwam mij zinrijk, oosters en onheilspellend voor... En zij die te lui was om uit haar zetel op te staan, had zij zich de moeite gegeven het papier zo zuiver rond te snijden? Waarom, in hemelsnaam? Om het nog raadselachtiger te maken? Omdat het door zijn vorm beter mijn aandacht zou trekken?... En hoe kwam zij ertoe haar valletje op te stellen in Poe, juist op de bladzijde van *The Premature Burial*? Zij kon toch niet weten, dat ik haar afschuwlijken « laatsten wens » steeds in verband bracht met deze novelle! Of had zij dien avond bemerkt, dat ik haar lectuur bespiedde?... Onmogelijk, ik was zeer op mijn hoede geweest. Zij had geen enkelen keer naar mij omgezien, voor zij het boek dichtsloeg.

Maar er waren zo veel dingen geweest, die zij niet wisten kon...

Ik deed mijn best mijzelf te bedriegen. Dit was weer een van haar achterbakse plagerijen en toevallig bijzonder goed geslaagd... Ik had zelf haar aandacht gevestigd op dit boek. Op haar vraag of Edgar Poe « iets was », had ik hem immers een groot kunstenaar genoemd. En voor haar

was het een aanwijzing te meer, dat ik mij over dezen band had ontfermd, voor hij naar den zolder zou verdwijnen. Het gebeurde zelden, dat ik iets van haar literair brandhout de moeite waard vond te bewaren, ofschoon ik bijwijlen even goed als iedereen de spannende dwaasheden kan genieten van een Philips Oppenheim of een Edgar Wallace. Maar mijn eigen boekenkast wens ik natuurlijk niet te maken tot het uithangbord van zulk een groven smaak. Als iedere ijdelruit zet ik alleen de zwaarste stukken in het voorste gelid... Haar keuze van Poe had dus niets verbluffends; zij mocht aannemen, dat ik hem vroeg of laat nog eens ter hand zou nemen. En wellicht had zij den rug van den band ruw doorgevouwen, toen zij aan dit verhaal begon, zodat het boek geneigd was op de zelfde plaats open te vallen? Ik probeerde het tien, twintig keer, zonder het gewenste gevolg...

Dan kreeg ik weer hoop bij de gedachte, dat zij meer van deze briefjes in mijn boeken kon verstopt hebben. Want hiermee zou dit ene veel aan betekenis verliezen. Gejaagd begon ik te zoeken en nam eerst de banden waaraan te zien was, dat zij veel in de hand waren geweest. Verlaine, Baudelaire, Rilke, Jünger, Conrad, Chesterton, Dreiser, Galsworthy, Huxley, Shaw, Kipling... Opeens wist ik, dat het verloren moeite was. Dan had ik al eerder iets moeten vinden, want ik ben een groot lezer. Zonder mijn boeken, waren al die jaren in Villa Cascara niet leefbaar geweest...

Ik telde alle schakeltjes nog eens na: Bij mijn beschrijving van haar eerste kennismaking met Edgar Poe had ik den ietwat onzinnigen drang gevoeld de novelle nog eens

te lezen. Ik had zelfs den gang van mijn verhaal even onderbroken om het neer te schrijven als een afspraak in een zakboekje. Later was deze inval mij weer door het hoofd gegaan, tot mijn oog erop viel, toen ik doelloos door dit schrijfboek bladerde. Het zou waanzinnig zijn om bij dit onnozel voorval te gaan denken aan een geheimzinnigen dwang, die van buiten af op mij werd uitgeoefend. Naar het schijnt heeft de gelijkmoedigste mens wel van deze kleine obsessies, die hem soms jarenlang telkens opnieuw komen plagen, tot hij eindelijk toegeeft en opzoekt, hoeveel jaren Joséphine de Beauharnais ouder was dan Napoleon, of zich vergewist, dat Britsch Guinea werkelijk in Canada ligt en niet ergens in de tropen, zoals hij geneigd was te denken. De Vlaamse schrijver Cyriel Buysse heeft een bundel novellen uitgegeven onder den titel « Obsessies ». De meeste gaan over eigen belevenissen van generlei belang. Zo heeft een ervan als onderwerp, dat hij tijdens een fietstochtje moet wachten voor den spoorwegovergang bij een klein stationnetje. Aan de deur van een der onvermijdelijke herbergjes op de vier hoeken van dit kruispunt ziet hij een hondje op drie poten. De bomen gaan op en hij rijdt verder. Maar hoe dwaas hij het zelf ook vindt, even later *moet* hij omkeren en een slecht glas bier gaan drinken in het cafeetje om van de « bazinne » te horen hoe het beestje zijn poot verloren heeft. En later kan hij nooit weer een overweg bij een landelijk stationnetje voorbijgaan, of hij moet aan dat hondje denken... Op zichzelf dus een geschiedenis om bij in slaap te vallen, ware het niet dat Buysse het bagatel zo levend weet te maken, dat wij onszelf er in terugvinden.

En hiermee was, naar ik dacht, mijn aandeel in de gebeurtenis van alle kanten bekeken. Haar bedrijvigheid in dit kleine drama was evenwel meer gecompliceerd. Vergeefs zocht ik naar een symbolische betekenis, die kon schuilen in den ronden vorm van het brandbriefje... Zij kon het niet hebben gevonden in de verpakking van een doos flikken of ander fabrieksproduct, want het was met de hand gesneden. Misschien had zij het gemaakt voor een of ander knutselwerkje, waarvan zij naar gewoonte halverwege had afgezien. Het bleef slingeren in haar secretaire en was het eerst bij de hand... En haar keuze van boek kon nog eenvoudiger worden uitgelegd: Op mijn kamer gekomen, werd zij al dadelijk aangetrokken door Poe, omdat het h  r boek was. Ik hoorde haar prevelen: « O, dat heeft hij ingepikt ». Want in dit opzicht was zij volkomen kinds. Om alle krakeel te vermijden had ik haar na den dood van haar vader de nodige volmachten gegeven om vrij over haar eigen vermogen te beschikken, terwijl ik de dagelijkse kosten der huishouding bleef dragen. Het was aanstotelijk zoals zij haar geld uit deuren en vensters smeed, maar tegen mij kon zij opstuiven over een speldeknop, die « van h  r » was... En toen zij het boek in de hand nam, gingen ook haar gedachten terug naar dien avond. Zij zocht het griezelig verhaaltje op en probeerde het nog eens te lezen, maar kreeg er al gauw genoeg van. Zo kwam dus haar briefje vanzelf op de beginpagina van die verwenste *Premature Burial* terecht en hiermee was deze betekenisvolle plaats in allen eenvoud tot niets herleid. Hoe naief waren al die fakir-effecten, wanneer zij goed werden ontleed!

Maar het volgend ogenblik viel mijn kaartenhuisje in een... Het tijdstip! Zij schreef: je *zal* het doen... Dit papiertje móést gevonden worden in de luttele dagen, dat haar lijk boven aarde stond. « Voordat de kist wordt dichtgemaakt », had zij dien avond gezegd. En het wàs gevonden, enkele uren na haar dood... Als ik bij haar leven zo 'n dreigbriefje had ontdekt, zou het zo goed als geen uitwerking hebben gehad, vergeleken bij nu. Dan was ik vandaag ook al enigzins gehard geweest tegen zo 'n versleten kunstje. Had ik het van den anderen kant over een jaar pas gevonden, dan zou ik eerder gelachen hebben om deze mislukte toverheks... Je *zal* het doen... Hoe scherp was deze tijdbom ingesteld! Dit waren meer toevalligheden dan ik kon verwerken.

Enigen tijd geleden las ik een artikel over schriftkunde, verschenen naar aanleiding van een geruchtmakende moordzaak, waarin bewezen moest worden, dat twee schrifturen van de zelfde hand waren. Hierin werd uiteengezet, dat deze deskundigen zich bedienen van een groot aantal kenmerken, kleinigheden als daar zijn: het ontbreken van de grafische lijn vóór of achter bepaalde letters, de juiste hoogte waarop een o wordt gesloten, of niet gesloten, en duizend andere nietigheden, waar niemand aan zou denken. Wanneer nu twee staaltjes handschrift vijf of misschien wel tien van deze kenmerken gemeen hebben, zou dat nog een toeval kunnen zijn. Maar telt men er vijftig of honderd — juiste cijfers werden niet gegeven — dan is het, naar beweerd werd, *wiskundig onmogelijk*, dat het schrift, hoe verdraaid ook, van verschillende personen zou zijn...

Waren al mijn onnozele toevalletjes *te saam genomen* nog wiskundig mogelijk?

Dan probeerde ik haar kansrekening na te gaan: Met de bedoeling, ja zelfs onder beding, dat ik het vóór haar begrafenis zou vinden, stopt zij een briefje in een boek, dat ik wellicht nog eens zou opslaan. Sedert het nu al twaalf jaar in mijn kast stond, was dat maar éénmaal gebeurd. Ik herinner mij zelfs de aanleiding. In een letterkundig tijdschrift werd verondersteld, dat Stevenson het onderwerp van zijn roman *Doctor Jekyll and Mr. Hyde* zou hebben ontleend aan Poe's novelle *William Wilson*. Zo was ik ertoe gekomen dit stukje nog eens te lezen en naar schatting is het vijf of zes jaar geleden... Dat ik deze *Tales of Mystery* gedurig zou blijven herkauwen, kon zij niet gedacht hebben. Zijzelf keek nooit meer naar een reeds gelezen boek om en was dom genoeg ook in een gezelschap te zeggen, dat zij niet begreep hoe iemand een boek voor den tweeden keer kon lezen. Als je wist hoe het afliep, was de aardigheid er immers helemaal af!

Dus tweemaal in twaalf jaar tijd... Wat was deze kans waard? Ik meen ergens gelezen te hebben, dat het aantal manieren waarop men een spel van 52 kaarten kan rangschikken, wordt geschat op ruim vierhonderd millioen. Wiskundig is het dus uitgesloten, dat iemand, die de kaarten eerlijk schudt, hen tweemaal in de zelfde volgorde zal vinden, al besteedt hij er heel zijn leven aan. En dan nog is een kaartspel een bepaald geheel, terwijl zij te doen had met een onbeperkt aantal mogelijkheden, die in deze paar dagen mijn doen en laten konden beïnvloeden... Het begon mij te duizelen; het leek een koortsigen droom.

waarin men zich te weer moet stellen tegen het oneindig grote. Ik voelde mij doelloos wegsuizen door de ijle van het heelal, verloren in een ruimte, die gemeten wordt met lichtjaren... En zij die zo sluw was, hoeveel vindplaatsen had zij niet kunnen bedenken, die haar kans tot een volstrekte zekerheid hadden gemaakt! In haar plaats had ik het briefje verborgen in de zwarte plunje, die ik nu draag. Zij kon gemakkelijk raden, dat een « correct » hypocriet als ik zich onverwijld zou hullen in rouw. En nog mooier: op of tussen mijn zwarte dassen, die altijd onderaan liggen in de lange, leren doos, omdat ik hen alleen draag bij begrafenissen, hoogstens één keer in het jaar. Het zou onfeilbaar raak zijn geweest. Voor den voet vond ik nog twee, drie andere bergplaatsen, alle even trefzeker... Maar het boek van Poe!

Neen, dit kon geen berekening van het waarschijnlijke meer genoemd worden, dit was razernij of... voorkennis, zekerheid! Zij « wist »...

Mijn gedachten gleden weg in het bovennatuurlijke. Ik moest denken aan haar proefnemingen in spiritisme. Naar mij door onze gasten werd verzekerd moet het hier in Villa Cascara gelukt zijn, dat een medium een brief voorlas, die in een gesloten boek op tafel lag. Had zij in dit schrijfboek, dat ik zo zorgvuldig wegsluit wanneer ik maar even de kamer verlaat, gelezen dat ik voornemens was *The Premature Burial* nog eens na te zien? Dan zou het briefje moeten geschreven zijn toen zij reeds lag te zieltoegen. ...Maar onder leiding van Miss Sanderson moet hier beneden ook een of andere boodschap zijn geschreven op de binnenzijde van een gesloten, dubbele lei, waar men

een griffel had tussengelegd. En alle publicaties over dit onderwerp krioelen van dit soort experimenten, met opgave der namen en woonplaatsen van het medium en de getuigen. In gewone tijden kan ik er met den besten wil niet aan geloven, wellicht omdat ik een afkeer heb van deze dingen. Maar ik kan ook niet aannemen, dat al deze mensen sluwe bedriegers of waanzinnige hallucinanten zouden zijn... Nu weet ik niet meer wat ik geloven moet.

En tot meerdere verwarring van het moede hoofd viel mij nu voor het eerst op, dat bij mijn weten geen enkele van haar listen en lagen ooit de schijf had gemist. De brief van de Hoogere Krijgsschool, die mij zo wonderbaarlijk in handen viel te Menton, zou na acht dagen aan den afzender zijn teruggestuurd, als ik intussen niet was komen opdagen. Dit werd mij door den portier met alle klem verzekerd. Een mislukking zou in ieder geval aan het licht zijn gekomen. Hoe ik mij ook inspan, ik kan mij niet herinneren, dat zij er ooit heeft naast geslagen... Willem de Bie... En dan haar infame streek tegenover Jacqueline Doutrepont...

Ja, laat ik over wat anders beginnen, dit gat in mijn gezond verstand zien te stoppen met een ander. Het raadsel van het ronde briefje zal ik niet oplossen. Het is mij trouwens nooit gelukt, ook niet in het geval Doutrepont. En ik moet als een karnhond aan den gang blijven. Als ik ga piekeren, woel ik mij steeds vaster in mijn radeloosheid. En terwijl ik deze dingen beschrijf, schijnen zij iets onpersoonlijks te krijgen. Soms voel ik mij als een vreemde, die er met belangstelling, maar op een afstand naar kijkt.

MIJN verblijf in Den Haag verliep natuurlijk niet zonder het nodige overspel. De gezondheid van een jongen, sterken kerel, die reeds van den boom der kennis gegeten heeft, stelt haar eisen. Het waren zeer bescheiden zijsprongetjes, vluchtige ontmoetingen, veelal tegen contante betaling in specie. Ik werkte hard en had geen tijd voor een dagelijkse klit. Ook al gelieft de goeemeente er gewoonlijk om te lachen, de studie aan de Hoogere Krijgsschool was vooral in die jaren zeer zwaar. Daarbij had ik meer dan voldoende met mijn andere plagen te stellen en hoe jonger men is, hoe zwaarder de zorgen drukken. Maar een keer moest het vuurtje wat hoger opflakkeren.

Ik was uitgenodigd op een verjaringspartijtje bij Dick en Mary Roelofs. Hij was reserve-officier en wij hadden bijna de gehele mobilisatie bij het zelfde bataljon gediend, maar eerst kort tevoren hadden wij elkaar teruggevonden. Daar ontmoette ik Jacqueline Doutrepont en op het eerste gezicht werd ik al zo ernstig getroffen, dat ik aan mijn gastvrouw tijdens een dans enkele wetenswaardigheden moest ontfutselen.

Madame Doutrepont was een Waalse van 26 jaar, de gescheiden vrouw van een Rotterdamsen fabrikant. Zeer jong, bijna recht uit de kloosterschool, was zij getrouwd en de breuk was al twee jaar oud. Zij woonde in Den Haag omdat haar familie te zeer katholiek was om dit schandaal dagelijks voor ogen te hebben. Er was sprake van een oom-bisschop en van mandatarissen der Belgische katholieke partij, die veel aandacht trokken en aan kritiek blootstonden. Het familieverkeer bleef dan ook tot één richting beperkt; men kwam de bannelinge wel eens bezoeken.

De jacht was dus open.

Zij was ongetwijfel een schoonheid en wel van die lichtelijk kwijnende soort, die men vaker aantreft bij vrouwen met helblauwe ogen, diepzwart haar en de bijna witte huid van hoogblonden of roodharigen. Haar grappig, gebroken Nederlands ('t ies dat iek 'eb nooit keleer de Vlaams) gaf haar temeer een waasje van hulpeloosheid en fin-de-siècle. Lichamelijk werd ik fel tot haar aangetrokken, maar veel dieper ging mijn bezieling niet. Ik droomde meer van de verboden vrucht dan van een lange, romantische toekomst. Wel had ik al dadelijk het vermoeden, dat ik het terrein voorzichtig moest verkennen, en deze indruk werd versterkt bij de twee tango's die wij samen uitvoerden. Zij danste goed, evenals de verende athleet, die ik toen was, maar van enige toenadering was geen sprake, integendeel, zij was zeer op haar hoede. Ik maakte mij toen maar wijs, dat dit lag aan het veel bekijks dat wij hadden. Ons dansen trok de aandacht; men gaf ons de ruimte en eindelijk bleven wij alleen over. Er was zelfs

enig handgeklap en wat flauwe aardigheid over een nieuw variëteiten-nummer. Daarbij dronk zij zo goed als niets, terwijl toch al onze andere dames tegen het einde een hoge kleur hadden en schrille stemmen.

Bij het weggaan bleek, dat wij dicht bij elkaar woonden, zodat de gastvrouw bepaalde, dat ik Madame Doutrepont naar huis zou begeleiden. Zij bewoonde namelijk een kleinen flat in een groot gebouw, dat geheel vrij stond en door smalle repen tuin was omgeven. De achtergrens van dit perceel paalde aan die van de woning waar ik op kamers was. Deze nabuurschap was het eerst gerede onderwerp voor ons gesprek in den taxi en wij ontdekten, dat wij op zowat vijftig meter afstand elkaar konden zien, wanneer zij aan een van haar vensters zat. Ik keek dan van de eerste verdieping op haar neer, want haar appartement lag gelijkvloers, een overschotje, dat kleiner was dan de andere flats. Zij kon het redden met een dagmeisje, want zij ontving zeer weinig bezoek, slechts enkele vriendinnen, comme de bien entendu.

Ik was hoffelijk en geestig, ik bewonderde haar in mijn beste Frans, maar op eerbiedigen afstand. Mijn sterk geheugen stelde mij zelfs in staat enkele sierlijke passages uit amoureuze romans kant en klaar als eigen vinding te serveren. Bij het afscheid vroeg ik of zij zo goed wou zijn bij gelegenheid ook eens naar mijn venster te kijken. Wellicht zou ik haar dan nog eens kunnen begroeten, al was het van verre... Zij trok grote ogen en wilde weten welk belang dit wel voor mij kon hebben. En mijn antwoord had ik gereed: Alle kleinigheden, die mijn leven wat opfleurden, vond ik zeer belangrijk. Zij lachte en beloofde

het. Bovendien werd ik liefelijk bedankt, zowel voor het geleide als voor mijn « gentillesse ».

Een paar minuten later stond ik aan het verlichte venster van mijn werkkamer. Er scheen een zachte, warme gloed door haar gordijnen van bois-de-rose. Met nadruk hield ik mij voor, dat zij vannacht natuurlijk niet meer naar mij zou uitzien, maar ik stond er stokstijf op te wachten. Het duurde niet lang of haar licht ging uit en flitste weer op achter een ander venster... Haar slaapkamer!... Sommige ogenblikken meende ik vaag haar schaduw te zien bewegen... En nu sloeg mijn geprikkelde verbeelding op hol. Ik was het die haar voorzichtig den avondjurk van zwarte crêpe-de-Chine over het hoofd trok. Eén voor één pelde ik de ragfijne dessous van haar huid, zoals men het zachte velletje wegtrekt van een rijpe perzik. Tot zij in al haar blanke glorie voor den langen spiegel stond, de armen geheven naar heur golvend haar, de punten der kleine, witte borsten omhoog gericht. En ik kon het niet met mijzelf eens worden over de kleur van deze bloemknopjes: waren zij bruin of rose? O lieve, wilde jeugd, hoe belangrijk was dit alles!

Het werd een nacht van zuchten en woelen. In den nuchteren ochtend vond ik mij een groten vlegel, die niettemin bijna te laat naar school ging om haar ramen wat langer te kunnen bewaken. Er kwam geen beweging in haar gesloten gordijnen; het was dien nacht ook nog al laat geworden. Voor oefening begon ik al Franse zinnestjes te bouwen en prevelde: Elle fait la grasse matinée...

Hoewel dit toen al uit de mode geraakte, schreef ik den zelfden dag nog een briefje aan Mary Roelofs om te be-

danken voor het partijtje. Ik moest deze relatie warm houden. Ook beraamde ik al een bridge-avond op mijn kamers met een verfijnd soupetje van den kok. Maar eerst moest ik de zekerheid hebben, dat zij van de partij zou zijn.

Het duurde drie dagen, voor zij zich aan haar venster vertoonde, naar allen schijn zonder enig opzet en alleen om iets aan de gordijnen te verschikken. Ik zwaaide met een wit papier en slaagde erin haar aandacht te trekken. Zij knikte een paar maal, wuifde even met de hand en verdween

Mijn kwaal sleepte zich voort en ik maakte weinig vordering. Ontmoetingen waren er genoeg, doch steeds in gezelschap. Mijn bridge-avond werd zeer op prijs gesteld, maar bracht mij niet veel verder. Wel kwam ik te weten, dat zij leed aan buien van somberheid en ook aan gemoedsbezwaren van femelachtigen aard over hetgeen zij zich als dame-seule al dan niet mocht veroorloven. Maar bovenal was zij ziekelijk bang voor opspraak. Van Mary Roelofs vernam ik op mijn woord van geheimhouding, dat er al jacht op haar was gemaakt door enkele befaamde roofridders uit de Haagse beau-monde, wat haar zeer schuw had gemaakt. Er waren bloemen geweest, brieven en drieste uitnodigingen over de telefoon. Eenmaal was zelfs de concierge te hulp geroepen om een lastigen indringer te verwijderen. Waar de meeste vrouwen met zoiets de straat op gaan, vol edele verontwaardiging, maar heimelijk gestreeld, achtte zij zich diep vernederd en had dit alles alleen aan Mary toevertrouwd als een bezworen geheim. Zij geloofde nu stellig door haar echtscheiding

in de ogen van alle mannen gedeclasseerd te zijn tot de soort vrouwen, jegens wie alles geoorloofd is. En al haar stekels stonden uit... Overigens werd zij geheel en wat willoos op sleeptouw genomen door Mary, een vrijpostig bijdehandje, dat altijd zeer luid Frans met haar sprak, als er genoeg publiek aanwezig was. Slechts op aandringen van deze hartsvriendin en eerst na een tiental ontmoetingen werden wij « Jacqueline » en « Edmond », maar zij tutoyeerde mij niet. Een paar maal kon ik haar — schijnbaar toevallig — alleen treffen, maar dan nog in het openbaar. En zij was hinderlijk onrustig geweest. Onze verdere intimiteit beperkte zich tot enkele buurpraatjes per telefoon.

Zo verliepen er maanden. Dit was het laatste jaar van mijn cursus en er waren grote examens in het verschiet. Mijn heet verlangen koelde geleidelijk wat af. Naar mate haar zwijgzaamheid, die haar zo nobel en onbereikbaar maakte, wat afnam, begon ik meer en meer te vermoeden, dat zij het ergste was wat een mooie vrouw kan zijn: onbeduidend. Bij lelijkerds maakt het geen verschil, maar aan schoonheden stellen wij dwaze eisen. En wat haast even erg was, zij miste ieder gevoel voor humor.

De ontknoping kwam zeer onverwacht, op een ogenblik dat ik haar langer dan gewoonlijk niet meer had gezien. Het was in het begin van Januari en ik had mijn kerstverlof op Villa Cascara moeten doorbrengen. Den dag van mijn terugkomst in Den Haag had ik opgebeld om haar nieuwjaar te wensen en het was een zeer mat onderhoud geweest. Het kwam mij voor, dat haar stem naar ingehouden tranen klonk. Ongetwijfeld had de verhoog-

de eenzaamheid der feestdagen op haar zenuwen gewerkt. Mary en haar man logeerden bij familie in Gelderland.

Den volgenden avond was ik ernstig aan het werk en dacht niet eens aan Jacqueline Doutrepont, toen omstreeks half elf mijn telefoon rinkelde. Het was een grote verrassing, want steeds was ik het geweest, die opbelde. Zij had bij mij nog licht gezien en was zo vrij geweest mij even te derangeren. Zij voelde zich nerveus en miserabel. Het was niet langer te verdragen, zij moest even een menselijke stem horen, die sympathiek was. Mary zou vandaag zijn thuisgekomen, maar had er nog een paar dagen aangeknoopt.

Nu of nooit! dacht ik. Opeens was mijn begeerte weer even spits als ooit tevoren. Maar ik bleef voorzichtig: Zouden wij dan niet ergens heen kunnen gaan?

O neen, dat kon zij niet doen, dat was veel te voyant. En zij had werkelijk den moed niet zich nog te verkleden.

Uit pure bezorgdheid werd ik autoritair: In dezen toestand mocht zij onder geen voorwaarde blijven, er moest iets aan gebeuren. Eh bien, binnen vijf minuten zou ik bij haar zijn.

Mon Dieu! Maar dat was onmogelijk!

Pas du tout! Eerstens ging het niemand aan, dat ik haar een uurtje gezelschap kwam houden, wat volkomen normaal was. Bovendien behoefde niemand er iets van te bespeuren. Ik zou door de tuintjes lopen en op het venster tikken. Als zij dan even den achteringang opendeed, was ik in twee passen bij haar: ni vu, ni connu. Zij had niets te vrezen, voyons! En ik zou iets meebrengen, dat haar zeker zou opmonteren. A tantôt! en meteen verbrak ik de

verbinding.

Eenmaal was ik met de Roelofs'en bij haar geweest en had het terrein goed opgenomen. In den achtergevel was er een dubbele deur uit brons en spiegelglas, die alleen van binnen kon geopend worden en vanzelf weer in het slot viel. Het was maar enkele schreden van haar huisdeur.

Het trof gelukkig, dat mijn hospita en haar echtgenoot naar de bioscoop waren. Ik nam een grote aktentas en ging naar den kelder. Voor een dame, die den « cafard » had bestond er bij mijn weten maar één therapie: champagne en wat daar meestal op volgt. Maar op dit laatste dorst ik nog niet stellig hopen. Ik haalde twee flessen uit mijn kist en wrong hen in den leren map, stak nog een terriente ganzenlever in mijn zak.

Er waren wel wat hartkloppingen mee gemoeid, maar ik bereikte toch zonder onheil de achterdeur... Zij hield haar handen tegen de slapen geklemd van ontzetting. En zodra ik veilig in haar kleine vestibule stond, vroeg zij bevend of ik er zeker van was, dat niemand mij gezien had. Ik zette mijn vrachtje neer en trok haar handen omhoog. « Maar doe toch niet zo dwaas, ma pauvre Jacqueline, er is immers niets gaande! » Inwendig jubelde ik om deze paniek. Als zij ervan overtuigd was, dat het bij een buurpraatje zou blijven, waarom dan zo'n drukte gemaakt?

Toen zij van den eersten schrik was bekomen, begon zij te jammeren hoe ongelukkig zij was. En ik antwoordde op enigzins « cavalière » manier: Neen, dat was zij niet! Zij maakte zich alleen maar ellendig. Zij vond het prettig

om ongelukkig te zijn.

Maar ik wist niet wat zij al geleden had! Toen zij trouwde was zij nog een kind en haar man had zich al spoedig ontmaskerd als een bruto. Nooit had zij kunnen geloven, dat er zulke mannen bestonden...

Intussen liepen wij bedrijvig heen en weer naar de keuken. Ik vulde den koeler met ijsblokjes uit de frigidaire. Zij wreef de glazen en serveerde beschuitjes voor den pâté.

Na het eerste glas kwam ik naast haar zitten in de diepe canapé en hielp haar schreien. Zij stortte haar tranen op mijn schouder, terwijl ik vaderlijk op haar rug klopte. Dan verliet zij met afgewend gezicht de kamer om de averij te gaan herstellen. Na het tweede glas kreeg zij het warm, verdween nog eens en kwam terug in het gewaad van een opgelucht gemoed, want zij droeg een gebloemden kimono en muiltjes met grote veren pompons. Zij lachte verlegen en zei, dat de cafard geweken was. Ik moest het haar niet kwalijk nemen...

Ik nam niets kwalijk, au contraire. Daarop verviel zij zonder veel overgang in een bui van baldadige vrolijkheid. Weldra zat zij naast mij te dansen van uitbundige pret om niets.

« Jacqueline! » waarschuwde ik. « Tu m'excites! »

Zij wierp het hoofd achterover in een schaterlach. Ik tastte onverwijld toe en kustte haar witten hals.

De rest ging van zelf. Wij hadden een woesten nacht. Beiderzijds waren de lusten lang opgehoopt. Zij was niet alleen verblindend mooi, zij beet en kreunde, zij « stierf » van genot. Oh, mais quel homme!... Encore! Encore!...

Maar een schone herinnering zou het niet worden. Toen onze storm was uitgewoed, sloeg haar humeurtje weer om. Haar antwoorden verflauwden tot verstrooide geluidjes. Het werd een onheilspellend zwijgen en eindelijk moest ik wel vragen wat zij had. En dan begon zij hartverscheurend te zaniken... Hoe zij tot zoiets vreeslijks gekomen was. Wat ik nu wel van haar moest denken. Hoe ik haar in den grond van mijn hart moest verachten... Er kwam geen eind aan deze zelfvernieling, zij was « vile, abjecte, basse ». Aanvankelijk sprak ik heftig tegen, maar zij herhaalde steeds het zelfde deuntje, woordelijk, als een drensend kind. Zij verlamde mijn laatste krachten en soms bleef ik het antwoord schuldig, want nu en dan verbeet ik geeuwkrampen, waarvan de tranen in mijn ogen sprongen en mijn kaken dreigden te breken. Ik dacht aan mijn examens en ergerde mij reeds over de vele uren, die ik aan dit onbenullig wezen had verkwist. En tot overmaat van ramp begon zij nog te femelen. Haar kloostertijd kwam weer boven: hoe onschuldig en gelukkig was zij toen! Zij sprak van « péché mortelle », van straf en boetedoening. En alles was uitsluitend h  ar schuld geweest; zij had mij wetens en willens tot deze verfoeilijke daad gebracht. Daarmee had zij ook nog mijn zonde op haar geweten!... Neen, dat was g  en onzin. Had ik zelf niet gezegd: « Tu m'excites? »

Ik had al mijn geduld nodig. Mijn ogen brandden. Ik kreeg betere gevoelens voor haar gewezen man. Tegen deze monumentale domheid was ook geen Rotterdamse bruid opgewassen... Toen zij begon uit te pluizen, hoe schuldig zij bovendien nog was jegens mijn wettige vrouw,

kon ik amper een gemenen schaterlach bedwingen. Zij had niet het minste gevoel voor het potsierlijke, zij kon eenvoudig niet beseffen hoe belachelijk al dit gekwezel moest aandoen, hier in het bed der wilde vreugde, terwijl haar « aimables rondeurs » nog in mijn schoot lagen en ik gedachteloos met de bloemknopjes speelde. Zij waren rose...

Ik deed nog een laatste poging: « Jacqueline, ma chérie, als jij zo voortgaat, maak je van jezelf het afschuwelijkste wat er op deze wereld kan bestaan. »

Wat dan?!

Zij kwam wat overeind en ik kon eindelijk een krampigen arm bevrijden.

« *La belle bigotte...* Tout ce qu'il y a de plus épouvantable. Een kwezel moet benig en afstotelijk zijn, wil men haar nog juist kunnen verdragen. Maar een werkelijk mooie en charmante kwezel is meer dan de mensheid kan lijden. »

Nu schoof zij een weinig van mij af en bleef een poosje makkend zwijgen. Van deze stilte maakte ik gebruik om in slaap te vallen, loodrecht, als een steen...

Het was natuurlijk de bedoeling geweest, dat ik haar bijtijds en in het donker zou verlaten, even tersluiks en behoedzaam als ik gekomen was. Ik schrok dan ook niet weinig, toen ik wakker werd en een flauwen lichtkrans zag langs de gordijnen. Grote goedheid!

Ik mompelde halffluid haar naam, doch mijn schone zondares sliep den slaap der onschuld als een marmot.

Des te beter... Voorzichtig stond ik op en dekte haar

toe. Dan vond ik mijn horloge en ging ermee naar het raam, hield het in een kiertje van de gordijnen. Gelukkig was het nog zo vroeg, dat ik makkelijk kon verdwijnen vóór de komst van het dienstmeisje, dat eerst om half negen verwacht werd. Als ik mij wat haastte, kon ik zelfs nog op tijd bij den dienst zijn, hoewel ik nog naar huis moest om mijn uniform aan te trekken. En anders kon ik mij wel een dag ziek houden; er was juist griep in het land.

In het donker zocht ik mijn kleren bijeen en sloop ermee naar de badkamer. Maar zo vlug was ik niet gereed, of zij stond mij al op te wachten in de vestibule en hield haar hoofd tussen de handen in het zelfde schrikgebaar van gisteren. En zij was voor de rol gekleed, want nu droeg zij een zwarten kimono, schaars versierd met dof gouddraad.

Oh, mon Dieu! Het was klaarlichte dag! Nu was alles verloren. Ik zou zeker gezien worden. Dat was haar straf...

Ik hield mij opgewekt en zeker van mijn zaak. Bonjour, Jacqueline! Had zij goed geslapen?... Ik wilde haar zelfs omhelzen, maar zij wendde zich af... Neen! Zij was bang, zó bang! Zij had duizelingen van angst. Hoe ging dat aflopen?...

Zij zag er werkelijk ontdaan uit en ik kreeg medelijden. Ondanks alles moest ik denken aan de roerende, naieve gebaartjes waarmee zij den vorigen avond de beschuitjes had gesmeerd. Dit simpele spel van haar fraaie handen had mij getroffen als zeldzaam liefvallig. Als ik later aan haar dacht, stond het mij steeds voor ogen, het gaf mij telkens een gevoel van weemoed en onmacht...

Zo'n bekoorlijke vrouw. En zo hopeloos futiel, zo dodelijk vervelend...

Ik begon weer te sussen. Zij kon volkomen gerust zijn. Als ik twee passen buiten de deur was en de lift had bereikt, zou niemand nog kunnen zeggen uit welke cel van dezen bijenkorf ik gekropen kwam.

En als de conciërge mij zag?

Wel, die man kende mij niet. Als ik hem zag, zou ik zelfs naar hem toe gaan en hem aanspreken in het Frans. Of hij voor een taxi kon zorgen. Ik was Monsieur Dautrepoint en had bij mijn zuster overnacht. Ma sœur, main zuustère, comprenez? En zodra ik op mijn kamer was, zou ik telefoneren hoe het afgelopen was, petite bête dat zij was.

Maar zij had geen broer, zij had alleen zusters!

En wist die conciërge dat ook al?

Neen, dat niet, maar uh...

« *Grosse bête!* » Nu moest ik toch in alle oprechtheid even lachen... Haar ogen stonden niet zo verwilderd meer en ik maakte flauwe grapjes. O juist, mijn aktentas. Dat gaf Monsieur Dautrepoint een serieus airtje. Het enige, wat mij nog mankeerde om een veritabele Belg te zijn, was een decoratie. Had zij niet een paars lintje bij de hand?...

En op het ogenblik, dat ik nog een poging zou doen voor een omhelzing tot afscheid, naderde het onheil. Wij hoorden zware stappen in de gang, eerst aarzelend en zoekend, dan resoluut op haar deur gericht. Het snijdend gerinkel van de schel deed haar ineenkrimpen, zij wankelde en was een bezwijming nabij... En waarom moest ik juist nu in een vluchtigen flits denken aan het dikke monster

van Villa Cascara?... Even was ik uit het veld geslagen, maar niet lang. Dadelijk greep ik Jacqueline stevig vast, sleurde haar de keuken in en sloot zacht de deur.

Ecoutes! Zij moest nog uit haar bed komen, dus wij hadden tijd genoeg. Over drie minuten moest zij open-doen. Was het een familielid of iemand anders, dien zij niet kon weigeren, dan moest zij hem naar de zitkamer loodsen. Ik bleef hier in de keuken, tot zij me kwam zeggen, dat de baan vrij was. Maar eerst moesten wij de glazen, den koeler en de flessen uit de zitkamer halen; de rest kon blijven...

Zelfs nu, na al die jaren, voel ik mij wat trots op mijn snelle tactiek van dien roerigen ochtend. Dit was de ware krijgskunde, huishoudelijk toegepast. Aan alles denken, iedere mogelijkheid voorzien...

De uitvoering was minder vlot. Ik moest haar ruw door elkaar schudden om haar enig besef bij te brengen. Zij klappertandde en stamelde: Inutile... Dit was een « descente », wij waren verraden...

Verraden? Nonsens! Niemand had mij gezien!

Maar zij bleef koppig bij haar « descente » en ik begreep het woord niet zo gauw... Nederdaling? Ik dacht al, dat het iets met haar godsdienst te maken had, met den Heiligen Geest of zoiets...

Wat bedoelde zij met « descente »?

Maar dat was toch duidelijk! Dit was de commissaire-de-police, die een descente deed om ons te betrappen « en flagrant délit »! Mijn vrouw had mij laten volgen—

Lieve hemel! Voor het gemak had zij de Belgische wetgeving op stuk van overspel hier maar even ingevoerd...

Drie, vier maal moest ik haar in heftig fluisteren verze-
ren, dat dit soort viezigheid in Nederland niet bestond.
Intussen was de zitkamer van sporen gezuiverd. Dan duw-
de ik haar de keuken uit, sloot de deur en luisterde aan den
kier.

« Wie ies dat? »

Het antwoord kon ik niet verstaan... Maar zij deed toch
zonder aarzelen de deur open...

Het was een harde, grove stem: « Bin ik hier bij me-
vrouw Doeterepont?... Alstublieft, mevrouw... 't Was al-
leen maar af te geife... 't Zal nog vroeg genoeg zijn, ze-
ker?... Dag mevrouw! »

Een leverancier... Ik liep leeg als een gescheurde ballon.
Deze lieve schat was in staat een gezonden man op één
dag stapelgek te maken... Zodra de huisdeur weer geslo-
ten was, kwam ik lachend tevoorschijn. Zij stond daar
roerloos en in plaats van gerustgesteld, scheen zij zo mo-
gelijk nog meer geschokt. In haar armen een grote doos,
verpakt in wit papier en een klatergouden koordje, dat
met een verguld naamplaatje was vastgekleefd.

« Van den bloemist. Wat kan dat betekenen? Wie zou
dat hebben gestuurd? »

Bloemen!... Wrevelig overlegde ik of ik bij al mijn
haast nog verplicht was de komedie van den jaloersen min-
naar te spelen...

« Maar kijk dan even, Jacqueline! En je zult zien, dat
het wéér niets bijzonders is. »

Doch zij was niet van haar plaats te krijgen. Zij bleef
gespannen luisteren, wendde verschrikt het hoofd naar
ieder geluid, ook al kwam het van de straat. Ten slotte

was ik het, die de zending uitpakte op de keukentafel... Onder het papier een doos van mat-verguld karton. Een laagje zijdepapier... En dan...

Ja, eerlijk gezegd schrok ik er ook van. Het was een grote ruiker van witte rozen en lelies, kunstig doorvlochten met oranjebloesems, alles gewikkeld in witte tule en omsnoerd met lange linten van wit satijn. Er waren geen zorgen aan gespaard. Een bruidsboeket voor een vorstelijk huwelijk...

Een vergissing? Om naar een mogelijk kaartje te zoeken, moest ik deze witte weelde uit de doos lichten. Hier op deze plaats en tijd was het een obsceen gezicht, een ondraaglijke hoon. Jacqueline smoorde een kreet in haar beide handen, viel hard neer op een keukenstoel en staarde als waanzinnig.

Er was geen afzender te bespeuren. Haastig stopte ik alles weer weg, sloot de doos. Ik had al een kwaad vermoeden, maar zei vol overtuiging, dat het een vergissing was. Verkeerd bezorgd.

Zij schudde heftig van neen, of liever: haar hoofd beefde met korte, snelle rukjes heen en weer, als in een vitusdans.

Ik speelde verbazing en ongeduld: Wàt neen? Welken onzin haalde zij nu weer in haar hoofd? Dit kon niets anders zijn dan een vergissing, dat begreep het kleinste kind!... Had zij dan een betere oplossing?

Haar hees gefluister was nauwelijks te verstaan: Ja, die had zij. Dit was een gewilde belediging, komende van iemand die alles wist...

« Jacqueline, je bent onredelijk, je overdrijft! Ik bel da-

delijk den bloemist op. »

« Edmond, om God's wil! » Smekend stak zij de gevouwen handen vooruit. « Men zou je horen... Een mannenstem— »

« Dan telefoneer ik aanstonds van mijn kamer. Het resultaat zal ik je direct laten weten. En die doos neem ik mee. Het is natuurlijk een erreur. Ik zal die bloemen meteen terugbrengen. Dat magazijn ligt ongeveer op mijn weg en ik neem een taxi... En nu moet ik gaan. »

Zij bleef voor zich uit staren zonder zich te bewegen, scheen mij niet eens te horen. Ik boog mij over haar heen en kuste vluchtig haar wang. Het was of mijn lippen neerkwamen op een beeld van het witste marmer.

« Kijk even of de corridor vrij is, wil je? » Ik trok haar zacht van den stoel en zij begaf zich naar de deur als een slaapwandelaarster. Het leek wel of zij aan iets heel anders dacht. Maar zij keek toch naar links en rechts door den kier, knikte en liet mij passeren. De laatste indruk, dien ik van haar meenam, waren grote lichtblauwe ogen, dol van angst en verwarring...

Zonder opgemerkt te worden bereikte ik mijn kamer... Grote goden, wat een nacht! Hoe laat was het nu?... Ja het kon nog. Eerst telefoneerde ik om een taxi. Daarna met den bloemist: Hier Doutrepont! Bij de bloemen, die zo juist bezorgd waren, hadden wij geen kaartje gevonden. Wij veronderstelden wel van wie ze kwamen, maar wilden graag zekerheid hebben.

O, dat was het bruidsboeket. Neen, er was geen afzender bij vernoemd. Het was namelijk een bestelling via de bloemencentrale, opgegeven door de firma Gerritsen uit...

Uit mijn woonplaats...

Dus dan wist mijnheer het waarschijnlijk wel. Er was alleen bij vermeld, dat de bloemen vandaag uiterlijk half acht moesten bezorgd zijn. Ja, dat was nog een hele toer geweest, want het telegram was gisteravond om zes uur pas gekomen. En was het boeket in den smaak gevallen, als hij vragen mocht?

O ja! Buitengewoon zelfs...

Ofschoon ik er al vagelijk op voorbereid was en van haar niet beter kon verwachten, steeg het bloed naar mijn hoofd... In wat voor duivelse hersens kon zo'n gemeen bedenksel opkomen! En weer was zij geheel buiten schot, had alle lachers op haar hand. De witte leliën der onschuld, ha! ha! ha!... En hoe sarrend: Hier zijn de bruidsbloemen; waarom ga je niet meteen naar het stadhuis?... Aan zo'n doortrapte slang was ik blijvend overgeleverd. «Tot de dood ons scheidt» stond er in haar boekje...

Ik had geen tijd om mij nog langer te vermeien in mijn woede. Jacqueline moest gerustgesteld worden:

Eh bien, wat had ik haar gezegd? Niemand had mij gezien en die doos was bestemd voor mensen in Wassenaar. Het was een hele opschudding bij dien bloemist, men begreep er niets van. Dus alles was «en règle», zij had zich nog eens nerveus gemaakt voor niets. Rien d'anormal! Maar nu moest ik toch onmiddellijk weg. Au revoir, chérie!

Stilte.

«Je antwoordt niet, Jacqueline?»

«Si... Merci, Edmond, et pardon... Het is alles mijn schuld—»

Het gezemel begon weer, het was om flauw te vallen. Maar ik moest mij haasten. Au revoir! Au revoir!

Ik sloot den bruidstooi in mijn kleerkast en was nog juist op klokslag bij den dienst.

In de middaguren telefoneerde ik weer, nu om de «bons» in ontvangst te nemen. Ik had al berekend wat wij beiden zouden zeggen en het onderhoud verliep als in een goedkoop, maar hartverheffend toneelstuk: Zij zou geen rust vinden vóór ik had beloofd, dat ik geheel en voor altijd van haar zou afzien. Ik moest haar vergeten... Neen, het was geen voorbijgaande stemming, het was heilige ernst. Een verhouding als deze zou haar geheel te gronde richten. Haar leven was al zo moeilijk...

Volgde ook het eendere gezeur, dat ik al doorstaan had in haar bed. Ik achtte mij natuurlijk tot enigen weerstand gehouden en al spoedig brak het zweet mij uit. Toch wist ik nog op ietwat sierlijke wijze mijn groot verlies te aanvaarden: Zij zou van mij niet moeten vrezen, dat ik haar bestaan nog moeilijker zou maken dan het al was. Ik zou doen wat zij verlangde. Maar het was hard, ma petite Jacqueline chérie, onnoemelijk hard!... Dit moest zij nog beloven: als zij ooit van gedachte zou veranderen, moest zij het onverwijld laten weten.

Ja, dat beloofde zij, maar ik mocht er niet op hopen...

Adieu, Jacqueline, adieu! Ik rammelde van den honger, ik was nuchter vanaf haar beschuitjes met pâté... Toch heb ik altijd met medelijden aan haar gedacht.

Zie-zo, nu kon ik eindelijk het raadsel eens rustig bekijken. Om zes uur was het telegram van de firma Gerrit-

sen al in Den Haag ontvangen. Op dat moment droomde ik niet eens van de verrassing die zou volgen. Niemand, zelfs niet onze pientere Mary, had enig vermoeden, dat er iets tussen ons op til was. Zij dacht niet eens aan een meer dan gewone belangstelling. Dit werd immers later door haarzelf bevestigd, zonder dat zij het wist. Van dezen dag af sloot ik mij op en werkte onverdroten tot mijn vertrek uit Den Haag. Ik bedankte voor alle uitnodigingen, in de eerste plaats voor die van de Roelofs'en. Een paar maanden nadien ontmoette ik Mary op straat en kon niet zonder een praatje voorbijgaan. Opeens dreigde zij met haar vinger en zei: « Ik weet haast zeker, dat jij Jacqueline het hof hebt gemaakt. Je hebt daarmee de ongedwongen verhouding verstoord en daarom zien wij je niet meer. » Ik deed verbaasd: hoe kwam zij dààrbij, in hemelsnaam? « Omdat zij altijd zo nerveus wordt, als we 't over jou hebben. »

Tevoren had zij dus nooit iets bespeurd. En in de afgelopen jaren had ik mij in Den Haag veel meer met andere vrouwen vertoond dan met Jacqueline Doutrepont. Mijn andere rooftochtjes waren lang niet zo discreet geweest. Eenmaal had ik zes weken lang de zelfde, dagelijkse vriendin.

En dan deze éne, onvoorziene nacht!...

Uiterlijk half acht moest deze witte schande bezorgd zijn. Zij kwam haarscherp op het moment, dat ik zou weggaan... En hoe kon zij weten, dat Jacqueline overdreven gevoelig was en zo bij uitstek vatbaar voor dezen smaad? Er waren toch vrouwen genoeg — Mary bijvoorbeeld — die zouden gedacht hebben: O fijn, dank je wel! Die uit

dezen voorraad hun bloemenvazen hadden gevuld en de
witte weefsels voor iets anders gebruikt...

Het was ijzingwekkend.

HET liep tegen het einde van den nacht, toen ik de laatste woorden schreef. In snelle vaart had ik uur na uur doorgewerkt, gloeiend van ijver. Ik bevond mij weer met lichaam en geest in het middelpunt van die oude gebeurtenissen en dacht aan niets anders. Er waren zelfs ogenblikken, waarop ik de grote vreugde der schepping beleefde. Het was opwindend.

Maar tegen het einde van het chapter Jacqueline, toen alles verteld was en ik op het vreemd gebeuren begon na te kaarten, kreeg ik een inzinking. Ik voelde mij geheel leeg en moedeloos, ik kon de laatste volzinnen slechts met grote moeite uit de pen wringen. De roes was geweken en het vermoeiend gefluit van den wind drong schriller dan ooit tot mij door. Bij het woord « ijzingwekkend » was ik weer aan de werkelijkheid overgeleverd. En het was of de betekenis van dit woord als een snel vergif op mijn geest inwerkte, want plotseling dacht ik aan de dreiging van haar « donkeren nacht »...

Het eerste wat ik bespeurde was de vreemde lucht, die opeens in de kamer hing, iets als de geur van smeerolie

en heet staal, de lijflucht van grote, zwoegende machines. Het volgend ogenblik kon ik mij niet meer bewegen. Huiveringen sloegen als golven koud water over mijn rug. Ik heb in mijn kamer veel en zeer verspreid licht, er vallen geen harde schaduwen. Maar nu zag ik, dat de verdeling anders werd, alsof een scherm, dun als wasem, langzaam over mijn hoofd werd uitgestoken. Vooral de laatste dagen heb ik mij al vaak genoeg moeten verzetten tegen het gevoel van een aanwezigheid. Nu was het zekerheid geworden. Ik kon weliswaar niet omkijken, maar dit maakte niet het minste verschil. Dat zij daar juist in de kamer was gekomen en nu vlak achter mijn stoel stond, wist ik even stellig of ik haar levensgroot voor mij zag. Af en toe bewoog zij zich heel even; ik hoorde tussen alle stormgeloei een geruis als van haar kleren en het zacht gekraak van den vloer, wanneer zij haar gewicht op een anderen voet liet rusten. Bij lange tussenpozen zuchtte zij, als iemand die ongeduldig op iets staat te wachten.

Daar zat ik, geheel verstijfd, de pen nog op het papier bij het woord « ijzingwekkend ». Herhaaldelijk drong zeer zwak iets tot mij door van haar lichamelijke reflexen: slikgeluiden, de borrelende verschuiving van haar darminhoud, het ophalen van haar eeuwig-natten neus, de kleine klikjes van haar gekleefde lippen bij het openen van haar mond. Elke seconde verwachtte ik haar stem te horen, haar tergend gieberlachje. Maar ook al had ik kunnen omzien, ik had het niet gewild. Zo ingeroest was mijn gewoonte haar te negeren, geen kennis te nemen van haar nieuwste tinkah's.

Zo gingen minuten voorbij... Eenmaal klonk er een

klein, gesmoord kuchje. Uit een ooghoek zag ik schuin achter mij iets gebeuren, dat bijna te subtiel is om te beschrijven, een lichte beweging zonder enige materie, een volume licht en lucht, dat scheen te vibreren en zich nauw merkbaar verplaatste. Het ijle waasje van haar schaduw schoof wat verder over mijn schrijftafel. Vaag speurde ik haar adem in mijn nek... Las zij over mijn schouder? Er stonden slechts enkele regels op deze bladzijde... Een druppel zwéet parelde op mijn bovenlip. Het verbaasde mij, dat ik hem kon weglippen... Voorzichtig, haast zonder mijn vingers te bewegen, tekende ik langzaam en met pijnlijke zorg kleine kringetjes op het papier, vierkantjes en ruitjes. En zelfs nu moest ik mij bekennen, dat ik het deed om mij een houding van onverschilligheid te geven. Alsof zij zich hierdoor zou laten beïnvloeden!... Dan dacht ik aan Nico, die al zijn krachten moest verzamelen om zijn voet van het gaspedaal te heffen, een voet die meer dan honderd kilo woog... En hoe was Sientje uit deze verstijving losgeraakt, toen zij meer dood dan levend van de zoldertrap kwam gebolderd?... Was Amory voor hâar gevlucht? En had hij zich weten te ontrekken aan haar « goena-goena »?... Erna Stroinigg, het Oostenrijkse meisje, was de eerste maanden toch zeer opgewekt geweest. Van heimwee was toen niets te bespeuren...

Al deze gedachten vormden zich eindeloos langzaam, zij sleepten zich moeizaam door een taaie brei van loomheid...

Maar er moest een eind aan komen, tot elken prijs! Daar, nauwelijks veertig centimeter van mijn hand, een

onbereikbare afstand, lag mijn zware bronzen presse-papier, een kampioensprijs in den vorm van een verkleinden discus, versierd met een lauwerkransje in relief en voorzien van een inscriptie. Ik kon mijn tong bewegen, tierlantijntjes tekenen, mijn ogen draaien. Zou ik dien discus kunnen grijpen, hem met alle kracht over mijn schouder smijten in haar richting? Ik wist precies waar zij stond... Weer zuchtte zij. De vloer kraakte... En nu had ik niet meer den moed eraan te denken. Ik begreep, dat zij dit voornemen kende en het zou verhinderen op een afgrijselijke manier. Aanstonds zou zij haar hand in mijn nek leggen, zoals men een kleinen jongen tot rede brengt. En die hand zou aanvoelen als een kille slak, een van die grote, haast doorschijnend oranje-achtige, waarvan ik als kind droomde, dat zij over mijn mond kropen, terwijl ik mij niet kon verroeren... Ik begon te beven, mijn hand schudde zichtbaar op het papier. Dat mocht niet; zij zou het zien en des te meer genieten... Het meisje van mijn dromen, de « helderziende juffrouw » had toen gezegd: « U kent maar één genoeg en dat is mensen te— » De rest was in het gekrijs verloren gegaan. Wat had zij willen zeggen: « te tergen » of iets veel ergers? Maar de zelfde kinderstem had bij de laatste ontmoeting ook gezegd, dat alles goed zou komen. Ik kon het niet geloven...

Toch gaf deze herinnering mij wat moed. Kon ik de pen uit mijn krampende hand loslaten? Met uiterste inspanning wong ik mijn vingers een weinig open. De pen gleed weg en trok een rechte streep over het papier. Nu zou ik aanstonds de koude, slijmerige hand in mijn nek voelen... En dan werd ik gegrepen door een blinde woe-

de. Mijn tanden knarsten, mijn hart begon luid te hameren. Ik spande mijn spieren als om iets zwaars te vertillen, een brandkast...

Er volgde een ogenblik van volmaakte razernij. De discus vloog met een donderenden knal tegen de wandbepinning. Tegelijk hoorde ik nog haar vluchtende voetstappen. Mijn huid zat vol kleine stekels en al mijn haren leefden. Ik vloog op, draaide mij om, schopte mijn stoel omver...

Zij was weg!

Mijn armen sloegen dwaas in het rond; ik gromde als een beest. « Kreng! Loeder! Kom hier als je durft! » Het was de komische woede van een kleinen jongen, die in de eenzaamheid van het bos hevig geschrokken is van een wegspringenden haas en zich nu van den weeromstuit groot en vreeslijk maakt, schrikwekkende geluiden uitstoot, het dier een denkbeeldigen steen nagooit...

Zij was weg... Is het niet hoogst belachelijk, dat ik dezen onzin in allen ernst neerschrijf?... Juist, en dat maakt het nog erger. Ik geef mij volle rekenschap van mijn enorme beweging. Wat nog komen zal, weet ik niet, maar op het ogenblik ben ik geheel bij mijn verstand. Ook kan ik mij van mijzelf los maken, op een afstandje naar mij kijken, zoals ik daar zat in mijn magnetische verstijving, zwetend, het gezicht vertrokken in een akeligen rictus, de ogen puilend van angst en radeloosheid. Hoe lang het duurde kan ik niet benaderen, het scheen mij uren toe. En dan opeens dat woeste gebaar, de dierlijk-snelle worp over den schouder. Het was de waanzin, aanschouwelijk voorgesteld.

Maar het was daarom niet minder werkelijk! Ik wil deze gewaarwording graag van alle kanten bekijken. En wanneer ik een of ander levensverschijnsel op den keper beschouw, durf ik zeggen dat ik altijd zeer koel en scherp van verstand ben. Ik ben veel te nuchter aangelegd voor het bovennatuurlijke, voor godsdienst, voor occultisme, zelfs voor het zeer abstracte. Ik weet dat door velen het bestaan van deze dingen wordt aangenomen, ik ontken of bestrijdt het niet, maar ben er eenvoudig niet vatbaar voor. Voor mij is de zichtbare werkelijkheid al vreemd genoeg.

Welnu, ik heb niet geslapen en gedroomd. De figuurtjes, die ik bij volle bewustzijn tekende, kijken mij aan, ook de inktstreep van de glijdende vulpen. En in de lambrizing vond ik een deuk van den discussworp... Haar kleine geluidjes, de bewegende lichtschijn, de warme lijfgeur zullen suggestie zijn geweest, ik weet het! Maar dan waren zij slechts elementen van mijn onwrikbare zekerheid... Zeer waarschijnlijk was er ook niets aanwezig, dat met zintuigen waarneembaar is, geen schim, geen spook, geen ectoplasme. Materieel was er niets. Maar ook de magnetiseur werkt met « niets ». Niets in de handen, niets in de mouwen. En hij tovert zijn subjecten een tastbare werkelijkheid voor. Haar aanwezigheid in deze kamer was een feit, dat mij aan den lijve is bewezen. En het was een helse marteling, die ik geen tweede maal zou kunnen doorstaan...

Toen mijn kinderlijke woede was uitgeraasd, viel ik in een zetel, volkomen uitgeput en moreel vernietigd. Ik wist niets meer; alleen het doffe bewustzijn, dat ik verslagen was, bleef nog over. Want dien avond van Poe had zij

immers gezegd, dat zij na haar dood ieder ogenblik zou kunnen ingrijpen en mij het leven onmogelijk maken, alleen door te willen... En nu had zij het ook bewezen, zij maakte immers nooit een fout, als zij « wist ». Op dat tijdstip, dertien jaar geleden, wist zij ook al dat zij eerder sterven zou, hoewel zij vijf jaar jonger was...

Langen tijd bleef ik zo zitten, met kloppende slapen, turend naar de deur. Ik kon niet opstaan, ofschoon ik verschroeide van dorst en de fles bronwater op enkele schreden van mijn plaats stond. Vergeefs zocht ik mijn gedachten te rangschikken. Eindelijk zag ik, dat de dag reeds hel langs de ramen kierde, en stond op, trok de gordijnen open. Even bleef ik staan kijken naar mijn levenlozen doodsbeenderenboom en dacht: Had ik toen in Gent zijn Latijnsen naam maar opgeschreven; niemand hier in Nederland schijnt ooit van doodsbeenderenboom te hebben gehoord... Ik keek in den spiegel. Mijn ogen stonden hol en verwezen, mijn bloedloos gezicht was geheel gedeukt en doorgroefd, het leek wel twintig jaar ouder. Ik moest denken aan Franse politie-foto's van gevangen apaches, moordenaars, bestemd voor de guillotine. Ook in die ogen stond altijd te lezen, dat alle hoop verloren was en het einde nabij... Als Kley mij zo zag, wat zou hij doen?

Het daglicht stemde mij wat rustiger en ik dacht na. Dit was haar eerste donkere nacht. Wat was haar bedoeling? Dit kon slechts een waarschuwing zijn geweest, want vannacht viel er niets te bereiken; zij kon mij nog niet dwingen tot de vervulling van haar laatsten wens. Dezen middag immers wordt zij pas gekist. Zij wilde mij alleen afmatten, mijn weerstand breken, mij stormrijp maken voor

haar volgende aanval. Deze zou op den geschikten tijd komen en beslissend zijn, dat stond voor mij vast... Haar doods-kist zal wel voor één uur hier moeten zijn, want het is vandaag Zaterdag. Maandag zal de begrafenis plaats hebben en ik moet mij voor de zoveelste maal inprenten, dat het mij ook aangaat en ik van de partij moet zijn...

Half in een droom heb ik mij gebeden en geschoren. Nu zie ik er vrij presentabel uit; men zal niet gillen. Ik heb mijn gezicht gemasseerd, tot het weer een menselijke tint had.

Al doende kon ik echter niet verhinderen, dat mijn gedachten weer op het oude scheermes vielen. Ik had een sterk verlangen om het terug te zien, alleen maar te zien. Ik zou het dadelijk weer wegleggen en was daarmee ook van deze « obsessie » bevrijd. En ieder voorwendsel was goed: zou het ivoor zijn of niet? Ik begon zelfs met opzet te twifelen of ik het nog bezat. Had ik het niet opgeruimd, aan Nico gegeven? Hij was blij met elk afleggertje... Ik wist ongeveer waar het moest liggen en trok mijn weinig gebruikte rommel-lade open. Sinds Nico's vertrek heerst er enige wanorde in deze afdeling... En dan zag ik er weer van af, niet uit angst zoals de vorige keer, maar uit loomheid. Want al mijn denken en doen heeft iets wazigs gekregen; het is of er een dichte sluier over mijn geest hangt. Dan weer zijn er tussenpozen als draaiden mijn hersens boven hun toeren. En aldoor heb ik een drukkende hoofdpijn, die zich niet door aspirine laat verdrijven.

Ik rijg mijn woorden werktuiglijk aaneen, zonder enigen lust of belangstelling. Mijn geschrijf is geworden tot een breiwerkje, dat men doet uit verveling. Ik kan mij

niet meer verdiepen in het verleden, de spanning van het oogenblik heeft mij geheel in haar macht. Ofschoon al haar geheimzinnige boosaardigheden nog lang niet verteld zijn, kan ik geen onderwerp vinden, dat de moeite waard schijnt. Ik zit werkeloos te wachten op den donkeren nacht die komen moet en vraag mij af welke verschrikingen mij dan te wachten staan. Overigens ben ik zeer, zeer vermoeid en verlang naar het einde.

Twaalf uur middag. Overbeek heeft verslag uitgebracht van zijn nederlaag. De roomse geestelijkheid wenst niet in deze vertoning mee te spelen. Hij scheen zich diep gekrenkt te voelen, hij trok rebels met de schouders, zei herhaaldelijk: « Huh! » en mompelde zelfs iets van « kinderachtig ». Eerst hadden de heren geen enkel bezwaar om het oliesel toe te dienen en dan ineens——huh!... Dit oliesel, dat opeens niet heilig meer was, scheen bij deze schermutselingen zijn voornaamste geluid te zijn geweest, maar het was blijkbaar overstemd.

Ik hoorde dit alles zeer uit de verte aan. Het viel hem blijkbaar tegen, dat ik zijn wrevel niet kon delen.

Voorts waren zijn werklui al bijna klaar met de rouwkamer. Hij hoopte dat het niet storend was geweest?

Storend?

Dat er niet te veel lawaai was gemaakt.

Maar ik had helemaal niets gehoord.

O, des te beter. Ja, hij was er zelf wel bij, maar kon niet overal tegelijk zijn. Het moest natuurlijk stil en correct gebeuren. Hij had trouwens zelf een constructie ontworpen en laten uitvoeren, die geruisloos in elkaar kon wor-

den gezet, zonder al dat geklop en gespijker, dat je bij ouderwetse firma's nog altijd aantrof. Je kon van een sterfkamer nu eenmaal geen timmerwinkel maken, dat sprak vanzelf. Dat was stuitend! Dus ik had niets gehoord, dat deed hem werkelijk genoeg. Zo hoorde het trouwens ook. In ons bedrijf deed men iets correct of men deed het liever niet. Dat was het allereerste wat hij steeds aan zijn personeel inprentte en hij bleef er steeds op hameren. *Frappez, frappez toujours...*

Ik dacht, dat ik in een trein zat en onwillekeurig moest luisteren naar een leuterpraatje tussen vreemden. Anders kan ik mij steeds met zachte ironie wat verlustigen in opgeblazen lieden, die zich zo naïef aan het uitkleden zijn, maar nu verveelde deze man mij onuitsprekelijk. Ik dacht zelfs een ogenblik aan mijn discussie...

En het babbeltje ging verder, nu en dan drong het tot mij door: Om half twee zou zijn oude Martha komen met haar jonge Ierse helpster om « het nodige te doen »...

Kijk, dit was correct uitgedrukt. Toch stelde ik mij even het karweitje voor. Konden twee zwakke vrouwen het gevaarte vertillen? Zouden zij het moeten neerlaten met een plof? En welke verhoudingen zou die kist wel hebben? Iets in de gestalte van een 42-centimeter-kustmortier, een « Dicke Bertha »?...

Dan zou tegen vier uur alles gereed zijn om de bezoekers te ontvangen...

Uit de verte mengde ik mij even in dit gesprek en deed hem opmerken, dat er geen bezoek verwacht werd.

O-juist-ja. Dat was waar ook. Enfin, in ieder geval waren wij dan toch op alles voorbereid. Men kon nooit

weten. Zijn ondervinding had hem geleerd, dat er altijd mensen waren, familieleden of intieme kennissen, die meenden dat zij er buiten vielen en zich verplicht achtten om persoonlijk hun opwachting te komen maken. En als ik nog van gedachten zou veranderen...

Ik zweeg en dit was zijn laatste poging om zijn rouwkamer te adverteren. Zodra alles klaar was, mocht hij misschien wel zo vrij zijn mij even te laten waarschuwen? Hij stelde het op prijs te mogen vernemen of ik tevreden was over het werk. Was er nog iets, dat ik wilde bespreken, had ik nog bijzondere verlangens? Tot straks dan, mijnheer Lantsier en wel bedankt.

Met hangend hoofd en in begrafenisjas ging hij heen en kwalificeerde mij inwendig als « dooie dief »... Sloof je dan al uit voor zo'n suffer. Waardeering——huh!

Ik wil nog eens proberen mijn gedachten in het gareel te krijgen. De pretentie van iets leesbaar te schrijven heb ik niet meer. Misschien heeft het nog betekenis als procesverbaal.

Het is bij vijven en het begint al donker te worden. Vandaag is de wind vrij snel om de noord naar het westen gedraaid en daarna gaan liggen. Het weer is veel zachter geworden en ziet er wat regenachtig uit. Ik weet niet of de stilte, die nu op Villa Cascara drukt, beter is dan het andere. Vannacht zullen de kleinste geluidjes vrij spel hebben...

Daarstraks werd ik uitgenodigd om het oeuvre van den heer Overbeek te komen bezichtigen. Het eerste wat ik zag waren haar gevouwen handen. En in dit wankele

kaarslicht geleken zij inderdaad op een kluwen slakken, vastgestrengeld in de krampen van een massa-paring. Haar polsen waren niet te zien; de kanten lubben aan de mouwen van het doodshemd vielen er overheen... Dan moest ik even haar gezicht zien. Naar mij toescheen, trok zij een vals grijnsje van voldaanheid en zelfvertrouwen. En het simiëske in haar trekken was nog sterker naar voren gekomen. Aan oude, gothische kathedralen vindt men waterspuwers van de zelfde uitdrukking, half aap, half mens. Ik wendde mijn ogen haastig af, want elk ogenblik verwachtte ik een heimelijk tekentje van leven. Ik vroeg mij zelfs af, wat zij nu zou denken. Ja, zo ver ben ik al. Ik moet mij telkens met nadruk zeggen, dat zij dood is, maar ik vergeet het weer onmiddellijk... Dan heb ik rondgekeken en niets gezien, maar met veel goedkeuring geknikt, herhaaldelijk en naar alle kanten, want de lijkbezorger stond mij van onder zijn linkerwenkbrauw met studie te beloeren. Maar hij bleef correct en zei geen woord. Toen ik echter na een flinken zucht wegging, bleef hij als een bloedzuiger aan mij kleven. Ik kon mij niet van hem losmaken zonder enkele woorden van lof. Daarbij voelde ik mij als de oude keizer Frans-Jozef, van wie Erna Stroinigg vertelde, dat hij na feestelijke ontvangsten altijd het zelfde zei: « Es ist sèhr schön gewesen, es hat uns sèhr gefreut. » Eens vergiste hij zich en zei het na een begrafenis...

Dus ik was in alle opzichten voldaan? Dat deed hem werkelijk genoegen. Want dat was de enige goede reclame.

In het voorbijgaan vond ik nog een slogan voor zijn « firma »: Wendt u tot Overbeek en het sterven wordt

een pretje.

Toen moest ik naar de w. c.

O neen, ik schrijf het niet uit baldadigheid à la James Joyce, ik heb er geen reden voor. Ik moet het vermelden om hetgeen er voorviel. Dit heiligdom heeft altijd een weldadigen invloed op mijn zenuwen. De nauwe, besloten ruimte, de zekerheid, dat ik deze enkele minuten niet verontrust kan worden, geven mij een gevoel van veiligheid. Ik voel de muren om mij heen als een beschermend pantser; het is of er een vacuum optreedt, waarin denken geen zin heeft, omdat het leven zelf even stilstaat. Een volmaakte rust bij volle bewustzijn.

Maar ditmaal bleef deze milde gewaarwording uit. Toen ik het licht uitdraaide en al naar den deurknop greep, hoorde ik haar stem, hard en vlak bij mijn oor.

« Ed!! »

Als van ouds werd het op een sissende manier gezegd, tussen bijna gesloten tanden. Maar bovenal klonk het dreigend, dwingend. Zo roept een verbolgen moeder haar kind tot orde. Ik schrok zo, dat ik een paar keer mistaste naar den knop. Dan brak ik los als een dier uit een brandende schuur, ik zwijmelde over de gang en kwam zeer duizelig achter mijn schrijftafel terecht. Er bleef mij maar één gedachte over: dit leven was onmogelijk geworden. Zij wachtte niet eens op den donkeren nacht, de kleinste kans nam zij te baat. Zij had het gezegd: ieder ogenblik zou zij kunnen ingrijpen. Toen ik het licht uitdraaide en naar den deurknop tastte, stond ik heel even in het donker, juist den tijd die nodig is om de ogen te sluiten. En op dit onverwacht moment sloeg zij toe. Dit is een macht,

waartegen ik niet ben opgewassen...

Ofschoon het moeilijk wordt, wil ik blijven geloven, dat deze aandoeningen zich spontaan in mijn eigen wezen vormen, zonder invloed van buiten af. Het zijn geen occulte manifestaties, het zijn louter binnenpretjes van mijzelf, veroorzaakt door vijftien jaren van suggestie, een lange reeks van duistere raadselen, de spanning van het ogenblik en mijn slapeloosheid. Maar welk verschil maakt het? De resultaten blijven dezelfde. Wat baat het iemand, die aan longtering sterven moet, dat hij weet onder welke categorie zijn tuberkel-bacillen worden gerangschikt?

Ik heb gelezen, dat langdurige, warme baden een heilzaam middel zijn voor neurose-patienten. Ik ga naar de badkamer, ik neem ieder middel te baat.

Kwart voor zeven. Een half uur heb ik het volgehouden, toen joeg de onrust mij weer op. Ik werd bevangen door het gevoel, dat zo vaak in oorlogsboeken wordt beschreven: De bezetting van een achterhoede-stelling is aanvankelijk bang, dat de vijand zal komen. Na dagen van wachten en wachten krijgt men echter het waanzinnig verlangen, dat hij zal komen en een eind maken aan de ondraaglijke spanning... Ik lag te luisteren naar de stilte, die vaag doorweven scheen van haar stem. Telkens dacht ik, dat zij heel uit de verte mij riep.

Na deze waterkuur schijnt het, dat mijn weerstand nog wat meer is verslapt. Maar veel erger is, dat er nu leemten zijn in mijn geheugen. Ik weet, dat ik vanmiddag even in den tuin heb gewandeld, maar tegelijk twijfel ik eraan. En ik kan mij niet wijsmaken, dat ik heb geslapen in het

bad. Maar zeker staat mij voor den geest, dat ik — in den tuin of tijdens het bad? — den gewezen kapitein Amory heb gezien. Hij reed op een klein, ruigharig paardje door een vreemd, woest landschap en was vergezeld van een vijftigtal gewapende Chinezen, een wanordelijk, half-naakt en onguur troepje. Eén ervan moest zijn adjudant zijn, want ook deze was bereden, droeg een soort officierskleding en een uilenbril; de kaarten staken uit zijn zakken. Amory was gekleed in een gehavend khaki-uniform, waaraan toch te zien was, dat hij een hogeren rang bekleedde. Hij was zeer verouderd, zag er bestoft en verschroeid uit. Zijn eertijds zo fiere Keizer-Wilhelm-snor was geheel wit geworden en de punten waren weggeknipt. Hij groette verstrooid en zonder enige verbazing: « Morgen, Lantsier! » alsof we elkaar hier op de schiethei tegenkwamen en straks wel weer zouden zien, in de cantine. Ook ik vond het niet nodig hem aan te spreken, het scheen zeer alledaags...

Neen, ik heb niet geslapen. Ik weet wat er met mij gaande is, ik ken er zelfs de benaming voor. Psychiaters spreken bij zoiets van « schemertoestand ».

Zij houdt zich nog steeds achteraf, zij heeft den tijd. Kon ik dien zwaren stalen helm maar even afzetten.

Dientje liet mij weer hard schrikken met haar geklop. Dat eeuwig eten maakt mij krieuwig. Ik heb kortaf gezegd, dat ik geen trek had, kind! Zij kreeg een kleur en keek naar den grond. Haar lippen vormden reeds de woorden, die haar in de keuken zijn voorgezegd, maar het kwam niet zo ver. Ik bevroor haar en zij druilde af.

Toch heeft haar komst mij weer even aangepord. Ik doe nog een laatste poging om mijzelf overeind te houden.

« De quoi s'agit-il? » placht Maarschalk Foch te zeggen, vóór hij een besluit nam of een bevel gaf: Waar gaat het eigenlijk om? Nu kruip ik in de huid van Foch en houd mij dus flink.

Ik kan twee dingen doen: haar laatsten wens opvolgen of hem verwaarlozen en de gevolgen afwachten. In het laatste geval zal zij blijven kwellen, tot ik uit wanhoop mijn eigen polsen doorsnijd. Dit waren haar eigen woorden en ik hoor het haar weer zeggen, want haar stem raltelt steeds door mijn hoofd. Hierbij zal zij haar beproefde methode volgen: het spel van de kat met de muis. Een tijdje hoop geven — zoals nu — om dan des te harder toe te slaan. En uiteindelijk zal ik verliezen. Dit staat voor mij vast als een axioma.

Dus toegeven. Niet braken, niet flauwvallen, maar doen! Laat ik het beschouwen als een aanvalsbevel. Aan alles denken, iedere mogelijkheid voorzien.

Algemene toestand: Zij ligt in de kist. Er zal geen bezoek worden afgewacht. Alleen het huispersoneel heeft toegang tot de rouwkamer. De kist zal uiteindelijk worden gesloten door de « firma » onder de schuine blikken van mijnheer-zelf. Welke verrassingen zijn te voorzien?

Kley?... Neen, zijn rol is uitgespeeld. Voor hem is zelfs het kleinste experimenteel onderzoekje uitgesloten, nu het zo'n sjiek lijk is. Daar had hij eerder mee voor den dag moeten komen. Nu mag hij de fraaie uitstalling van Martha niet meer verfomfaaien.

De justitie?... Heel de stad weet, dat het geen voor-

beeldig huwelijk was, daar op Villa Cascara... Zwijnt die slome Lantsier daar even! Tikkie en Pukkie lachen zich krampen. « Moeten we hem nu condoleren of feliciteren? Ha-ha-hi-hi! » Het is zeer goed mogelijk, dat er gelasterd wordt, eerst bij wijze van grapje, daarna fluisterend en kwaadaardig: Zou hij haar niet een handje hebben geholpen? Je kunt nooit weten; er hing voor hem veel van af!... Een hysterische kwezel zou een anoniemen brief kunnen schrijven... Maar er is een professor geweest. En de behandelende geneesheer, die soms drie keer op een dag kwam, staat in het garnizoen bekend als de bovenstebeste... Dit risico is gering en kan verwaarloosd worden. Kan ik andere verrassingen uitsluiten? Ik geef, voor wie ter wereld ook, niet-thuis, en heb het duidelijk genoeg gezegd: « Dientje, ik kan dat gezeur van die mensen nu niet aan mijn hoofd hebben. Dus mijnheer is op reis, naar familie in Den Haag, komt Zondagavond terug en Maandag is de begrafenis. En het spijt je wel, maar zij kunnen mevrouw niet meer zien, want de kist is gesloten. Is dat goed begrepen, Dientje? »

Bij ontdekking is een terugtocht uitgesloten en ben ik aan vernietiging prijsgegeven... Bloed!... Wie heeft die slagader doorgesneden?

Ja-kijk-ziet u, dit was de laatste wens van mijn vrouw, zij had een ziekelijken angst voor schijndood. Ik heb het haar beloofd op haar sterfbed... Neen, fout! Ik wil het te mooi maken! Volgens Martha en de Ierse is er geen woord gesproken aan haar sterfbed... In het begin van haar ziekte dan... Volgt voorlopig arrest en gerechtelijk onderzoek: Bestaat de mogelijkheid, dat verdachte heeft

bemerkt, dat zijn vrouw, die naar allen schijn overleden was, nog tekenen van leven gaf? Zo ja, is hij dan in koel overleg en na rijp beraad overgegaan tot moord op het bewusteloze slachtoffer?... Als naar gewoonte komen onze deskundigen tot tegenstrijdige conclusies. Bij gunstig verloop brengt het einde: een onuitwisbaar schandaal, ontslag uit den dienst en geen fatsoenlijk mens gaat nog met zo'n gluisperig beest om.

Nu het terrein. Na elf uur 's avonds is het vrij en kan ongezien betreden worden. Alles is bij dag reeds donker, dus het licht schijnt niet naar buiten. Zij is omgeven van hagelwitte stoffen, alle strookjes en plooitjes in het gelid. Haar polsen zijn bedekt door de opengewerkte stroken van haar mouwen. Eén spatje en het onheil is geschied.

En eindelijk de uitvoering. Ik zal het zeer theoretisch en onpersoonlijk moeten beschouwen, anders word ik nu al onpasselijk. Dus een zekere Jansen gaat de dodenkamer binnen en sluit de deur achter zich. Hij heeft zich voorzien van het scheermes, een of ander bekken, watten, doeken en verbandmiddelen...

En daar stuit ik — neen, Jansen — al dadelijk op een onbekende grootheid. In welke mate bloedt de pilsader van een gestorvene? Dit kan ik niet te weten komen; geen encyclopaedie zal zich met zo'n bijkomstigheid bezig houden. Maar Jansen heeft geen keus, hij zal het moeten afwachten. Hij begint met de vingers te ontwarren. De kist staat op een katafalk, ongeveer ter hoogte van een operatie-tafel, dus dat is gemakkelijk. Dan moet hij den arm van het lijk over den rand van de kist wringen, tot de pils buiten boord hangt.

Wacht even: kan dat? In de meer intellectuele detective-romans, die ik gelezen heb, werd gesproken van *rigor mortis*. Gedurende een bepaalden tijd, die intreedt zoveel uren na den dood, schijnt een lijk zo verstijfd te zijn, dat de ledematen zich eerder laten breken dan buigen. Welke tijden dit zijn, weet Jansen niet, maar dit zal hij wel ergens kunnen vinden.

Nu dan, hij heeft den pols vrij gemaakt en zet het beken eronder. Dan neemt hij het mes...

Minutenlang heb ik zitten staren naar mijn eigen pols. Er zijn drie op-en-neer wippende bultjes te zien, een in de holte bij den wortel van den duim, dan een langere verhevenheid op den gewrichtsknobbels en daaronder nog een kleiner heuveltje. Het rythmische kloppen van deze drie plekjes fascineerde mij. Hoe dicht lagen zij aan de oppervlakte... Het zou een snede zijn van niemendal, niet veel vreeslijker dan een flinken haak bij het scheren. Het is evenwel mogelijk, dat een ader nogal taai is en meer weerstand biedt, als een zeen in een biefstuk... Erna Stroinigg en Willem de Bie hebben een Gillette-mesje gebruikt, naar mij werd gezegd... Maar het mes van Jansen, met al of niet ivoren hecht, geeft meer houvast. Hij heeft het trouwens niet zo gemakkelijk. Ik ben broodmager en kan zien waar ik mij snijden moet. Een wondje van een centimeter zal volvoende zijn. Maar onder die weke, opgeblazen huid van haar kan hij die kloppende kleinigheden niet meer bespeuren. Hij zal wat ruwer te werk moeten gaan.

Wat gebeurt er als hij gesneden heeft? Er zal bloed vloeien, veel of weinig... Kan het gebeuren, dat er nog

spiervertrekkingen optreden, als hij een of anderen zenuw raakt? Ik stel mij reeds voor, dat die vingers zouden bewegen, krampachtig grijpend... Neen, dat zal bij een lijk niet meer gebeuren, denk ik... En het bloeden zal eenmaal moeten ophouden, hoewel Jansen misschien lang geduld zal moeten hebben. Dan legt hij een verband aan van watten, afgesloten door zo'n geel wasdoekje uit de verbandtrommel...

Maar houdt dit bloeden wel ooit op? Blijft het niet langzaam doorsijpelen? Het is een grote hoeveelheid vocht, wel vijf liter, opgesloten in een reusachtigen, weken zak. En als hij den arm van het lijk weer in de vorige houding terugbrengt, wat zal er dan gebeuren? Zou bij deze beweging, door verandering van druk, niet opnieuw een grote hoeveelheid naar buiten geperst kunnen worden, meer dan het verband kan absorberen? Ziet hij daar op dat smetteloze linnen onder den pols niet langzaam maar zeker een kleverig, rood siroopje zich langzaam verspreiden als een olievlek, groter, steeds groter?

Mijn zakdoek voor den mond geklemd en in hevige krampen, heb ik mij naar de w. c. gehaast en een beetje gebraakt.

En nu ben ik overtuigd van het hopeloze... Moet ik, een uitgeput wrak, de behoedzame manipulaties van den heer Jansen nabootsen? Ik, die al ongesteld word bij een al te schrille beschrijving van de bijzonderheden? Als ik niet bijtijds in onmacht val, wordt het een bloedbad, een orgie in rood!

Ezel, die ik was... Eindelijk heb ik haar bedoeling be-

grepen. Vroeger heb ik mij nooit willen verdiepen in de détails van het karweitje. Nu eerst weet ik, dat het een onmogelijke opgaf is. En dat heeft zij altijd geweten. Haar laatste wens is niet meer dan een voorwendsel: haar doel ligt één stap verder. Zo diende ook haar overgang tot het rooms geloof alleen om haar een houding te geven, wanneer ik om echtscheiding zou gaan zeuren. Zij kon geen afstand doen van haar bezit, van haar contractkoelie. En zij sprak wel van mij als van een kleinen Indischen vorst, die er vijf, ja tien bijvrouwen op na mocht houden, dat kon haar niet schelen! Maar voor alle zekerheid sloeg zij dadelijk toe op Jacqueline Doutrepoint, die gevaarlijk mooi was, van goeden huize en, bij al haar bekrompenheid, een dame. De andere bijvrouwjes waren immers maar vodden, niet de moeite waard om zich ervoor uit haar zetel te hijsen. Zij gunt mij aan niemand, zij neemt mij mee. Ik ben « van hâar »!

Overdrijf ik niet? Kan er inderdaad zo'n monster bestaan? Het is haast niet te geloven. Maar de kinderstem had met grote zekerheid gesproken, zonder een spoor van opwinding of boosheid. « U bent door en door slecht. U weet zelf niet meer hoe slecht u wel bent. »

Ik weet nu, dat ik ga verliezen, ik heb het altijd tegen haar moeten afleggen. Maar ik kan het ook niet meer zo belangrijk vinden. Nico sprak van een « lekker loom en zorgeloos gevoel ». Als die helm mij niet zo pijnlijk drukte, zou ik kunnen rusten...

Waar blijft zij toch? Ik ga haar zoeken.

Zij laat zich nergens vinden. Ik ben weer in het heilig-

dom van rust geweest, ik heb koelbloedig het licht uitgedraaid en afgewacht. Dan dacht ik haar aan te treffen op haar slaapkamer en ben er zonder aarzelen binnengegaan. Ik weet, dat zij wel in de omgeving is, maar zij speelt verstoppertje, de schalk... Het wordt oneindig vervelend; ik wou zo graag rust hebben.

Erna Stroinigg woont in de bergen. De streek is mij zeer vertrouwd, ik weet er overal den weg. Hoe dit mogelijk is, kan ik niet verklaren, misschien heb ik daar gewoond in een vorig bestaan.

In huis is het maar een pover boeltje, het karig bestaan van een kleinen dorpsambtenaar in een doodarm land. Ik zal hem wel kennen, als ik hem zie. Als gewoonlijk gaat zij gekleed in uitgewassen en verschoten katoen, dat eens fleurig en « *Tirooms* » is geweest. Het mooie, blonde haar van vroeger is nu in vette, groenige vlechten slordig rond haar hoofd gewonden. Zij heeft een ontevreden gezicht en harde ogen. Voortdurend snauwt zij met schelle stem tegen haar drie kinderen. Zij is mager en plat, maar krijgt al een brutaal aardappelbuikje. Ik vrees, dat zij een soort Sientje zal worden om te zien. Zij zal nu vier- of vijf en dertig zijn en er is geen geur of heerlijkheid meer aan. Dit was geen desillusie; ik heb het eigenlijk steeds geweten. Alles lijkt heel gewoon, alsof wij elkaar regelmatig zien. Zij spreekt altijd over het zelfde, klagend en verbitterd. Intussen jakkert zij heen en weer, smijt ruw met het grove aardewerk en de pannen om haar woorden te onderlijnen: Als een mooie, rijke mijnheer alleen maar vriendelijk is tegen een arm, eenzaam meisje, begaat hij al een schurkenstreek. Auch wenn sonst nichts passiert, nicht

einmal ein Busserl... Hier, noch eine Million! Das Kind fängt an zu träumen... Hij brengt haar het hoofd op hol, ook al bedoelt hij het niet... Das ist immer so und dass kann er wissen... En dat is nooit weer goed te maken, zij kan voor geen ander nog het zelfde voelen... Maar zij moet leven en een man dulden... En kinderen krijgen, die zij zich heel anders gedroomd heeft... Und schuftten den ganzen Tag...

Het litteken op haar pols is haast niet meer te zien. En over dit bloedig gebeuren zwijgt zij altijd even halsstarig...

Ik vind het leven een nare bezigheid.

Hoe is het scheermes hier op mijn schrijftafel gekomen?

Ik weet, dat ik een tijd op de gang heb gestaan om te luisteren of Rinus en de meisjes nog geen aanstalten maakten om naar bed te gaan. Er klinkt nog een bescheiden gemompel uit de keuken.

Ik zie geen reden waarom ik mijn zware hoofd nog meer zou plagen. Vandaag laat mijn geheugen mij telkens in den steek, dan weer is het veel te hel. Het is of ik een der zonderlinge figuren ben in een levend schilderij van surrealistische strekking, met veel zon, harde schaduwen en scherpe contouren.

Hoe dan ook, het mes is terecht. En het handvat is van celluloïde, waarop de nerf van echt ivoor is nagebootst. Dat is alweer een obsessie minder. Het ziet er nog goed uit, want Nico, die aan alles dacht, had het staal licht ingeget. Ook voelt het nog scherp genoeg aan.

Zij staat achter mij.

Ik voelde haar aankomen. Maar nu is het niet schrikwekkend, integendeel. Ik schrijf dit om den tijd te korten en word er telkens bij onderbroken door hevige geeuwkrampen. Zij verontrust mij niet en schijnt geen haast te hebben. Zij « weet » en is zeker van haar zaak. Ongetwijfeld wacht zij tot beneden alles vrij is, zij maakt nooit fouten. Ik kan niet zeggen hoe gelukkig ik ben, dat het einde van mijn lange wake zo nabij is. Nog even geduld en het stalen marteltuig zal van mijn schedel glijden. Ik wacht slechts tot zij het teken geeft om mee te gaan, want zij wil mij natuurlijk bij zich hebben. Reeds nu tracht ik heel even te proeven van het hemelse genot, waarmee ik mij zal uitstrekken naast haar kist en langzaam wegdoezelen in volmaakte rust. En dan...

Ja, ik kom.

NA lang aarzelen heb ik besloten dit vreemd vertel-
sel te voltooien. Ik heb er trouwens een bedoeling
mee.

Dit zijn mijn laatste dagen op Villa Cascara. Het is mooi, zonnig weer en op de dode takken van den doodsbeenderenboom staan de jonge, geveerde blaadjes hel en fris als nieuwe scheuten op den zwarten bodem van een afgebrand bos. Hier zit ik weer op mijn oude plaatsje, sterk, levenslustig en bezeten door een groot verlangen...

De gebeurtenissen van dien avond staan mij wat vaag voor den geest. Ik weet nog, dat ik de trap afgang, als gedragen door een dikken, zwarten nevel. Nu ik geen vrees voor het duister meer kende en ook geen aandacht wilde trekken, had ik het licht uitgedaan. Maar toen ik door de hall liep, zag ik opeens een lichtstreep aanschieten onder de keukendeur en hoorde den schakelaar klikken. Ik hield mij vast aan een zetel, want mijn benen begaven zich van schrik en— Ja, laat ik eerlijk blijven, hoe waanzinnig het na al die maanden van opluchting en bezinning ook mag klinken: ik voelde mij diep teleurgesteld. Voor het

eerst begon ik te twijfelen aan haar onfeilbaarheid. Maar ik kreeg niet den tijd mij hierin te verdiepen.

Het moest Rinus zijn, die licht had gemaakt, want ik hoorde hem luidruchtig zijn pijp uitkloppen in de holte van zijn hand. Hij had haar in de keuken laten liggen en was teruggekomen. Ik geloof, dat de man 's morgens met de pijp in den mond uit zijn bed komt... En hij was nog niet klaar met zijn geklop, of daar werd lang en dringend gescheld aan de voordeur. Het was of heel Cascara op mijn hoofd viel...

Wat nu? Misschien heb ik gedacht aan Nico, die eens in de zelfde situatie verkeerde, dien nacht dat zij met de politie telefoneerde over Willem de Bie. Want voor ik het wist, zat ik verborgen achter een hogen zetel en wachtte af... Rinus kwam uit de keuken, maakte licht en ging opendoen. Onderweg blies hij een paar maal flink door zijn lege pijp... Er volgde een langdurig gebabbel aan de voordeur en het was voornamelijk de vrouwenstem, die het woord deed, onverstaanbaar doch prettig van toon, wat zangerig. En zij kwam mij toen al heel uit de verte bekend voor... Maar ik had nog geen bepaald vermoeden, dien dag kwam alles mij bekend voor...

Eindelijk gingen de tochtdeuren open: « ——— en die chauffeur had het alsmaar over Villa Cascara. Ik zeg: Née jongenlief, op *Casa Cara* moet ik zijn—— »

En nu, zonder gezien te hebben, wist ik wie zij was. Maar wie zou er ooit aan gedacht hebben? Het was voor mij een harde overgang, het deed mij zelfs pijn. Ik wist alleen, dat alles opeens weer heel anders was geworden. En het was zo moeilijk er opnieuw aan te wennen...

Ik moet er wat spookachtig hebben uitgezien, want zij schrokken beiden, toen ik daar plotseling achter hen stond. Ik kon haast geen geluid door mijn keel krijgen. « Harmpje! », stamelde ik, « Harmpje! » Zo kwam ik vroeger bij een angstaanval haar kamertje binnen.

« O goeie grutten, ik zie het al! Maar Eddy toch! Er is niets, kind, er is helemaal niets! Kom maar gauw... »

Het was of al die jaren wegvielen. Later heeft zij nooit weer « Eddy » gezegd, zij spreekt nu plechtig van « meneer Edmond ». Wel laat zij zich nog eens betrappen op « je » en « jongen », maar alleen als zij zich opwindt.

Wat daarna volgde zijn slechts wazige beelden, gebroken herinneringen. Ik lag in de zitkamer op den divan en voelde haar hand op mijn voorhoofd. Zij had mij al gauw den stalen helm afgenomen. Er was de veilige geur van warme paarden en vers brood... En ook reeds de schuchtere gedachte, dat het gevaar voorlopig geweken was. De draak met duizend koppen was verdreven... Van verre hoorde ik haar lieve, oude stem nog babbelen over de reis, die me dat geweest was. Op stel en sprong had zij moeten vertrekken, zij was gestuurd. Maar dat was een rare geschiedenis, die zou zij morgen wel vertellen... Langzaam zweefde ik neer in een bodemlozen afgrond van zwart fluweel.

Later lag ik in bed en zij zat naast mij. Niet in zo'n héél lage stoel, want dan kon zij geen adem meer krijgen. Zij had het zich gemakkelijk gemaakt in haar nachtpon en een van mijn kamerjassen, de kortste, die dan nog op den grond hing. Haar dikke, springerige haardos was spierwit geworden. Haar donker gezicht had nog een lekkere

kleur en een laat avondzonnetje stond nog warm in haar ogen. Zij was flink dik, maar niet onaangenaam, zij had iets poezeligs en zou niet anders mogen zijn. In al die jaren was zij nog veel statiger geworden, een koningin!

Heel den Zondag sliep ik en werd niet door één droomflits verontrust. Nu en dan maakte Harmpje mij wakker en gaf mij te eten. Zij wist nog juist waar ik van hield: gestoofde kalfsniertjes, kippenragout en alle andere lekkernijen, die niet aan de rauwheid van vlees herinnerden. Zij deed bedrijvig en bezorgd zonder druk te zijn, zij moederde en knorde. Ik wakkerde haar aan door mee te spelen, want dit getroetel was heel nieuw voor mij en ik begreep wel, dat zij nu de prettigste dagen van haar leven genoot. Ongetwijfeld vond zij het heimelijk jammer, dat zij mij geen schone luiers meer kon aanspelden. Maar overigens was de oude sfeer der kinderkamer zeer duidelijk aanwezig: Niet zo schrokken! Dan had ik immers geen smaak en geen voedsel van hetgeen ik at... En niets ervan, zij ging niet mee met die begrafenis. Ik moest alleen gaan en flink zijn. De mensen zouden waarachtig zeggen, dat die grote kerel nog geen plasje kon doen zonder zijn aftandse kindermeid!... Wij gierden als Tikke en Pukkie, tot zij verschrikt haar hand voor den mond hield: Schandelijk! En dat in een sterfhuis... Toen had zij nog ontzag voor het lijk, maar enkele weken later heeft zij toch gezegd, dat het een foei-lelijk ding was geweest, dat zij daar in die kist had zien liggen. Dat mens had nog een vals gezicht, toen zij dood was, en dat wilde wat zeggen. Hoe was het godsmogelijk, dat ik met zoiets was getrouwd, en dan zo'n knappe, frisse jongen. Het zou niet gebeurd zijn

als *zij* er bij was geweest, dat gaf ze mij op een briefje!

De begrafenis verliep correct. Maar bijna had ik — als hoofdrol nog wel — de regie van den heer Overbeek bedorven. Telkens vergat ik bijna mijn lang gezicht te trekken, want alles in mijn binnenste scheen te popelen. Dan weer maakte ik mij verwijten, want ik vertrouwde het zaakje nog niet helemaal en wilde haar niet uitdagen... Maar nu ik dit schrijf, is het misschien wel drie weken, dat ik niet één seconde aan haar heb gedacht. Kan men iets « actief » vergeten, als men het hevig genoeg wenst?

Na de uitvaart werd ik weer in bed gestopt. Ik zag er nog veel te « beschimmeld » uit, volgens Harmpje. En eerst den volgenden dag kreeg ik de « rare gschiedenis » te horen, die mij geheel in vuur en vlam zette...

Tien, twintig keer heb ik het haar opnieuw laten vertellen. Telkens heb ik honderd nieuwe, domme vragen gesteld, tot Harmpje wel kon huilen van tureluursheid. En dan moest het gedaan zijn! Zij kreeg er hoofdpijn van, zij gaf gewoon geen antwoord meer. Als dat dametje voor mij weggelegd was, zou ik haar heus wel krijgen... En was zij niet voor mij bestemd, dan was het maar beter, dat ik haar nooit te zien kreeg...

Harmpje woont in een zeer behoorlijk tehuis voor oude-luidjes, dat « Bloemengarde » heet en op de Veluwe ligt. Dien Zaterdagmiddag bij tweeën werd zij geroepen; er was een sjeike jongedame in de wachtkamer en het was dringend...

En vóór Harmpje verder kon gaan wist ik al, dat het niemand anders kon zijn dan het meisje met de kinderstem.

Ja, het was een heel knap ding, erg fijn gekleed, maar in-netjes en haast niet geverfd. Hoe oud? Maar wie kon dat tegenwoordig nog zeggen; de opoes kleedden zich voor schandaal als jonge giechels! Vijf en twintig, op zijn hoogst dertig. Ja, zij had haar handschoenen uitgetrokken, maar op een trouwring had Harmpje nu eenmaal niet gelet, dat was nu al de tiende keer! Lichtblauwe ogen, een beetje vreemd, maar toch open en eerlijk. Precies, ze sprak net als een kind, dat een versje opzegt en het heel mooi wil doen:

« O, heet u Harmpje? Dan heb ik een boodschap voor u... Maar u moet niet schrikken en vooral niet denken, dat ik gek ben... Eerst zal ik maar vertellen, wat mij overkomen is. Gisteravond, het werd al donker, liep ik over een modderigen landweg en daar kwam ik een vrouwtje tegen, dat er heel ouderwets uitzag. Zij droeg een zwart hoedje met gitjes en keelbanden, verder een zwarten, wollen omslagdoek met balletjes aan den zoom en een bonten boezelaar. Haar lange kleren waren voor den modder wat opgeschort boven bottines met elastieken. En zij liep moeilijk te zeulen met een naaimachien, de arme ziel, zij was al zo bleek en mager. Toen ik vlak bij haar was, steunde zij de vracht op de palen van een hek en zei: — Ja kind, het valt niet mee als je voor zeven stuiver nog met zo'n zware machine moet sjouwen over zo'n smerigen weg. Hè, hè! Maar nu ben ik toch haast thuis; het is nog maar een balscheut... »

Harmpje was er koud van geworden en gaan schreien. Dit was het sprekend portret van haar moeder. Zij was al vroeg weduwe en ging uit naaien op de boerderijen,

voor zeven stuiver per dag met den kost. Dat was in de jaren tachtig en negentig. En «balscheut» was een van haar gekke woorden, die de andere mensen van het dorp nooit gebruikten, want moeder was van een heel andere streek. Haar kinderen moesten er altijd om lachen. Balscheut!

En verder had het vrouwtje gezegd: « Kind, je moest eens gauw naar Harmpje gaan, daar doe je een goed werk mee. Harmpje dat is mijn dochter, zij woont in Huize Bloemengarde bij Schinveld in Gelderland. En dan moet je zeggen, dat zij direct naar Eddy moet vertrekken en het geen uur uitstellen. Anders komt zij te laat en dan loopt het verkeerd af met dat kind. De jongen is in groot gevaar en zij is de enige, die hem kan helpen. Zeg maar: *hij is heel alleen in het donker*, dan begrijpt zij het wel. Zij zal nog wel weten van dien nacht, toen hij in de dakgoot was geklommen en bijna verongelukt... Die vrouw van hem is juist gestorven en dat is een lelijk serpent, zij wil hem iets heel ergs aan doen, ze heeft hem al helemaal in de war gemaakt... Harmpje moet dadelijk gaan. Niet telefoneren en vragen of het gelegen komt, maar gaan! Zeg maar, dat moeder het gezegd heeft. Als ze 't niet doet, zullen over een paar dagen d'r haren ten berge rijzen en zij zal het zich nooit kunnen vergeven. Maar zij zal het wel doen, want zij is nog altijd dol op dat kind. Ze heeft hem ook zowat helemaal opgevoed, weet je, recht van de baker... O, Harmpje stelt het heel goed, zij heeft een pensioen van wege haar man, die was bovenmeester, en daarbij heeft ze nog een paar huisjes van hem geërfd, die goed opbrengen. Harmpje is altijd een pronte

meid geweest, een helle. Doe haar de groeten van moeder en zeg, dat ik op haar reken. Vraag maar gewoon naar Harmpje, ze kennen haar allemaal.»

Het lelijk serpent, de pronte, « helle » meid, de haren, die ten berge rezen: het was of Harmpje haar moeder weer hoorde praten.

En het meisje had nog gezegd: « Mij verwonderen deze dingen niet meer, er zijn er al zo veel geweest. Het is nu eenmaal zo, dat ik zulke verschijningen zie en boodschappen van dezen aard ontvang. Meestal betreft het mensen waar ik dikwijls aan moet denken. Ik heb wel enig vermoeden wie Eddy is, maar ik ken hem niet. Wel geloof ik, dat ik zijn vrouw heb ontmoet, en dat is een gevaarlijk mens. Ik heb altijd aan haar moeten denken, omdat zij zo slecht is. U zult zien dat uw moeder gelijk had. Wat ik zo zag en hoorde, is altijd juist geweest. U moet mij geloven.»

Er was toen nog maar een goed half uur tijd vóór het vertrek van de bus, die hen naar het stadje zou brengen, waar Harmpje den trein moest nemen. Tot zo ver deden zij de reis samen. Maar het was Zaterdagmiddag en de bus was zo vol, dat zij niet naast elkaar konden zitten. Aan het station had de jongedame Harmpje's reis willen betalen: « Als er nu eens niets gaande mocht zijn met uw Eddy, zoudt u zich bedrogen voelen.» Maar dit werd zeer beslist geweigerd. Zij moest een andere richting nemen en Harmpje was dermate overstuurd, dat zij er niet eens aan dacht den naam van het meisje te vragen. Het was een lastige verbinding, met wachten en overstappen, zodat Harmpje eerst bij elven op de schel drukte van Villa

Cascara. En die chauffeur had haar nog bijna in de war gebracht...

Ik heb alles in het werk gesteld om haar te vinden. Tot vervelens toe zijn er advententies verschenen, waarin gevraagd wordt of de dame, die op den zoveelsten November een boodschap heeft gebracht aan « Harmpje » zo goed wil zijn haar adres op te geven aan Mevr. H. van Berkel-Schipper, Huize Bloemengarde enzovoort... Ik heb heel het huis doorzocht naar brieven of aantekeningen uit den tijd van het spiritisme; er was niets te vinden... Ik heb voor Sherlock Holmes gespeeld... « Dan maar tot Roosendaal » had Nico gehoord, toen zij bij haar vertrek uit onze stad een kaartje nam. Maar voor de kleinere plaatsen hier in het land, even voorbij Roosendaal, had men haar wel een gereed biljet kunnen geven. Zij moest dus waarschijnlijk de grens over, maar niet ver, want voor Antwerpen of Brussel had zij ook een kaartje kunnen krijgen. Vanaf de grens tot Antwerpen ligt een reeks villadorpen, waar nog al wat Nederlanders wonen, gepensioneerden, oud-Indischgasten, scheepvaart-mensen, die in Antwerpen hun bedrijf uitoefenen... En zij had het buitengewoon « chic » gevonden van Mijnheer Lantsier. Een meisje hier in Nederland spreekt alleen van « chic » in verband met mooie kleren en voorname familie, zij gebruikt het woord niet in zijn betekenis van edelmoedig, vrijgevig en hulpvaardig... « Een kind, dat een versje opzegt en het heel mooi wil doen » zei Harmpje. Juist, zij werkt ieder woord zorgvuldig af. Ook in beschaafd Frans mag geen enkele lettergreep weggemof-

feld worden, al gaat het nog zo vlug. Nederlanders, die dagelijks Frans moeten spreken, zullen deze gewoonte onwillekeurig ook op hun eigen taal toepassen. Het is dus zeer goed mogelijk, dat zij in een Frans-sprekende omgeving woont. Daarom is de zelfde annonce in alle Belgische kranten van enige betekenis verschenen, ook in de minder belangrijke blaadjes van de Antwerpse omgeving. Een paar Zondagen heb ik al rondgetoerd door Heide, Calmpthout, Capellen enzovoort... Ik ben afgestapt aan de « stamineekens », ik heb « geklapt » met de madammen en « pinten gepakt » met den facteur, want die weet iedereen te vinden. Of er hier in de buurt niet veel Hollanders woonden... Ik stel mij zelfs voor mijn hele verlof eraan te besteden.

En als ook dit niets oplevert, doe ik nog een laatste poging. Ik heb deze rare geschiedenis omgewerkt. De gebeurtenissen zijn de zelfde gebleven, maar het décor en de personen heb ik zó veranderd en vermomd, dat alleen het meisje en Harmpje er nog uit wijs kunnen worden. Voor ieder ander ben ik volkomen onvindbaar. Maar ik durf zeggen, dat ik mij niet mooier heb gemaakt dan ik ben, misschien ook niet slechter. Dan zend ik dit manuscript aan den jongen waaghals, die mij destijds in de Harskamp zo deed schrikken door over de vuurlijn van een zwaren mitrailleur te springen. En ondanks deze aanwijzing zal ook hij mij niet kunnen thuisbrengen. Sedert heeft hij al even roekeloos de aandacht getrokken als schrijver. Hij is niet bepaald mijn genre, maar biedt het voordeel dat hij in wijden kring gelezen wordt. Ik hoop, dat hij het verhaal de moeite waard vindt om het onder

zijn naam uit te geven. Dan zal het meisje voor zichzelf kunnen oordelen...

Halstarrig blijk ik spreken van « het meisje ». Naar de schatting van Nico, nu twaalf of dertien jaar geleden, moet zij al over de dertig zijn. En het ligt voor de hand, dat een vrouw van haar allure getrouwd is, kinderen heeft en geheel opgaat in haar gezin. Harmpje heeft al gezegd, dat het dametje naar allen schijn meer verstand heeft dan tien exemplaren van mijn soort bij elkaar. Ik vrees dan ook het ergste... Maar een leven zonder groot verlangen is niet waard geleefd te worden.

Villa Cascara is verkocht aan een brouwerij, die er Hotel « Wolvenhof » van zal maken, een vakantie-oord met de Wolfsbossen als attractie. Het huis zal dus veil zijn voor iedereen en naar bier ruiken. Ik heb wat boosaardig plezier in dit einde zonder schoonheid. Vijftien jaar lang heb ik mijn verblijf onder dit dak steeds beschouwd als iets zeer voorlopigs. Maar de Wolvenhut wil ik nog niet kwijt. Misschien krijgt Nico zijn kans.

En aan het einde van deze maand vertrek ik naar Den Haag, waar ik geplaatst ben bij een der grote staven. Dit is het direct gevolg van mijn weduwschap. Want in dat selecte kringetje is men gewoonlijk goed op de hoogte en Mevrouw Lantsier zou slecht gekleurd hebben bij die omgeving...

De ramen staan open en daareven hoorde ik een uitbundige pret in de keuken. Harmpje kwam al gauw naar boven gehijgd om mij mee te laten genieten: Die Rinus dat was me toch een nummer! Je kon er geen woord uit

krijgen en als hij wat zei, verstond je hem niet. Dus Harmpje had gezegd: « Man, doe toch eens even die pijp uit je mond! » En wist ik wat hij zei, de vlegel? « Ja, ik zal me helemààl uitkleden. » De meisjes hadden gegild...

En nu moet ik weer denken aan dien avond... Rinus had, misschien voor het eerst in zoveel jaren, kans gezien zijn eeuwige pijp te vergeten en was teruggekomen in 'de keuken om haar te halen. Hoe fijn paste alles ineen! Als hij er niet was geweest, had ik tijd genoeg gehad om naar boven te gaan en mij te verbergen, toen Harmpje aanbeldde. Ik had strikte orders gegeven: mijnheer logeerde bij familie in Den Haag. Dat gold ook voor een gewezen kindermeisje van mijnheer, een Harmpje, waarvan zij nooit hadden gehoord... En dan had alles kunnen gebeuren, gelijk ik het toen zo vurig verlangde. Ik wilde alleen maar rust hebben, hoe dan ook en onmiddellijk. En het scheermes had ik bij me... Geen van drieën hadden wij ook maar één minuut vroeger of later mogen zijn...

Nogmaals: het is ijzingwekkend.